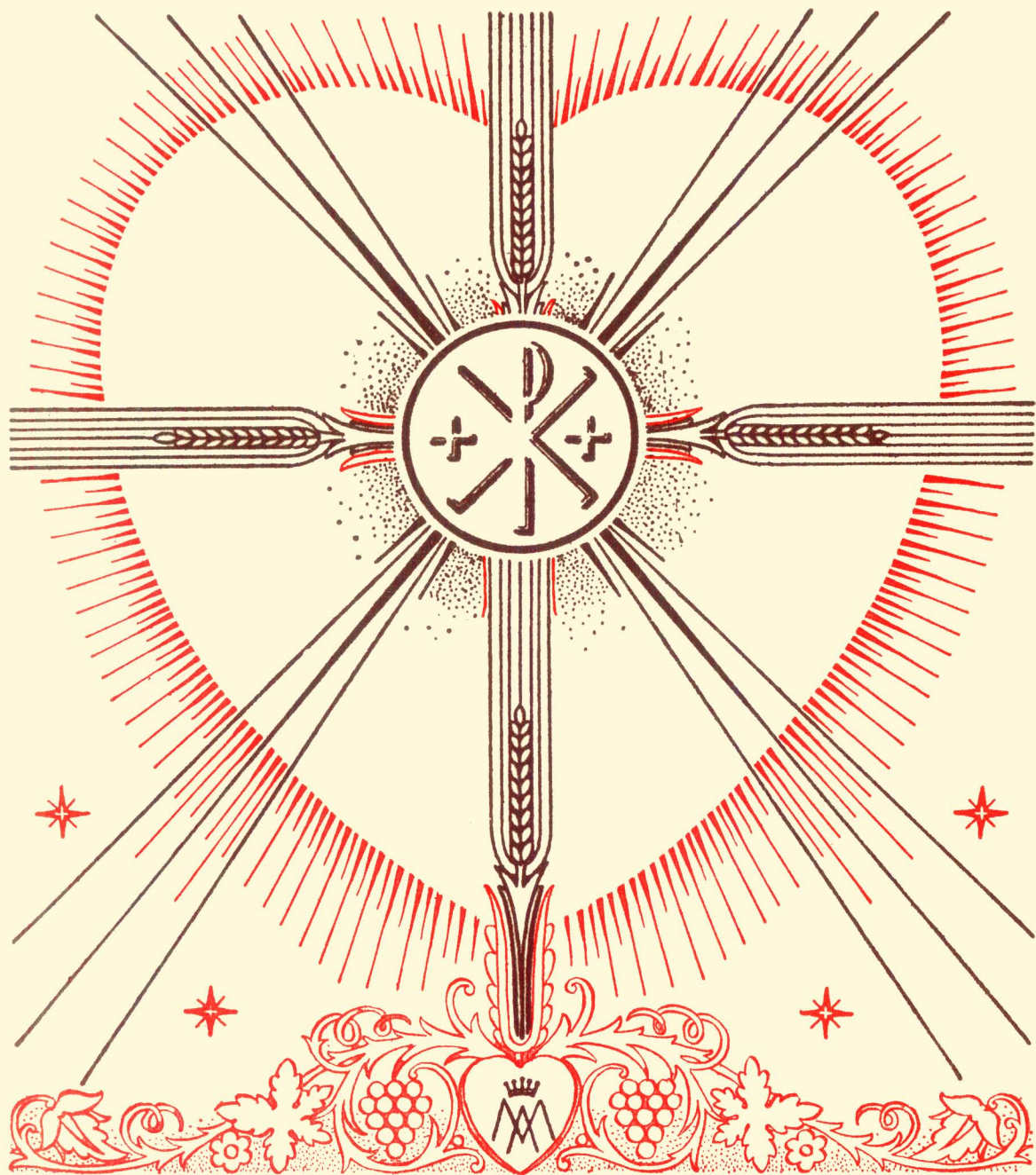

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SOROZAT

4. szám.

harmadik év

1943/44.

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony táján, húsvét táján, iskolaév végén.

Célkitűzéseit lásd az első évfolyam első száma 6—12. lapjain.

Összeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Nagyszeminárium lelki igazgatója.

Kiadásért felel Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címezendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Postatakarékpénztári csekkszámra száma: 51,576.

*

A Papi Lelkiség köteteinek ára 6.— P. (A legelső köteté 7.— P.)

*

Jelen kötet főtárgya: **természet és természetfölötti győzelme.**

A következő évfolyam kötetei a **jellemmel** foglalkoznak.

A szeptember végén megjelenő számnak főtárgya lesz: *a természetes és keresztény jellem általában.*

A karácsonyi köteté: *a papi jellem.*

A húsvéti köteté: *a papi jellem keresztútja.*

Az évvégi köteté: *a papi jellem érvényesülése.*

*

Egyházi jóváhagyással.

A természet és természetfölötti végső győzelme.

Lacordaire, a későbbi nagy szónok, még megtérése előtt írta ezeket az elgondolkoztató szavakat: „*J'ai l'âme extrêmement religieuse et l'esprit très incrédule, mais comme il est dans la nature de l'esprit de se laisser subjuger par l'âme, il est probable qu'un jour je serai chrétien.*” „Határtalanul vallásos lélek lakik bennem és ugyanakkor erősen hitetlen szellem. Mivel azonban a szellem természeténél fogva végül is meghódol a lélek előtt, lehetséges, hogy egy szép napon keresztény leszek.” Azt gondolom, sokan vagyunk, akiknek lelkében érzékeny sebre tapintanak ezek a szavak. Sokan vagyunk, akikben keresztény lélek és profán szellem viaskodik egymással... akik már keresztények vagyunk, de szeretnénk végre egyszer keresztények lenni a szó egész komolysága szerint.

Lélek és szellem hasadásán keresztül szivárog életünkbe a legtöbb disszonancia, benne érezzük sok bénultságunk, megosztottságunk rejtett forrását és miatta szenvedjük félbemaradtságunk tragikumát. Lelkünk keresztény, szellemünk pogány. Igen, keresztény lelket hordunk magunkban, melyet évezredes örökségül kaptunk őseinktől. Keresztény lelket pecsételt belénk a Krisztusba való újjászületés. Azóta is egyre hívogat a Lélek kimondhatatlan sóhajokkal. Keresztény lélek árad felénk az Evangéliumból és szentjeink életéből. Lelkünk ösztönös megmozdulásai is mélyen keresztények. Ebből a mélységből fakad fel bennünk minduntalan a vágy, hogy elinduljunk az evangéliumi élet meredek útján, szentjeink keskeny ösvénye nyomán.

De aztán mindig megtorpanunk, mert szellemünk más csillagzaton tájékozódik: ez a világ valóban szép és a kultúra ígézetes. Tertullian még a gonoszléleknek tulajdonította a pogány görögök írásait, és Szent Jeromos egyik látomásában még feddésben részesült, mert kelleténél jobban megcsodálta Cicerót. Közismert tény, hogy a keresztény ókor nagyságát éppen az biztosította, hogy evangéliumi lelkületüket töretlenül tudták megőrizni a pogány világban. A középkori ember is azért tudott győzni önmaga fölött, mert nemcsak a lelke, hanem szelleme is keresztény maradt gyökerestől.

Mennyire más a mi helyzetünk! Nem hiszünk többé Tertullian fanatizmusával és Szent Jeromos látomását a bájos legendák világába utaljuk. Mi szeretjük a szellem lenyűgöző szépségét akkor is, ha nem a krisztusi mesterjegyek díszítik. Ahogy azt a kisgyermeket megkeresztelése után néhány hónappal beoltják idegen szérummal, ahogy az a kis élet még zsenge korában fertőzősen megy át, ugyanúgy fertőzödünk mi is valamennyien idegen szellemiséggel tanulmányaink

útján modern műveltségünk által. Nem is egyszer, hanem óráról-órára. Olvasmányaink lapjairól, lélektani tanulmányainkból, művészet-történeti érdeklődésünkől finom hajszálereken szívódik fel bennünk a *naturalizmus*, hogy egyszermindenkorra immunissá tegyen a lélek magasabb igényeivel s a Szentlélek sugalmazásaival szemben. Ha a tartalmat el is vetjük, a gesztus, a magatartás, a fáradt okosság szkepszise belénk ivódik. Ó, ha egyszer szembe találkoznánk isteni Mesterünkkel, milyen fájdalmasan tekintene ránk és milyen szomorúan csendülne ajkán a vád: *Nescio, cuius spiritus estis!*

Életünk igazi küzdelme talán éppen ott kezdődik, mikor a kegyelem gyökeret vert bennünk és... szentek mégsem akarunk lenni. Mikor az alacsonyabbrendű ember tusakodásai már nem fenyegetnek hajótöréssel, de — ó jaj! — a szellem akkor sem tud kibontakozni a világ igézetéből. Rousseau ajkáról lebbent el a jelszó, ami már ott szunnyadt megfogalmazatlanul kortársai lelkében: *Vissza a természet-hez!* S kora, az a 18. századi tüneményes műveltségű Franciaország, minden tévedését megbocsátotta és elfeledte, csak azért, mert megtalálta vágyaihoz a kulcsot. Hol voltak még az újpogányok s Goethe már finoman és meggyőződéssel pogány volt. Szerette a görög isteneiket, de igazában csak önmagát imádta. Victor Hugo egy századdal később talán ugyanennyire pogány, de Goethe arisztokráciája nélkül. Mennyire nem idegen a fülünknek, mikor olvassuk írói alapelvét: „Az ember az előtérben, minden egyéb a háttérben.” Nietzscheben már csak egyetlen hit él: hit a szépségben, s a természet imádása valósággal undort vált ki benne a természetfölöttivel szemben. Ki ismeri ma Rousseau műveit és ki olvassa Victor Hugo írásait? És mégis benne élnek szellemünkben. Nietzsche káromkodásait talán elítéljük, de attól a nézési módtól, ahogy ő szemlélte ezt a világot, nem tudunk többé szabadulni. Benne van a szemünkben, a tollunkban, az ízlésünkben. Vagy gondoljunk Oscar Wilde szavaira: „Az esztétika magasabbrendű az etikánál. Szellemibb szférába tartozik. Felfogni egy dologban a szépet, ez a legkiválóbb dolog, amelyet az ember elérhet. Még a színérzék is fontosabb, mint a jó és rossz iránt való érzék... És ha eljutunk az igazi kultúrához, ami a célunk, elérjük azt a tökéletességet, amiről a szentek álmodtak, azoknak a tökéletességét, akik nem eshetnek bűnbe, nem azért, mert aszkéta módra lemondottak mindenről, hanem azért, mert megtehetnek mindent, amit akarnak, a nélkül, hogy kárt tennének a lelkükben.” Az evilágiság paroxizmusát éljük, ennek a szellemét leheljük magunkba mindenütt. Találomra egy egészen friss könyvet veszek a kezembe s ezekre a sorokra esik tekintetem: „Azok, akik semmit sem sajnáltak az élettől, meg is kaptak tőle mindent; s még eljöhet az idő, mikor az emberi nagyságot nem az odaadás és áldozat mértékével mérjük, hanem azzal, hogy valaki mennyire tudta életét kiélni és erejét végsőkéig feszíteni. Az ember maga teremti magának Istent és ördögöt. A nagy életigenlők mind hasonlatosak Fausthoz.” (Pourtalès.)

Ime, ennyire vagyunk. *Lacordaire* még abban bízott, hogy a lélek és szellem párviadalából a lélek kerül ki győztesen, ma pedig attól kell tartanunk, hogy a *pogány szellem* lesz győztes *keresztény lelkünk* fölött. De nem arra a pogány szellemre gondolok, amely nyílt sisakkal

támad reánk, hanem arra, amely kultúránkból árad felénk. Ennek a hatására meg akarjuk valósítani a lehetetlent: *össze akarjuk békíteni keresztény lelkünket a pogány szellemmel, egyszerre akarjuk imádni a földet és az Istent, s földi boldogság árán akarjuk az örök boldogságot.* Az igen-igen, nem-nem határa lassan elmosódik életünkben. Mindazt megteesszük és élvezzük, amit a művelt pogányok megtesznek és élveznek. Nem vesszük már észre, hogy természetfölötti szempontból semmi különbség sincs a *kultúr-naturalizmus* és a *barbár-naturalizmus* között.

Félelmünk súlypontja éppen ezért nem a külső veszélyen nyugszik. Az Egyház évezredes története az üldözések történetével azonos s ennek tanúsága szerint az erőszak mindig tisztítólag hatott reá. Az igazi veszély mindig a keresztény lelkekben lappang, akik időről-időre olyan kereszténységről kezdenek álmodni, amely módot nyújt arra, hogy földi életünkben a dúsgazdag, odatúl pedig a szegény Lázár szerepe legyen a miénk. Folyton jönnek korok, melyek elfelejtik, hogy *keresztény lélek csak a világgal való erélyes szembeszállás útján győzhet s csak azzal hódíthatja meg, ha ellentmond neki.* Évszázados bűnultságunkat talán éppen az okozta, hogy túlságosan egyezkedtünk a világgal. S lett belőle egy olyan gyakorlati magatartás, melyet valaki szellemesen így nevezett: „*kereszténység leszállított áron*”.

Amikor tehát a végső feleletet akarjuk megadni a természet és természetfölötti nagy vitájában, erről az oldalról közeledünk a problémához: *lehet-e elmélyedő kegyelmi életet élni s ugyanakkor továbbra is megmaradni ennek a világnak igézetében?* Vajjon a természetfeletti győzelme jelenti a természet győzelmét is, vagy pedig szép emberi igényeinknek végleg el kell foszlaniuk a kegyelem sugárzása alatt, úgy, ahogy a hajnali ködök megsemmisülnek, mikor a nap csókja éri őket?

A nézés két módja.

Legutóbb a *természet és kegyelem* ütközését vizsgálva arra a végső következtetésre jutottunk, hogy a magasabbrendű természet és a kegyelem között a legteljesebb harmónia mutatható ki. Azután azt is mondtuk, hogy a megszentelt és megváltott természet vágyódik a kereszt után. Most már a következőkben erről a magassági pontról kell szembenézni az újabb problémákkal. Mert bizony végnélkül jelentkeznak.

Itt van mindjárt az első. Vajjon az áldozatnak és lemondásnak csak addig van értelme életünkben, ameddig a béke helyre nem állott az alsó és felső ember között? Vagy ha helyreállott, csak annak kell áhítoznia a keresztet, aki az életszentség ormára vágyik? Tegyük fel, hogy mindenki köteles a teljes tökéletességre törekedni, ez pedig áldozat nélkül nem lehetséges. Ekkor jelentkezik a legnagyobb kérdés: mi mindenről kell lemondanunk, hogy a kegyelem tökéletes győzelmet arathasson bennünk? Jobb lesz talán rögtön elevebe vágni és élére állítani a kérdést: *mit tartunk Istentől kapott természetes értékeinkről és hajlamainkról?* Mennyi kultúréhség és művészi csíra, mennyi szellemi érdeklődés és tudományos készség szunnyad bennünk! Milyen

sok ambíció és tetterekészség, amely erre a világra vonatkozik! Mi lesz ezeknek a sorsa természetfeletti életünk folyamán?

Vajjon a kegyelem hatása alatt ezek is tovább fejlődnek s milyen fokban haladunk a természetfölötti életben, olyan fokban bontakoznak ki természetes adottságaink is? E szerint a kultúrember a lelki tökéletesség magas fokán szédítő szellemi kultúrára tenne szert, a gondolkodó tudóssá, a zseni művésszé válnék. A kérdés lényege tehát ez: *vajjon a természetes tökéletesség párhuzamosan halad a természetfeletti tökéletességgel s a természetes adottságok döntik el a természetfeletti hivatást?*

Vagy pedig megfordítva áll: amilyen fokban növekszik bennünk a kegyelmi élet, olyan fokban csökken, sorvad, lép háttérbe a természetes ember a maga szempontjaival és igényeivel? Egyik lelki írónál olvastam valamikor ezt az elvet: „*La meilleure chose que l'on puisse faire de la meilleure des choses, c'est de la sacrifier.*” Roppantul megdöbbentettek ezek a szavak. Hát csakugyan ez lenne az igazság? Valóban a legjobb dolog, amit a legjobb dolgokkal tehetünk, az, ha feláldozzuk őket? Itt volna a helye, hogy feleletet adjunk rá. Ebben az esetben ugyanis a természetfeletti élet ellentétes irányban haladna a természetes tökéletességgel.

Ezeket a kérdéseket azért sarkítjuk ki ilyen ríktóan, mert ezer és ezer változatban jelentkeznek mindennapi életünkben. Elméletileg olyan tisztán meg tudjuk vonni a határt *naturalizmus* és *álspiritualizmus*, *pelagianizmus* és *kvietizmus* között, gyakorlati magatartásunk azonban hol az egyik, hol a másik véglet felé sodródik. Egyszer Szent Pál szavai csengnek a fülünkben: „*Minden a tiétek...*” — s a végén e világ boldog birtoklása közben a legfontosabbat, a természetfeletti életet veszítjük el. Máskor meg valami komor megszállottsággal hajtogatjuk: *Lemondani, lemondani!* — s egyszer csak azt vesszük észre, hogy kikötöttünk a budhizmusban. Vizsgáljuk meg tehát az érem mindkét oldalát.

Érvek az első szempont mellett.

1. Induljunk ki az elméleti megfontolásból. *Kegyelem* és *természet* nem mechanikus módon van egybeillesztve, mint két egybecsapolt gerenda, hanem vitálisan, miként a nemes oltvány a vad alanyban. Ahogy a lélek átjárja testünket és osztatlanul jelen van és működik minden tagunkban, ugyanúgy járja át egész természetes valónkat, testünket-lelkünket, személyiségünket a természetfeletti organizmus. A lélek az, amely felépíti magának és kibontakoztatja a testet, s a kegyelem az, amely természetes énünkből felépíti természetfeletti világunkat. Ahogy a lélek jelen életünkben csak a test által képes működni, ugyanígy a természetfeletti is csupán a természet erőivel és képességeivel tud ténylegesülni.

2. Ha a természet csupán nélkülözhetetlen *alany* lenne s létének egész értelme abban merülne ki, hogy módot adjon a kegyelemnek, hogy alapot szolgáltatson s ezáltal rajta a természetfeletti csodálatos épülete emelkedjék, akkor nem értené az ember, miért helyez Isten annyi értéket, sokféleséget, elkápráztató gazdagságot a természetbe. Isten pedig nem szokott semmit ok nélkül cselekedni.

3. Tudjuk, hogy mindaz, amit Isten teremtett, jó. Ahogy minden harmatcsepp ugyanazt a felkelő Napot ragyogja és tükrözi vissza, ugyanúgy minden földi érték az Isten arcának egy-egy távoli reflexe. Ó, nyári hajnalok igézetes Isten-közelsége! Ki ne élte volna át közülünk! Míg Isten egyik kezével lefogta álmodó szemünket, addig hal-kan megcsókolta körülöttünk a szendergő világot. De felserkenő lép-teink zajára elrejtőzött előttünk... Csupán itt felejtett mosolya csillog minden harmatos levélen. S benne mindig megismerjük Őt. Nem terem-tett-e minket saját képére és hasonlóságára? Ha pedig Isten játékos kedvében a természet millió csodáját teremti napról-napra, nem teheti-e meg ugyanezt az ember is? Vajjon a mennyei Atya nem fog éppen úgy gyönyörködni az ember kultúráján, tudományán és művé-szetén, mint a nagy mesterek congeniális tanítványaik sikerén?

4. Gondoljunk arra is, hogy a természetfeletti rend nemcsak *lélektani* valóság, hanem *kozmosz* is. Csak a vérszegény és sivár racionalizmus képzelte el az embert hideg, sápadtan csillogó értelem-nek. S csupán e kor lelkisége akarta elhíttetni velünk, hogy Isten or-szága mindössze fontolgató értelmünkre és acélos elhatározásainkra tart igényt. Ó nem! A természetfeletti világ jelent felszentelt templomot, konszekrált kelyhet és felkent személyeket. Mennyire megkívánta az Egyház minden időben, hogy a templom, melyet Istennek akar szentelni, nemes stílusú legyen, a kehely, amelybe Krisztus vére csor-dul, értékes anyagból készüljön. Mennyivel inkább áll ez arra az em-beri személyiségre, amely Isten élő Lelkét lesz hívatta árasztani. Az Egyház mindig fejlett ízléssel rendelkezett, drágakövet sohase tett vásárral foglalatba. Minél gazdagabb, értékesebb, fejlettebb a természet, annál szívesebben építi rá, pecsételi bele a természetfölötti karizmákat. Liturgiája is ezért járja minden időben énekelve az egész teremtett világot, hogy necsak az *igazság* acélos fénye és necsak a *jóság* tüzes tettereje, hanem a *szépség* boldogító varázsa is helyet kapjon a kegye-lem országában.

5. Vegyük hozzá a *szoteriológiai szempontot* is. A megváltás és a lelkek megszentelésének rendes útja az, hogy Isten a kegyelmet em-beri úton-módon sugározza belénk. A hit adománya Istentől való, de a hit megfogamzása előtt az apostol tudásának lenyűgöző ereje szo-kott lépdelni. Az emberi szívet Isten tartja kezében s mégis a szív hárfáján végigvibráló kegyelem sokszor a szavak királyi pátozára vár. S amikor a szeráfi tisztaságba emelkedett művészet liturgikus melódián szűri át a szívek esdeklő imáját, akkor cseppen az égből a könnyek ajándéka. Ebből következik, hogy *minden természetes ké-pességünket fejleszteni tartozunk, már csak azért is, hogy minél alkal-masabb eszközzé váljunk a Szentlélek kezében*. Ebből az látszik követ-kezni, hogy természetfeletti hivatásunk is természetes adottságaink irányában van.

6. Végül a szentek szolgáltának csattanós bizonyítékot e tétel igazsága mellett. *Szent Agostonban* Aurelius Augustinus páratlan zsenialitása mérhetetlen tudománnyá érett, *Szent Tamásban* a szent nem akadályozta a nagy gondolkodót, *Szent Bernát* hiába rejtőzött a legeldugottabb monostorba, minden korok egyik legnagyobb szónoka

lett és Szent Ignác, bár felakasztotta kardját a Szűzanya oltára előtt s letette a páncélt, mégis hadvezér maradt szerzetesruhája alatt is.

De most nézzük a másik szempont érveit is.

1. A természetfeletti, amint neve is jelzi, ha nem is lehet el természet nélkül, de lényegénél fogva fölébe nő. A természet van a természetfelettiért s nem megfordítva. Az egész teremtetett világnak és minden értékének csak annyi jogosultsága van, amennyiben a természetfölötti értékek valósulását szolgálja. Eszközjellegük soha, egy pillanatra se homályosítható el, létük egyetlen vonatkozásban se önállósítható.

2. Természet és természetfeletti *nem egyenmű mennyiségek*. Tehát nem is összegeezhetők. A szent nem válik nagyobb szentté, ha ugyanakkor nagy kultúrája is van. Viszont a nagy tudós nem lesz nagyobb tudóssá, ha tovább halad az életszentségben. A természetfölötti korrigálhatja, kibontakozásukban segítheti a természet burkolt értékeit, de újabb természetes erőket nem ad. Ugyanígy a természetes értékek szolgálhatnak arra, hogy mások számára a kegyelem közvetítői legyenek, de növekvésük az alanyi szentséget semmivel sem növeli. Szent Tamás egy mondata rávilágít az igazságra: „*Bonum gratiae unius majus est quam bonum naturae totius universi.*” (II—II., q. 113, a. 9 ad 2.) Tehát a megkeresztelt gyermek lelkében lévő kezdő kegyelem végtelenül több Isten szemében, mint a föld összes tudósainak és művészeinek természetes zsenialitása.

3. Ha itt-ott beletekintünk a teremtetett világ titkaiba, sejtésünk támad arról, mit is jelent Isten szemében a természet. Hiszen minden célszerűség és tervszerűség mellett mennyi látszólagos feleslegesség van a világon, mennyi energia vész el, mennyi millió virágból nem lesz gyümölcs és mennyi a kozmikus hulla a világűrben! Az Isten tényleg játszik. Ő nem matematika és nem energiarendszer, még csak nem is világtörvény, hanem *szabad személyiség*, aki „ronthat s teremthet száz világot...”

Erre kell gondolnunk különösen ma, a háború borzalmaival kapcsolatban s a jajveszékelésben is mértéket kell tartanunk. Nem mindig keresztény magatartás az, ahogy mi keresztények a kultúra pusztulását siratjuk. Végeredményben *Szent Tamás* szavai érvényesek kultúrjavarainkra, műemlékeinkre is. Jobban meg kellene siratnunk egyetlen elkalódó lelket, mint egész kultúránk pusztulását. Ezekkel a borzalmakkal Isten éppen azt a lelkületet ítéli meg, ami e nagy humanista siránkozásban és kultúrjajgatásban sokszor megnyilvánul. Csak ennek fényében döbbenünk rá, mennyire nem természetfeletti egész életnézésünk.

4. Nem szabad szem elől téveszteni azt sem, hogy örök boldogságunk Isten birtoklásában fog állni. Ennek mértéke pedig nem természetes képességeinktől, hanem egyedül az idelent elért szeretet fokától függ. *Szent Tamás* itt is világosan beszél: Isten látásának mértéke — mondja — nem a teremtetett értelem fokához, hanem a mennyei fényesség erősségéhez igazodik. Ezért az az értelem látja majd tökéletesebben Istent, amely nagyobb fokban részesült a dicsőség fényében. A nagyobb részesedés pedig a szeretet fokától függ. Mert ahol nagyobb a szeretet, ott nagyobb a vágy is. Márpedig a lélek befogadó képessé-

gét vágyai tágitják. Tehát Isten birtoklásának különbözősége nem a természetes képességek fokától, hanem egyedül a természetfeletti felkészültség erősségétől függ. (I. q. 12, a. 6.) *Ez minden burkolt naturalizmus végső felszámolása.*

5. Vizsgálhatjuk a kérdést lélektani szempontból is. Fentebb azt mondtuk, hogy szellemi képességeink csak testi valónk közvetítésével fejleszthetők ki. Minden művészi alkotás, a lélek minden szárnyalása megkívánja a test együttrezgését, fel, egészen a szentek extatikus elragadtatásáig. Lelkünk nem angyali lélek, ezért csak idegingerek, érzelmek, formák és gesztusok útján tud kifejeződni. *Most azonban mindennek ellenkezőjét is állíthatjuk: a test folytonosan akadályozza, gátolja, tompítja szellemi működésünket, elgáncsolja és kisiklatja lendületét. Minél intenzívebb szellemi életet élünk, annál inkább kell függetlenülnünk a testi életkörtől.*

Vigyük ezt át most a magasabb emeletre, ott is érvényes. *Fentebb azt mondtuk: természetfeletti életünk csak a természet segítő közreműködésével tartható fenn. Ahhoz, hogy az Istent szeressük, szív is kell, hogy a szeretetben növekedhessünk, akarat is kell. Itt ennek ellenkezőjét állítjuk: a természet állandóan veszélyezteti a kegyelem kibontakozását. Autonómiára tör, külön szempontjai vannak. Isten teremthetett volna bennünket a merő természet állapotában. Ebben az esetben végső célunk is tisztán természetes boldogság lett volna. Nem ez történt, természetfeletti célt tűzött elénk. Az eredeti bűnben azonban hamarosan elveszett természetfeletti köntösünk, viszont a természetfeletti cél továbbra is megmaradt. Ebből érthető, hogy ma a természet bennünk természetesebb, s a kegyelem, ha nem is természetellenes, de természetfeletti. Innét van, hogy minduntalan tisztán természetes boldogságra vágyunk. Mindenki tapasztalja magán, hogy amilyen fokban a természetes szempontok, esztétikai élvezetek és evilági célok mágneses terébe kerül, olyan fokban veszíti el finom érzékenységét a természetfölötti dolgok iránt. (Természetesen itt már sohasem az alantas emberről beszélünk.) Szent Ágoston mondta a test és lélek viszonyáról: könnyebb a testet leigázni, mint kielégíteni. Elmondhatjuk ugyanezt a természet és természetfölötti viszonyáról is: könnyebb a természetet bilincsbe verni, mint jóllakatni.*

6. Végül ezen az oldalon is felsorakoznak a szentek, akik fényes jövőről, egyházi méltóságról, tudományos sikerekről mondtak le és szerzetbe léptek, magányba vonultak, pusztaságokba menekültek. És szentek lettek! Hogy mennyien voltak és mit alkothattak volna még a világban, azt csak a jó Isten tudta. De Istennek nem az alkotásokban telt a kedve, mégcsak azokban az alkotásokban sem, amit az Ő szolgálatára akartak szentelni, hanem az áldozatban. Ezért hívta őket. A középkor tűneményes nagysága talán semmiben sem olyan bámulatos a mai ember számára, mint abban a tényben, hogy püspökök és főpapok megszámlálhatatlan serege mondott le magas méltóságáról és rejtőzött el monostorok névtelen magányában.

Pedig a világ őket is szóra állította: — Miért még papnak? Hát a világban nem szolgálhatnád sokkal jobban Istent? — S ha már elmég, miért éppen szerzetbe lépsz? Hiszen ha megőrzöd szabadságodat, sokkal többet tehetsz! — Nos jó, nem bánom, légy szerzetes, de

legalább „úri rendbe” lépj, ahol „kultúrember” maradhatsz. — Tényleg nem tágitasz, mindenáron *barát* akarsz lenni? Nem bánom, menj bárhová, taníts, dolgozz, alkoss, csak *kolostorba* ne zárd magad, mert aki csak imádkozik, abból *semmi* haszna nincs az emberiségnek. — Így licitál a világ s ezzel kimutatja, hogy jó a szimatja, mert a nagyobb áldozatban nagyobb veszélyt sejt kényelmes kereszténysége részére.

Hol az igazság?

Mind a két felfogás érvei felsorakoztak. Miközben a feleletet keresem, halkan kopogtat egy elfeledett emlékem. Kettesben jártuk az őszi erdőt. A bakonyi táj főként ősszel érinti meg lelkünk mélyebb húrjait. Mászor mogorván befelé fordul s nem árulja el a titkait. De amikor az ősz közelg a kék hegyek felől, halk áhítatot ölt magára és legszebb színeiben várja a halált.

Sétatársam világi férfi volt, ama kevesek közül való, akit már semmi cím és kitüntetés se tudott magasabbra emelni, mert régen elérte a legmagasabb méltóságot: *ember volt* a szó keresztény értelmében. Mély és érzékeny kedélyével benne élt a dolgokban. Széles, tiszta kultúrája pedig a dolgok fölé emelte őt. A természet szépsége mindkettőnket mélyen megindított. Aztán eloldottuk lelkünket a földtől s a szellem tájaira léptünk át... Lassan elfogyott a szavunk is s e testetlen létben a csend mélységét csak egy messzi kakuk sejtelmes hangja mérte meg...

— Igen, — mondotta ő — szeretem a természetet, mert mindig az Istenhez vezet. *Az Istenhez?* Nem, nem jól mondom. *Az Isten felé!*

— És szeretem a kultúrát, mert önmagam fölé emel s ott kezdődik az égbe ívelő út. A kultúra is az Isten felé vezet.

— De mindig tisztábban érzem, hogy Istenhez közelebb is *lehet* jutni. Sőt közelebb *kell* jutnom. Mindig elérkezem egy ponthoz, ahol már néma marad a természet és elégtelen a kultúra. Végtelen szakadék szélén állok. Most következnie az ugrás. És az ugráshoz még nincs erőm!

Ma, amikor e szép óra emlékét idézem, tudom már, hogy problémánkat nem is lehetne pontosabban megfogalmazni. *Természetes igények és természetfeletti vágyak, kultúra és kegyelem között nem ellentét, hanem fokozás áll fenn.* A természet nem távolít, hanem közelebb visz Istenhez. A kultúra nem rejti el, hanem ellenkezőleg, oldozgatja a Teremtő arcára boruló fátyolt... De aztán egyszer elfogy az út lábunk alatt és kiesik a könyv kezünkből. Szakadék szélére sodródunk s ugrás következik. *Az út Istenhez a természetén keresztül vezet, de egyszer elérkezik az óra, mikor a természet fölébe kell nőni. Az út Istenhez a kultúrán keresztül vezet, de egyszer el kell búcsúzni tőle, hogy magasabb rendbe léphessünk át.* Halál ez, olyan halál, melynek halálunk előtt be kell következnie.

A természet győzelme.

Abban a pillanatban, mikor kimondjuk, hogy a természetfeletti útja a természetén keresztül vezet, végtelen távlatok nyílnak meg természetes képességeink előtt. Valaki azt mondotta, hogy *humaniz-*

musról igazán csak a kereszténységen belül lehet beszélni. Mert ahhoz, hogy Istent megtaláljuk, önmagunkba kell mélyednünk s csak ember-voltunk mélyén akadunk az Isten jelenlétére. Közben azonban végig kellett kutatnunk szellemünk egész birodalmát. Ezt most megfordítva is állíthatjuk: *a kegyelem lényünk legmélyéből tör elő s kiáradása közben átjárja és kibontakoztatja egész természetes emberi valónkat.*

Tudjuk, hogy egész alkatunk egysége abból a mélységből fakad, ahol test és lélek, gondolat és érzés személyiséggé fonódik össze. Azok az erők tehát, amelyek ebben a mélységben hatnak, ezek formálják leginkább alkatunkat, nemcsak a gondolatot, hanem az érzést is, nemcsak a szellemet, hanem a külsőt is. Ide is vonatkoztathatók a Szentírás szavai: *„Mert semmi sincs elrejtve, hogy ki ne nyilatkozzék; sem eltitkolva, hanem hogy nyilvánosságra jusson.”* (Mk. 4, 22.) Amikor tehát a kegyelmi élet erői alkatunk e mélységeit ragadják meg és tisztaságot, melegséget, világosságot sugároznak rá, akkor egész természetes valónkon is tisztaság, világosság és melegség árad el. Ezért alig képzelhető el egyéb hatalom, ami annyira képes lenne alakítani természetes emberi adottságainkat, mint a természetfeletti élet.

Elég egy futó pillantást vetni s máris látjuk, hogy a természet önmagában valami kialakulatlan, kiforratlan, formálásra váró lét. Azok is, akik nem ismerték vagy nem fogadták el a kegyelmet, fájdalmasan emlegették a természet csonka voltát. Már *Aristoteles* említi, hogy bár helyesek a természet szándékai, mégsem tudja megvalósítani őket. *Schopenhauer* szenved a természet „gyári áruí” miatt s kedvetlenül ismeri fel a természet minden művén a „megszokottság bélyegét”. *Oscar Wilde* fanyalogva beszél a természet tervszerűtlenségéről és rendkívüli egyhangúságáról. Mi más belső világunk is, mint egy darab „természet”. Először ezt kell lakhatóvá, művelhetővé, kultúrává tenni s csak utána lehet szó külső világunk meghódításáról. *Ennek a belső formálásnak kulcsa pedig a természetfeletti kezében van.*

Ma mindenütt olyan kijelentéseket olvasunk, hogy az átlagember legnagyobb része örült, nem normális, lelki beteg. Ezen nem is csodálkozunk, csak végső okát keressük másutt, mint a modern pszichiáterek. Keresztény ember számára nem kétséges, hogy a kegyelmi élet és természetfeletti cél mindenki számára kötelező. A jelen világban nem is lehetséges tisztán természetes ember. Mi következik ebből? Az, hogy *kegyelmi élet nélkül hosszabb időn keresztül nem is lehet normális emberi életet élni. Tehát az, aki tisztán természetes életre rendezkedett be, nem is lehet normális.* Hamarosan elmerül az emberalatti erők ingoványában. Talán éppen az az embertípus, mely magát természetesen tartja, hideg-meleg vizet használ, szobatornát úz, nem mesen szórakozik, — és ezekben látja életének tartalmát, talán éppen ez jelenti a degeneráltság legmagasabb fokát. Egyetlen menekvés van csupán a természetes ember számára: a kegyelmi élet.

Ha aztán a kegyelmi erők átjárják a természetes erőket, a természetben szunnyadó életörömet, alkotó kedvet, bátorságot és zsenialitást s mindezt az isteni élet világosságát és melegét sugározzák, akkor a természet minden lappangó energiája kifeszlik és meghatványozódik. A modern lélektan szerint három nagy gátlás nehezedik a lélekre: félelem az emberektől, félelem az élettől és félelem a haláltól. Be-

lölük csak egy menekvés, egyetlen kivezető út áll előttünk: a természetfeletti élet. A kegyelem és szellem nászából született a keresztény tudomány és művészet s a keresztény szervezetek és alkotások páratlan galériája. Ez a természetes ember győzelme.

Ha a kegyelmet és természetet összehasonlítjuk, az emberek eme négy fajtáját állapíthatjuk meg.

1. *Szerencsés örökölt természet, mely együttműködik a kegyelemmel.* Ebbe a csoportba sorozhatjuk azokat a lelkeket, akik Isten különös gondoskodása folytán már természetes alkatuknál fogva mentesek súlyosabb gátlásoktól. A természet részéről nem kellett a kegyelemnek nehéz akadályokkal megküzdenie. A természetfölötti energiák így optimális légkörben a legnagyobb eredményt tudták elérni. Gondoljunk Szent Alajosra, Kis Szent Terézre s azokra a lelkekre, kiket szinte természetes adottságaik vezetnek a lelki gyermekség ösvényére.

2. *Örökölt nehéz természet, mely együtt működik a kegyelemmel.* Bennük test és lélek, vagy pedig szellem és lélek csatázik egymással. Mikor a kegyelem megjelenik belső világukban, már rettenetes ellentétek belső feszülését találja ott. A kegyelemnek milyen özönére van szükség s a természetfeletti szeretet milyen izzására, hogy ez az ellenszegülő anyag hajlékonnyá váljék az Isten kezében! Ezek a lelkek a természetfeletti rendben is harcok típusok lesznek, temperamentumuk Isten országának bajnokaivá avatja őket. Elég Szent Pál, Szent Ágoston és Szent Ignác példájára hivatkoznunk.

3. *Szerencsés örökölt természet, mely nem működik együtt a kegyelemmel.* Amikor az Úr Simon farizeust állítja oda a bűnbánó asszony ellenében, akkor ez a típus jelenik meg szemünk előtt. Csendes, pontos, szorgalmas ember, hibái is inkább apró figyelmetlenségek. Nincs nagy bűne, mert nagy tűz sem égeti a lelkét, sőt semmiféle tűz sem. Amikor erényes, törvényt teljesít, de nem szeret. A mindennapi életben ide tartoznak a kultúremberek, kikben a *pogány szellem* győzött a *keresztény lélekkel* szemben. Nem bántanak mást, de nem is szeretnek másokat. A szellem nemes élvezeteinek élnek s legnagyobb értéknek a békét tartják. Egyéniségük tele van vonzó és kedves vonásokkal, bizony sokszor hasonlíthatatlanul rokonszenvesebbek, mint akárhány merev, szögletes lelki ember. Jóságuk azonban tisztán természetes jóság, a kegyelemmel szemben nem melegszenek fel. Isten szemében éppen ezért értéktelenek.

4. *Örökölt nehéz természet, mely nem működik együtt a kegyelemmel.* Csak fel kell ütnünk a történelem lapjait, mindegyiken olvashatunk nagy neveket, kik saját korukban a történelem kormánykerekeit forgatták. Ők ennek a világnak nagyjai, akik önmagukkal és Istennel való tusakodásukban vörösen izzó üstökössé, felrobbant meteorrá váltak. A névtelen milliók közül azok tartoznak e csoportba, akik folytonosan szenvednek és szenvedést okoznak, de ez a szenvedés sem magukat meg nem tisztítja, sem másokat meg nem vált. Ők Isten megengedő akaratának végrehajtói, az emberiség, közösségek és családok keresztjei.

A végső győzelem felé...

Természet jelenti bennünk velünk született képességeink, erőink, igényeink és hajlamaink összességét, a *természetes élet* pedig ezeknek kiteljesedését, tökéletesedését. Amikor tehát azt mondtuk, hogy a kegyelem útja a természetén keresztül vezet, akkor már burkoltan jeleztük is, hogy a bennünk lévő isteni fényesség és melegség (gratia és caritas) mindezt átjárja és kibontakoztatja. Ám a természetfeletti életnek mindez nem végső célja és feladata. Végtelenül magasabb a rendeltetése: *Isten belső életébe kapcsolja bele teremtett valónkat, először ontológiailag, a megszentelés tényében, aztán pszichikailag, a megszentelődés tényeiben.* Ami az elsőt illeti, ott nem beszélhetünk növekvésről, fokozásról: a kegyelem egyszerre az *egész lelket* veszi birtokába s a caritas az *egész szeretetet* irányítja Istenre. Növekvés, fejlődés, belső mozgalmasság, — tehát *élet*, — csakis lélektani síkon valósulhat meg. Éspedig olyan módon, hogy a kegyelem mindig mélyebben kapcsolja bele lelkünket az isteni életbe: *az értelem a hit fényében lát lassan mindent s a szeretet mind közvetlenebbül egyenesen Istenre irányul.* Erről a belső életről mondja klasszikusan Szent Ágoston: „*Non movetur anima pedibus, sed affectibus.*” Tehát a természetfeletti élet egyet jelent a természetfeletti szeretet életével, annyit növekszik az egyik, amennyit a másik.

Amikor ezt leszögeztük, rá is tapintottunk a lényegre s jön a nagy kérdés: *hogyan növekszik bennünk a szeretet?* Biztos, hogy nem mennyiségileg, hanem minőségileg. Nem úgy, hogy mindig *több* szeretetből végzett gyakorlatot hagyunk magunk után. Így csak alkotásaink, tetteink és érdemeink száma nő, de nem maga a szeretet. Csupán folytonossága, kiterjedése növekszik, de nem intenzitása. Szentelhet valaki természetfeletti szeretetből mindennap egy órát Istennek, húsz nap múlva szeretete nem lesz húszszoros, hanem csak húsz napos. *A szeretet egyedül a belső izzás és tisztulás foka szerint növekszik.*

Ezen az úton immanens logikával el kell követekeznie a pillanatnak, amikor e belső tűz egész valónkat átjárja, amikor egész természetes énünk lángra lobban. Mi következik ezután? Lehetséges itt megállás? A mindennapi tapasztalat azt mondja, hogy a tűz vagy fokozódik vagy hűlni kezd. Ez természete. A szív titkos törvénye is ezt a tapasztalatot igazolja: „*Ignis nunquam dicit, sufficit.*” Erre buzdít az Apostol is: „*In caritate crescamus!*” S amikor Üdvözítőnk legfőbb parancsát hirdette meg, akkor Ő is így szólt: „*Szeresd Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből.*” Nem tanácsnak, hanem parancsnak adta. S akad-e egyetlen ember is a földön, aki el merné mondani nyugodt lelkiismerettel, hogy már így szereti Istent. Végső következtetésként adódik tehát a szabály: *Isten kimondott parancsából szeretetünknek halálunkig növekednie kell intenzitásában.*

Tehát a szeretet növekvése közben elérkezik egy pillanat, amikor az egész természetes ember, a maga szempontjaival, igényeivel és elgondolásaival együtt lángolni kezd és elég a szeretet tüzeiben. A szeretet egy bizonyos fokon önfeláldozásba csap át. *Csodálatos dolog, de tény, hogy a szív útja minden időben az áldozat ösvényére kapaszkodott s tiszta lángja mindenkor a lemondások tömjénszemeiből csa-*

pott az ég felé. Itt már nem is lehet más fogalmakkal dolgozni. Ez egyszerűen a szeretet logikája. Akiben az egész természet természetfeletti tűzben lángol, az már nem alkotni és nem élvezni akar, hanem szeretni. Sőt szeretni sem *akar*, hanem *szeret*. Ahogy a művész sok motívum után elérkezik a tiszta formáig, ahogy a tudós az analitikus kutató munka után lassan felemelkedik a szintézis rendjébe s a tudomány bölcsességé érik benne, ugyanúgy a szeretet titokzatos folyamata egy kis kezdő szikrából egészen a mindent felemésztő tűzig fokozódik.

A természetfölötti élet dinamizmusa tehát valami titokzatos törvényszerűséggel hozza magával a természetes emberi szempontok feláldozását. A kegyelem fölébe nő a természetnek s a szeretet maga mögött hagyja a kultúrát. Olyan kifejezően írja *P. Lippert*: Akármilyen szép a világ és a csillagos ég, a Golgotában több szentség van. Akármilyen szép a test, a lélekben több érték van. Akármilyen szent a jog, a szeretet istenibb. *S a szeretetből adott örömnél mérhetetlenül több a szeretetből vállalt szenvedés, a Belvederei Apollónál a tövisszörű Krisztus.* Aki szeretett már életében, az sejti, miről van szó, aki nem szeretett, annak lehetetlen tovább magyarázni.

Ebből érthető, hogy a természetfölötti élet csak az első szakaszon tájékozódik Krisztus eme szavain: *„Adjátok meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené.”* Természet és természetfeletti szépen megfér egymásmellett. Szempontjaik kiegészítik egymást. Ez a magatartás teremtett kultúrából és művészetből keresztény kultúrát és keresztény művészetet. De amikor a szeretet eléri teljes hőfokát, akkor Krisztus másik szava lesz sarkcsillaga: *„Nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja barátaiért.”* Ez az élet pedig nemcsak vért jelent, hanem szellemi örömöket, nemes élvezeteket, emberi eredményeket. Erről jegyzi meg *Kempis Tamás*: *„Mennél jobban fékez-zük meg és győzzük le természetünket, annál nagyobb kegyelem száll belénk; s a naponként megújuló adományok által a belső ember Isten képére alakul.”* Igen, mert a kultúra mértéke az ember, a szeretet mértéke pedig az Isten. *„Modus diligendi Deum est diligere eum sine modo!”* — mondja *Szent Bernát* atyánk. Egyideig szeretetből gyűjtünk, azután ugyancsak szeretetből mindent odaadunk. A kultúra mindent magába fogad és mindent magához az emberhez hasonlít, a szeretet pedig mindent kiáraszt és ahhoz akar hasonulni, akit szeret. Mivel az Isten emésztő tűz, *„Etenim Deus noster ignis consumens est”* (Zsid. 12, 29.), ezért a szeretetben megtisztult lélek is lobogó lánggá válik: *„Anima candida quasi ignis ardens.”* (Eccli. 23, 22.) Ime a kegyelem győzelme bennünk.

És a természettel mi lesz?

Keresztény lelkiület és profán szellem konfliktusba kerül ezen a ponton. A természetes ember óvást emel minden olyan elgondolással szemben, ahol azt kívánják tőlünk, hogy legnemesebb kultúrértékeinket hamvasszuk el az áldozat és lemondás oltárán. Ha azonban eddig figyelemmel kísértük gondolatmenetünket, minden jogos aggodalmunk alaptalanná válik. Hiszen ebben az elgondolásban a természet jogai is érvényesültek.

Fontos szerepet kapott a *művészet*. Az volt a feladata, hogy tisztítsa, nevelje érzelmvilágunkat. Mert nemcsak a lélekből vezetnek utak a test felé, amint azt fentebb láttuk, hanem a testen keresztül is a lélek felé. S nem csupán a kegyelem ömlik el egész természetes valónkon, hanem természetünk is rányomja bélyegét természetfeletti életünkre. Gondoljunk itt arra, hogy a hang és fény hullámokban terjed s ritmikus hullámozásba hozza belső világunkat is. Tehát rendezőleg hat kedélyünkre. „*Anima symphonialis est et symphonisans*” — mondja kifejezően Szent Hildegard. Minden tiszta művészet mérték és arány harmóniáját hordozza s ahogy a *ritmus* a törvény diadalát jelenti az érzelem szeszélyes áradása fölött, ugyanúgy az *ízlés* a mérték győzelme a fegyelmezetlenség fölött. A nemes művészet mindig nagy pedagógusnak bizonyult a lélek fejlesztésében.

Hasonló a helyzet a *kultúrával* is. Minden megismerés közvetve Isten-ismerés. Szellemi képességeink tisztán természetes valónk szerint is Isten képmásává avatnak bennünket. Szellemi képességeink pedig kulturális tevékenység által bontakoznak ki. Tehát Isten arcvonásait vessük magunkba, valahányszor a szellemi értékek felé tárjuk szomjas lelkünket. A kultúra telíti lelkünket a legnemesebb tartalmakkal, belőle származik szellemünk folytonos érdeklődése, frissesége. S amilyen fokban kultúrértékekre irányulunk, olyan fokban terelődik figyelmünk az alacsonyabb dolgoktól tisztultabb légkörbe s lép háttérbe bennünk a testi-vegetatív életkör. Ebből a szempontból a szellemi élet feltétlenül a kegyelem kezére dolgozik. A rendszeres szellemi munka tisztán természetes síkon sok bajnak veheti elejét és sok nemes öröm forrása lehet. Minél magasabb kultúrával rendelkezik valaki, annál gazdagabb, tartalmasabb lesz vallási élete is. Igaz, napjaink egyik legnagyobb veszélye, hogy a kultúrából valláspótlékot csinálunk, de más oldalról, ha a vallásos élet elszakad a kultúrától, abba a veszélybe kerül, hogy tompult szellemi vegetálás válik belőle.

Végül a *barátság* is egyik legnemesebb őrzőangyala lelki életünknek. Majdnem minden szent életében találkozunk vele. Újra meg újra visszatérünk rá, mert főként papok számára Isten egyik legnagyobb ajándékát látjuk benne. Hiszen nagy szeretet nélkül semmi érték sem valósul a világon. A tökéletes szeretet viszont, mint az ívlámpák fénye, két tűzforrásból szövődik: *tisztaságból* és *melegségből*. A tisztaságból fakad önzetlensége, a melegségből pedig boldogító áradása. Ezt a kettőt éppen a barátság valósítja meg leginkább. Ő igen, sok meleg, édes érzelem viharzik a világon keresztül, de legtöbbször az érzékiség sötét kutaiból táplálkozik. Nem igazi szeretet. Sajnos azonban a másik oldalon meg annyi a merev és hideg tisztaság, mely végül is önző agglégénnyé teszi a lelket. Az ilyen szívből éppen a szeretet legnagyobb titka illan el, a „*charis*”, a vonzó, kedves és meleg áramlás.

Természetfeletti életünk első szakaszán a *caritas* bennünk inkább *akarati*, mint a fentebbi értelemben vett *szeretet*. Parancsol a természet erőinek, mindent a végső célnak rendel alá, de hiányzik belőle az érzelmek melege és édessége. A kegyelmi élet még bizonyos értelemben idegen anyag bennünk, még nem vált második természetünké. Ilyenkor sokszor megesis, hogy felgyülemlik bennünk a velünk született szeretetigény s nem tudjuk, mit kezdjünk vele. Temperamentu-

munk egész tüzét odavisszük Isten elé, hiszen egyedül Őt választottuk, — és Isten hallgat. Isten távol van még, s így nem tudjuk Őt szeretni. Ezen a szakaszon sok támogatást, erősítést nyújthat egy jóbarát. Megóv attól, hogy kényszeredett magányba hullva belső világunk gazdagsága, apostoli életünk olaja elszáradjon.

A természetfölötti győzelme.

Üdvöztőnk néhány szavát nem a Szentírás, hanem a hagyomány őrizte meg. Az egyik így szól: Az élet híd csupán, nem arra való, hogy sártort verj fölébe, hanem hogy átvezessen a másik partra. Igen, ezt kell mondanunk a művészetről, kultúráról és minden természetes igényünkről is. Egyszer elérkezik a pillanat, mikor Isten iránti szeretetünk már nemcsak akaratunkban él, hanem elárasztja egész valónkat. Ekkor a természet nem képes már közelebb vinni az Istenhez, hiszen éppen a kegyelem ragadja magával a természetet is. A kultúra is betöltötte feladatát, a nyári nap fényözönében észrevétlenné válik a lámpa fénye. Erről a szakaszból írja *Keresztes Szent János*: a hit kiüresíti az értelmet és kivet belőle minden tudást; a remény kiüresíti az emlékezetet és kitöröl belőle minden édes emléket; a szeretet pedig az akaratot égeti ki, hogy minden vágy, kívánság és öröm tárgya kizárólag Isten legyen.

Értsük meg, itt a lelki élet csúcsáról van szó és nem kezdetéről, a természetfölötti szeretet győzelméről és nem kezdő fokozatairól. Azt se feledjük, hogy kiüresíteni csak azt lehet, ami először megtelt, amint a szintézis rendjébe is csupán az analízis fárasztó útja vezet. *Szent János* apostol is először végigjárta a fárasztó galileai utakat, aztán elmélyedt a logos-tanban, megírta Evangéliumát, de a végén már csak ezt az egy szót tudta mondani: Szeressetek! *Szent Benedek* atyánk is egy hosszú élet sok tapasztalatát építette bele Regulájába. Vicovaro-ból Subiaco-ba, Subiaco-ból Montecassino-ra, onnét pedig a szeretet ormára is eljutott, mikor minden elmerült az Istenben: „Videnti Deum angusta est omnis creatura.” *Szent Bernátot* platánok és tölgyek tanították. És hogyan tanították! Minden írása tele színnel, képpel, muzsikával. Később pedig órákhosszat járhatta a természetet, semmit sem látott már belőle. És nem tudott többé olyan könyvet kezébe venni, amelynek lapjairól nem Jézus neve áradt feléje. *Szent Tamás* is mérhetetlen tudományt gyűjtött össze, mire élete delelőjére ért fel. És íme kihull a toll kezéből, nem tudja befejezni *Summa Theologicáját*. A szeretet tüze hatalmasodott el rajta. *Paalea sunt!* — kiáltja hűséges jegyzőjének, *Reginald* testvérnek. Betűk, fogalmak és distinctiók fátyolán keresztül maga Isten közeledik feléje. Ebben a fényben a legszen- tebb tudomány és legnemesebb kultúra is elhomályosul.

Ismételten hangsúlyozni kell, hogy itt egy élő, belülről forrászó folyamat végső szakaszáról van szó és nem mesterségesen előidézett magatartásról, a szeretet túláradásáról és nem fanatikus képrombolásról. Mindig különbséget kell tennünk a háromféle lelki egyszerűsödés között. Az egyik endogén eredetű lelki betegség s abban nyilvánul meg, hogy a tudat előtte egyre szűkebbé válik, egyetlen tartalomra összpontosul. Teljes kifejeletében rögeszmévé, monomániává érik. A másik tudatbeszűkítés lelki eltévelyedés, mely akkor áll elő, mikor

valaki mesterségesen csökkenti érdeklődési körét, fokozatosan megszünteti szellemi életét és magasabb lelkiiség címén a kvietizmus mocsarába fullad. Végül a harmadik az, amiről itt beszélünk, *lelki tökéletesség*, melyet a Szentlélek ajándékai valósítanak meg a lélekben: a szeretet izzó lángja felemészt mindent, ami nem Isten. Aki ide eljutott, Istent szereti mindenben, és mindenben egészen az Istent. Reá vonatkoznak Udvözítőnk szavai: „Tűzet hoztam a világra, s mit akarok mást, mint hogy már felgyulladjon!” (Lk. 12, 49.) Nem odaát, hanem már itt a földön!

Három nagy akadály.

Amit eddig elmondottunk, szépen hangzik, sőt ügylátszik, az alapelvől logikusan le is vezethető. Ha azonban körülnézünk az életben, majdnem sehol sem találjuk megvalósulva. A valóság tehát itt is rácsafol az elméletre. Vagy pedig az elmélet a hibás? Sokan hajlandók vagyunk erre gondolni, különösen, akik már hosszabb ideje benne állnak az élet sodrásában s akik előtt a valóság egymás után minden álarcát levette. Olvasás közben csóváljuk a fejünket ... szép, szép ... de csak álom. Érezzük, hogy a fiatal évek tüze elpárolgott, lehetőségeink határát elértük. Azt is tudjuk, hogy csodában nem szabad remélnünk, még erkölcsi csodában sem. Örülünk tehát, ha legalább azt a magasságot megtarthatjuk, amit eddig elértünk. Ebből a lelkiületből fakadhattak azok a szavak is, amelyek egy különben buzgó pap ajkairól röppentek el: Mivelhogy szentek nem lehetünk, igyekezzünk legalább becsületesek lenni.

Hogy mások miként állanak e kérdéssel, ez az ő dolguk. A magunk esetében azonban elég könnyen megállapíthatjuk a való helyzetet. Ha az imádság nyugodtabb perceiben magunkba tekintünk, meg tudjuk állapítani, hogy *nem vagyunk ott, ahol lennünk kellene*. Valahol elrekedtünk. Nagyobb állomásokon mindig kiírják, hogy a vonatnak eddig hány perc késése van. Így vagyunk életünk állomásaival is. Mindegyikre több és több késéssel vánszorog be vicinálisunk, ezért aztán ez a földi élet nem elég ahhoz, hogy a számunkra kijelölt végállomást elérjük, tehát a tisztítótűzben kell majd pótolnunk az elmaradt szakaszt. Isten ugyanis azt kívánja tőlünk, hogy halálunk órája egybeessék végső tökéletességünk utolsó fokával. Legtöbbször azonban e két határpont nem esik egybe. Ennek oka pedig általában nem az élet rövidege, biztos, hogy nem a kegyelem elégtelensége, hanem saját kényelmességünk, lassúságunk.

Itt most csupán három olyan váltót említünk meg, amelyek holtvágányra vagy legalábbis mellékvonalra terelik tökéletességre törekvő életünket. Az első veszély természetfeletti életünk *elmechanizálódása*. Ha ettől sikerült megmenekülnünk, bizonyos idő múlva jelentkezik egy sokkal nehezebb kísértés. Halálosan *elfáradunk*, megunjuk a belső életet, végkép elveszítjük kedvünket attól, aminek semmi látszólagos eredményét sem tapasztaljuk. Amikor ezt a próbát is kiállottuk, akkor Isten az utolsó vizsgára bocsát bennünket. A *végső lemondást* kívánja tőlünk. El kell búcsúznunk valami olyantól, amihez eddig legszentebb vágyaink indáival tapadtunk, amihez legszebb reményeinket fűztük. Ebben a lemondásban szinte egész eddigi életünk gyökerei

szakadnak el. A halál kínjai ezek, de amelyik pillanatban az utolsó szál is elszakadt, mint érett gyümölcs zuhan lelkünk egyenesen Isten karjai közé.

Bizonyos, ha megvizsgáljuk magunkat, e három közül valamelyik sorompó mögött késlekedik életünk. Megéri, hogy néhány percet itt elidőzzünk s keressük, melyik a mi esetünk.

Elgépiesedés.

Igazat kell adnunk azoknak, akik az új világot attól kezdve számítják, mióta a gép döntő tényező lett életünkben. Egy pillanatra sem állítjuk, hogy magában a gépben van a hiba. Inkább a géphez való viszonyunk megoldatlan mind a mai napig. A gépekből valami hideg merevség, sablonszerűség, mechanikus létezés árad folyton felénk.

Ennek lett a következménye, hogy emberi életünket is mindjobban racionalizáltuk, mindenben a termelést, a mennyiséget, a szám-szerűen elkönnyvelhető és lemérhető eredményt értékeltük legtovábbra. Ez a szemléleti mód fokozatosan beszivárgott lelki életünkbe is. Természetfeletti sikon a kegyelmi életet egyszerűen bizonyos számú meghatározott gyakorlat elvégzésében látjuk. Megtérésünk, pappászentesztetésünk óta évtizedek múltak el pontosan begyakorlott, beidégzett tevékenységek között. Talán fel is jegyeztük, hány szentmisét mondottunk, hány szentséget szolgáltatunk ki. Úgy fejből néha kiszámítjuk azt is, mennyi lehet odaát érdemünk kamatos kamattal véve. Igen, az életben haladtunk, de a szeretetben nem. A vágy ma sem lán-golóbb bennünk, mint kezdetben volt. Sőt! De ez egyáltalán nem nyug-talanít bennünket, hiszen korrektek vagyunk. Békés időben, kedvező körülmények között és a kegyelem állapotában eltöltött hosszú élet után odatúl a becsülettel megszolgált „örök boldogság” és „örök nyu-galom” vár reánk.

Időnkint a legszentebb dolgokból is mechanizmust csinálunk. Ilyen például a napi jószándék felkeltése. Meggyőzzük magunkat, hogy a reggelenként felkeltett jószándék az a varázspálca, amely egész napunk minden jócselekedetét színarannyá változtatja. Gondolunk Szent Pál szavaira is: „Akár esztek, akár isztok, mindent Isten dicső-ségére cselekedjete.” (I Kor. 10, 31.) Az ilyen és ehhez hasonló kira-gadott mondatok azt a meggyőződést keltik bennünk, hogy a lelki élet idillikusan egyszerű. Hogy is mondotta Szent Ágoston? „*Ama et fac quod vis!*” Ezt mi így fogalmazzuk: *Maradj a kegyelem állapotában és mindent megtehetsz!* Aztán hamarosan így alakítjuk át: *Ama et carpe diem!* Rájövünk, hogy nincs is olyan nagy különbség pogány humaniz-mus és keresztény humanizmus között. *Ama, et ede, bibe, lude!* Élvezd az életet, csak ne feledd fölindítani a jószándékot! Így jutunk oda a valóságban, hogy pogány és keresztény egyformán járhatja a cirku-szokat, mozikat és színházakat, egyformán látogathatja a fürdőhelye-ket, egyformán élvezheti az élet minden szépségét és örömét. Az egyik mégis elkárhozik, mert pogány, a másik üdvözü, mert keresztény. Az életük egyforma volt s a végük végtelenül más!

Ó nem! A természetfeletti élet egyáltalán nem a bölcsek követ-jenti. Az alchimistáknak sem sikerült aranyat gyártani, és pusztán

jószándékkal sem lehet a természetfeletti célt elérni. A kegyelmi élet se lehet csupán búcsúimádságok halmozása. Nem tőkegyűjtés, nem a kegyelem állapotának *extenzív* kiterjesztése. A szeretetben kell *intenzíve* növekedni. És ez kimondhatatlanul nehéz. Fiatal korában az ember túlfűtött kedéllyel olyan könnyen kimondja: *Szeretni könnyű, de megtenni nehéz!* Később, mikor hozzáedződött már a fegyelemhez, de fiatalságának belső tüzei kialudtak, így sóhajt sokszor: *Megtenni csak megteszi az ember, de szeretni nehéz!* Amíg az ifjú erők ritmusa diktálja az iramot, addig a jelszavunk: *Alkotni! Menetelni!* Lehiggadt, megcsendesedett kedéllyel később elgondolkodunk: *Alkotni? Ez kevés. Szeretni kell!*

Az elmechanizálódásnak nincs más orvossága, csak ez az egy: *szeretni kell az Istent nemcsak akarással, hanem szívvel és szenvedéllyel is.* Egyetlen teremtető erő van a földön, ami napról-napra képes megújítani szürkülő életünket, a szeretet áramlása. Csak az élő tűz tudja megolvasztani azt, amit az évek lassan megmerevítettek. Csak ez a lobogó láng tudja újra ízzásba hozni azt, ami már hűlni kezdett s csak a sziporkázó szikra képes még világosságba borítani sötétülő kedélyünket. Égben és a földön minden, ami nagy, szeretetből születhetik csupán.

Szinte merészen azt mondaná az ember, inkább jöjjön valami nagy belső kavargás, akár partszakadás, csak ne a taposómalom. Nem hiába mondják a teológusok, hogy Isten választottainak még a bűn is javukra szolgál, mert módot nyújt a szeretet nagy fellángolására. A nagy szentek közül sokan bizonyos értelemben a bűnnek köszönhetik, hogy eljutottak szentségük magasára. Ez a *felix culpa*, szemben az *infelix innocentíával!*

Az elgépiesedés leginkább azokat fenyegeti, akik szerencsés, harmonikus természetet kaptak örökségül, de csak lanyhán működnek együtt a kegyelemmel. Vergődést, küzdelmet, lángolást talán sohasem ismertek. Ezért aztán minden nyugtalanság mögött veszedelmet sejtnek. Ha tőlük függne, az Egyházban csak naív optimisták, felületes széplelkek, édeskés nagyanyók számára lenne hely. Világképükben nincs lehetőség a tragikum részére. Problematikus, vívódó embertípusokra olyan könnyen kimondják, hogy betegek. Valami ijesztő és sejtelemnélküli fölényes biztonság árad belőlük. A keresés, a gondolkodás, a beleérzés, együttszenvetés ismeretlen előttük. A katolikum számukra csak engedelmesség, belenyugvás, teljesítés, kiegyensúlyozottság és béke. De ez az engedelmesség nem önlegyőzés eredménye, megnyugvásuk nem belső vívódások elcsitulása, a teljesítés nem áldozatok sorozata, kiegyensúlyozottságuk nem harcok megérdemelt jutalma s a béke nem odatúl remélt végső jutalom. Érthető, ha a misztikusok írásaival szemben a legmesszemenőbbben bizalmatlanok, hiszen végső eszményük a Codex Juris.

Elfáradás.

Ez a veszély inkább a nehéz, problematikus lelkeket fenyegeti. A nyárspolgár nem fárad el, mert a gép nem ismeri a fáradtságot, aki azonban állandóan harcol, az egyszer kimerül. Belső világában feszülő ellentétes erők csak nem békülnek össze! Amikor pedig a kegyelem

megjelenik, szinte a végletekig feszíti ezt a harcot. Munkája nagyon hasonlít az útépítőkéhez, akik trópusi vidékeken az őserdőt akarják civilizálni. Jól megalapozzák, jól kikövezik az utat, nemes, tartós burkolattal látják el, de egy év leforgása alatt a vegetáció szörnyű erői gyökerekkel, indákkal, folyondárokkal mindent szétporlasztanak, még az út nyomát is eltüntetik. Szent Pál és Szent Ágoston kitöréseiből sejt-hetjük, mi megy végbe az ilyen lélek mélyén; a kegyelem izzása fel-felé serkenti, a természet nehézkedési ereje lefelé vonja.

Mindennap új harcra kell felsorakoztatni az összes képességeket. Amit eddig még sikerült el nem veszíteni, azt ma újból meg kell védeni s azért, amit eddig meg tudott védeni, ma ismét meg kell harcolni. Nem szabad egy pillanatra se gyengének lenni. Ezen a fronton nincs szabadság, felmentés, leszerelés. Ha valahol, hát itt igazán jogosult totális háborúról beszélni. Nem lehet megegyezéssel béke sem; vagy bukás vagy végső győzelem vár a kifejlet végén. Fiatal testvér kérdezte egyszer, mikor jut el végre ő is a győzelemre. Prohászka lapjain folytonosan a diadalmas világnézet fölényét érzi áradni, saját életében pedig semmit sem tapasztal belőle. Miért jut neki évek óta csak vergődés, vívódás, küzdelem? Mit lehet erre felelni? Ki ne látná aggódva közeledni a legnagyobb kísértést, mely egy lelket esetleg a szentség útjairól térít el: felhagyni a reménytelen küzdelemmel és emberi vi-gasztalást keresni. Annyira ide illenek Kosztolányi szavai:

*„Úgy félek, hogy ezt a homályos, ódon
Vén bánatot egy éjjel elveszítem
És véle együtt életem s a szívem,
A szívem is, és megvigasztalódom.”*

Ez is egy rejtély a sok közül, amit nem értünk, de mindennap tapasztalunk. A világ nem a nevető jóllakottakból, hanem a szeretet-ből szenvedő lelkekből él. Emberi életet csak úgy tudunk élni, ha vá-gyaink kínpadjára vagyunk feszítve, és titokban mégis mindig vigasz-talásra várunk. Emberi szív, amelynek nincs többé fájása, olyan, mint az élet, melynek elpattant a rúgója. Az élet szív nélkül, a szív sajtás nélkül olyan itt a földön, mint a költő álmok nélkül. Leltárok és ki-mutatásokat lehet belső feszültségek nélkül is készíteni, műalkotást soha. Gyakorlatokat is lehet vívódások nélkül végrehajtani, de hegye-ket mászni szenvedés nélkül lehetetlen.

Inkább lázasodjék be a lélek, csak ki ne hűljön. Nem szabad tö-rődni az emberek véleményével. Ma a lélekkutatás divatját éljük, ha-mar találunk ránk is egy megtisztelő kategóriát. Hiszen igaz, lehet ku-tatni, hogy a kegyelmi életet élő ember, sőt a szentek is, ha nem éltek volna kegyelmi életet, az abnormitás milyen típusát képviselték volna. Lehet, hogy Szent Pál tényleg epilepsziás volt, mint ma gondolják. De ha ez nem is állná meg a helyét, annyi bizonyos, hogy minden szellemi nagysága ellenére is, kegyelem nélkül lehangelőan kicsinyes zsidó és fanatikus betűragó farizeus maradt volna. A kegyelemmel pedig a nem-zetek apostola lett. Éppen vívódó szentjeink mutatják, hogy nem a ter-mészet dönti el a sorsunk, hanem a kegyelem. *Ha hiszel, a hívőnek minden lehetséges!*

Ragaszkodás.

Azok a lelkek, akik megmenekültek a gépiesség veszedelmétől, kilendültek kezdeti helyzetükből s a *haladók* csoportjába tartoznak. Ha a csüggedés nagy kísértését is legyőzték, már közel vannak a célhoz. Egy próba azonban még hátra van s ez a legnehezebb, főként a szellemi ember számára, a *lemondás próbája*.

Az életet mint hatalmas műtermek és könyvtárszobák sorozatát képzelhetjük el magunknak. Mindegyikben más és más érték halmozódik. Valamennyire szükség van, mert belőlük alakul ki a teremtetett lét teljessége. Az egyes ember azonban nem merítheti ki valamennyit. Neki nem szabad egyikbe se belefeledkezni, hanem egy idő múlva tovább kell mennie, mert célja nem ez, ideje pedig kimért. A pillanat, mikor tovább kell mennie, nem tőle függ, hanem az Istentől. És ebben áll a legnagyobb kísértés. A természetes ember alkotó kedve megtalálja legnemesebb kielégülését, s akkor hirtelen és váratlanul kopogtat az Úr és áldozatot kíván. Talán éppen akkor kell letenni az ecsetet, mikor a legszebb színt találta meg, akkor kell kiejteni a tollat kezéből, mikor a megoldás távoli fénnel villant elébe s akkor kell elhallgatni a hangszernek, mikor a legmelegebb melódia szakadt fel a szívéből. Miért?

A természetfeletti boldogság, amivel Isten akar elhalmozni bennünket, oly kimondhatatlanul felséges, hogy még a paradicsomban is csak próba által volt elérhető. A próba pedig engedelmisséget jelent. Aki engedelmeskedik, lemond saját elgondolásáról, tulajdon akaratáról, ezért minden engedelmisségben megsérül a természet s egy új valóság, az *áldozat* lép a világba.

De ezután is tovább kérdezzük, miért? Csak ezt a végső feleletet lehet adni: *Isten tökéletesen szuverén*. Fentebb már említettük, hogy játékos kedvvel teremtett mindent. De ugyanezzel a szabadsággal végigszántja legfestőibb tájainkat természeti katasztrófákkal. Megteheti, mert *egyedül Ő az Úr*. Legjobban féltett műkincseinket, kultúránk legbüszkébb alkotásait elsöpri történelmi viharokkal. Ezt is megteheti, mert *csak Ő egyedül Úr*. S ahogy a kozmikus világban és a történelmi rendben időről-időre kinyilatkoztatja legfelségesebb attributumát, ugyanúgy az egyes lélek belső történetében is időnkint, de legalább egyszer az élet folyamán halkan vagy erőiesen kopogni kezd a kegyelem s az Isten kívánja, hogy elérjünk kezünkkel azt, ami a legkedvesebb, kivessük szívéből, ami a legédesebb s elbúcsúzzunk attól, amihez leginkább hozzánőtt a lelkünk. *Mert egyedül Ő az Úr!* „A ti utaitok nem az én utaim és a ti gondolataitok nem az én gondolataim...”

Itt egy titok is világossá válik előttünk: az áldozat nem csupán a bűn következménye. Akkor is élt volna a földön, ha sohasem vétkeztünk. Egyszerűen teremtményi létünk folyománya. Szellemünk a végtelenre van beírányítva: értelmünk tárgya a teljes lét, akaratunk a végtelen jóban tud csak megnyugodni. Ténylegesen viszont csupán egy igazságot gondolhatunk egyszerre és egy dolgot birtokolhatunk. Ezért minden percünk választás elé állít bennünket. Választani pedig annyit jelent, mint lemondani. Hogy néhány szép és értékes dolgot élvez-

hessünk, ezért kimondhatatlanul sok szép és értékes dologtól kell örökre búcsút vennünk.

Már maga a korlátolt lét bennünk lemondást jelent. Kénytelen vagyok a magam életét élni és mindent a magam alanyiságán keresztül tapasztalni meg. Pedig az örökkévalóságon át mennyi lehetőség kínálkoznék arra, hogy megmeneküljek önmagamtól és mások személyiségén át juthassak kapcsolatba a valóságok világával. Betegesen érzékeny lelkekben egész a perverzitásig fokozódhat ez a sors-élmény. *Nietzsche* mondotta: Ha tudnám, hogy van Isten rajtam kívül, nem tudnám elviselni, hogy az nem én vagyok. Megborzongunk tőle. Pedig valami hasonló magatartás húzódik meg az első bűnben és minden későbbi bűnben is: „*Lesztek, miként az Isten!*” Istenné lenni annyit jelent, mint önmagunk urának tenni. Istent elismerni pedig annyit jelent, hogy engedelmeskedünk s teljesen kiszolgáltatjuk magunkat egy kívülről álló hatalomnak.

Itt kerül konfliktusba keresztény *lelkünk* pogány *szellemünkkel* legnagyobb fokban, éppen ezért ez a modern ember legnagyobb kísértése. Nemrégiben egy elhunyt íróról szóló megemlékezést olvastam. Néhány sorát idejegyzem, mert keresve sem lehetne jobban szemléltetni modern pogányságunkat: „Ahogy nem vigyázott egészségére, — írja e jellemzés — nem vigyázott tehetségére sem, mindkettőt pazarolva égette fel s szórta szét. Ahogy lenézte és unta azokat, akik egészségének kímélésére figyelmeztették, ugyanúgy elhárította volna magától a másirányú óvást is. Szabadságszerető volt s a szabadságot a maga életében akarta leginkább megvalósítani. Hiányzott belőle a nagyképűség, de hiányzott a tehetsége iránti áhítat és féltő gond is. Az életben és irodalomban sok sikert vívott ki magának, ott és olyant, ahol és amilyent ő akart: ura volt életének és vállalta érte a felelősséget... Úgy élt, mint osztályának nem egy tagja, úr módra, a világot fölényesen a maga kedve szerint kiégetve. Tökéletesen illett rá az a kép, amit egyik novellájában rajzolt: A magát és vagyonát pusztító ezerholdas fiatalemberhez megérkezik Schreiben úr, a vevő s meghökken az ő polgári lényének idegen látványtól. Szörnyűködve topogja körül az ispánt: „Miért nem szedi rendbe a gazdáját?” Az ispán egykedvűen választ von: „Ami az üvé, avval azt csinálja, amit akar.”

Itt a szörnyű tévedés. Az élet nem a miénk, sem eltékozolni, sem megtartani magunknak nincs jogunk. Abban a pillanatban, mikor Isten kopogtat, kaput kell nyitni, és amit elkér, oda kell adni. A bohém lélek elpazarolja életét, mert azt hiszi, az övé; a kultúrhumanista pedig az utolsó cseppig élvezni akarja, mert szintén azt hiszi, az övé. Aki pedig a szeretet csúcsára eljutott, az már csak egy gesztust ismer: *mindent visszaadni Istennek az első szóra, amikor kinyújtja feléje kezét.* S ez az utolsó próba egyben a szeretet próbája is. Mert minél jobban megegyezik valami természetes hajlamainkkal, minél inkább kielégíti szellemi igényeinket, annál nehezebb róla lemondani. Tehát annál izzóbb szeretet is kell ehhez a gesztushoz. S mert a szeretet más törvény alatt áll, mint az értelem, itt nem is a „recta ratio” a végső norma, hanem a Szentlélek sugallatai. Jelszava így hangzik: *Annuit ists, amennyiről lemondasz!* Aki a szeretet kezdő fokait járja, meg-

borzong tőle, humanista lelkek örültséget emlegetnek, de aki szeret, az tudja, hogy áldozat a szeretet mértéke.

Természet és természetfeletti végső szintézisét most már a következőkben vázolhatjuk:

A *természet* jelent *önmagunkban* ösztönös erőket, meg nem szelídített törekvéseket, kialakulatlan tulajdonságokat, melyek mindegyikének szüksége van arra, hogy a szellem formát adjon nekik. *Rajtunk kívül* pedig ugyancsak vad erőket, meg nem nemesített adottságokat és kikezdéseket jelöl, melyek a szellem formáló erejére várnak.

A *kultúra* jelenti *önmagunkban* a szellemi ember fegyelmezett magatartását, mely megismerve, állástfoglalva és alkotva a szellem uralmát biztosítja az anyag fölött. *Rajtunk kívül* kultúrának nevezhetjük mindazon dolgok összességét, melyeket az emberi szellem a maga képére és hasonlatosságára formált és eszméinek hordozóivá tett.

A *kegyelem* végül jelenti *önmagunkban* a felsőbb isteni erőt, mely először ráárad szellemünkre, majd annak közvetítésével testi erőinkre is és egész valónkat lefoglalja az Istennek. Azután *rajtunk keresztül* kiárad a kozmikus világra, melyet a teremtesben ajándékkul kaptunk, hogy a szeretet elragadtatásában az egészet visszaadjuk az Istennek.

Aki az utolsó nagy próbát megállta, annak lelkében győzött a kegyelem s az örök boldogságtól már csak a halál áttetsző függőnye választja el. Lelke prizmáján keresztül kegyelem sugárzik, testén át pedig ez a megszentelt lélek árad a világba. Minden arra vár már benne, hogy lehulljon róla a földi sátor. S akkor egyszerre felragyog az örök dicsőség fényessége. Először a léleknek kellett meghalnia a világ számára s csak azután halt meg a test. Végül az ég és föld is tűz martaléka lesz, hogy a bűn utolsó nyomai is kiégjenek a világból. S amikor mindez megtörtént, akkor a lélek megdicsőíti feltámadt testét s az új ég és új föld is a dicsőség fényében úszik. Az egész teremtett *természet* részesülni fog a *kegyelem* győzelmében.

A megdicsőült lélek ámulni fog, mert íme az örök dicsőség nem más, mint az a parányi kis mag, ami itt a földön mint kezdő kegyelem bölcsőjébe hullott s most mennyország lett belőle. Ebből az elragadtatásból már nem lesz felocsudás, mert ez a pillanat örökké tart... És tart öröktől fogva, mióta az Atya arcáról sugárzó világosság a Fiú arcáról ragyog vissza s a kettejük szívéből áradó szeretet a Szentlélekben lángol. Ebben a fényben és ebben a szeretetben merül el az egész világ. „És a városnak nincs szüksége sem napra, sem holdra, hogy abban világítsanak, mert Istennek fényessége világítja meg azt, és szövétneke a Bárány.” (Jel. 21, 23.)

*

A jó Isten iránti hálával tesszük a pontot e négy fejezet végére. De közben lehetetlen elfojtanunk egy fohászt, amely kikíváncozik a szívünkben. Adja meg Ő Szent Felsege, hogy a természetfeletti élet-szemlélet minél nagyobb körben hódítson ismét magyar földünkön. Lelki szemeink előtt a jelen sötét felhőin keresztül is biztató víziók lebegnek. Tudjuk, honnét jövőnk... Tatár hordák nyomán kunok és

besenyők betöretlen pogányságára évszázados török fatalizmus rakódott. Mielőtt ebből meggyógyulhattunk volna, a jozefinizmus, racionalizmus és liberalizmus szörnű *szellemi* fertőzése itatott át mindent... De ma minden reménytelenség ellenére is érezzük előtörni ősi magyar keresztény *lelkünket*. Nem a fajtánk metafizikátlan, hanem a sorsunk volt mostoha.

Ma hálát adunk az Úr Jézusnak katolikus iskoláinkért, ahol a tudomány fölött virrasztanak. Hálát adunk lelkigyakorlatos házainkért, ahol az élet láthatatlan sejtjei épülnek bele a krisztusi testbe, Actio Catholicánkért, ahonnét az idegszálak áradnak szerteszét. Köszönjük, hogy vannak a tollnak rátermett forgatói és az igének lángoló apostolai. A történelmi viharban is mindig jobban megyünk felfelé. Lassan az örökös fényben, az áldozati oltár fényében fürdő csúcs, az örökös hallgatás havával borított hegyorom is kibontakozik a jövő kódéből. Igen, mert a csúcsra még nem értünk fel.

Hogy a magyar katolikus élet arca ismét teljes legyen, kellenek a kontemplatív szerzetesek is. Ők biztosítják intézményesen a tiszta természetfelettség szellemét. Ők a nagy előimádkozók és protagonisták. Szent Tamás elvét alkalmazhatjuk reájuk is: „*Illud quod est primum in quolibet genere, est causa omnium quae sunt post.*” (III. q. 56. a. 1.) Az életáldozat rendjében ők az elsők, belőlük árad minden-hová a lemondás, az áldozat és a szeretet heroikus ereje. Ó, mennyire kellenének ilyen fároszok a történelem éjtszakájában! Mennyire szükség lenne a természetfelettség hófedte bérceire, ahol az „odaadottság” heroikusan valósul meg egy nemzet színe előtt.

Egy-egy ilyen vízió mérhetetlen hatással jár a lelkek életére. Hiszen valamennyien nagyon jól tudjuk, hogy nem a szabad egyéni elhatározás az egyetlen döntő tényező akarati életünkben. Ha valamikor, akkor éppen napjainkban tapasztaljuk, hogy mennyire lenyűgöznek bennünket a tárgyi világ szédítő valóságai. A lelki nagyság és az életáldozat elsősorban az, ami előtt mindenki csodálattal adózik. A csodálkozásnak és hódolatnak pedig titokzatosan mély alagútjai vezetnek a lélek belsejébe.

Ha egyszer ismét lángalobban magyar földön a kontemplatív és vezeklő szellem, akkor elérkeztünk a csúcsra... Itt persze megfoghatatlan körforgással állunk szemben: csak akkor valósul meg ez az életforma, ha már egészen izzó természetfelettség járja át a magyar földet, másrészt viszont ez csak akkor következik be, ha a vezeklés e kohóból állandó misztikus erők áramlanak.

Évszázados pogány és evilági szellemmel fertőzött nehéz felhőkön át ismét üzenetet küld a középkori magyar lélek... A még magyar Magyarországról *karthauzi* remeteségek csendje harangoz, *ciszterci* monostorok életáldozatának extatikus lángja izzik, *bencés* apátságok liturgikus hódolata egyetlen templommá avatja a hármasság három és négy folyó vidékét. *Lacordaire* szavaival búcsúzunk. *Elpusztíthatatlanul katolikus magyar lélek lakik bennünk, ha a szellem közben hitelenséggel fertőződött is.* Mivel azonban a szellem természeténél fogva végül is meghódol a lélek előtt, — egy szép napon Isten irgalmából megint egészen katolikusokká leszünk.

P. Halász Pius S. O. Cist.

Akiról a legtöbbet beszélt Krisztus . . .

1. Amivel egészen telve volt Szíve . . .

Jézus istenemberi életének sok mélységes titka rejtve van előttünk. De mintha a sok közül éppen a legmélyebbet, szentháromságos életének legbensőbb, legkedvesebb titkát nem „tudta” volna elrejtteni előlünk! . . . Vagy „nem volt szíve hozzá”, hogy rejtve tartsa előlünk! . . .! Mintha valami elemi erő — igen, a végtelen szeretet leg-
elemibb ereje — arra készítette volna, hogy éppen az ő legmeghittebb titkát áraszsa ki reánk legjobban. Igen, itt áradásról van szó! Az evangélium, különösen a szeretett Apostolé, el van árasztva vele. Akik lelkileg nem vakok, azoknak szemében a napnál fényesebben ragyogja át Jézus egész tanítását az ő Atyjának és a mi Atyánknak a képe.

Sok más isteni titkot éppen csak futólag villantott meg lelkünk előtt Isten Fia. De az Atyához való viszonyát túláradó fénnel világítja meg. Semmiről és senkiről sem beszélt oly sokszor, mint a mennyei Atyáról. Pedig ez új és szokatlan beszéd volt hallgatói számára. Hiszen Isten atyasága úgyszólván egészen rejtve volt azelőtt az ószövetségben. Mintha a Teremtő személye magas felhőkbe lett volna burkolva, ahonnan főképen csak az ő erejének, hatalmának és mindenhatóságának villámaj cikáztak elő időközönként. Mintha Isten csak Úr, Parancsoló, Törvényhozó és Bíró volna . . . És íme eljön az Isten Fia, szétűzi a komor felhőket és szokatlan, új, tündöklő fényben állítja elénk Istent, mint végtelenül szerető Atyát, az ő Atyját és a mi Atyánkat . . . Hallgatói pedig csodálkoztak és álmélkodtak, mert így még senki sem ismertette meg velük az Istent.

Isten Fia Szívének bőségéből kifogyhatatlanul árad az élet igéje és magyarázza nekünk, hogy mennyei Atyánk mennyire törődik velünk, gondol reánk, gondoskodik rólunk, lát minket, velünk van, mert szeret minket és boldogítani akar minket. Gondoljunk tehát mi is Reá, éljünk az ő jelenlétében, tegyünk jót, hogy neki tessünk, hogy őt megdicsőítsük, mint az Isten Fia. Ne idegenkedjünk tőle! Szólítsuk bátran Atyánknak a vele való társalgásunkban!

Sokszor szól nekünk az Isten Fia arról is, hogy ő mennyire egészen az Atyából, az Atyáért és az Atyának él. Ez az ő eledele, életcélja: az Atyának tetszeni, az Atya akaratát teljesíteni, önmagát az Atyának egészen odaadni és feláldozni a kereszten miérettünk, engesztelésül.

Hitünk többi szent titkáról, még istenségéről és a nagy szentségről, az Eucharisziáról is sokkal kevesebbet beszélt, mint a mennyei Atyáról. És majdnem minden más mondanivalójába beleszótta a

mennyei Atyát is. Isteni voltát is úgy bizonyítja nekünk, hogy ő az Atya egyszerűlt Fia, ő egy az Atyával, amit az Atya tud és tesz, azt tudja és teszi a Fiú is. Az Oltáriszentségről is azt mondja, hogy abban az Atya ad nekünk, gyermekeinek mennyei eledelt. A Szentlélekre vonatkozóan is többször hangsúlyozza, hogy őt az Atya is küldi hozzánk, nemcsak a Fiú. Halálát is úgy jelenti be, hogy: „Megyek az Atyához, az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz.” Nekünk pedig helyet készít Atyánknál. Lelkét is úgy leheli ki, hogy azt az Atya kezébe ajánlja.

Csak futtában vázoltuk, mennyire egészen a mennyei Atya töltötte el Isten Fia Szívét és irányította szavait és cselekedeteit. Rövid vázlatunk minden állítását igen könnyen meg lehet találni Szent János evangéliumában, legtöbbször betű szerint is.

Miért árasztott el minket Krisztus ilyen feltűnően gazdag kinyilatkoztatással az Atyára vonatkozólag?

Azért, mert azt akarja, hogy amint ő szereti az Atyát, *mi is úgy szeressük*, amint ő egy az Atyával, úgy Isten Fia által *mi is egyek legyünk vele*. Ő maga mondja nekünk: „... hogy mindnyájan egyek legyenek, amint te, Atyám, énbennem és én tebenned, úgy *ők is egyek legyenek bennünk*”. (Jn. 18, 21.) Ennél magasztosabbat már Isten Fia sem mondhat.

2. Hogyan szívleltük meg Isten Fia szavait?

Egyek vagyunk vele?

Nem lehetünk egyek, ha abban nem vagyunk egyek, ami egészen eltölti Krisztus Szívét.

Nem lehet hasonló a mi Szívünk Jézus Szívéhez, ha hiányzik életünkől a mennyei Atya szeretete.

Ha pedig nem vagyunk az ő Fiához hasonlók, akkor hogyan ismerjen el az Atya minket gyermekeinek?

Pedig tudnunk kell, hogy: *praedestinavit nos conformes fieri imaginis Filii sui*. (Róm. 8, 9.)

Nem volna-e jó egyszer mélységes őszinteséggel egybevetni: a mi életünknek isteni elgondolását és tervezetét, vagyis a krisztusi mintaképet, amely szerint formálódnia kell életünknek — és a megvalósítást?

Akkor talán sokan közülünk, Krisztus papjai közül, kénytelenek lennének bevallani, hogy ők nem az isteni, hanem saját elgondolásuk szerint formálódnak.

Krisztus az első helyet adta Szívében, életében az Atyának.

Én talán éppen az utolsót.

Krisztus mindent az Atyára vonatkoztatott.

Én meg talán egészen figyelmen kívül hagyom.

Krisztus nem szűnt meg az Atyáról szólni és őt velünk megismertetni.

Én pedig még el sem kezdtem mennyei Atyánkat az emberekkel megismertetni.

Igy azután reánk is azt mondhatja az Úr: „Az én gondolataim nem a ti gondolataitok, az én utam nem a ti utaitok...” (Iz. 55, 8.)

Elvben, elméletben irtózunk attól, hogy az Úr tanítását megcsonkítsuk.

A gyakorlatban pedig: mintha öntudatlanul valamiféle *vivisectiót* csináltunk volna az élet igéin! Mintha megszabdaltuk volna a végtelen Igazság, az isteni Ige nekünk szánt tanítását és mintha kirostáltuk volna szavaiból azt, ami a mennyei Atyára vonatkozik...

Krisztus új képet adott nekünk Istenről, felragyogtatta előttünk az Ószövetség felhőitől mindaddig eltakart atyai vonásait, végtelen jóságát és szeretetét. — Mi pedig mintha semmi sem történt volna, mi az Újszövetség papjai, mégis mintha valami öntudatlan csökönyösséggel az Ószövetség szellemében akarnók magunkat és másokat is megtartani, legalábbis azáltal, hogy alig veszünk tudomást Isten atyaságáról és a mi istengyermekségünkről. Nem tanítjuk meg híveinket arra, hogy az ószövetségi szolgaság szelleméből kivetkőzzenek és Istenben ne csak Teremtőnket és Urunkat, hanem végtelenül jó Atyánkat is lássák és szeressék, hogy így mindnyájunk szívét eltöltse istengyermekségünk boldogító tudata.

Mintha abban is megcsonkítanók Isten Fia tanítását, hogy ő az Út számunkra. Elismerjük, hogy Krisztus a mi üdvösségünk és tökéletességünk útja. De megfélekedünk arról, hogy Krisztus miért nevezi önmagát útnak. Csak egyszer mondja ezt önmagáról és mindjárt meg is magyarázza, hogy ő milyen Út számunkra. Az ő szeme előtt állandóan az Atya fényeskedik. Az ő életfeladata, hogy minket az Atyához vezessen és vele megismertessen már itt a földön. Ő maga az Út számunkra az Atyához: „Senki sem jut az Atyához másképp, mint én általam.” (Jn. 14, 6.)

Krisztus megismertette velünk a Szentháromságot, az Atyát, a Fiút és a vigasztaló Szentlelket, vagyis az Atya és Fiú szeretetét. Mi pedig valami öntudatlan nemtörődomséggel megfélekedünk erről az ismeretségről és Krisztuson kívül alig gondolunk a két másik isteni Személyre. Pedig a mi krisztusi életünk részesedés az isteni életben. Az isteni élet pedig szentháromságos. Ne akarjuk szétválasztani az isteni Személyeket, mert azok szétválaszthatatlanok!

3. Mentegetjük magunkat...

Talán nem is fogalmazzuk meg világosan mentségeinket, hanem csak úgy homályosan, többé-kevésbé körvonalazottan hagyjuk és több-kevesebb biztonsággal támaszkodunk rájuk.

Azt gondolják némelyek: „elég nekem az Úr Jézus...”

Igen! Túláradóan és végtelenül elég neked Jézus, ha az egész Jézust érted, akitől elválaszthatatlan az ő istensége, istenségétől pedig a Szentháromság első és harmadik Személye... Igen, az egész Jézust, mindazzal, amivel az ő Szíve telve van, vagyis az Atyával és az Atya szeretetével...

Vagy talán azt mondod, hogy mint eucharisztikus lelkű papnak az az egy teendőd, hogy minden figyelmed az Oltáriszentségre irányuljon... Másra... a mennyei Atyára... már nem jut figyelmedből.

Ha eucharisztikus lelkű pap vagy és mégsem ég benned az áhítat a mennyei Atya iránt — az hihetetlen és lehetetlen. Akkor a fától nem látod az erdőt, akkor a verőfényes napsugárban nem veszed észre,

hogy süt a nap. Mert ugyebár a szentmisét az Úr Jézussal egyesülve kell bemutatnod. Hiszen ha valahol, akkor ugye legelsősorban az oltárnál vagy Krisztus mása, alter Christus? Egészen egybeforrva, egészen az ő lelkületébe öltözve egy vagy vele. Az ő lelkülete pedig egészen az Atyára irányul. Az Atya imádására és engesztelésére ajánlja fel Krisztus a kereszttáldozatot, a szentmisét. Az Atyának ad hálát, az Atyától kér számunkra, Egyházára kegyelmet. Ezt teszi Krisztus. Ezt kell tennie az alter Christus-nak is.

Aki egészen az Eucharishtiának él, aki odaadóan átéli Krisztus misztikus testének imádságos és istentiszteleti életét, az nemhogy elfeledkeznék a mennyei Atyáról, hanem ellenkezőleg, a legbensőbb érintkezésben van vele. Hiszen „a liturgiában minden az Isten atyaságával és a mi istenfiúságunkkal van összefüggésben... Nem a szabványok és az előírások, nem a szertartások és a szigorúan meghatározott formák, nem a ritmikus összhang a fődolog a liturgiában, hanem az, hogy Krisztus által, aki Isten Fia és aki az újszövetség Főpapja, mi is Isten gyermekeivé leszünk, hogy Krisztus által megvan a kapcsolatunk — a religiónk — az Atyához és megnyílik számunkra az atyai ház ajtaja.” (Panfoeder O. S. B.: Christus unser Liturge, pg. 96.)

Hiszen a szentmise annyira telítve van a mennyei Atya iránti áhítattal, hogy jobban talán már nem is lehetne, annyira, mint az evangélium, különösen Szent Jánosé. De az evangélium és a szentmise is ugyanabból a forrásból, Jézus isteni Szívéből származik.

Talán a miatt is aggodalmaskodnak némelyek, hogy az Atyával és következetesen az Atya szeretetével, a Szentlélekkel való érintkezésünk túlságosan elméletivé teszi vallásosságunkat, mert a Szentháromság iránti áhítatot *nem tartjuk eléggé gyakorlatinak*...

Maradjunk csak meg a mi isteni Mesterünk tanításánál! Azt csak elismerhetjük, hogy a mi isteni Mesterünk nem alkalmazott valami elhibázott tanítási módszert és nem oktatott minket olyasmire, ami kevésbé alkalmas arra, hogy a „gyakorlati” vallásosságban segítsen. Ő végtelenül jobban tudja, mint mi, hogy mi üdvös számunkra, amikor oly fáradhatatlanul igyekszik minket a mennyei Atyával megismertetni. De éppen az isteni Mester mutatta meg az evangéliumban, hogyan lehet a legelvontabb és legmélyebb isteni titokról, a Szentháromságról életszerűen, érthetően és gyakorlatiasan beszélni. A rólunk gondoskodó, velünk törődő, minket szerető Atyáról szóló tanítását az egyszerű lelkek, a gyermekek is megérthetik. És ez a tanítás igazán „gyakorlatiasan” segíti őket a vallásos életben. — Mi mégis okoskodunk, ürügyeket keresünk, tétovázunk és mentetjük magunkat...

Osztönszerűleg az Úr szavaira kell gondolnunk: „Atyám... elrejtetted ezeket a bölcséktől és okosaktól és kinyilatkoztattad a kisdedeknek.” (Mt. 11, 25.)

Gálffy László S. J.

A szeretet csodálatos világa.

„Vette tehát az Úristen az embert s a gyönyörűség paradicsomába helyezte, hogy művelje és őrizze meg.” A Genézisnek ezek a szavai engem mindig örömmel töltenek el s szinte megelevenítik előttem annak az Édenkertnek képét. Azonban nem azt a földit juttatják eszembe, legalábbis nem elsősorban, bár azt is megtehetnék, mert hiszen emlékezetem palettáján találánának színeket a kifestésére. Látam Taorminában, egy téli korahajnalban a Vezuvnak havas ormát a látóhatár alatt levő napnak piros sugaraiban; gyönyörködtem a malakkai szoros partjainak pazar, tropikus növényzetében; jártam Japánban virágzó cseresznyefái alatt; tapostam Fokváros strandjának hófehér homokját és sóvárogva néztem Táblahegyét, melyre nem volt időm felmászni. De mi ez mind ahhoz a szellemi paradicsomhoz képest, melybe az Úr Ádámot belehelyezte, és amelynek őrizetét reá bízta? Értem az emberi lelket, azt a kertet, melyet mindegyikünknek sajátmagának kell őriznie és művelnie, mikor az a természetfölötti szeretet sugaraiban fürdik! A bibliai csodakert csupán halvány típusa ennek. Felséges szépségeiről kellene nekem most prózában dalt zengnem...

Nem olyan nagyon régen történt, egy pap keresett föl. Nem tudom, ki volt. Nem mondta meg a nevét, azt hiszem föltételezte, hogy emlékszem reá. Valahol találkozhattunk már. Csakhogy nekem rossz a szemem s még tökéletlenebb a megfigyelő képességem, úgyhogy az emberek külseje csak gyakori találkozás után ragad a memóriámba. Szóval nem tudtam, kicsoda, de az nem is számított. Lehet, hogy sarsija is volt, s akkor rosszul címeztem, azonban ő azok közé tartozott, akik ezt nem számítják halálos bűnnek. Isten szíve szerint való lélek volt. Egyike az édes Jézus élethű arcképeinek. Nem ismerek nagyobb élvezetet, mint ilyenekkel együtt lenni. Úgy éreztem magamat vele azon egy óra alatt, mintha már a feltámadás után volnánk s ott ülnénk egy bárányfelhő szélén, az űrbe lógatva lábunkat, s én azzal kezdeném, hogy: „Emlékszik-e arra, mikor annakidején Keszthelyen . . .” Egész lényem úgy sugározta a meleget, mint egy parázssal telt kandalló.

Nem utolsó érdekessége ezeknek a lelkeknek az, hogy nincs kettő, amelyik azonos volna. Szent Tamás az angyalokról azt mondja, hogy specifice különböznek egymástól, s ha nem jelentene szekundát a skolasztikus bölcseletből, ugyanezt állítanám ezekről a napsugaras lelkekről is. Mert hiába, az isteni Üdvözítő végtelen szépségtömeget foglal magában, s a szerint, hogy egyik vagy másik oldaláról másolja le valaki, más és más képet kap róla. Tessék elhinni, nem is volna érdektelen kiállítás, ha egymás mellett kivetítve láthatnók azokat a fogalmakat, melyeket mondjuk egy eszkimó, egy vad indián és egy kongónéger alkotnak róla. Sőt ne is menjünk olyan messzire: mi magunk ebben a vén Európában, mi papok és szerzetesek is ugyancsak változatos sorozattal tudnánk szolgálni. Annyi bizonyos, hogy nem akadna kettő, akinél a kép, melyet az Istenember szentséges személyéről alkotott, tökéletesen egyeznék, s bizonyára találkozna pár olyan is, melynél még az egymásközi hasonlóság sem volna valami nagy. De azt is gondolom, hogy odafönt még a legtökéletlenebb esz-

ményképet és az annak követésére irányuló törekvést is méltányolják, mert nagy dolog, ha valaki, bármiképen, Krisztus Urunkat igyekszik utánózni. Az ilyen lélek mindig nagyon szép és érdekességét nem egyszer éppen a szeretetreméltó emberi gyarlóságai fokozzák. Hiszen nem alaptalan az az állítás, hogy az a kedves ember, akinek a hibái kedvesek. Mennyire más természetű hiba például a túlzott bőkezűség, mint a szűkmarkúság; a nem egészen indokolt önfeláldozás, mint a részvétlenség; a kelleténél valamivel nagyobb elnézés, mint a hajthatatlan szigor. Az előbbiek beletartoznak a szeretetnek csodálatos világába, az utóbbiak nem. Sőt, ami az előbbieket illeti, tekintve, hogy az erényeknek helyes középútját csak a nagy szentek találták el, s azok sem mindig, nekünk, közönséges halandóknak a kilengéseinket a trópusok felé kell irányítanunk a sarkvidék helyett. Hibátlanok nem leszünk soha, tehát legyünk legalább kedvesen hibásak.

Részemről például nem merném utánzásra valónak mondani annak a két francia missziósnak példáját, kikről Grouard püspök, a kanadai indiánok apostola beszél önéletrajzában. Szegényes viskójukban egyetlenegy szobájuk volt, s abba maguk közé fogadtak és haláláig ápoltak egy hajléktalan belpoklos indián koldust, aki természetesen túrhetetlen szagot árasztott maga körül. De ki tagadhatná, hogy cselekedetük végtelenül nemes volt.

Több, mint negyven esztendeje annak, hogy egy vakációi utazásom alkalmával találkoztam Pater Faury-val, a híres botanikus-misszióssal, ha jól emlékszem, Moriókában. Meghívott, kísérjem haza s maradjak nála néhány napig. Megérkeztünk székhelyére, Aomori-ba, Yezo szigetén, ahol nem várták hívei, ellenben őt várta egy hatalmas meglepetés. Valami hat hétig tartó távolléte alatt — Kóreában járt, növényeket gyűjteni — a katechétája népes családjával együtt beköltözött a lakásába s abban egészen kényelmesen elterpeszkedett, használva bútorait és házi felszerelését. A dolog szemmel láthatólag bántotta a jó pátert, de szívjósága egészen megható módon nyilatkozott meg abban, hogy előttem minden elképzelhető módon igyekezett mentesíteni azt a léhűtőt, s szinte lekötölezzettnek érezte magát, mikor az az ő udvarias kérésére nagy kegyesen átengedte neki a házat. Valami finom és édes humor nyilvánul meg az ilyesmiben. Az ember megmosolyogja az effajta jóságot, de el is tudja képzelni, milyen boldog lehet az a lélek, amelyben ez honol.

A szeretet tündérországának jeleneivel bőségesen szolgál minden boldog családi kör, melyben gyereksereg csimpeszkedik az édesanya nyakába s igyekszik kimeríteni a türelmét. De bár ez napjainkban kezd szokatlan látvány lenni, mégis olyan magától értetődőnek tekintjük, mint a vetőmag kicsírázását s nem csodálkozunk rajta. Ellenben ezen körön kívül, s a természeténél fogva máris keményebb kötésű férfiban, annál meglepőbb. Mármost ez utóbbira, nem tudom, akad-e az egész hagiographiában ahhoz fogható példa, melyet Depaul Szent Vince életében olvasunk. Tagja volt a püspököket kinevező bizottságnak s szinte döntő szava volt benne. Ilyen minőségben kereste fel egyszer egy mágnásasszony, hogy egyházi pályán levő fiát mitrához juttassa. Az ifjú közismert lump lévén, a Szent igyekezett az örgrófnét arról meggyőzni, hogy a püspöki szék nem való neki s nyíltan kijelentette, hogy nem pártolhatja az ügyet, mire az mérgében föl-

kapott egy zsámolyt s azzal úgy fejbe vágta Vincét, hogy az arcát azonnal előntötte a vér. Ez utóbbi a zajra berohanó laikus testvért e szavakkal csitította: „Látja, látja, milyen hatalmas az anyai szeretet!” Iskolapéldája a szívjósági humornak!

Mindenki ismeri Liziói Kis Szent Teréz életéből azt a részletet, mikor egy neki erősen ellenszenves nővér irányában akkora szeretetet tanúsított, hogy az csodálkozva kérdezte tőle: „De mondja csak, kedves Teréz nővér, miért szeret maga engem annyira?” A hozzáfűzött magyarázat sem ismeretlen senki előtt: a kis Szent azzal indokolja magatartását, hogy annak a nővérnek a lelkét nézte és az abban székelő Istenséget. De talán mégsem lesz fölösleges ennek a gondolkodásnak mélységeibe hatolni.

Szerzetes testületbe, ahol mindenki napi áldozó, erkölcsileg lehetetlen valakiről feltételezni, hogy nincs a kegyelem állapotában. Ha pedig abban van, akkor ott székel lelkében a teljes Szentháromság, az édes Jézus ezen szavai szerint: „Ha valaki szeret engem és megtartja parancsaimat, akkor az Atya is szereti őt, s elmegyünk hozzá, lakást veszünk nála.” Mivel pedig Istennek leghűségesebb képmása maga az Istenember — hiszen Ő mondta: „Tamás, aki engem lát, látja az Atyát” — következőleg, ha a hit szemével nézünk bele valamely kegyelem állapotában levő lélekbe, akkor ott látjuk benne az édes Jézusnak képét; márpedig ez kell, hogy szeretetet gyullasszon bennünk. Nincs tehát másra szükség, mint arra, hogy tekintetünk áthatoljon embertársunk lelkének külső burkán, a testen, esetleg igen kellemetlen egyéni sajátságain s meglássa azok mögött azt az elragadóan szép képmást, akkor szükségképen háttérbe fog szorulni minden ellenérzésünk s legalábbis képesek leszünk elnyomni annak külső megnyilvánulásait. Mert hiszen még lelki emberek közt is gyakori, hogy egyik nem áll a másiknak arcához. Más úton vezet a Szentlélek az egyiket, máson a másikat. A mennyországban sok a lakás, s ezek mindegyikéhez külön ösvény vezet. Nem egyenlők lelkületüknek adottságai. Ez finomabb nevelésben részesült, többet ad a külsőségekre, melyek iránt társának nemigen van érzéke. A szabadelvűbbet majd a bőréből ugrasztja ki a másiknak vaskalapossága. A jó étvágyú nem tudja nézni a koplalót, s azt hiszi, az őt akarja oktatni a bójtjével. És így tovább. Mások az ideáljaink és nincs eléggé széles látóköörünk ahhoz, hogy ne akarjunk mindent a mi kaptafánkra húzni. Ami nem egyezik a felfogásunkkal, az a mi számunkra tévesztett irányzat s palcát törünk egy olyan lélek fölött, melyet mivel kegyelmi állapotban van, — ha annak mégolyan alacsony fokán lenne is — az Uristen végtelenül szeret. Izlésünk különbözik az égiekétől.

Liziói Kis Szent Teréz nem terem minden bokorban. Az a ragyogó hit, mely őt olyan élesszeművé tette, nem adatott mindenkinek, de azért kétségtelen, hogy valamennyien kötelesek vagyunk feléje törekedni s benső paradicsomunkat óva őrizni mindentől, ami azt elcsúfíthatná. Tegyük föltétlenül magunkévá azt az elvet, hogy abban csupán virágillatnak van helye, tehát távol kell tőle tartani mindent, ami annak ellenkezője, ebben az esetben tehát minden szeretetlen gondolatot. Emberek vagyunk; nem kerülhetjük el, hogy ilyesmi önkénytelenül feltámad bennünk, azonban legyünk résen az ilyen fertőző anyaggal szemben: lapátra vele és kihajítani a kerítésen át. Jónak

találtam e célból a következő gyakorlatot, — mert hiába, külsőségekkel erősen támogathatjuk belső jóföltételeinket — szenteltvízzel reggelenként, de lehetőleg napjában is többször három keresztet rajzolunk a homlokunkra Izaiás e szavaival: „*Templum Domini, templum Domini, templum Domini est.*” Ezzel azt akarjuk kifejezni, hogy lelkünk templomában csak tömjénillatnak van helye, s abba nem akarunk bebocsátani semmi rossz szagot, amilyen volna embertársunknak bárminemű rosszakaratú megítélése, iránta való ellenőrzés vagy főként gyűlölet. Nem lehet eléggé hangsúlyozni bensőnk ezen tisztántartásának fontosságát. Csak ennek lehet a gyümölcse az az általános emberszeretet, mely nélkül istenszeretetünk sem lesz sohasem tökéletes.

Magától értetődik, hogy ez a beállítottság nem azonos azzal a bonomiával, melyet a világ hirdet s e szavakkal fejez ki: „*Tout comprendre, tout pardonner*”, „Mindent megérteni, mindent megbocsátani.” A rosszra nem mondjuk, hogy jó, sőt határozottan elítéljük, csak a rosszat tevő embert igyekszünk mentetni, ameddig józanul lehet; ha pedig ez sem lehetséges, az ítéletet az Úristenre bizzuk, mert mi nem vagyunk hivatottak annak kimondására. Ha az embereknek fogalmuk volna arról, milyen benső elégedettséget és nyugodt boldogságot biztosít az ilyen lelkület, törnék magukat utána. Az ilyen békeség óceánmélységű. A viharok megfodrozhatják a felszínét, de valamivel lejjebb már egyetlen vízmolekula sem mozdul meg.

Magamat szennyezem azzal, ha másra neheztelek; magamnak ártok, ha róla rosszat gondolok; én adom meg az árát, ha őt szapulom. Bárcsak mindenki meggondolná ezt. Milyen biztonságban volna mindenkinek becsülete ismerősei körében! Milyen tündérország volna a lelkünk! Milyen paradicsom e földteke! Nevetve gondolnánk arra, hogy volt idő, amikor nem volt alaptalan ez a mondás: „*Sacerdos sacerdoti inimicus*”, és ez a másik: „*Inimici hominis domestici ejus.*” Milyen szép erkölcsi bizonyítvány volt az, melyet Szent Teréziáról még világi úrileány korában kiállítottak ismerősei, hogy tudniillik az ő jelenlétében mindenkinek hírneve biztosítva van. Nem volt képes eltűnni, hogy előtte valakit megszóljanak.

Ha valamelyik paptársamról tudom azt, hogy mindennap szabályszerűen miséz, elmondja a breviáriumot s viselkedéséhez nem fér szó, akkor égbekiáltó jogtalanság volna róla feltételeznem, hogy nincs a kegyelem állapotában, vagyis hogy Isten nem szereti őt. Ha pedig Isten szereti, hogyan merném én megvonni tőle vonzalmamat, bármennyire ellentétben álljon is felfogása sok tekintetben az enyémmel. Az egész azon múlik, hogy más fogalmat alkotott magának az édes Jézusról, mint én. De hogy melyikünké helyes, annak megítélésére nem én vagyok hivatott, mert a maga ügyében senki sem bíró. Ha csakugyan őbenne volna a hiba, majd lepörkölik odaát azt a piszokréteget vagy kontár átfestést, mely az ő lelkében a Krisztusképet többé-kevésbé meghamisítja. A müncheni Alte Pinakothekban az első terem bejáratánál, az ajtó mellett kétoldalt láttam két Dürer-képet. Feltűnt a teljes frissességben ragyogó színpompájuk. Kísérőmtől tudtam meg, hogy mindkettőt röviddel azelőtt állították helyre pusztán azáltal, hogy letisztították róla néhány réteg piszkot és átfestést, minnem előttűnt az eredeti, a művész keze által megalko-

tott kép. Így lesz ez a tisztítóhelyen is. Azok a hívek, akiket Szent Pál szenteknek nevez, bizonyára nem voltak minden tekintetben feddhetetlenek. Bizonyosság rá a korintusi levél. S ő mégis megmarad ennél a megszólításnál. Mi volna, ha mi is ennyire megbecsülnénk mindenkit, akiről tudjuk, hogy kegyelem állapotában van? Éspedig tennők ezt önzetlenül, nem várva a megbecsülésnek viszonzását és követve Keresztes Szent János magasztos intelmét: „Ahol nincs szeretet, vess oda szeretetet és szeretetet fogsz aratni.” Mi volna, ha ez az új papi nemzedék, mely országszerte fejlődik s máris akkora melegséget terjeszt maga körül, ezt az elvet maradéktalanul vinné át a gyakorlatba? Milyen fenséges megújhodásról lehetne akkor beszélni Magyarországon!

Mert hiába, az egymás iránti szeretet igen fontos tényező a papságon és a szerzetességen belül, mert eltekintve attól, hogy Isten áldása kíséri, a lelki életnek sok veszedelmes szakadékan segíti át az embert egy melegszívű paptárs. Nem olyan régen mondtam egy ilyennek a betegágyánál: „Igazgató úr, majd odaát fogja meglátni, milyen végtelen hálát érzek ön iránt azért, hogy életemnek egy vészes pillanatában mellém állt.” Nem értette, nagyon régen volt, nem emlékezett rá, én pedig nem magyaráztam meg. A halál rá volt írva az arcára, meg is halt rövid idő múlva. Most már tudja. Ha akkor ő nincs, ki tudja, hol volnék most...

Viszont hadd mondjak el egy mea-culpát. A mostani háború előtt történt, hogy két osztrák kármelita testvérünk — illetve alighanem hárman voltak — itt járt nálunk s én kísértem el őket valahová vonaton. Egy fiatal egyházmegyei pap szállt fel, s rendkívül kedvesen azonnal hozzánk jött, bemutatkozott és elkezdődött a beszélgetés, természetesen latinul, kissé törve, úgy, ahogy szokás, mert hiszen az osztrákok nem értettek magyarul, ő pedig nem németül. Én nem árultam el, hogy magyar vagyok s távol tartottam magamat az egész társalgástól. Valami rosszkedv is látszhatott rajtam vagy barátságtalanság. Megvallom, megesik, hogy ha nem is bensőleg, de külsőleg néha hidegség ül ki reám, pusztán azért, mert ha többen vannak együtt, főleg ha idegenek, feszélyezve érzem magamat s valami tömegiszonyféle fog el. Igazában kedélyes csak másodmagammal tudok lenni. Beteges lelki gátlás nálam. Küzdök ellene, de mindeddig nem tudtam legyőzni. Szóval, mikor leszálltunk, valami módon akaratlanul elárultam magamat, s az a fiatal pap sértődött, fájó hangon ilyesfélét mondott nekem: „Tehát magyar! S nem akart velem szóba állni!” Nem hinné az a jó Főtisztelendő úr, hogy hányszor jut eszembe ez a jelenet s hogy mekkora bánatot érzek miatta. Ha tudtam volna a címét, írásban kértem volna tőle bocsánatot, illetve megmagyaráztam volna neki ezt az én szerencsétlen lelki gátlásomat.

A régi keresztényekről az üldözések korában a pogányok szokták megjegyezni: „Nézzétek, mennyire szeretik egymást.” Ki tudja, nem várnak-e ránk az azokéhoz hasonló körülmények, amikor esetleg teljesen egymásra leszünk szorulva, mint ők voltak. A felkészülés erre nem lehet más, mint a lehető legnagyobb szeretet Isten és egymás iránt.

Páter Ernő

Krisztus a lelki élet középpontja.

Korunk misztikai irányzataiban és mozgalmában fellelhető a törekvés, mely mindjobban visszatér az eredeti, evangéliumi, őskeresztény lelkiséghez. Ennek a törekvésnek megnyilatkozása a Krisztus Misztikus Testéről szóló hatalmas irodalom, amelyre XII. Pius pápa legújabb enciklikája tette fel a koronát. Az elmúlt két évtized teológiai és misztikai irányzatainak középpontja Krisztus Misztikus Testének tana.¹ Nem új irányzat ez, csupán most lett öntudatossá, vagy helyesebben: most érte el a tudományos teológiai rendszerbe foglalást.

Mert ha végigvizsgáljuk a katolicizmus lelki mestereinek, szentjeinek, misztikusainak életét és írásait, ugyanezt az átélt irányzatot találjuk meg náluk. Nem várhatunk természetesen mindegyiküktől szisztematikus misztikai rendszert, hiszen egyikük sem szándékozott módszeres és szerves tudományos tanulmányt szerkeszteni, csupán élményeiket, tapasztalataikat, inspirációikat vetették papírra a maguk egyszerűségében.

Ennek ellenére rendszer nélkül elmondott élményeik és gondolataik alatt végigvonul egy bizonyos gondolatlogika, mely őket — mint valami rejtélyes vontatókötél — ellenállhatatlanul húzza az élet-szentség felé, mely mindenki számára egy és közös: hasonulás és azonosulás Krisztussal, *assimilatio et identificatio cum Christo*. Ezt a rejtélyes vezérfonalat szeretnénk most rendszerbe foglalni, teológiai-lag megvilágítani: *Krisztus a lelki élet középpontja, elindítója, mozgatója, eszménye és célja*.

A léleknek Krisztushoz kell hasonulnia; s hogy ennek a hasonulásnak a természetét és mibenlétét megérthessük, nem szabad figyelmen kívül hagynunk az ember természetfeletti vonatkozásait, amelyekkel át van hatva jelenlegi konkrét történelmi adottságai közepe. A léleknek Krisztushoz hasonulása az embernek természetfeletti hivatásán alapszik s annak követelményeit követi.

Az ember nem csupán természetes lény, hanem természetfeletti célja és rendeltetése van s ezzel ki van emelve a természet rendjéből és fel van emelve a természetfeletti rendbe. Az ember célja lényegében természetfeletti: Isten látása és bírása; következésképpen egész életének — amely út és eszköz a cél felé — természetfelettinak kell lennie, hogy Istentől rendelt célját biztosan elérhesse.

Az embernek isteni hivatása van, hogy t. i. részeseivé legyünk az isteni természetnek.² Sőt egyes teológusok szerint *természetes* vágygal törtetünk a *természetfeletti* boldogság mint cél felé.³ Természetes vágy ez, jobban mondva a természet vágya a természetfeletti felé, de ez a felemelkedés, ez a megistenülés mégsem a természetes erőfeszítés és vágyakozás eredménye,⁴ hanem elengedhetetlenül szükséges a kegyelem közreműködése, amely mintegy felemeli a természetet és

¹ V. ö. Mura E.: *Le corps mystique de Christ*. Párizs, 1936, I. 30. l., Ceriani G.: *Orientamenti teologici del Novecento*. Milánó, 1938, 73. l.

² II Pét. I 4.

³ Scotus, Oxon., Prol. q. I, n. 12; S. Thomas, *In Boeth. de Trin.* VI., 4, ad 5.

⁴ S. Thomas, *Contra Gent.* III, c. 148; Scotus, u. o.

képessé teszi arra, hogy természetfeletti célját elérhesse, hiszen a természet — bármilyen magas fokot is érintsen a természetes rendben — saját erejével képtelen megközelíteni és bírni a természetfeletti valóságot.⁵

A meggyengült emberi természetnek ez a felemelése Krisztuson, a Közvetítőn keresztül történt, per Mediatorem Dei et hominum, hominem Christum Jesum. Krisztus az út, a híd, mely áthidalja a természetes és természetfeletti rend között tátongó mély szakadékot: „Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jut az Atyához másképp, mint én általam.”⁶

A ferences teológiai iskola szerint — Duns Scotus ragyogó okoskodása után — Krisztusnak közbenjárói szerepe nem véletlen eset, amit az ember bukása tett szükségessé, hogy megtestesülése és szenvedése által elégtételt szolgáltatson nevünkben az Istennek.

Az Ige megtestesülése — a ferences iskola mély tanítása szerint — Istennek önmagán kívül első és legfőbb célja, függetlenül attól, hogy az ember vétkezett-e vagy nem. Az Ige akkor is testet öltött volna és közénk jött volna, ha az ember történetesen nem vétkezett volna, mert Istennek az volt a szándéka, hogy Fiát a világmindenség Királyává és Középpontjává teszi, az egész teremtés princípiumává és céljává, akin keresztül az Isten kezéből kikerült minden teremtmény visszatér majd Őhozá. Ez az a tökéletes kör, a circulus perfectus, amelyről Szent Bonaventura is beszél, s amely nem más, mint az Istentől származó teremtmények visszatérése Istenhez, Krisztuson mint összekötő láncszemen keresztül: „Ő (Krisztus) a testnek, az Egyháznak a feje, Ő a kezdet, elsősülött a halottak közül, hogy az övé legyen az elsőség mindenben, mert úgy tetszett az Atyának, hogy őbenne lakozzék minden teljesség; és hogy ő általa megengeszteljen magával mindent, hogy békességet szerezzen keresztyének vérével mindennek, ami akár a földön, akár a mennyben van.”⁷

A ferences iskolának ez a véleménye bőséges bizonyítást nyer Szent Pál leveleiből, aki szerint Krisztus Istennek elsősülöttje, akiért és akiben minden teremtetett: „Ő a láthatatlan Istennek képmása, elsősülött minden teremtmény előtt, mert benne teremtetett minden az égben és a földön, a láthatók és a láthatatlanok . . . : mert minden ő általa és ő érte teremtetett.”⁸ Isten kiválasztott minket Krisztusban, mondhatni, hogy csak Krisztus kedvéért teremtetett minket, elégít nos in ipso ante mundi constitutionem, tehát már a világ megteremtése előtt kiválasztott bennünket, hogy Krisztuson keresztül Istenhez jussunk, függetlenül tehát az ősbűntől, amely nem előzte meg a világ teremtését, hanem követte azt.

A Szentírásra, elsősorban Szent Pálra támaszkodva Duns Scotus kifejti megkapó tanítását, amelyet úgy nevezhetnénk, hogy dogmatikai *krisztocentrizmus*. Scotus szerint a világmindenség középpontja Krisztus; az összes teremtmények feléje törtetnek, érte vannak és rajta keresztül jutnak el Istenhez: ez az összes teremtmények fenséges egy-

⁵ S. Thomas, u. o.

⁶ Jn. 14, 6.

⁷ Kol. 1, 18—20.

⁸ U. o. 15. v.

sége, folytonossága és egybekapcsolódása: „Omnia autem vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei”,⁹ aminek be kellett volna következnie akkor is, ha az ember történetesen nem bukik el az első erőpróbán.

Igaz, hogy az ősbűn megghiúsította ezt az isteni tervet, de akkor a végtelen isteni Jóságnak újabb megnyilatkozása ragyogott felénk: nekünk adta megtestesült Igéjét, de most már nem csupán mint közvetítőt és összekötő kapcsot, hanem mint Megváltót is, aki a keresztfán helyreállította a megsértett erkölcsi világrendet. Az összes teremtmények összekapcsolása tehát mégis megtörtént, miután Krisztus vére mindent helyreállított, miközben az Isten jósága és szeretete újabb és bőségebb fényben ragyogott a teremtmények felé.

Nagy vonalakban körülbelül ez a ferences teológia szintézise, amellyel összefoglalja Krisztus és az emberiség viszonyát.¹⁰

Ezen a dogmatikai alapon áll a ferences lelki élet épülete, mely végső elemzésben nem egyéb, mint a Krisztussal való azonosodás, részvétel az ő tökéletességeiben; magunkra öltjük Krisztust — Christum induamur — Vele egyek leszünk, s mindezt Krisztus Misztikus Testébe való bekapcsolódáson keresztül.

Öröktől fogva elrejtett titok birodalmába lépünk most: Krisztus Misztikus Testének misztériumába. Istenfiúságunk, az isteni életre való felemelkedésünk éppen Krisztus Misztikus Testébe való bekapcsolódás révén valósul meg, így ez a tény a mi természetfeletti tökéletességünknek az alapja és princípiuma.

Jelen történelmi adottságai közepette a kegyelem által felemelt ember lelki élete valóban elválaszthatatlan Krisztus Misztikus Testétől, Szent Pál fenséges tana¹¹ és Szent János pompás hasonlata szerint: Krisztus a szőlőtő, mi pedig a szőlővessző; a szőlővessző csupán addig él és addig terem, míg a tökével egyesülve van és annak nedvkeringéséből táplálkozik.¹²

Az ember csakis Krisztuson keresztül jut el Istenhez, hiszen ő az út; állandóan éreznünk kell magunkban Krisztus befolyását és aktivitását, hiszen csakis így tudunk természetfeletti hivatásunknak megfelelni és kijelölt célunkat elérni.

Ettől a függőségtől senki sem menekül. Krisztus világosan és kategorikusan megmondja: Sine me nihil potestis facere — Nálam nélkül semmit sem tehettek.¹³ Csak vele egyesülve teremhetjük az örök élet és a boldogság gyümölcsét s csak vele együtt és rajta keresztül juthatunk el az Atyához: „Senki sem jut az Atyához másképp, mint én általam.”¹⁴ Márpedig az ember végső célja az Atyához való visszatérés, amelyet — Krisztus szavai szerint — nélküle egyáltalán meg nem valósíthatunk.

Az ember célbajutásának, az isteni életre való felemelkedésnek

⁹ I Kor. 3, 22—23.

¹⁰ V. ö. Breton, *Le Christ de l'âme Franciscaine*. Párizs, 1927.

¹¹ I Kor. 12, 17; Róm. 12, 4—5; Kol. 1, 18.

¹² V. ö. Jn. 15, 1—6.

¹³ Ján. 15, 3.

¹⁴ Ján. 14, 6.

Krisztus az oka, mégpedig hármas okság szerint: *causa meritoria, exemplaris et vitalis*.¹⁵

Krisztus lelki felemelkedésünknek érdemszerző oka (*causa meritoria*), hiszen szenvedésével és halálával érdemelte ki számunkra azt a természetfölötti kegyelmet, mely nyílttá tette a felemelkedés lehetőségét és megszerezte számunkra a célhoz arányos eszközöket (természetfölötti cél — természetfölötti eszközök: kegyelem és a Szentlélek ajándékai).

Krisztus a mi lelki életünknek *causa exemplaris*-a, mintaképe, modellje, prototypusa. Krisztusban egy személy alatt elválaszthatatlanul egyesült az isteni és az emberi természet a Megtestesülés misztériumában. A két természetnek kapcsolatát Krisztus misztikus értelemben mindnyájunkra kiterjesztette, magához vette az emberi természetet ezen keresztül mi mindnyájan kapcsolatba jutottunk Istennel, az isteni természetnek részesei lettünk.¹⁶ Krisztusban az istenség és a kegyelem teljessége megvan, „és mi mindnyájan az ő teljességéből kapunk”.¹⁷ Krisztusnak — az Istenembernek — közbenjárása által valósítjuk meg mi az Istennel való egyesülésünket, mely hasonló lesz az Ige és az emberi természet egyesüléséhez Krisztusban.

Végül Krisztus a mi lelki életünknek éltető oka (*causa vitalis*). Állandó munkáját és befolyását az emberi lélekbe legszebben magának Krisztusnak a példája érzékelteti a szőlőtőről és a vesszőkről és ez a legreálisabb kifejezése annak az egységnek, mely Krisztus és a lélek között fennáll. Nincs életdifferencia a szőlőtő és a szőlővessző között: mindkettőben ugyanaz az éltető princípium dolgozik, ugyanaz az éltető erő kering, mely a gyökérből indul el és a tőn keresztül eljut minden piciny ágba, élteti és megtermékenyíti. Ugyanez az életközösség áll fenn Krisztus és a hívek között.

A félreértések elkerülése végett hangsúlyozzuk, hogy ez az élet-egység minden panteista ízű értelmezéstől a legtávolabb áll: az egység ellenére az emberi természet és személyiség nem semmisül meg és nem olvad be. Természetfölötti, misztikus egyesülésről van itt szó, amely csak a természetfölötti cselekedetekre vonatkozik, de sértetlenül megmarad az emberi személyiség és természet összes képességeivel együtt. Csupán természetfölötti vonatkozásban nevezhető ez az egység substancálisnak, mert hiszen megmarad a természet és személyiség; nem is „*unio hypostatica*”, amint Krisztusban a két természet egyesül Krisztus egyetlen isteni személyében, hanem az egyedi emberi személynek egyesülése Krisztus isteni személyével, az emberi lélek kapcsolata misztikus Jegyesével, és — *in ipso et per ipsum* — Istennel, azzal a megszorítással, hogy ez az egyesülés csakis a természetfölötti cselekedetekre vonatkozik.¹⁸

Az eddig mondottakból kitűnik, hogy az ember lelki élete és lelki tökéletessége Krisztusból mint középpontból és éltető princípiumból ered. Az ember tagja a misztikus Krisztusnak, következésképpen töké-

¹⁵ V. ö. Tanquerey: *Précis de Théol. ascétique et mystique*. Párizs, 1928. 91—105. lap.

¹⁶ II Petr. 1, 4.

¹⁷ Ján. 1, 16.

¹⁸ V. ö. S. Thomas, S. Th. III. 98; Veuthey, *Itinerarium animae Franciscanum*. Romae, 1938, 30. l; Marmion O. S. B., *Le Christ vie de l'âme*. 123. kk.

letességét és fejlődését nem fogja elérni a Főhöz való tökéletes kapcsolódás nélkül, akiből az egész test élete és termékenysége fakad. Ebből a körülményből ered a Krisztushoz való kapcsolódás és átalakulás szükségessége, amely az emberi akarattól indul ki ugyan, de a megvalósulás csakis Krisztus kegyelme segítségével történhetik. Ez az átalakulás és hozzá hasonulás egészen a teljes életazonosságig fokozódik Szent Pál gyönyörű élménye szerint: „Élek, de már nem is én élek, hanem él bennem Krisztus.”¹⁹

A Krisztussal való egyesülés a keresztséggel kezdődik, amellyel ontológiailag belekapcsolódunk Krisztus misztikus testébe, a Florenci Zsinat határozata szerint: „A keresztség a lelki élet kapuja: azáltal ugyanis Krisztus tagjai és az Egyház testének részei leszünk.”²⁰ Ez az első ontológiai egyesülés, amelyet teljessé kell tenni az etikai kapcsolódással, amely abban áll, hogy Krisztus életpéldáját követve valósággal felújítjuk önmagunkban az ő életét s rajta vagyunk, hogy a kegyelem révén az ő élete a mi életünk legyen. Hiszen minden élő organizmusnak az élete ilyen: miként az ág, mely a törzsből fakad és gyümölcsöt terem, miként az emberi test tagja önmagában bírja az egész test vitalitását s így fejlődik és nő, így a lelki életünk is egyetlen tökéből, Krisztusból fakad ki és fejlődik, „mígnem mindnyájan eljutunk . . . a férfiúi tökéletességre, olyan életkorra, melynek mértéke Krisztus teljessége.”²¹

Ezt a fejlődést és növekedést Krisztussá való átalakulásnak hívjuk, mert progresszív egyesülést és életközösséget jelent Krisztussal egészen addig a pontig, amikor az ember már érzi, hogy nem is ő él többé, hanem Krisztus él őbenne, és a szó szoros értelmében „alter Christus”-szá lesz. „Gratulemur — mondja Szent Ágoston — et agamus gratias, non solum nos christianos factos esse, sed Christum. Si enim caput ille, nos membra, totus homo ille et nos.”²²

A léleknek ezt a Krisztussá alakulását megtaláljuk a nagy misztikusok és szentek mondásaiban és írásaiban. Az egyszerű kis ferences harmadrendi nővér, Folignói Boldog Angela írja önéletrajzában, mint magától Krisztustól hallott mondást, s közönséges szavakkal teológiai mélységeket érint: „Te vagy én — mondotta neki az Úr Jézus — és én vagyok te.”²³ S mint apostoli lélek, mást is magával akar vinni és rá akar vezetni erre az egyesülésre, így buzdítva követőit: „Isten gyermekei, alakuljunk át mindnyájan együtt a sokat szenvedett Istenemberhez, aki minket annyira szeretett.”²⁴

Istenhez érni csakis Krisztuson keresztül lehet. A célunk pedig éppen ez: Istenhez eljutni és vele egyesülni a tökéletes szeretetben; aki tehát Krisztus közvetítését mellőzni akarja ebben a nagyszerű vállalkozásban, az eleve lemondhat a tökéletességről. Az isteni Gondviselés jelen rendjében az ember élete Krisztushoz van kötve: a puszta léte és a célhoz jutása is. Elhanyagolni ezt a Gondviselés adta rendelést:

¹⁹ Gal. 2, 20.

²⁰ Denzinger: *Enchiridion* ... Nr. 696.

²¹ *Eiez.* 4, 13.

²² Szent Ágoston: *In Joannem*, tr. 21, 8; Migne, P. L. 35, 1568.

²³ Folignói Boldog Angela: *Önéletrajza*. (Olasz ford. Città di Cast, 1932. 179. l.)

²⁴ U. o. 209. lap.

szembefordulást jelent az Istennel és kitűzött célunktól való elfordulást.

Minden lelki tökéletességünk Krisztusban konkretizálódik. Ő az út, akit az Atya adott nekünk, hogy hozzá juthassunk. „A magasságos Atyaisten — írja Folignói Angela — megmutatja és megtanítja a léleknek a formát, a módot és utat, amelyen eljuthat az Isten megismeréséhez, és a szeretetben eljuthat magához az Istenhez. S ezt az utat, ezt a tanítást a fenséges Atyaisten szeretett Fiában jelölte meg számunkra.”²⁵

Ezen az úton kívül csak a halál van. Ő az egyetlen út: „Igazán mondom neked, — mondotta Krisztus Boldog Angélának — csupán egyetlen helyes és egyenes út van, mégpedig az, amely az én nyomdokaimat követi.”²⁶

A lelki élet tehát lényegében a Krisztushoz való kapcsolódásban, a vele való egyesülésben és azonosodásban áll. Két megkülönböztethető mozzanatot kell itt kiemelnünk. Az első mozzanat jelenti a lélek megmozdulását, elindulását és útját Krisztushoz, amely aszketikus erőfeszítésen alapszik és magával hozza a természet misztikus halálát, hogy aztán minden akadály nélkül megtörténhessék a Krisztussal való egyesülés és életközösség, szentpáli értelemben: Élek, de már nem is én élek, hanem él bennem Krisztus.

A második mozzanat már a léleknek a Krisztusban való életét jelenti. Az ember misztikus halállal meghalt önmaga számára, legfőképpen pedig a bűnök és a gyarlóságok számára és így a lélek tudatára ébred annak, hogy nem is ő él, hanem Krisztus él benne. S akkor felkiált Szent Pállal és Assisi Szent Ferencsel: „Mihi vivere Christus est — Számomra az élet Krisztus.”²⁷ Amikor a lélek elérte ezt a tökéletességi fokot, Krisztuson keresztül bensőséges kapcsolatba lép az egész Szentháromsággal, de ennek ellenére mégsem szigetelődik el a világtól és kórnyezetétől. Sőt jobban, mint azelőtt, szíven viseli felebarátjának korsát, használja az apostolkodás különféle eszközeit, köztük a legkrisztusiabbakat, az imádságot és az áldozatot.

A Krisztussal való életközösségnek tehát két mozzanata van: az egyik bekapcsolódás Krisztus benső életébe, amely az Atyával való szeretetközösségben áll, a másik pedig részvétel Krisztus külső életében, az emberi megváltás körüli apostolkodásban, kiegészítve saját testében azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az Egyház javára.²⁸

Krisztus jelen van a keresztény lélek tökéletesedési folyamatának minden pontján: a lelki élet krisztocentrizmusa ez, amely a modern misztikában újra életre kelt.

Krisztust sohasem szabad úgy tekintenünk, mint az Istenhez vezető sok út egyikét, hanem mint egyetlen utat. Voltak azonban idők, amikor néhányan úgy gondolták, hogy Krisztus akadály a lélek Istenhez emelkedésének és alakja fékezője a tiszta kontemplációnak.

Ezzel a téves és hamis misztikai irányzattal szállt szembe a 17.

²⁵ U. o. 229. lap.

²⁶ U. o. 391. lap.

²⁷ Filip. 1, 21.

²⁸ Kol. 1, 24.

században Franciaországban Bérulle bíboros és visszaadta Krisztusnak a lelki életünkben őt megillető helyet. Krisztus a lelki élet közép-pontja, hiszen ő az egyetlen közvetítő Isten és ember között. Csakis a vele való egyesülés által juthatunk az Istenhez és csak vele együtt érhetjük el a tökéletességet természetfölötti hivatásunknak megfelelően.

Ez a lelki élet újjászülető tudományának a vezérgondolata, amely lényegében nem egyéb, mint visszatérés a Szentíráshoz. Krisztus misztikus testének tana, melyet Szent Pál foglalt rendszerbe, a Bérulle-től kezdve újjászülető misztika-tudománynak az alapja.

A ferences lelkiség azonban mindenkit megelőzőtt ebben az irányban és végig kitartott a doktrína mellett. Valóban, a ferences szellem legjellemzőbb tulajdonsága a lelki élet teljes krisztocentrizmusa. A többi iskolák és irányzatok lelkiségénél sokkal erőteljesebben hangsúlyozza a ferences iskola, hogy Krisztus a lelki élet középpontja. „Krisztus volt a ferences iskola számára a tökéletességre való törekvés alapja és középpontja, s méghozzá Krisztus nem csupán mint út és igazság, hanem mint élet is.”²⁹

A világért sem állítjuk ezzel, hogy a többi lelki irányzatok és a lelki élet többi iskolái kirekesztenék Krisztust. De ha minden irányzat, minden szerzetesrend az evangéliumi tanítást követi életszabályul és így vallja Krisztust útnak és igazságnak, senki azonban annyira magáévá nem tette Szent Pál mondását: *Mihi vivere Christus est*, mint éppen Szent Ferenc, aki ezt a mondást fektette le lelkiségének alapjául.

P. Kovács Tibor dr.
minorita.

Az öröklámpa fénykörében.

Amikor a nagy modern pogány Goethe száztiz évvel ezelőtt haláltusájának sötét pillanataiban „*Mehr Licht!*” — több világosságot szomjazott, vajjon gondolt-e arra a kísérteties harcra a sötétség és fény, a hazugság és igazság, a mulandóság és túlvilág közt, melyet egykor ő maga úgy jellemzett, hogy ez a harc „a világtörténelem legizgalmasabb témája”. Mert a nagy válságok, nemzetközi bonyodalmak, háborúk földrengései mögött világnézetek ádáz csatája dübörög: Belzebub fogcsikorgatása az Egyház — Ecclesia militans — ellen, a keleti barbárság és a nyugati pogányság tüzeinek vad villogása az oltárlámpa szelíden imbolygó fényköre ellen.

Krisztus Urunk előre figyelmeztette tanítványait erre a döbbenetes harcra, a világtörténelem eme „legizgalmasabb témájára”: „*Non veni pacem mittere, sed gladium.*” A kard a ti sorsotok! (Mt. 10, 34.) Ebben a démoni küzdelemben az öröklámpára fordítjuk figyelmünket.

Főnt magasan az oltár előtt függ ez a libegő lángocska az oltár-mécs piros üvegében és az elmélkedő pap elé tárja Ezekiel próféta

²⁹ Veuthey, *Itinerarium animae Franciscorum*. Romae, 1938. 3. l.

tengernyi látomása közt azt a misztikus jelenetet, amikor a sasok Libanon cédrusainak belével táplálkoznak. Az Eucharisztia az áldozópapok — a próféta által szemlélt sasok — lelki tápláléka. Boldog, aki ebben a csendes, magános félhomályban, az öröklámpa fénykörében szomjazhatja a „több világosságot”. „Fény az Isten és nincs benne sötétség.” Ujjongva hangzik a nagyszombat tavaszi pompájában a szerep éneke: „Lumen Christi!” Ez a fény a mulandóság sötétjéből a halhatatlanság túlvilágába világít.

Az öröklámpa fénye a legmélyebb tudomány, a legtökéletesebb bölcsesség, mely kioktatja a papot a legizőbb papi lelkiségre, a „Bölcsesség Könyvének” nagy igazságaira: „Optavi et datus est mihi sensus et invocavi et venit in me spiritus sapientiae.” (Caput 7.) Az értelem és bölcsesség lelke!

Ez az imbolygó fénykör újra és folyton ismétli Urunk szavait: „Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine!” Amit itt a félhomályban sugalmazok nektek, hirdessétek azt kint a nagyvilágban.” (Mt. 10.)

Az oltármécs fénye a legmélyebb tudomány, mely megtanít az evangéliumi életre, átnézni a sírontúli világba és ezt az életet egy igazi földöntúli élet kezdetének tekinteni: a sír ölében nincs vég; itt kezdődik a végtelenség; a földi élet az időben haladó örökkévalóság, a tér korlátai közt lebegő végtelenség. A pap sorsa az ég, sőt lelkének természetes alkatrésze.

Ez a fénykör ad a papnak ihletet és papi lelkiséget, hogy vezesse a modern embert a tudás homályos labirintusaiban. Az újkor modern tudománya, amint azt a hittagadó radikalizmus és a legújabb pogány eszmevilág kezeli, nem teszi jobba az életet, nem teszi boldogabbá az embereket. Nem tudja maradék nélkül magyarázni a „honnan, hova” kérdéseket, a világ legeggyetemesebb rejtélyeit. Valóban: „Welt-rätsel” — világtalányok!

Goethe mondja: „Das ist die Summe aller Weisheit: Das Vergängliche unvergänglich machen.” A bölcsességnek teljessége, ha a mulandóságból átnézhetünk a halhatatlanságba. A legmerészebb technikai alkotások és géprekordok, a leghatalmasabb tudományos kísérletek mai korszakában, a huszadik században is éppen úgy él az emberben a kiolthatatlan vágy: átnézni az anyagi világból a szellemibe, a jelenből a titokzatos jövőbe, a síron túli világba, mint mikor százezer évvel ezelőtt az ősember furkósbottal és jól irányzott kődobással ejtette el zsákmányát, a barlangi medvét. Ebben a mérhetetlenül fontos, egyetemes kérdésben nincs fejlődés, evolúció, „kultúrhataladás”. Sokrates több mint kétezer évvel ezelőtt nem mondott kevesebbet, mint a huszadik század modern repülő és távolbalátó embere; és nem mondott többet, mint a kőbaltás ősember, aki barlangok szikláiba karcolta gondolatait „a világtalányokról”. Amidőn az athéni börtön kövein várta a megváltó halált, egyik tanítványa kérdezte: „Miként temessünk el, ó Sokrates?” És a nagy bölcs a halhatatlanság csodás biztonságában — még a haláltusában is — oly fontosnak tartotta az élet legeggyetemesebb kérdéseinek szabatos kifejezését, hogy mintegy feddőleg válaszolt: „Hát sohasem fogod megérteni, hogy Sokratest nem lehet eltemetni? Mert Én a halál pillanatában kisiklom kezeidből; testemet azonban csak temesd el, ahogy illik.”

A modern kételyek és szellemi útvesztők tizenkilencedik száza-

dának legtragikusabb tévelygője, Nietzsche emésztő tébollyal küzd Sokrates ellen, mert szerinte a haláltól és mulandóságtól való retteget közben alkotta meg a jövő évezredek számára a logikát és metafizikát; pedig nincs szükség értelemre, metafizikára, kereszténységre, halál-félelemre és túlvilági hiedelemre; ezek nélkül kell élni az életet! Azonban bátran és félelem nélkül szembenézni a halállal — a túlvilág hite nélkül — a nélkül, hogy választ kaphatnánk a nagy egyetemes kérdésekre: honnan, hova? — erre a tragikus tévelyre rácáfol az emberiség élete, melyben a legeggyetemesebb kérdésben nincs lényegi eltérés, nincs evolúció, kultúrhaladás. És ha lehet még kérdés, probléma a földkerekségen, akkor ebben érvényesül legerőteljesebben Pascal komor és zordon intelme: „Humiliez-vous, raison impuissante!” Alázd meg magad, ó tehetetlen ész!

A pap pedig az öröklámpa csendesen imbolygó fénykörében hallgatja Szent Pál biztató, lelkes optimizmusát: „Hol van halál, a te fullánkod, hol van, halál, a te győzelmed?” Eszébe jutnak a húsvéti Laudes-himnusz diadalmas szavai: „Victor triumphat et suo mortem sepulchro funerat.” A győzelmes Krisztus saját sírjával gyászba borítja a halált.

A modern huszadik század tudományának rendkívül súlyos és idegizgató problémái vannak: távolbalátás, atomok felbontása, új energiák munkába állítása, a legrettenetesebb betegségek leküzdése, az élet meghosszabbítása, világválságok, háborúk kiküszöbölése; de a legeggyetemesebb, a legátfogóbb, az egész emberiséget a legkínzóbban mozgó, ingerlő kérdés mégiscsak mindig a régi marad, az öskérdés: honnan, hova, lélek, túlvilág, halhatatlanság. Ezt a nagy, minden képzelhető gondolatnál izgalmasabb kérdést oldozgatják, csúrik-csavarják a világkatolicizmust megtagadó szekták csakúgy, mint a világvárosok szalónjainak, sikátorainak és proletártanyáinak kártyavetői, jóslói, szellemidézői; ezt az egyetemes kérdést a materialista vagy újpogány világnézet sohasem tudja letörölni az élet számlájáról. A spanyol kommunista lázadás idején a vörös orgyilkosok vigyorogva dicsekedtek: likvidáltuk az Egyházat; Oroszországban likvidálták a papságot; de a legnehezebb kérdést likvidálni nem lehet. Az újpogány világnézet bárgyú frázisokat dadog a halhatatlanságról, örökkévalóságról, de együgyűsége még a szabadkőműves materialista hazudozásoknál is alantasabb, a nehéz kérdést nem tudja likvidálni; marad a régiben: lélek, túlvilág, halhatatlanság! Ha a bombázóporban az istenháza összeomlik és az öröklámpa kialszik, az emberek óriási tömegei a megmaradt templomokat töltik meg; nekik biztos válasz kell a legeggyetemesebb kérdésre; nem frázis és dadogás; lélek, túlvilág, halhatatlanság! „Alázd meg magad, ó tehetetlen ész!” A kairói mohamedán egyetem felirata: „A kémia fontos, Isten fontosabb!”

Goethe nem volt keresztény lélek, de az örök kérdésben eszünkbe juthatnak figyelmeztető szavai: „Jedes Bedürfnis, dessen wirkliche Befriedigung versagt ist, nötigt zum Glauben.” A soha ki nem elégíthető vágyak a hit felé kényszerítik a lelkeket. „Spiritus sapientiae;... quoniam inexstinguibile est lumen illius.” Kiolthatatlan ennek az örök bölcsességnek lángja; suttogjuk az öröklámpa imbolygó fénykörében. (Sap. 7.)

Ez a nagy kérdés tehát marad a régiben. A modern ember jól

tudja, hogy a görög-római mitológiák édeskés, zagyva meséi mind csak a képzelet színes festményei; a tenger lágy habjaiból nem bukkannak fel éneklő szirének és csintalan, csalfa nimfák; a huszadik század modern embere tudja, hogy ott az östermészet haragos-csendes erői uralkodnak; oxigén, hidrogén igen, tomboló áramlatok, bőszi viharok igen, de démonok nem; sötét erdők homályos mélyéből nem törnek elő csúf törpék; és vigyorgó manók nem kukkantanak be nyirkos barlangokba, hogy boszorkányok után leskelődjenek; virágos réteken és illatos völgyekben nem hancúroznak vihogó szatírok és kecskelábú faunok; a csallitok homályában bársonyos fuvalójáték és fülemülekacaj hangzik, de ez nem a kecskeszakállú és kócoshajú Pán sípjának muzsikája. Nincsenek túlvilági szörnyek, melyek a régi letúnt évezredek embereit zaklatták; csak a lépokból, ingoványokból feltörő mocsárgáz gyullad meg a tikkadt nyári éjtszakák villamos energiájában. A mitológia bőséges meséket tár fel az egyiptomi Isis szelíd tehenéről, a római Júnó kecses pávájáról, Pallas Athene hunyorgó bölcs baglyáról, Wotan két hollójáról, Hadúr fehér táltosáról; de a modern ember jól tudja, hogy ez mind semmi, a mai kor nyelvén mondva: „Vis — à — vis du rien” szemtől-szemben a semmivel; a legeggyűbb szénlapátoló munkás áhítatosan elmondott imája fellegeteket mozgató bölcseség az ősmítoszok eszmehordalékai felett.

A modern ember fejét csóválja a régi boszorkánypörök vad butaságain, mosolyog Olympus badar meséin és repülőgépen menekülő detektívregényhős izgalmas kalandjain csapong zaklatott fantáziája. Homérosz csodás írásművészetétől Ibsen sötét drámaírásáig hosszú évezredek peregetek le az emberiség életének orsóján, de a legizgatóbb, a legeggyetemesebb kérdés marad a régiben: honnan, hova, lélek, túlvilág. Közben pedig elpusztult a fáraók Egyiptoma, Nagy Sándor világbirodalma, Perikles görög hatalma, Scipió és Julius Caesar római impériuma, Izauri Leó és Basileus aranycsászárok tündöklő bizánci hatalma; Ananké, a görög sorstragédia végzetasszonya kiterítette sűrű fátyolát a pusztulásra szántak fölé és elérkeztünk a sötét tévelyek mai korszakába, amikor felhangzik Berdiaeff panaszos sóhaja: „L’homme européen ne sait plus, où est le centre de sa vie.” Az európai ember már azt sem tudja, hol van életének központja.

A modern lelkipásztor pedig az oltárlámpa fényíve alá gyűjti híveit; és erősíti őket a hitben. Sicut locutus est per os sanctorum. Amint az Úr az emberiségnek adta kinyilatkozását a próféták ajkain keresztül. Lélek, túlvilág, halhatatlanság. Az ősrégi legeggyetemesebb kérdés az oltármécs imbolygó fényében.

A modern huszadik század embere megmozdítja a mikrodialgombot és távoli egzotikus világ gitárzenéjét hallgatja, ha elég volt a háborús hírközleményekből. Zuhanó bombázó kötelékek működését figyeli mozgóképeken és operaballet látványában gyönyörködik távolbalátón keresztül. A géptechnikában szédületes a haladás. A háború után tüneményes fellendülés várható; repülőgépek zúgnak végig már az északi sarkvidék jeges ormai felett; menetrendszerű légijáratok fogják összekötni az óceán viharvert partjait. A közeljövő megoldott problémája lesz, amikor a milliomos gyorsjáratú repülőgépen kirándul

Tibet belsejébe és a Himalája tövében élénk gesztikulálások közt ad utasításokat zsebtávolbalátóján keresztül filadelfiai cégvezetőjének.

A modern ember megküzd a természet vad szeszélyeivel és legyőzi az élet tomboló veszélyeit, a legtitokzatosabb betegségeket; a modern orvostudomány eredményei csodával határosak: Röntgen rádium sugár, Finsen Niels szénívfény-terápia; diathermia, rövidhullám, D'Arsonval-féle magas feszültségű Tesla-áram, szapora váltakozású szikraindukciós kezelés, elektromágneses hullámok alkalmazása a baktériumok pusztítására a szervezet megóvása mellett. A modern ember alig győzi felsorolni a zseniális találmányok tömegét. De a régi, leggyetemesebb kérdés mégis csak marad a régiben. Az egyiptomi kuruzslók elevenegér gyógymódjától évezredek múltak el a rádium-aktivitás csodálatos alkalmazásáig, de az ősrégi probléma változatlanul tombol az emberiség lelkében; itt nincs kultúrhaladás, nincs evolúció; honnan, hova, túlvilág, halhatatlanság.

A francia forradalom sötét bűnei közt 1792 szept. 2-án több püspök, pap és szerzetes szenvedett vértanúhalált; ezen az estén üvöltötte Hébert főcinkos jakobinus vezér zsványhadának: „Polgártársak! Franciaország ma sok szeméttől szabadult meg.” A későbbi viperaivadékok az Egyház likvidálásával dicsekedtek, amikor az egyháziakat halomra gyilkolták. De a legnehezebb kérdéstől nem tudták „megszabadítani” sem Franciaországot, sem a világot.

A francia forradalmat követő században tébolyító lett a szellemi zűrzavar: *confusion de l'esprit*; a lelkekre rátört az „*inquiétude métaphysique*”, a metafizikai nyugtalanság. Igen, az öröklámpa imbolygó fénye alatt is ezt suttogjuk: *Inquietum est cor nostrum, donec requiescat, Domine, in Te!* Szent Ágoston az Örök Bölcseségtől tanulta e megrázó szavakat. Mily fenségesen beszél a zsoltárban néha egy igénytelennek látszó mondat is: „*Haec fecisti et tacui.*” Te, modern ember, ó mennyi mindent alkotsz, mennyire töröd magadat, mondja az Úr, de én csak hallgatók! (49. Ps.)

Ismét eszünkbe jut a fentidézett kitűnő gondolkodó, Berdiaeff nyilatkozata: „*Là où il n'y a pas de Dieu, il n'y a point d'homme.*” Ahol nincs Isten, ott nincs többé ember sem. Isten nélkül nem ember az ember, hanem fenevad.

A modern ember kutat a természet ölében, a tenger mélyében és a kialudt vulkánok rétegeiben; a modern tudomány kifogyhatatlan a magyarázatokban: ez itt olajmedence, őskorszakok állatszörnyeinek zsírmaradványai; az ott szénréteg, őskorok növényi kőületei; ez meg itt arany, ezüst, gyémánt, hélium, uránium, és még tovább kilencvenkilenc féle elem. Azután felmutat az égre; a csillagvilágra; a modern ember tudja, hogy azok a kis csillogó fénypontok nem angyalszemek és égi lakosok lámpásai, hanem millió fényév távolságban rohanó, örvénylő világok, naprendszerek. Magellánködök, globuláris csoportok, spirális ködfoltok, tejutak titokzatos világa; itt a közelben a sztratoszféra, már feljutottunk vagy huszonöt kilométer magasba, de mihez is lehetne ezt az „óriási, fantasztikus távolságot” hasonlítani a világ-mindenség mérhetetlen nagyságához viszonyítva? No, keressünk az orvostudományból ismert egy ici-pici élősdit: a *Trichophyton Oospora* lábakisujja körmehegye! Hogyan is jut eszünkbe derűs hangulatunkban a Zsoltáros szava: „*Qui habitat in coelis, irridebit eos et Dominus*

subsannabit eos." (2. Ps.) Az Úr az égben kineveti és kigúnyolja a segítsége nélkül törtető, erőlködő modern embert. És ha megvalósítja a transzplanetáris közlekedés utópiáját, akkor is: Deus irridebit eos! Minden fáradozás csak nevetséges vállalkozás és gyerekes erőlködés a legkínzóbb, legegységesebb, a végtelenség magaslataiban lebegő félelmetes kérdéssel szemben: honnan, hova, lélek, túlvilág, halhatatlanság.

Sais egyiptomi bálványtemplomában, Neit, a Nap Anyja misztikus lefátyolozott szobra van és ez a felirata: „Ember! Minden vagyok, ami volt, ami van és ami lesz; azonban halandó sohasem fogja fellebbenteni fátyolomat!” Ezt a fátyolt évezredek történelme rángatja, de mögéje tekinteni gyarló emberi ésszel nem lehet. „Humiliez-vous, raison impuissante!” Alázd meg magad, ó tehetetlen ész!

Ahová nézsz, tekintesz, a misztikus fátyolon innen, ó tehetetlen ész, mindenütt mindent látsz, csak azt nem, amit leginkább keresel: anyag, elem, megkövült, kihűlt világ, molekula, atom, elektron, proton, neutron, pozitron, anód, katód, ultrasugarak rejtelmes világa; ó jaj, de szűk dohos szagú sikátor-zugokban botorkálsz, te tehetetlen ész; mikor fogod hát végre megtanulni, hogy mindezek fölött lebeg a Végtehetetlen Súly: Pondus Imponderabile!

Mindenütt a nagy fejlődés, evolúció! Fidiász szoborművei már akkor készülődtek, amikor ősgéológiai hegyek aljában a pároszi márvány keményedni kezdett. A világhíres Madonna-képek színfoltjai már készülődtek, amikor az Úr elindította a fényt a világmindenség titokzatos útjain: Fiat Lux. És amikor az első villamos hullámok irtózatossá robajjal összeütköztek, ebben az égzengésben már Wagner az Istenek Alkonya gyászindulójának fenséges hangjai is dübörögtek. Mindenütt fejlődés, haladás; ezt megállapítja a tehetetlen ész. De a legvégső kérdés, a legrejtelmesebb kérdés marad a régiben: lélek, túlvilág. A legkínzóbb és leggyötrőbb a földkerekség minden fantasztikus problémái közt!

Mérhetetlen nagy a tudás hatalma és sokszínű skálája. De mintha a modern ember a Vénusz csillagban lakna, melyet sűrű ködfelhő vesz körül, hogy ne láthassa az égbolt többi csillagát. És ekkor a tehetetlen ész hátat fordít a tudománynak és futva menekül asztaltáncoltató szeánszok kába rejtelmeihez, lélekzetviassafojtva hallgatja a transzba ájult hiszterika médiumkisasszony sikoltozását vagy a szívfogós fiatalember dadogását; bekukkant álszenteskedő bárgyú szekták gramofonos imatermeibe; keresi a megoldást a vergődő emberi lélek sötét rejtelmeire és gyötri Balzac sötét komor gondolata: „Pour nous les abîmes doivent être parés.” A filozófia sötét örvényei nyílnak előttünk és mögöttünk. Abyssus abyssum invocat! Örvényről örvényre! Pascal ekkor oda kiáltja az istenkeresők felé: „Tu ne Me chercherais, si tu M'avais déjà trouvé.” Nem keresnél Engem, ha meg nem találhatnál! Megtalálsz Engem!

A modern lelkipásztor pedig fölmutat az öröklámpa magasan lebegő fényivére: „Venit in me spiritus sapientiae.” A Bölcsesség lelke. A pap feltekint erre az enyhe fényre és szeme felragyog, mint a napfény érintésére az ékszerben a villogó drágakő. Lelkén aranyló tűzben tündöklök az ordináció égi jele: Character Indelebilis. Ez ad lendületet idealizmusának, mélységet lelkének, filozófiát és metafizikát elméjé-

nek, finom érzéket a misztikum, a titokzatos és fölséges iránt. Lelkéről árad a jámborság illata: Odor Sanctitatis; jelszava: semper plus et melius! Mindig többet és jobbat az ég szerelméért és a hívők örök üdvéért! Az öröklámpa enyhe fényívében átszellemült pap megjele-
nése a modern ember előtt olyan, mint valami nagy örömhír átható sugara és váratlan lelki gyönyör hajnali ébredése; tanítása a lét nagy kérdéseiről hangjának édességével simogatja a zűrzavarban küszködő modern ember fásult lelkületét. És egyszerre csak úgy érzi, hogy — ó mennyire szabad a lélek, ha nyitva áll útja az ég felé!

Az öröklámpa szelíd enyhe fénye belevilágít az örvények mély-
segeibe, közelebb hozza Istent, mint a zúgó tenger és a végtelen ég-
bolt. Útmutatása eligazít a legegységesebb társadalmi, erkölcsi, szel-
lemi kérdések modern útvesztőiben, a legnehezebb problémák megfej-
tésében. Kifényesíti, megaranyozza a papi lelkiséget! „Invocavi et venit
in me spiritus sapientiae.” Hívtam és jött a Bölcseség szelleme!

Szeberényi László
plébános

P. Csávossy Elemér S. J.: *Nyolc nap a szentségi Krisztussal.*
Eucharisztikus lelkigyakorlat. Budapest, 1943. (Kiadja a Margit-liga.
Szeged, Szél-u. 3. 8°, 184 l.)

P. Csávossy Elemér S. J. egy nyolcnapos lelkigyakorlat lehetőségeiben és rendszerében elmélkedési és beszédvázlatok keretét használja fel arra, hogy az Oltáriszentségnek minden vonatkozását Istenhez, a Teremtéshez, az Emberhez, a lélek földi és túlvilági sorsához teológiai és filozófiai alapossgal fejtegesse. P. Csávossy itt nemcsak kitűnő aszkétikus írónak bizonyul, hanem a kat. dogmatiká-
ban jártas, nagy olvasottságú filozófusnak is. Nemcsak egyszerű christológiai és eucharisztikus fejtegetéseket tár elénk, hanem az Oltáriszentség szemszögéből nézve voltaképpen az egész dogmatikára és morálisra kiterjeszti figyelmünket olymódon, hogy azt esetleg még a laikusabb magánelmélkedő is megértse, haszonnal magára vonatkoztassa. Az elmélkedési vázlatok bőven idéznek a Szentírásból, szentatyákból. Szép és elmélkedésben termékeny hatású képekkel gazdagítja mondanivalóját, mint amilyen a „misztikus halál” és Jézus oltáriszentségi jelenléte közötti párhuzam vagy akár a „búzaelkek” és a „szőlőelkek” pompás értelmezése. Újszerű lépés Jézus és Szűz Mária életének ismert jeleneiből, az Udvözítő csodáiból ki-
indulva újabb és újabb titkaira rámutatni az Eucharisztának, melyben végül ki-
domborul a feltámadott Jézus királysága. (Kozáky)

Plus—Uhl: *Papi elmélkedések.* Rövid elmélkedési anyag az egy-
házi év minden napjára. II. kiadás. Korda. Budapest, 1944. Zsebkidás.
650 l. Ára 17 P.

Plus-nek magyar papi körökben is jól ismert elmélkedései új kiadást nyer-
tek. Kell is ez, mert papjaink elmélkedni akarnak és szívesen nyúlnak e kiváló
mester után.

Igen szerencsés gondolat volt a zsebkidás. Így a papok könnyen magukkal
vihetik. A meglepően finom vékony papír pedig lehetővé tette, hogy az egyébként
testes kötet e kis alakban sem nagyon vastag.

Plus mindig mélyen papi, finom és meleg lélekkel kezeli tárgyát és nyúl a
papok lelkéhez. Egy-egy napra keveset ad, de az a kevés mindig értékes. Rendesen
egy-egy fontosabb gondolat, papi igazság, kép, amelyben napi táplálékot nyújt,
talán nem is rendszeres elmélkedésre szánva, hanem csak arra, hogy lelkünket köny-
nyedén Istenhez emeljük és — ha több időnk nem volna — legalább néhány percig
Istennél tartsuk.

E célra nagyon alkalmas e könyv.

Krisztus Király alkotmánya.

Ma: a fizikai és szellemi élet háborús kaoszában különösen időszzerű Krisztus királyságáról és királyi alkotmányáról beszélni. A közeli vagy távoli kibontakozás hajnalfényében nekünk már most arra kell törekednünk, hogy ezt a véres világot újra visszahódítsuk Krisztusnak. Újra jogara alá kell vonnunk a nevelést, a családot, a művelődést, a törvényhozást, a közerkölcsöt, a társadalmi gondolkozást és a gyűlölködő népeket! Felséges cél ez, de komoly és nehéz feladat is, mert a hittagadás, a bűn és a gőgös elvakultság valóságos háborút indított Krisztus jogai ellen; alaposan és széleskörűen felépített szervezkedésben vonult fel ellene s egész országokban tűzzel-vassal irtotta ki az Ő híveit, papjait, robbantotta fel az Ő templomait, arra törekszik, hogy az elmékből és szívekből kiűzzék az Ő elveit, tanait és törvényeit. Tudomány és irodalom, szöszék és katedra, sajtó és film irányítja pergőtüzét Ő ellene, aztán kitűnően képzett ügynökök hadseregei dolgoznak a hitetlenség és katolikusgyűlölet, az istentelenség és erkölcstelenség terjesztésén.

Mi viszont tudjuk és valljuk, hogy Jézus királyságának elismerése mindnyájunkra nézve boldog és szent kötelesség. S ennek a hatalmas és boldogító Krisztus-királyságnak mi nemcsak hívői és áhítói, hanem katonái és terjesztői is akarunk lenni. Üdvös dolog tehát, ha közelebbről igyekszünk behatolni ennek a királyságnak ismeretébe s tüzetesebben törekszünk megismerni az Ő alkotmányának programjával.

A pápai enciklika Krisztus királyságáról.

XI. Pius pápa: „Quas primas” kezdetű enciklikájával új ünnepet adott az Egyháznak: a mi Urunk Jézus Krisztus királyságának ünnepét. Az új ünnep célja nemcsak az, hogy Krisztus királyságát mindenkinek eleven emlékezetébe idézze, hanem hogy az egész világon uralomra is juttassa. Ennek a királyságnak nemcsak minden *hívőre*, hanem minden *emberre* és minden *népre* is ki kell terjeszkednie, mégpedig nemcsak az egyén lelki életére, hanem a társadalmi alakulatokra is, a családra épügy, mint az államra.

Az enciklika erre vonatkozóan megismétli XIII. Leó pápa szavait: „Uralma nemcsak a katolikus népekre terjed ki és nemcsak azokra, akik a szent keresztség felvétele révén jog szerint az Egyházhoz tartoznak, habár téves nézetek hamis útra térítették vagy a meghasonlás a szeretet közösségéből ki is szakította őket, hanem átfogja mindazokat is, akik a keresztény hiten kívül állanak, úgyhogy az egész emberi

nem valójában Krisztus hatalma alatt áll", s még hozzáteszi: „És ebben a pontban semmi különbség sincs az egyes ember, valamint a család és az állam között, mert a közösségbe tömörült emberek nem kevésbé állnak Krisztus hatalma alatt, mint az egyesek. Valóban Ő a forrása az egyéni és a közjónak egyaránt: „És nincs másban senkiben üdvösség, mert nem is adatott más név az ég alatt az embereknek, melyben nekünk üdvözlünk kellene” (Ap. Csel. 4, 12.); Ő a szerzője a boldogulásnak és az igaz boldogságnak akár az államot, akár az egyes polgárt tekintjük: „az állam jóléte ugyanabból a forrásból fakad, mint az egyes emberé, hisz az állam nem más, mint az egyes emberek egyetértő sokasága. (Szent Ágoston, Ad Macedonium, c. 3.) Azért a népek vezetői a maguk személyében éppúgy, mint népükkel együtt tanúsításnak tiszteletet és engedelmisséget Krisztus uralmával szemben, ha igazán meg akarják őrizni tekintélyüket s előmozdítani és növelni a haza javát”.

Aztán kifejezetten hangsúlyozza az enciklika, hogy ez a királyság szellemi természetű. Mindenesetre teljes joggal mondja ugyan: „Szégyenletes tévedés volna azonban Krisztustól mint embertől az összes földi dolgok fölött való uralmat megtagadni, mert Atyjától a teremtett dolgok fölött olyan föltétlen hatalmat kapott, hogy minden tetszésére van bízva”, de így folytatja: „Természetesen földi életének tartama alatt teljesen tartózkodott e hatalom gyakorlásától és amint egykor a földi javak birtoklását és az értük való szorgoskodást megvetette, azonképen tulajdonosaiknak engedte és engedi át ma is őket. Szépen fejezik ki ezt a következő szavak: Mulandó dolgokat nem vesz el az, ki égi jókat ad.” (Vízkereszt ünnepi himnusza.)

Kétségtelen, hogy Krisztus mint Istenember, kezébe vehette volna a népeknek egész szellemi és egész állami vezetését, hisz minden hatalom alája van rendelve, de nem tette; inkább helytartók által akarta a népeket kormányozni s erre két hatalmat rendelt: az egyházit lelki vezetésre és az államit a világi ügyek intézésére. Tőle származik mindegyiknek felhatalmazása, „mert nincs hatalmasság, hanem csak Istentől”. (Róm. 13, 1.)

Mindegyik, az *Egyház is, az állam is*, Jézus nevében gyakorolja a hatalmát mint az Ő megbízottja. A két hatalom közül egyik sincs alávétve a másiknak, de mindegyik alá van vetve Krisztusnak. Mindegyiknek tudnia kell, hogy csak Krisztus helytességét látják el, azért Őt kell tisztelniök, legfőbb Uruknek elismerniök és saját hatáskörükben az Ő szándékai és törvényei szerint kell intézkedniök.

Ennek a kötelességnek teljesítése természetesen különböző. Az Egyház fölött mint lelki hatalom, teljesen uralkodik Krisztus. Vele és benne él, vezeti, mint a fej a testet. Az államok vezetőit ellenben sokkal inkább magukra hagyta. A tisztán világi ügyekben, mint aminők a politikai, gazdasági élet és profán műveltség, hadd határozzanak meg és szabályozzanak mindent ezeknek a dolgoknak sajátos törvényei szerint ők maguk. Aminthogy Krisztus földi életében sem maga nem avatkozott bele ezekbe a dolgokba, sem apostolainak nem adott rá megbízást, hogy így cselekedjenek, azonmód nem kell ennek megtörténnie ma sem. Ő nem foglal állást sem a monarchiával vagy a demokráciával, sem a merkantilista vagy fiziokrata gazdasági rendszerrel szem-

ben. A világi hatalomra bízta, hogy mindezekről döntsön s arra bízta ma is. Az Ő országa nem e világról való.

Ahol azonban valláserkölcsi kérdésekről van szó, s ott is, ahol ezek politikai, gazdasági vagy kulturális kérdésekkel függnek össze, megköveteli, hogy a világi kormányzat is az Ő tanítása és törvényei szerint igazodjék, s Krisztusnak a köteles tiszteletet megadják és mindig tudatában legyenek annak, hogy minden hatalmat neki köszönhetnek, és éppen ezért az Ő szándéka szerint, az Ő erkölcsi törvényével egybehangzóan hozzájáruljanak ahhoz, hogy országukban az Ő lelki országa tanaival és erényeivel felépüljön.

Aztán az enciklika befejező részében leszögezi a pápa, hogy milyen megújulást vár Krisztus királysága ünnepének bevezetésétől. *Egyrészt Krisztus jogainak újból való elismerését, másrészt a világ szomorú helyzetének javulását*, mert hiszen minden bajnak legfőbb oka a Krisztus főnhatóságától való elpártolás.

„Ezért, ha elrendeljük, — mondja a körlevél — hogy Krisztust mint királyát tisztelje az egész katolikus világ, ezzel korunk nyomorúságán akarunk segíteni, s kiváló orvosságát adjuk annak a pestisnek, amely beteggé teszi az egész társadalmat. Korunk pestiséen az ú. n. laicizmust értjük, tévedéseivel és ártó törekvéseivel együtt. Jól tudjátok, Tiszteltendő Testvérek, hogy ez az istentelenség nem máról-holnapra támadt, hanem régóta ott lappang már a társadalom vérkeringésében. Először Krisztusnak minden nemzetek fölött való uralmát kezdték kétségbevonni. Majd tagadták az Egyháznak azt a jogát, amely pedig Krisztus jogán alapszik, hogy az embereket tanítsa, számukra törvényeket hozzon, a népeket irányítsa s így az örök üdvösségre vezesse. Lassankint csak annyira becsülték Krisztus vallását, mint a hamis vallásokat s ezekkel egész méltatlanul egy sorba sorolták; azután a világi hatalomnak vetették alá és úgyszólván a fejedelmek és a világi felsőbbség kénye-kedvének szolgáltatták ki. Még messzebb mentek azok, akik úgy vélekedtek, hogy az isteni vallás helyét egy bizonyos természetes vallásnak, bizonyos természetes vallásos érzésnek kell elfoglalnia. Sőt akadtak államok is, amelyek azt hitték, hogy Istenre nincs szükségük, amelyeknek vallása istentelenségből és istenmegvetésből állott. Ama keserű gyümölcsök fölött, amelyeket egyes embereknek és államoknak ez a Krisztustól való elpártolása teremt, már „*Ubi arcano*” kezdetű körlevelünkben kifejeztük fájdalmunkat és most megismételjük panaszunkat. Mindenütt a gyűlölet vetése érik, a népek között az irigység és vetélkedés tüze lángol, ami még mindig annyira hátráltatja a béke helyreállítását; a mértéktelen mohóság, amely nem ritkán a közjó és a hazaszeretet látszatával kändözi magát; ebből támad a polgároknak meghasonlása egymással s az a féktelen, vak önzés, amely csak a maga javát és hasznát nézi s mindent e szerint mér és ítél meg; a házi békét a kötelességről való megfeledezés és hanyagság ásta teljesen alá; a családi kötelék meglazult s állandósága megingott; alapjaiban rendült meg és vesztébe rohan végül az emberi társadalom. De hogy ismét visszatér szerető Udvözítőjéhez, arra ad jó reményt nekünk Krisztus királyságának mostantól fogva évenként visszatérő ünnepe.”

Krisztus királyságának programja.

Követelheti egy király a trónt a legjögosabb címeken, magában hordhatja az uralkodáshoz a legnagyobb tehetségeket, még mindig hiányozhat neki valami. Hányan voltak, akik mindent alacsony céloknak: a maguk hatalomvágyának, nagyravágyásának vagy jólétének rendelték alá s ezzel elvesztették alattvalóik szeretetét és szolgáltat-készségét.

Jézus Krisztust azonban az uralkodásban a legtisztább s a világ-nak leghasznosabb célok vezetik. *Királyi programjáról* sohasem hagyott kétségben bennünket.

Programjának élén e mondat áll: „Nem cselekedhetek én magamtól semmit. Amint hallok, úgy ítélek és az én ítéletem igazságos; mert nem keresem az én akaratomat, hanem Annak akarátát, ki engem küldött.” (Jn. 5, 38.) S a zsidóknak ezt mondja: „Mikor felmagasztaljátok az Ember Fiát, akkor megismeritek majd, hogy én vagyok és magamtól semmit sem cselekszem, hanem amint tanított engem az Atya, azokat beszélem. És aki engem küldött, velem vagyok és Ő nem hagyott engem egyedül, mert én, ami kedves előtte, mindenkor azt cselekszem.” (Jn. 8, 28—29.)

Tehát mennyei Atyja akarátát akarja Krisztus, a Király cselekedni. De mi ez az akarát?

„Tudtunkra adá akarátának titkát . . . mindent megújítani Krisztusban, ami mennyekben és mi a földön vagyok Ő általa.”

Tehát Krisztus Király alkotmányának programja egy mondatban összesűrítve ez: *„Nem kevesebb a célja Krisztus királyságának, mint az egész világ gyökeres és tökéletes megújítása, megfiatalítása és újjászületése.”* (Dr. Horváth O. P.: Krisztus Királysága.)

E megújulásnak pedig kettős célja van: *egyrészt a gonoszlélek hatalmának megtörése, másrészt Isten uralmának visszaállítása az egész világon!*

„Azért jelent meg Isten Fia, hogy elrontsa az ördög cselekedeteit.” (I Jn. 3, 8.) Jó és hibátlan volt a teremtés és az emberiség, ahogy Isten teremtő kezéből kikerült. Engedelmes szolgálja a Nagy Istennek. Lelke a kegyelem veretében csillog. Az istenfiúság boldogságát hordozza szívében. S nemcsak szüzi tisztaságnak, ragyogó tehetségeknek s el nem homályosítható erkölcsi jóságnak örvend, hanem a legnagyobb békének, zavartalan lelki összhangnak s a legizóbb boldogságnak is.

De ekkor vétkezik Ádám, s a helyzet egyszerre megváltozik: az Isten barátsága elvész, ennek következtében a kegyelem rendje felborult, a természetfeletti világosság majdnem egészen kihúnyt s a szívet bűn terhelte meg. Felléptek a százféle szenvedélyek s forrásává váltak a tengernyi bűnnek, hogy a lélek egyensúlyát ne csak az egyes lelkekben zavarják meg, hanem a családi és a népek életében is. Az emberiség a Sátán rabigájába görbed, de Krisztus újra mindenkit saját-magához akar vonzani. A világ fejedelme helyett magát akarja az emberiség királyává tenni, s akik így az Övéi lettek, azokat a mennyei Atyához vezetni. Egy szóval: *a Sátán országa helyébe Isten országát állítani újra föl a földön!* Ezzel a királyi programmal lép ki a világba. Nyilvános működése kezdetén mindjárt hirdeti az Isten országát, mindig ajkán hordozza, számtalan tanításban, hasonlatban és példabeszéd-

ben toboroz alattvalókat számára, Pilátus előtt az ország királyaként áll s mint ilyen hal meg a kereszten.

Minden faj és nemzet ismerje meg újra az egy igaz Istent, imádja és szeresse Őt, hódoljon meg Neki, törvényeit tekintse életének zsinórmértékéül. Így akarja Krisztus, a Király a mai világot is megreformálni! Így akarja ezt a háborús, Istentől elszakadt emberiséget újra az Ő barátságába visszavezetni, a bűnből az erényre, a sötétségből a világosságra, a szakadásból a békére, az erkölcsi inaszakadtságból az energiák Örök Forrásához, a rendetlenségből a rendre, a halálból az életre, a fenyegető örök kárhozatból Isten örök bírására, egyszóval újra eredeti helyére emelni!

Ma is királyságának első célja a világnak valláserkölcsei megújulása! „Keressétek először Isten országát — hangzik figyelmeztetése, de mindjárt hozzáfűzi még ezt is, — és ezek mind hozzáadatok nektek.” (Lk. 12, 31.)

Ha már az ember valláserkölcsei helyzete újra rendeződött, az egész földi élet, családi és társadalmi, a szociális és állami élet magától fog megjavulni. Krisztus, a Király nem tejjel és mézzel folyó földi Kánaánt ígér követőinek, hanem a bajok gyökerére néz: „Az Úr lelke én rajtam, azért kent föl engem és elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, meggyógyítani a töredelmes szívűeket, szabadulást hirdetni a foglyoknak és látást a vakoknak, szabadon bocsátani a sanyargatottakat.” (Lk. 4, 18. sk.)

S ma is áll a krisztusi íge: „Az én országom nem e világból való!” (Jn. 18, 36.)

A társadalmi alakulatokat céljaik szerint szokták elnevezni, bölcséleti, irodalmi stb. társaságoknak. Az államoknál is így van. Ha főcéljuk, hogy a fajban lerakott fizikai vagy kulturális erőket értékesítsék, ha tehát elsősorban *nemzeti célok* megvalósítására alakultak, akkor ezt nevükben is ki szoktuk fejezni. Magyar, olasz, francia stb. állam. Ha azonban a faji és nemzeti célok háttérbe nyomulnak és tisztán a *közjó megvalósítását* előmozdító törekvéseiket akarjuk kifejezni, akkor az elérendő közös cél megjelölésével nevezzük azokat, pl. egyesült államoknak, szövetségnek stb.

Krisztus országánál is tekintetbe kell vennünk ezeket. Neki is voltak „faji” céljai, sőt ez annyira fontos volt, hogy még a tárgyi célt, a közjót is ezeken keresztül tudta elérni. A „*genus Dei*”-t, *Isten fajiságát* akarta a földön elterjeszteni, ennek érdekeit akarta megvédeni, a benne lévő erőket gyümölcsöztetni, a képességeket kifejleszteni, szóval az emberiségnek egy magasabb kultúrát, felsőbbrendű életmódot akart biztosítani, mint amilyen tiszta *emberi faj* erőivel és képességeivel elérhető. Ebből a szempontból Krisztus birodalmát *Isten országának*, regnum Deinek nevezi a Szentírás. De ha Krisztus működésének végső célját, az emberek üdvösségét nézzük, akkor a mennyek országa, *regnum coelorum* elnevezés illeti meg. (V. ö. Dr. Horváth Sándor O. P.: Krisztus királysága 212. o.)

Tehát Krisztus országa *ma is* nem e világból való, mégis a mai háborús kaoszban a kibontakozás útját Krisztus, a Király segíti a leghatékonyabban elő, mert az Ő országának főparancsa, királyi törvénykönyvének legfontosabb előírása: *a szeretet tana*: szeretnünk kell egymást és a szeretet diktálja a megbocsátást és békét! Rideg, önző

emberek vagyunk Krisztus nélkül, akik százszor többet gondolunk magunkra, mint másokra s akiknek minden cselekedeténél az első szempont: mi hasznunk belőle magunknak? De ezután a szeretet királyi parancsának a fényénél és melegénél kell kérdeznünk: mi haszna belőle a többieknek, a köznek, a rászorulóknak? Krisztus nélkül az emberiség szívtelen, könyörtelen, inséget, szenvedést, tudatlanságot, kétségbeesést hoz nemzet nemzetre és a szembenálló ellenségek egyetlen öröme: látni a kisírt szemeket, kiaszott szíveket, a felőrölt idegeket és a véres emberroncok millióit. Ezzel szemben *Krisztus Király* a szeretetet sürgeti és írta alattvalói szívébe: az egész emberiség lelkébe, hogy az feléje kiáltson: „Jöjj közénk, Krisztus, a Szeretet Királya, állítsd fel trónodat köztünk s tégy minket is szeretetországodnak méltó alattvalóivá! Művelj csodát bennünk, Jézus, Szeretet Királya! Érintsd meg jogaroddal a szívünket s alakítsd át azt a te Szíved szerint! A mi rideg-hideg szívünket tedd nagy szívvé, jóságos szívvé, önfeláldozó szívvé, Istent és embert szerető szívvé, kicsinyt és nagyot, barátot és ellenséget, szentet és bűnöst magába fogadó, eget és földet, egy egész világot átölelő szívvé!” (P. Bangha Béla S. J.)

*

Manapság nekünk papoknak kell a legjobban éreznünk, hogy könnyek hullása, szívek tépődése, vér, seb, inség, gyász és katasztrófa szaggatja Krisztus Király országát: az egész földgolyót. Gyötrelmeken, vergődéseken, fullasztó kínokon, vérözönön, a szenvedés ezerfokú skáláján át tisztul az emberiség. S a papoknak szent hivatása, hogy ma, amikor romokban hever Krisztus Király birodalmában is annyi érték, megértesse a jóakaratóakkal, hogy a szenvedés szárnyán jutnak el az igazán nagy lelkek a szeretetnek arra a hősi magaslatára, ahol az ember önként veszi le embertársa válláról a keresztet s beáll megváltónak a Megváltó: a mi dicsőséges és töviskoronás Királyunk: Krisztus Király mellé. Gyönyörű papi célkitűzés ez! Lehet-e ennél fenségebb emberi tökéletesség és hősőbb hivatás? Királyunk minden emberi kincsek közül egyet választott ki magának: *a keresztet*. A szegénységet, nélkülözést, verejtéket, szégyent, fizikai kint, a lelki gyötrelmet s végül a halált. Korunk apokaliptikus háborgásában nekünk is a Kereszt horgonyába kell kapaszkodnunk, biztos mentőövünk lesz az a szebb, a boldogabb, a krisztusibb királtságú világ derengő part-szegélyei felé.

P. Fenyvessy Jeromos O. P.

Magyar szalézi vértanú pap.

A háborúk véres borzalmai között egy másik véresen borzalmas táviratot hozott a posta Genuán keresztül. A kínai szalézi rendtartomány főnöke értesített minket, hogy Matkovics János misszionárius áldozópapot meggyilkolták. A szűkszavú hírközlés e fiatal pap haláláról az első pillanatban a fájdalmas veszteség tudatával tépte szívünket. Amikor azonban magunkhoz térünk, érezzük, hogy szemünkből nem a

veszteség maró könnye buggyan ki, hiszen a magyarság egére egy új csillag szökött fel sugárzó diadallal . . .

Személyéről ragyogó gondolatokkal kellene megemlékezni. Hősies élete méltatására szinte kevés a dicsőítő szavunk. Az örök élet krónikásai: az angyalok, talán sokat, nagyon sokat tudnak feljegyezni és igen gazdag érdemekkel állnak Isten előtt. Harminchat esztendő a Mindenható tenyerén kis porszem, Isten azonban mégis végtelenül többet tudna mondani róla, mint mi, akik között nagyon kevés időt töltött. A győrmegyei Markotabödögén született 1907-ben. A rend ruhájába maga a Társaság egyetemes főnöke, Rinaldi Fülöp öltöztette be 1925-ben Péliföldszentkereszten (Esztergom megye).

Már mint gimnazista papnövendékben egyre jobban kristályosodott ki misszionáriusi hivatása. Különösen a kínai nép világa érdekelte, ez az óriási érdeklődés határozottan meglátszott rajta. Ellenállhatatlan vágy húzta Kína felé.

Tudta, mi vár rá. Tudta, hogy a missziók pálmakoszorús történelmének lapjai között igen sűrű a vérgőzös fejezet. A missziók útja a 20. században is mártír út. Mészárlás, rablás, vérfürdő, kolostorok és plébániák feldúlása, rémtettek, melyek nem ritkák, nem tudták visszariasztani. Lelke vágyakozó sugárzásában nehézségeket nem is akar látni. A félelem nedvesszárnyú denevéreit elhessegette magától, álmaiktól. Áldozatoktól, könnyektől, lemondásoktól nem ijedt meg. Csapás, szenvedés, kereszt, csalódás és igazságtalanság nem tudták megtépni vágyait. Nem akart elsüllyedni az átlagemberek ellaposodott életsíkjában. Fény, csillag, útmutató, áldozatokat nem ismerő misszionárius akart lenni. Isten örök terveinek megvalósításában nem passzív, hanem mélyen aktív szerepet akart vállalni. Lassan-lassan szerelmese lett ennek az egzotikus népnek. Nem sorsuk, — habár tudta, hogy egyedül Jézus emelheti fel őket földhőztapadt, nyomorult helyzetükből — régi műveltségük, lelki felszínességük fogta meg, hanem egyedül a lelkük. Őszinte istenkeresésükön akart segíteni. Lelkét nem tudta visszatartani Európa tüneményes jóléte, az arany csillogása, a modern kényelem fantasztikus ígéretei, a békés és napsugaras idők varázsa. Nem az örökderűs gyarmatok vonzóereje, az aranyok és kincsek elképesztő könnyűséggel történő halmozása, bankok, gyárak és bányák bűvköre vitte őt, nem, hanem egyedül Jézus bevonulását akarta építgetni a kínai tömegek szívébe. Így lett határozott és megdönthetetlen missziós hivatása és komoly és szent ihletének nagyszerűségében már korán Kínába ment. A teológiai tanulmányait is ott végezte, hogy minél gyorsabban elsajátítsa a kínai nyelvet.

Hong-Kongban a hittudományi főiskola elvégzése után pappá lett. Most már egészen és visszavonhatatlanul a kínaiaké lett. Tudta, hogy aki Istené, az mindenkié. Tele marokkal szórta Jézus tanítását a kínai kulik és mandarinok közé. Lélekhódító volt a szó igazi értelmében. A szeretet hőisévé vált, igaz, hogy minden vértanú-missionárius az Isten és az emberszeretet csodálatos hőse. Sikereire és sikertelenségeire bizonyos szent fölénnel tekintett. Isten és a lelkek jelentettek előtte mindent. Az apostoli buzgóság nála nem szó és hang volt, hanem élet. Naponta térdig járt a nehéz ázsiai sárban és véresre dolgozta két kezét a lelkekért. Erőt a küzdelmekhez Jézus adott neki. Jézussal és Jézusért élt, küszködött, dolgozott és vívódott az élet sötét éjtsza-

kájában. Missziós buzgósága valósággal extázissá fokozódott benne. Isten lángoló szeretetétől kitüzesedett lélek volt.

Ezt a sokat szenvedett népet szenvedéseivel akarta elbűvölni. Értük élt elhagyatottan, embertelen megaláztatásokban, szegényes és keresztekben gazdag sorsban. Csendesen, áldozatosan, tisztán és munkásan élte és morzsolta egyhangú hittérítői életét. Jökedvvel és sohasem a letargia gyászos hangulatával róttá útjait és látogatta híveit. Boldogan viselte a sziu-csau apostoli kormányzósághoz tartozó tountangi kis plébánia mindennapi gondját, mely elég nyomasztóan tenyértelt papi lelkére. Ha az arca be is szakadt az éhségtől, szegénységét, mint jó misszionárius sohasem szégyelte. Keresztjeit Jézussal hordozta, akit sohasem érzett messzinek, mert állandóan vele és benne élt. Nem is érezte magát sorsüldözöttnek, inkább Jézus kegyeltjének. Azt hiszem, ha fiatal papnövendék korában így képzelte volna el hittérítői életét, ilyen véresen és könnyesen, akkor is elment volna . . . és mosolyogva.

Jóságáért és nagy szívéért kemény csapásokkal sujtott le rá az élet. Véreskező rablógyilkosok estek neki papi szívének és megölték őt. Tountang volt életének utolsó állomása, itt dobbant utolsót áldott papi szíve. Egy kínai magyar misszionárius koldus-vityilója lakó nélkül maradt. Szép és dicsőséggel teljes élet után jelentkezett Jézusnál, az örök Jutalmazónál. Hívei, a kínai kulik temették el. Összehevenyészett sírdombján két egyszerű, fekete keresztalakú fadarabon olvassák nevét és medítálnak emlékéen. Ő pedig bevonult a hőslélkü mártírok előkelő galériájába . . .

Minden vértanú az áldozatos lelkek eszményi csillaga. A vértanúk örökké élnek, ők nem a máé, sem a holnapé, ők az örökkévalóságé. Nem tűnhetnek el nyomtalanul a történelem süllyesztőjében . . . Vértanú paptestvérünk neved, multad, áldozatod örökké ragyogni fog előttünk.

Magyar István S. S.

A hatalmas eszköz.

A becsületes pap lelkére lidércnyomásként nehezedik a tudat, hogy nem képes egészen az lenni, aminek lennie kell. Őt azért szentelték föl s maga is azért vállalkozott erre az életre, hogy ezreknek világító fáklyája legyen, hogy ezrek lelkének éltetője és boldogítója legyen, hogy ezrek örök sorsának biztoskező vezérlője legyen.

Az igazi papot ő is, más is csak úgy tudja elgondolni, hogy szálfaber, aki legalább fejfel magaslik értékben a többi fölé, talpig becsületes, Isten kincseivel telített s azokat önzetlenül osztja, az ember-szívek gyötrelmeinek írja nála van, ő a megvadult szenvedélyek szelídítője, a hajótöröttek kikötője, az elveszett bárányok fáradhatatlan keresője és szerencsés megtalálója.

A tapasztalat pedig cáfol — azzal a refrénnel, hogy nem vagy az igazi! Vele nem boldogulnak a lelkek!

Az ő becsületes papi lelkiismerete viszont azt mondja, hogy nem hibás, ő mindent megtesz, de a lelkek — kivéve azokat, akik szinte maguktól is jámborak — durván és makacsul járják saját útjukat és nem kell nekik Isten embere . . .

De ha így van a becsületes pap, mi van azzal, akinek becsületét sebek és kék foltok éktelenítik? Pedig hát sok pap számára föl lehet vetni a nagy kérdést: mi van a papi becsülettel?!

Ezeket forgatva lelkünkben, eltöprengünk azon, hogy ilyen vészterhes időkben, amikor a lelkekre a legsúlyosabb megpróbáltatások szakadnak, mit mondjunk lelkipásztori gondjaik miatt megnehezült szívű paptestvéreinknek, igazán vigasztos és hasznosat, ami őket segíti munkáikban, erősíti gyöngeségükben, lelkipásztori hatásukat biztosítja és saját életüket is boldoggá teszi azzal a boldogsággal, amely csak a pap szívébe juthat Jézus Szívéből. Töprengésünk ennél a fontosabban egyszerű szónál állapodik meg: *imádság*.

Igen, ez az! A hatalmas papi eszköz!

I. Hogy is vagyunk ez eszközzel?

Az „imádság” szó hallatára kevés papi szem ragyog fel. Ha csodaszzerű lelkipásztori eszöközről tárgyal valaki és tárgyalása folyamán az imát jelöli meg ilyennek, visszaigazodnak a kérdő tekintetek, lelohad a pillanatnyi reménykedés.

A legtöbb pap úgy gondolja, hogy ő világosan látja az ima mi-benlétét és értékét. Tudja, hogy Krisztus, az apostolok és a nagy lelkek igen sokra becsülték az imát, szorgalmasan gyakorolták és Istentől sok kegyelmet is kaptak általa. De mégis úgy gondolja, hogy azokat a kiváló lelkeket inkább kiválóságuk, mint imáik miatt kedvelte Isten és hallgatta meg kéréseiket. Aki nem olyan kiváló, annak imája édeskeveset ér Isten előtt. Nem is beszélve arról a papról, ~~akinek~~ már a becsület körül is hiányai vannak, avagy kegyelmi élete sincs.

Tapasztalatra is hivatkozhatunk, hogy bizony imádkoztunk mi néhanapján eleget, sőt egyszer-másszor huzamosan, kitartóan is — és hát, a tapasztalat szerint, hiába.

Lassan aztán le is ülepedett lelkünkben valami keserűségféle az ima erejével való hitegetéssel szemben, amelyet oly sokszor hallottunk. Érezzük, hogy nem tudunk hinni az ima Jézus által megígért nagy erejében, legalább nem azzal a gyakorlati hittel, mely bennünk megteremté a maga gyümölcseit.

Ezzel aztán meg is szűnt az ima életünkben és hívekhez való viszonyunkban jelentős tényező lenni. Amennyiben kötelez (szentmise, zsolozsma, hívekkel mondott közös imák), annyiban imádkozunk. Ha közben kedves érzelmek lepnek meg, még hálások is vagyunk ezekért. Attól azonban igen távol vagyunk, hogy az ima lenne lelkünknek léleklzése, papi életünk vérkeringése. Irtózzunk is ilyesminek az erőltetésétől. És sajnáljuk az időt, melyet imával töltünk vagy töltenénk, ha imádságosak lennénk.

Olyan szórakoztatóan hangzik az eset, mikor az egyik komoly és dolgos plébános, látván fiatal káplánját korán reggel a kertben „tétlenül időt tölteni” (elmélkedett), kötelességének érezte több munkát

adni neki, hogy tudjon mivel foglalkozni és ne legyen kénytelen így ütni agyon idejét.

Amikor évekkel ezelőtt egyszer papok közös rekollektációjára készülve az imádság papi jelentőségével akartam alaposabban leszámolni és magyar nyelven írt (nem fordítást értek) szent vagy még szentté nem avatott jámbor papok életrajzait lapozgattam, hogy lássam imaéletüket, meglepett, hogy e magyar életrajzok mily vékonyan és szürkén intézik el az igazi papi életnek ezt a nagy kérdését. Arról nem lehet szó, hogy — adatok híján — nem tudtak mit írni, hanem arról van szó, hogy nem érezték meg, hol kell keresni a nagy papi élet üti-erét. Sohasem ébredtem még ennek olyan világos tudatára, mint akkor. Annál jobban esett, amikor egyes életrajzokban (inkább fordításokban) kellően tárgyalva láttam a fejlett papi jellemnek és lelkipásztori hatékonyságnak ezt a magyarázatát (t. i. az imabuzgóságot).

Azt meg szinte resteltem elmondani is, hogy az említett meglepődésem kapcsán az a gondolat nehezedett rám, hogy talán magyar papságunk lelkének egészen komoly hiányára mutat rá az életrajzoknak ez a fogyatkozása. Resteltem pedig azért, mert szeretném hinni, hogy ez a gondolatom csupán gyanakvás, míg a valóság az, hogy magyar papságunk lelke — mint népünké is — mélyen imádságos.

II. Imádságos papi lelkek.

Elöljár a *Főpap*, a teremtett világ egyetlen abszolút papja, az összes többi papoknak, akik csak Vele és Benne és Átala papok, eszménye: az Istenember, Jézus Krisztus.

30 éves koráig a csendes, imádságos és munkás családi élet rejtekében készült apostoli munkájára. Aki csak sejti is Jézus lelkének imádságos igényeit és imádkozó erőit, az könnyen elgondolhatja, hogy az imának mily hatalmas és szinte állandó lobogása tört fel Szívéből.

És még ezzel a hárminc éves ima-előkészülettel sem elégedett meg Jézus. Nyilvános élete előtt negyven napra a legkietlenebb pusztaság magányába vonul, hogy ott étlen-szomjan egyedül csak az imának éljen.

Ezek az arányok érzékeltetik velünk az ima és tevékeny élet viszonyát. Minden szónál ékebben mondják, mi a tevékeny apostoli életnek legfőbb eszköze és szinte legfőbb teendője is.

Ámulatba ejt bennünket az Istenember imaélete három éves apostolkodása alatt. Az evangéliumok sűrűn emlékeznek meg erről, bizonyára azért, mert Jézus életének kiemelkedő tényei voltak ezek. Így:

„És elbocsátván a sereget (a kenyér szaporítása után), fölment a hegyre egyedül imádkozni. Beállván pedig az est, egyedül vala ottan.” (Mt. 14, 23.) „Kiméne a hegyre imádkozni, és az egész éjszakát Isten imádságában tölté vala.” (Lk. 6, 12.) „Másnap előhívá tanítványait és kiválaszta közülük tizenkettőt, akiket elneveze apostoloknak.” (U. o. 13. v.) — Tehát e nagy tényt egész éjjeli imával vezeti be. (Legreálisabb actio catholica!) — „Korán hajnalban fölkelvén, eltávozik és egy pusztára helyre méne és ott imádkozék.” (Mk. 1, 35.) „Jézus is megkeresztelkedék, és míg imádkozott, megnyílék az ég . . .” (Lk. 3, 21.) „Fölméne a hegyre imádkozni. És amint imádkozott, arcának képe elváltozék és ruházata fehér lőn és fényben sugárzó.” (Lk. 9, 28—29.)

Lukács 11. fejezetének elején oly megkapóan kapcsolja össze e tényeket: Jézus imádkozott, a tanítványok fölbuzdultak Jézus példáján és kérték Őt: „Uram! taníts bennünket imádkozni, miként János is tanította az ő tanítványait.” És Jézus megtanította őket a Miatyánk imádságára s mindjárt hozzákapcsolta az éjfélkor zörgető és kenyeret kérő jóbarát példázatát. „De ha ő állhatatosan zörget, mondom nektek, ha nem is kelne föl és adna neki azért, mert barátja, mégis alkalmatlankodása miatt fölkel és ad neki, amennyire szüksége van. Én is mondom nektek: kérjétek és adni fognak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitnak nektek. Mert mindaz, aki kér, kap, és aki keres, talál és a zörgetőnek ajtót fognak nyitni.”

Sokszor emeli föl Jézus lelkét hálálkodva az Atyához, pl. Lk. 10, 21.: „Örvendezék Jézus a Szentlélekben és mondá: Áldalak Téged, Atyám, mennynek és földnek Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcsek és okosak elől és kijelentetted a kisdedeknek...”

Jézus imádkozó lelke fönségesen tárul föl előttünk az Ő főpapi imájában az utolsó vacsorán. Ennek az imának szelleme az Atya iránt való teljes odaadás, bizalom, a Tőle kapott feladathoz való hűség, a lelkek üdvének forró vágya.

Elfogatása előtt véres-verejtékes haláltusájából csak az ima tör fel. Ide összpontosul minden erőfeszítése s ebben találja az egyetlen megoldást. Az imádkozó ember legmagasabb erőfeszítése áll itt elénk. „És a halállal tusakodván még buzgóbban imádkozik vala. És lőn az Ő verejtéke, mint a földre hulló vérnek cseppjei.” (Lk. 22, 43. 44.)

Imádkozott Jézus a kereszten is, ellenségeinek megbocsátva és Atyja bocsánatáért esdekelve s lelkét Atyjának ajánlva.

Jézus azonban nemcsak maga imádkozott, hanem övéit is gyakran imára serkentette. (Mk. 13, 33; Lk. 21, 36; 22, 40. 46.) E serkentés nemcsak ajánlás vagy buzdítás, hanem a leghatározottabb utasítás.

Részletes utasítások pedig, melyeket Jézus az ima mikéntjére vonatkozólag adott, ezek:

„Lélek az Isten, és akik Őt imádják, *lélekben és igazságban* kell imádniok.” (Jn. 4, 24.) „Mindazt, amit imádságban *hittel* kértek, megnyeritek.” (Mt. 21, 22.) Ingadozás nélkül való hitet (et non haesitaverit in corde suo) kíván arra nézve, ami a kérő imádság tárgya. Ide kapcsolódik a hegyeket mozgató hit. (Mk. 11, 23.) A következő versben pedig Jézus tágabb értelmezésben is így folytatja: „Azért mondom nektek: Mindazt, amit imádkozva kértek, *higgyétek*, hogy megnyeritek és megleszen nektek.” E nagy ígéret után Jézus azonnal hangsúlyozza a *megbocsátást*, „ha van valamitek valaki ellen”, mint a helyes ima föltételét. — Az imában szükséges *alázatra*, vagyis minden hazug feszeltéstől mentes egyszerű, igaz és őszinte lelkületre nézve kiemelkedő tanítást adott Jézus a farizeus és vámos templomi imájáról mondott példabeszédében. (Lk. 18, 9—14.) — A könyörgő ima bátorságát, kitartását s épp e miatt történő meghallgatását Jézus szinte kézzelfoghatóan tárta elénk az éjfélkor kenyeret követelő embernek már említett példázatában. — Végül is az imában való belső magatartásnak szinte legfontosabb kelléke a kapcsolat Jézussal. „In nomine Jesu.” „Bizony, bizony mondom nektek: amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja nektek.” (Jn. 16, 23.)

Az imának egyes külső vonatkozásairól is nyilatkozik Jézus. Imádkozunk „rejteken”. (Mt. 6, 6.) S ezt szembeállítja a „képmutatók” imájával, akik az emberek elé állnak, hogy lássák őket. (Mt. 6, 5.) Ne szaporítsuk a szót, mintha sok beszédért nyernénk meghallgatást. (Mt. 6, 7. 8.) — A közösen végzett imának külön erőt tulajdonít. (Mt. 18, 19. 20.)

Az ima idejére nézve pedig az állandóságot hangsúlyozza Jézus: „Monda nekik példabeszédet is arról, hogy mindenkor imádkozni kell és abba bele nem fáradni...” S következik az istentelen bíró esete, ki egy özvegynek csak azért tett igazságot, mert alkalmatlankodott neki kérésével. (Lk. 18, 1—8.)

Mily természetes, hogy az apostolok lelkébe beleégett az imádkozó Jézus képe! Szeretetükkel ölelték át. Jézus imáról szóló tanítását szent törvénynek és a kegyelmi élet alapvető elvének tekintették. Mikor Jézus búcsút vett tőlük s ők árván maradtak, első dolguk volt egy szívvel-lélekkel imádkozni. (Ap. Csel. 12, 13. 14.)

Hogy Jézus az ő apostolai számára mennyire alapvetőnek tartotta az imát, talán legvilágosabban mutatja a tizenharmadik apostolnak, Szent Pálnak Saulból való átalakulása. Amikor Jézus kegyelme a damaszkuszi úton leterítette, a megvakult Saul minden külsőleg elhangzó utasítás nélkül három napra terjedő mélységes imába merült. Ebben az imaállapotban lelke teljesen átalakult s úgy megtelt a Jézus hirdette igazságokkal, hogy a kereszténységnek legmélyebb hittudósa, az evangéliumnak leglángolóbb lelkű apostola, legmunkásabb és legviszontagságosabb életű hordozója lett. Maga Jézus, mialatt Saul az apostoli átalakulás imaiskoláját járta, Ananiásnak, akit Saulhoz küldött, de aki a keresztények véreskező, „öldöklést lihegő” (Ap. csel. 9, 1.) üldözőjével szemben egészen bizalmatlan, ezt mondja magyarázatul: „Ime, épp imádkozik.” (Ap. csel. 9, 11.)

Szent Pál, az imának nagymestere, szorgalmasan gyakorolja roppant arányú tevékenysége idején is ezt a hatalmas papi és apostoli tettet.

Leveleinek bevezetésében szívesen hivatkozik imáira, melyekben megemlékezik volt híveiről. Így a rómaiakhoz írt levélben: „Tanúm az Isten... hogy mikép emlékezem meg rólatok szüntelenül, s mindenkor könyörgök imádságaimban...” (1, 10.) A korintusiakhoz írt levélben: „Szüntelenül hálát adok Istenemnek mindenkor értetek Isten kegyelméért...” (1, 4.) Ugyanígy az efezusiakhoz, a filippiekhez, Timoteushoz írt (2.) levélben és a többi levelekben is.

Utasítja is Szent Pál a híveket, hogy a nyilvános istentiszteleten mindenkiért imádkozzanak. (I Tim. 2, 1.) Az istentiszteleten kívül is sürgeti a hívek imáit, sőt állandó imáit. „Mindenkor Lélekben esedezetek minden imádságban és könyörgésben...” (Ef. 6, 18.) „Szüntelenül imádkozzatok. Mindenben hálát adjatok, mert ezt akarja az Isten mindnyájatoktól Krisztus Jézusban.” (I Tessz. 5, 17. 18.) Ő maga is szaporán imádkozik együtt a hívekkel. Így Miletusban a hívekhez intézett beszéde után „térde esett és mindnyájukkal együtt imádkozott”. (Ap. csel. 20, 36.)

Ez az imádságos szellem és gyakorlat volt honos a hívek gyülekezeteiben. Különösen megnyilatkozott ez, amikor Heródes Agrippa Szent Pétert börtönbe vetette. „Péter tehát a börtönben őrizte-

tett, az Egyház pedig szüntelen könyörög vala Istenhez őérette.' (Ap. csel. 12, 5.)

Az apostolok és az első hívek imádságos lelkülete mélységes forrásból táplálkozik. Az imádkozó Jézus példája ragyogott előttük és Iránta érzett szeretetük az imádságban is hűségesen nyilatkozott meg. De sarkallta őket erre mélységes hitük is, bizalmuk, szeretetük és nagy odaadásuk az Isten iránt. Mindez erényeket ugyanis a legközvetlenebbül és legtermészetesebben és legtöbbet gyakorolhatták az ima által. Sarkallta őket végül az ima lelket emelő és kegyelmet esdő ereje.

Az apostolok imádságos magatartásán főleg e vonások domborodnak ki: a) Sokat imádkoztak. b) Lelki erőiket első helyen ebbe vitték bele. c) Feladataikat elsősorban ezzel az eszközzel oldották meg. d) Nyugtalanágtól mentes egyszerű gyermekdedséggel várták imáik hatását. „Tudja a ti Atyátok, mire van szükségtek” — mondotta Jézus. (Mt. 6, 8.)

Hogy az apostoli és az azt követő kornak mennyire jellegzetes verete volt a mélységesen buzgó és gyakori ima, annak talán legfőbb bizonyága a legbuzgóbb lelkeknek mindinkább bontakozó törekvése, hogy egész életüket és minden erejüket imára szenteljék. A remeteségnek indítóokai között szerepelt olykor az üldözések elől való menekülés is, de ez a szent remeték elszánt és vezeklő imaéletének magyarázatát nem adhatja. A későbbi coenobiumok, majd a Szent Ágoston- és Szent Benedek-féle szerzetesi intézmények lelke és lényege az ima.

Bátran mondhatjuk, hogy a megszületett és a növekedő kereszténységnek legtöbb tevékenysége az ima volt.

Ettől a szellemtől sohasem távolodtak el az Egyház története folyamán azok a keresztények, akikben egész termést hozott Krisztus tanítása és ereje. Eltávolodtak azok, akikben elfakult Krisztus tanítása és meggyöngült ereje, és előtérbe jutott az a tudat, hogy egyedeknek és az Egyháznak vallásos ereje és vallásos létbiztonsága emberies létszilárdságban és tevékenységben hordja legfőbb támaszát.

Igy állt elő az imaélet rovására a nyugati Egyházban az emberi erő kifejtés iránya, a keleti Egyházban pedig a fejedelmekre való építés. Az imaélet jelentősége inkább a szerzetek falain belül talált kellő értékelést; e falakon kívül pedig egyes kiváltságosabb lelkekben.

III. Néhány fejlett apostoli pap imaélete.

Szükségünk van arra, hogy Jézusnak és az apostoloknak imádságra vonatkozó példáját és tanítását olyan papok életében szemléljük kézzelfoghatóan, akik az imát a legbuzgóbb papi és lekipásztori munkával tökéletesen egybekapcsolták és korunkhoz közelebb állnak.

1. Világi papok.

Természetesen elsősorban világi papokban kell szemlélünk az imádságos életet, mert ők a vezető papság és a magánosan élő lelkipásztorok számára ezek a közvetlen eszmények.

Két ragyogó csillagot említek. Egyiket magas egyházi méltóság-

ban, másikat egyszerű falusi plébániai munkában. Előkelőt és gazdagot, aztán egyszerűt és szegényt. S csodáljuk imaéletük hasonlóságát.

Borromei Szent Károly.

A reneszánsz kor előkelő, gazdag, hatalmas egyházfejedelme, akiről életrajza (Orsenigo Cesare tollából) azt mondja, hogy „Szent Károly a természettől egy diktátor szellemét örökölte a szónak legnemesebb értelmében. Kormányzásra született, mint ahogy Napóleon harcokra; és miután az akkori idő és állása megengedték, valóban szellemi diktatúrát gyakorolt kortársai felett. De nem volt híjával az ellenfeleknek sem.” (279. l.)

„Elszánt akarateréje, nagy vagyona, kivételes helyzete, előkelő nevének fénye, széles ismeretsége, Rómában élvezett tekintélye, kora legjelesebb embereinek közreműködése még csak igen kis részben magyarázhatják meg mérhetetlen sikereit. Még a gyakorlatlan szemnek is észre kell vennie, hogy Szent Károly sokkal több erővel rendelkezett, mint amit ész vagy tudomány meg tud adni, befolyása pedig sokkal mélyebb volt, mint amilyet földi nagyság kölcsönözhet. Sikereinek titka szentsége volt; a nélkül minden küzdelme és fáradsága a társadalom erkölcsének megjavítására hiábavaló vagy nagyon gyöngő lett volna.” (B. Szt. K. élete. 283. l.)

„Mint a magasba törő lelkek általában, szerette a magányt és kereste is gyakran; lázas tevékenységű életét elmélkedéssel és magánnyal váltogatta, amint ez a nagy küldetésre hivatott emberek szokása.” (U. o. 285. l.)

„Szent Károly tökéletesen ismerte a szóbeli és értelmi ima minden módját és bőségesen élt is vele. Sohasem mulasztotta el a breviárium elvégzését, és halála napján is, amikor már képtelen volt önmaga elvégezni, hangosan felolvastatta. Mindennap mondott szentmisét és egyházmegyéjének papsága még ma is imádkozza azokat a gyönyörű imákat, amiket a miséhez előkészületül és hálaadásra írt. Ha valamelyik nap nem tudott misét mondani, arra törekedett, hogy legalább megáldozzék.

Ha az Űrangyalára szóló harangszót meghallotta, letérdelt, akárhol is időzött, és ha véletlenül lóháton volt, leszállt a lóról.

Mindennap elmondotta a Boldogságos Szűz Mária kis zsoltosmáját és a szentolvasót hajadonfővel, és ha nem volt úton, térdén állva. Utolsó éveiben, mint környezetének egyik tagja bizonyítja, térdben lyukas harisnyákat hordott, hogy a szent könyveket valóban térdén állva olvashassa. Jakab kapucinus páter jegyezte fel róla, hogy a pestis megszűnésére rendezett első körmenetek után egy óra hosszat maradt a földre borulva.

De bőséges szóbeli imája mellett, amik különösen hosszúra nyúltak, ha valami különleges kérése volt, az elmélkedésre is talált bőségesen időt. Nagyon szerette Szent Ignác elmélkedési könyvét és sok lelki kincset merített belőle. Lelkiismeretvizsgálat és elmélkedések váltakoztak napirendjében és hogy a lelki fegyelmet megőrizze, az esti imától a reggeli miséig szigorú szilenciumot tartott.

De a nappal nem volt elég neki arra, hogy buzgóságának kifejezést adjon; az éjtszaka adta meg neki azt a békét és magányt, amelyben szíve az ima gyönyörűségével telt el. Már Rómában, rögtön fivére

halála után bíborosi palotájában szobája felett csináltatott egy kis kápolnát és nem egy éjszakát töltött ott könnyek közt imában.

Milánóban ez a jámbor szokása még inkább megerősödött. A Szent Sír templomát ellátó oblatus atyáknál állandóan fenntartott magának egy kis cellát; sokan azt hitték volna, hogy ez egyszerűen azért volt, hogy több nyugalmat és pihenést élvezhessen, pedig ellenkezőleg: ebből a kis szobából titkos lépcső vezetett le, amelyet még ma is látni lehet, a földalatti kriptába, ahol a Szent Sír emléke áll; itt töltötte gyakran egész éjszakáit Szent Károly imádságban és a szenvedés feletti elmélkedésben.

Érseki palotájában is a közös kápolnán kívül csináltatott magának egy kis oratóriumot a ház közepén, amely távol esett minden zajtól és csak az ég felé volt nyitva." (U. o. 291—293. l.)

„Mint a lelkeknek igazi főpásztorja igen sokat imádkozott, gyakran rajtakapták, hogy egész éjszakáit imában tölti. Élete vége felé imádsága valóban különleges megnyilatkozást nyert. Amikor misét mond, azt annyi buzgósággal teszi, hogy a körülállók könnyekig meghatódnak. Arca, amely különben sápadt és beesett volt, az imádság alatt mindig nyájas és örömteljes kifejezést öltött, hű tükre volt annak a szoros egyesülésnek, amelyben Istennel összekapcsolódott. Bizonyos ünnepélyes alkalmakon arca egészen átszellemültnek látszott. Csodálatos látvány, — mondotta egy alkalommal valaki, aki miséjén résztvett — arca olyan, mint az Isten angyaláé, a jámborság képének látszik. Pedig buzgósága komoly, férfias és minden túlzástól ment volt. Inkább cselekedetekben, mint szavakban, inkább ítéletekben, mint képekben, inkább tettekben, mint érzelmekben nyilvánult meg. (U. o. 296. l.)

„1584. év őszének végén a Szentlélek titokzatos módon Varalóba vezette, mintegy azt akarva, hogy ott a hegy magaslatán a gyertyatartóra helyezett szövétnek módjára mutassa meg az egész világnak, hogyan készülnek a szentek a halálra. Ez az ő utolsó magánya valóban felülmúlhatatlan maradt a keresztény jámborság és önmegtagadás történetében. Alig érkezett oda, élelmezését kenyérre és vízre szorította, ágynak csak egy durva asztalt fogadott el, ezt is a legritkábban használta, mert az álomnak az éjszakából is csak néhány órát szentelt. Adornó páter adta a lelkigyakorlati pontokat, amelyek felett ő azután hosszú órákon elmélkedett.

Imádságait és elmélkedéseit szigorú önmegtagadásokkal kapcsolta össze, melyeknek kegyetlen nyomai meglátszottak halála után is.

Ötödik napon általános gyónást akart végezni. Egész éjjel virasztva, folytonos imával készült erre a gyónásra, folyton térdén állva a nélkül, hogy támaszkodna, nagy bámulatára környezetének, amely őt figyelte. De mikor gyónásra került a sor, olyan meghatottsági roham vett erőt rajta, hogy alig bírt beszélni és egész gyónása egy folytonos, zokogó sírás volt." (U. o. 307. l.)

„A halálsejteleme előtte állt, de azért Szent Károly nem fékezte munkásságát. Előkészítőül a halálra azt találta legjobbnak, ha úgy él tovább, ahogy mindig élt. És így is tett; csupán imái lettek tartósabbak és buzgóbbak." (U. o. 308. l.)

„Miben állt személyének varázsa, mi volt annak a kegyelmi erőnek forrása, amely belőle kisugárzott? Mi a kulcsa a többi csodálatos dolognak, amelyek szinte mindennapiak voltak életében?

Az imádság nála nem egy-egy kiszakított óra a nap huszonnégy órájából, hanem az egész napot, az egész életet átfogó istenszemlélet, megszakítás nélkül való lelki érintkezés Istennel, magáról teljesen megfelelő odaadás, nem lágy olvadozás, hanem tökéletes föloldódás. Ebből folyik az állandó önmegtagadás, hogy egészen Istené lehessen. Ezzel erőszakolta ki az isteni kegyelmet, amely minden szavát kísérte és életében kézzelfogható csodákkal jött segítségére.” (Trochu—Árway: Az Ars-i plébános. 4. l.)

„Jóval a pirkadás első sugarai előtt, mikor még Ars-ban mindenki pihent, egy kis fénysugár reszketve tűnt tova (a templomot körülvevő) temetőn keresztül. Vianney plébános kezében lámpással a lelkészlakból a templom felé tartott. Krisztus jó katonája útban az ima őrhelyére. A szentélyben leborult. Itt kitárta szívét, mely telve vágygal, óhajjal, de már telve fájdalommal, keserőséggel is. Az éjtszaka imádságos csendjében hangosan kérte az Urat, hogy szánja meg a nyáját és a pásztor: „Édes Istenem, add meg nekem azt a kegyelmet, hogy híveimet megtéríthesem; íme, kész vagyok elszenvedni egész életemen keresztül mindazt, amit szent akaratom reám ró! . . . Igen! Száz évnek legfájdalmasabb szenvedését is vállalom, csak térjenek meg!” S könnyeivel öntözte a kövezetet. Napfölkeltkor a jószágos pap még mindig ott volt.

A délelőtti órák hasonlóképen teltek el, hacsak kötelezettsége el nem szólította Vianneyt. Az embereknek, ha beteghez keresték őt, nem kellett a lelkészlakba menni; tudták, hol találják meg. Bizonyos napokon csak az esti „Úrangyala” után hagyta el a templomot.

Délutánonként rendszeren, akár tett látogatást a családoknál, akár nem, kis sétát tett a környéken. E közben vagy elmélkedett vagy breviáriumát mondta. Egy-két szót váltott a szántóföldeken foglalatostkodókkal; majd rózsafüzérrel kezében eltűnt a mély útbevágásokban vagy a cserjésben. Misztikus lelke szerette nagyon a békét és a magányt . . . Boldog volt, mondták ez újkori Assiszi Ferencről, ha az erdőbe mehetett imádkozni. Itt Istennel egyedül, szemlélte az Ő felcséges nagyságát; felhasználta mindent, még a madáréneket is, hogy Hozzá felemelkedhessék.

E felemelő gondolatok bizony sokszor keserű érzésekkel is párosultak. Egy napon, amint Mandy polgármester a Papesse-erdőn keresztülment, Vianneyt térdepelve látta. A fiatal pap nem vette észre őt. Forró könnyeket hullatott és többször felsóhajtott: Istenem, térítsd meg híveimet! A jó ember nem akarta zavarni az imádkozó papot, csendben eltávozott.” (U. o. 112—113. l.)

„A szenteknek azt a tulajdonságát tette magáévá, hogy a cselekvés által mintegy az Istentől kilépett, amikor erre kötelezve volt; de az ima által ismét az Istenbe tért vissza, mihelyt ezt tehette. S valóban az ima nála a vigasztalás és az oltalom szerepét játszotta.” Az ima illatos harmat — mondták. Minél többet imádkozik valaki, annál többet akar még imádkozni . . .” És éppen azért kívánta egész éle-

tében a magányt, mert teljesen át akarta magát adni az imának és az Istenre vonatkozó dolgokról való elmélkedésnek." (U. o. 291. l.)

„Mint a lelkek pásztora is legalább az első években, kielégíthette imádságos szenvedélyét. Bizonytalán ezidőtájt érte el imádságos lelkületé ama felső fokot, amit az ima egyszerűségének szokás nevezni, ahol az okoskodás helyét nagyrészt a szemlélődés foglalja el . . . Tekintetét a szentségházra szegezte és végnélkül ismételte Krisztus iránt érzett szeretetét.

Amikor a zárándokok özönlése nem engedte meg, hogy magát átadja hosszú áhitatgyakorlatának, azt a módszert kezdte követni, hogy reggel kiválasztott egy elmélkedési tárgyat s az napi tevékenységét e körül csoportosította. „Egy alkalommal — mondja Dufour lelkész — tanácsot kértem arra vonatkozólag, hogyan mondjam el imámat.” „Nincs arra időm, — válaszolt Vianney — hogy bizonyos rend szerint végezzem imáimat; de korán reggel arra törekszem, hogy Urunkkal a lehető legbensőségesebben egyesüljek, és ez egyesülés gondolatával végzem teendőimet.”

Gyakran, amikor a tömegek során áthaladt, úgy járt, mintha magában lett volna, annyira el volt merülve jámbor gondolataiban. Még nagy elfoglaltsága idején is szemlélődő maradt, ahogy azt mindig kívánta. „A hit — mondotta — abban áll, hogy úgy beszélünk az Istennel, mint embertársunkkal.” És ezt a mélységes gondolatot teljes egészében meg is valósította.

Az évek terhe alatt lassan-lassan, de még inkább a hősi tettefeszülés alatt meggörnyedt a háta, ránc szántotta keresztül-kasul az arcát, szíve azonban nem öregedett meg. Ez a szív nem ismert más időszakot, csak a folytonos megújulás időszakát." (U. o. 292—293. l.)

2. Szerzetes papok.

Csakis olyanokat mutatunk be imaéletük szempontjából, akik hatalmas lelkipásztori munkát végeztek s így imaéletük időbeli lehetőségét tekintve nincsenek előnyösebb helyzetben, mint a legelfoglaltabb világi pap. A nagyszámú eszményi szerzetes pap és lelkipásztor közül szintén kettőt ragadunk ki: Kláver Szent Pétert és Bosco Szent Jánost. Hogy miért éppen e kettőt más nagy szerzetes apostolok mellett, annak egyszerű oka az, hogy az általam átnézett életrajzokban ezeknél találtam pontosabb vázolást imaéletükre vonatkozólag.

Kláver Szent Péter.

„Ha valaki kegyelmeket, Istennek bő áldását akarja munkái számára biztosítani, annak imádkoznia, lélekben Istenhez emelkednie kell. Ez eszközt Kláver gyakran, jobban mondva folyton-folyvást használta. Szinte nehezére esett nem Istenre gondolni. Jártában-keltében Istennel foglalkozott. Jóságának, irgalmának szemléletébe egészen belemélyedt. E miatt Kartagéna utcáin akárhányszor szerencsétlenül járhatott volna, ha az emberek vagy kísérői nem figyelmeztetik.

A szívbeli imádság e magas fokát jutalmul nyerte Istentől ama nagy és kitartó hűségéért, amellyel rendes szóbeli imáit és a rendi szabályok által előírt lelkigyakorlatait végezte. Bár Isten őt az elmél-

kedő imádság legmagasabb fokára, a szemlélődésre emelte, azért mégis a legnagyobb pontossággal készült rendes elmélkedéseire és egyéb imáira. Ima elején Isten jelenlétébe helyezkedett, az alázat érzelmeit indította föl magában és csak így fogott az imához. Imádság alatt nem támaszkodott és hogy semmi se zavarja, rendesen behúnyta szemét. Halála után imazsámolyán számos képet találtak, melyek a gyakori használat nyomait hordták magukon. Képei arra szolgáltak, hogy lelkét a szentek társágába és Istenhez emeljék. Azokat szokta a jóságos Isten az imában kitüntetni, akik a legegyszerűbb eszközöket sem vetik meg, kik a legkisebb dolgokban is hűek. P. Sebestyén, a kollégium rektora Kartagénában szokta volt mondani, hogy ő nem tudja, mikor kezd, mikor végzi szentünk imáit, mert valahányszor benyit szobájába, mindig térden állva találja.

Éj idején Kláver csak két-három órán át pihent, azután felkelt, imádkozott és vezekelt. Nem ritkán, midőn szent elmélkedéseiben elmerült, kedves fény áradt el szobájában, ő maga pedig a padlózat fölött lebegett. Előfordult ez akkor is, midőn négeri és betegek között a rendes imákat végezte. Rövidke látogatás az Oltáriszentség előtt, egy tekintet a Boldogságos Szűz képére vagy Krisztus keresztyére könnyekre indította, elragadta.

Ha megerőltető munkái után Krisztus szenvedéséről elmélkedett, új erőt nyert; ha buzgó imába merült, új életre ébredt. Gyakran láthatták a kollégium valamely szögletében egy kereszt előtt térdelni, nem ritkán kipattant szívéből a fohász: „Ó, édes Jézusom, megfeszített Udvözítőm, teljes szívemből szeretlek! Hadd éljek, szenvedjek, haljak meg Érted!”

Minden péntek éjjelén egész különös módon végezte a keresztyúi ájtatosságot. Midőn mindenki nyugalomra tért, minden zaj elkerülésével szörnyűbe öltözködött, kötelet vetett nyakába, töviskoronát tűzött fejébe és egy nehéz keresztet véve vérző vállaira, imádkozva járta végig a kollégium folyosóin a stációkat. Krisztus emléke ilyen módon mélyen bevésődött szentünk szívébe-testébe. Csak a legmélyebb megilletődés hangján tudott Krisztus Urunk kínos szenvedéséről szólni.

A kenyér színe alatt élő Isten előtt a szeretet szeráfja volt; arca sugárzott, szíve hallhatóan dobogott, szelleme teljesen elmerült Isten szeretetébe. Boldog volt, ha az Oltáriszentség előtt időzhetett. Itt merített erőt, itt gyűjtött bátorságot, itt szerzett tüzes lelkesedést, itt nyerte lankadást nem ismerő lelki buzgóságát, itt gyulladt ki önfeláldozó szeretete Isten iránt.” (Höver—Jámbor: Kláver Szent Péter 145—147. l.)

Bosco Szent János.

Munkásságának arányát Schütz: Szentek élete I. 96. l. röviden így foglalja össze: „János nem restelt vizet hordani, burgonyát tisztítani, tüzet gyújtani, polentát főzni és koldulni. Nappal a gyerekeknek élt, éjjel pedig írta népies és ifjúsági műveit, hogy terjedjen az igazság s a fiúknak jusson kenyér. Tetttereje a kicsiny kis viskókat hatalmas intézetté varázsolta lassan, templommal, műhelyekkel, esti kurzusok számára szánt helyiségekkel, latin iskolával stb. S nagy eredménnyel folyt a nevelés munkája az alapító programja szerint: jó

polgárokat a földnek, boldog lakókat az égnek. Ennek a munkának a lelke mindig Don Bosco maradt.” „Don Bosco — jellemzi egy ismeretője — mindig és mindenütt ott van. Atya, tanító és mester mindenben: a tudományban, a zenében, a művészetben és a különféle iparágakban. Minden iskolában és minden műhelyben ott van. Tanít nyelvtant, latint, görögöt, olaszt. Minden kezébe kerülő hangszeren játszik és tanítja a zenét. Az asztalosok, a cipészek, a szabók közt is ott találjuk. Az asztalnál és az üdülések alkalmával, megint csak ő az, aki beszél, vezet, tanít, szórakoztat és örül, hogy gyermeki szeretettel csüngnek az ajkán.”

„Don Bosco életét — írja Don Albera — folytonos imádságnak mondhatjuk, kihagyás nélkül való egyesülésnek Istennel. Világos jele volt ennek az a megbolygathatatlan kedélyállapot, mely szünet nélkül való mosolyban sugárzott le az arcáról. Bármely pillanatban kerestük fel tanácsért, úgy tűnt fel mindig, mintha félbeszakítaná beszélgetését Istennel azért, hogy nekünk kihallgatást adjon, s mintha Isten sugalmazná neki azokat a gondolatokat, azokat a bátorító szavakat, melyekkel bennünket ilyenkor megajándékozott.”

Napjai s nagyrészt éjszakái is szakadatlan munkában folytak le, Isten dicsőségére s a lelkekért végzett munkában. Mégis, ha szükségét érezte egy kis pihenőnek, akkor csak imádkozott.

Hasonlóképen utazásaiban vagy dolgozott vagy imádkozott. Utolsó éveiben, különösen mikor a fejfájás meg a hasznavehetetlen szempár meg az elnyűtt tüdő szegény Don Boscót tétlenségre kárhoztatták, szármalmas s egyben felemelő látványt nyújtott annak, aki őt hosszú órákon át üldögeálni látta szegényes divánán. A szeme nem bírta a fényt s így többnyire félig sötét szobában, ám mindig nyugodtan, mosolyogva üldögeált, rózsafüzér a kezében. Közben az ajka fohász-imákat mormogott, fáradt karja pedig fel-felemelkedett, mintegy kifejezve a némák nyelvén azt a tökéletes megegyezést Isten akaratával, melyet fáradtság miatt nem bírt már szavakkal kifejezni.

Egyszerű és mégis elbájoló volt az imádságban való összedettség. Testtartása mozdulatlan és feszes; összekulcsolt kezét az imázsámulyon pihentette vagy a mellének támasztotta; fejét gyengén lehajtottá. Tekintete merő, arca mosolygó volt. Mindebben azonban semmi keresettség. A hit és istenszeretet fénye tükröződött homlokán. Ám aki csak őt így látta, az föltétlenül ösztökélve érezte magát arra, hogy maga is szépen imádkozzék. Amíg tehette és ereje volt hozzá, a fiúkkal együtt mondotta el az esti imádságot a pusztá földön térdepelve, az oszlopos folyosón . . . Hangja harmonikus rezdüléssel, leírhatatlan hangnemben csendült ki a gyermeki hangok kórusából. Aki ezt hallotta, megilletődött, s megbizonyosodott a felől, hogy az az imádság olyan szívből fakadt, amely izzik a szeretettől, olyan lélekből, mely birtokában van a bölcsesség égi ajándékának.” (Lemoyne—Ádám: Bosco Szent János élete: II. 57—58. l.)

3. Jellegzetes közös vonások.

Világos a vázolt példák alapján, hogy

a) Krisztus Szíve szerint kibontakozott nagy apostolok imaéletében szinte semmi jelentős különbség nincs. Szerzetes és világi papok

egyformán mélyen Istenben gyökerezett imaemberek, akiknek rengeteg munkájuk mellett jut elég idejük a legösszeszedettebb imára.

b) Világos, hogy a fejlett imaélet e papoknál nem úgy jelenik meg, mint egy valamely foglalkozás több más foglalkozás között, mint a napirend egyik tárgya a többi között, mint teendő, melyet számoltartok, hogy túl vagyok-e már rajta, — nem! Az ő imájuk ennél sokkal több. Magasabbrendű, vagyis fejlett kegyelmi életüknek lélegzése, vagy más hasonlattal ütőere, tehát egyrészt éltetője, frissítője és fejlesztője, másrészt ténye és megjelenése lelki életüknek. A kegyelmi organizmusnak legfontosabb funkciója. — Fontosak az imára szánt külön idők, de csak annyiban, hogy akkor az ember minden más foglalkozástól mentesen, szinte összes képességével együtt van az imádságban.

c) Világos az is, hogy a papi egyéniség tartalmi értéke és hatóereje és tetteinek sorsa és e tettek további termékenysége a legszorosabb kapcsolatban van imáival. Erről ők maguk voltak elsősorban meggyőződve.

d) Világos végül az is, hogy bár vigaszaik, olykor igen erős vigaszaik is voltak az imádságban, életük figyelője mégis kétségtelenül látja, hogy imatényeik indító oka nem a vigasz, hanem mélyebb életigény és mindenekfölött Isten szeretete. Épp azért folytatják rendíthetetlenül imaéletüket legmélyebb vigasztalanságok idején is.

IV. Vegyük komolyan papi és apostoli imaéletünk kifejlesztését!

Necsak azért, mert papi és apostoli életünknek a mai vészterhes korban ütött legsúlyosabb órája, amikor számos eszközünket, külső működésünket elveszítjük, és szinte csak ez a hatalmas eszköz marad kezünkben; necsak azért, mert békében és háborúban, kis és nagy papi lehetőségek idején egyformán a legbiztosabb út és mód papi küldetésünk teljes érvényesítésére; necsak azért, mert ha imaéletünket nem találtuk el, igen könnyen elveszítjük lelkünket, megcsúfoljuk nagy küldetésünket és Isten terveinek mérhetetlen felelősséggel gátlói leszünk — szóval necsak ezekért vegyük komolyan imaéletünk kifejlesztését, hanem a legegyszerűbb, a legtisztább és legszebb papi indítóokokból is, s ezek: hűség, nagylelkűség és hősiesség.

Hűség. — Az imaélet csíraszerű bontakozásánál éppúgy, mint legfejlettebb állapotában első főntartó és fejlesztő tényező a szabadakarat hűsége. Hűség az isteni kegyelem ima-indításaihoz, hűség az állapotbeli ima-kötelességhez, hűség a nevelők és előljárók ima-utásaihoz, illetve hűség minden teendők végrehajtásában. E hűség szerepelhet olykor mint tárgyi hűség, vagyis obiectum formale, benne maga a teendő, de többnyire személyi hűség: szülők, nevelők, lelkiatya, majd pedig szentek, Szűzanya, Jézus Krisztus, Isten iránt. Az egészen kidolgozott hűség megállapodik Istennél és Neki, Érette, Miatta létezik.

Nagylelkűség. — Ez a hűségen túl megérzésekkel dolgozik, jó-ságtól és szeretettől sugallt megérzésekkel: vajjon mi tetszik, vagy mi felel meg *inkább* valakinek, az imánál főleg Istennek? A nagylelkűség az igazabb, a helyesebb, több, jobb, szebb, értékesebb szempontjai szerint igazodik. Hogy melyek ezek a szempontok az imaéletben, szíves készséggel kutatja s valósítja. De mégis legfontosabb benne

az a lélek mélyét kitöltő magatartás, mely az Istennek kedves „amplius!” irányában akármire kész.

Csodálatos világ ez! Rugalmas és fenkölt, de még inkább odaadó és meleg. Természetes, hogy igen közel jut Isten Szívéhez. Hiszen oly igen Isten Szíve szerint való.

Hősiesség. — A földi élet próbaidő. Próbákból akad elég, főleg annak, aki nagyobbra hivatott. „Proprio Filio suo non pepercit Deus.” (Róm. 8, 32.) Hogy is babusgathatná Isten nagyon azokat, akik Fia nyomain járnak! Ezeknek bizony imaéletét is megjelöli a kereszttel és megnehezíti a kereszttel súlyával. A kereszttel odateszi, ahol a hűség és nagylelkűség legérzékenyebb. Megnehezedik tehát ezek sorsa. A megpróbáltatások folyamán az ima erőtlenné lesz, vergődő lesz, majd sivatagba visz útja, végre éjtszakába és alagútba. A hűtlenség és kislelkűség az emberi természet legmélyebb gyarlóságával jelentkezik és nehezedik rá a tehetetlen akaratra.

S az akaratnak helyt kell állnia! Hogyan? Maradék erejével, melyet össze kell szednie, megfeszítenie, munkába dobni és felémésztenie. Aki a küzdelem és vergődés útján nem hajlott el Istentől, annak ez a munka hősiességet jelent, mint kötelességet és teljesítményt, de sohasem tönkremenő felemésztődést, pusztulást. Lélektanilag ez a hősiesség megsemmisülési élményeken vezethet át. Hasonlíthat Jézus élményeihez az Olajfák hegyén, amikor nagycsüörtők este tusakodott. Haláltusának mondja a Szentírás.

A hősiesség márkázza a hűséget és nagylelkűséget és hódítja meg teljesen Isten Szívét is. A hősiesség porondjáról új és magaslati utak nyílnak az imaélet nem is sejtett kibontakozása felé. A nagy imádkozók ez utakon jutottak föl a magasba.

Hunya Dániel S. J.

A sümegi Odorik atya emlékére.

Ki volt ez az Istenben boldogult Kardos Odorik Szent Ferenc-rendi atya, akinek itt, évnegyedes folyóiratunk lapjain, mélyenszántó és keményveretű hittudományi cikkek, súlyos értekezések közt emléket állítani kívánunk? Papi és szerzetesi életeszmény megvalósítója. Csendesen, szelíden égő gyertyafény a sötét siralomvölgyben zárandokló lelkek ösvényén, ahova a szerzetesi szent engedelmesség állította. Életének hatvanhatodik évében hagyta el a földi életet, miután félszázadon keresztül szolgálta a Rendet és negyvenkét éven át buzgólkodott az Úr oltáránál. A Dunántúl híres kegyhelyén, Sümegen a kórházi ágyon, egy csendes májusvégi éjtszakán utoljára imádkozott együtt nyolcvanöt éves édesanyjával, míg végre szelíden súgta anyjának: „Most már elég volt.” És nemes lelkét a Szerafi Szent kísérte át a boldog örökkévalóságba. Az ajkak elnémultak, az imára kulcsolt kezek, mint letört virágok, erőtlennül aláhanyatlottak, de az áldott emlékezés a híres kegyhely volt zárdafőnökére a Papi Lelkiség köré csoportosult egyháziaknak üdvös tanulságul szolgál.

Ha nem lett volna szerzetes, hanem világi pap, mély lelkesége, apostoli buzgósága, fáradhatatlan tevékenysége a lelkek üdvéért és Isten dicsőségéért talán magas és felelősségteljes egyházi pozícióba állítja, talán Főhatóságának figyelmét magára vonja. De ő szerzetes volt, a nagy Szerafi Atyának szerény, alázatos, önmegtagadó, derűs lelkű fia; csupa szívjóság, engedelmesség, életében szegény, mint egy koldus; halálában, temetésében, meggyásolásában gazdag, mint egy fejedelem; megkönnyezték preláthusok és falusi papok, előkelő urak, kényes dámák és kérges tenyerű munkások, fakó falusi asszonyok és mezítlábas inasgyerekek, a kegytemplom lépcsőin kéregető koldusok.

Nem végzett egyetemet, nem olvasott idegen nyelveken, nem írt tudományos értekezéseket, mint annyi kiváló tudós rendtársa; de elmélkedéseire, ímáira, áhítatgyakorlataira bizonyára azt írták az égből: jeles. Talán még egy katolikus regényt sem olvasott el soha életében, a mai divatos szociális tudományos műveket sem ismerte, mert egyszerűen nem volt rá ideje, de élete megvalósította a legtökéletesebb szociális ideált, amikor szegények és gazdagok, előkelők és tudatlanok egymásmellett szorongva várták, hogy gyónatászkébe bejuthassanak. Nem nagyon érdekelte, hogy kitűnő teológusok mi újat mondanak az „analysis fidei” vagy a „gratia sanctificans” s egyéb nehéz dogmatikus tételek köréből; minek is annak olyan igen behatóan foglalkozni ezekkel a nehéz kérdésekkel, aki úgyis jól tudja, hogy Kinek hisz! Scio, Cui credidi! Et certus sum! Lelkét pedig ugyan csak bőségesen fürösztötte a kegyelem szépségében és fényében.

Egy ilyen szerzetesi és papi eszmény emlékében döbbenünk arra a nagy igazságra, amit Kempis Tamás olyan meggyőző egyszerűséggel mond: „Quid prodest tibi, alta de Trinitate disputare; si careas humilitate, unde displiceas Trinitati?” Szentháromságról, Isten létének argumentumairól, pszichológiai tételekről vitatkozunk, de ápoljuk-e magunkban az Odorik atyák szelídségét, alázatosságát, türelmét, lemondását!

Talán sohasem prédikált városi nagy templomokban, fényes katedrálisokban, nem szerepelt konferenciatermekben, de annál többet beszélt a kegytemplom szószékén, vagy a templom előtt az Isten szabad ege alatt ezreknek és ezreknek; falusi plébániatemplomokban fárasztó és kimerítő nyolcnapos missziókban, nagybőjti triduumokban; mindenütt a lelkekért fáradozván; non nobis Domine, sed Nomini Tuo da gloriam. Ilyen eszményi papi lélek kristályfényén keresztül láthatjuk, mennyire elhibázott és felfordult papi élet az, melynek lendítőkereke a fölfelé törtetés, a hiú ambíció, a mammon hajszolása. Da mihi animas, cetera tolle!

Rendjében nem töltött be magas megbízásokat; de lelkesége egészen hozzáért a szépséges sümegi kegyhelyhez és neki legnagyobb öröme volt, hogy ezt a rendházat bölcs okossággal, szelídséggel, derűs alázatossággal vezethette.

Megint csak eszünkbe jut Kempis Tamás komoly figyelmeztetése: „Vanitas est honores ambire et in altum statum se extollere.” Szent Alajos, a jezsuita rend tündöklő csillaga, szokta mondogatni: „Quid hoc ad Aeternitatem!?”

Odorik házfőnök atya szerény cellájában, a zárda szentképes folyosóin, a napsugaras hegyoldalban, a virágdíszes kertben, a szószéken és gyóntatószékben, a haldoklók betegágyánál, a szegényházban, az óvodában és elemi iskolában, mindenütt a térbe zárt végtelenséget és az idők korlátai közé szorított örök életet figyelte és ezért volt olyan derűs és emelkedett szerzetesi és papi lélek, hogy nem ritkán püspökök, egyházi méltóságok térdeltek lábai elé absolutioért.

És ez a szerény emlékezés Istenben boldogult Odorik atyára figyelmeztet arra a sorsdöntő igazságra, hogy a pap sorsa az ég; a lélekmentésben kell megtalálnia boldogságát és szent feladatát. Az Egyház a mély lelkületű papok és aszkéta szerzetesek áldásos munkájával oktatja ki e világot arra, hogy micsoda mérhetetlen érték a lélek örök üdvössége. Szeretet, ima, vértanúság és lemondás: minden a lélekért, a halhatatlanságért! Az emberiség nehéz küzdéseinek, kínzó problémáinak megoldása nem csupán „une question d'estomac” — gyomorkérdés — mint egy francia író megjegyzi, hanem sokkal inkább a lelkek epesztő inségének, krízisének nehéz kérdése.

Nagy harc dúl a lélek és az anyagi világnézet közt; égő, füstölgő és vérpárás századok a tanúk. Kemény, gerinces, elszánt papok, szerzetesek állják a harcot. Tüzes lángok, csendesen égő mécsek, lobogó fáklyák világítanak bele a komor sötétségbe. Hiszen a napnak feladata, hogy sugárujjaival végigsimogassa a természetet és éltető erőt lövelljen a kietlen világba. Anima sine Te, sicut terra sine aqua! A pap tanítása áldott májusi eső a szomjas földre.

Kemény sziklák kelleneek: felfogni az anyagiasság torlódó hullámain: csillagok kelleneek a borús égre. Egyházas érzésű papok kelleneek, akik — mint Elizeus — az égbe ragadtatott Illés próféta köpenyét öltik magukra, hogy annál szenvedélyesebben küzdhessenek az örök igazságokért. Őnzetlen apostolok kelleneek, akik harcban, lemondásban és az evangéliumban találják meg életük egyedüli célját!

Tisztelendő Odorik atya, nyugodjál békében! Ad maiora natus sum!

Szeberényi László
plébános

Tudás és szaktudás.

Az igazság döntő szerepe.

Lélektanilag világos, hogy az ismeret vezet bennünket. Ez indítja meg az érzést és akarást. Ez jelöli meg a célt, amelyre irányulnak a törekvések. Igaz, hogy az érzelmek és akarások visszahatnak az értelemre, ezt befolyásolják, — pl. aki nagyon megszerette a sportot, annak gondolatai sokszor foglalkoznak vele, aki a pénznek rabja lett, annak értelme folyton e körül kering — mégis az értelem első és legfőbb befolyásolója az igazságok. Nem is tud kitérni az értelem a biztos igazságok behatása elől.

Legfőbb képességeink: a megismerés, érzés és akarási közül a megismerés az, amelyet a tárgyi valóság (az igazság) leginkább megragad s amelynek nincs belső lehetősége szembeszállni a megismert biztos igazsággal. (Csak az érzések és vágyak rohama alatt képes ingadozni.)

Természetes tehát, hogy az emberi fejlődés, művelődés legelső és legsürgetőbb feladata az értelem kiképzése, igazságokkal való befolyásolása.

Ösztönösen megérezte az emberiség, hogy a művelődés legalapvetőbb eleme a tanulás. E megérzés döntő volt minden idők művelődésére nézve. Döntő volt ugyanakkor az életszemléletre, világnézetre, erkölcsiségre, vallásra. És döntő volt minden küzdelemre, minden élet-halálharcra.

A világtörténelem legnagyobb hatótényezője az ismeret. Titáni erőfeszítéseket is játszva söpör el az idő (l. Nagy Sándor vagy Napóleon küzdelmeit és sikereit), de a biztos igazságok, a fénylő eszmék előtt meghajol az emberiség és a történelem. És nemcsak meghajol, hanem készséges hordozója is lesz.

Kétségtelenül roppant hatóerő az emberi sorsok intézésében a szenvedély és az akarási, de ezek hullámvázó erők s a hullámokban a biztos vonal, a szilárd tengely: az igazság és annak ismerete. Aki szelet vet, vihart arat; aki hullámokat vet, háborgó tengert arat. Nem kellett nagy bölcsesség ahhoz, hogy pl. a trianoni diktátumok igazságtalanságában előre meg lehessen látni a mai világháborgást. És védhetnek majd millió bombavető repülővel egy új Trianont, abból csak még tájékozódó háborgás születhetik. Az igazságnak megfellebbezhetetlen döntő ereje van. Egyesek és népek sorsának intézésében neki jut a legfőbb szerep. Az erkölcsi, vallási és kegyelmi erők érvényesülésének is egyetlen szilárd alapja.

Az igazság érvényesítése.

Habár az igazság minden létnek, az isteni létnek is, alapjellege, s minden értéknek és életnek legfőbb meghatározója, mégis az emberi sorsok és történelmek alakulásában igen gyakran nem tud érvényesülni. Elnyomják a lélektani és történelmi vaderők. Gondoljunk csak egy féktelen emberi szenvedélyre: az bizony erőszakosan gázol át az igazságon. Így vannak a féktelen történelmi erők is. Azok csak önmagukat és saját érdekeiket ismerik el igazságnak. Más igazság nekik nem számít.

Az egyedek és az emberiség fejlődésének legfőbb problémája volt mindig az igazság *tiszta látása* és az ellenőrökkel szemben való *érvényesítése*.

A tiszta látást akadályozza mindaz, ami lélektani nyugtalanságot és zavart okoz: testi bajok, főleg beteg idegzet, az ösztönök túlkapása, az érzések és vágyak csapongása, leginkább pedig az önző és bűnös életirány.

Az érvényesítést pedig az előbbieken kívül főleg a gonoszság pokoli és evilági összefogása, szervezetsége akadályozza.

Akik az egyedek és az emberiség javán dolgoznak, azoknak legfőbb feladatuk mindenkor az igazság tisztázása és érvényrejuttatása. Egy-egy igazságot is a maga tisztaságában bemutatni, képviselni, érvényre juttatni: méltó célja akármilyen nagy emberi életnek is. Az igazságok férfierőt, jellemet, bátor kiállást és áldozatokat kívánnak. Az igazságokat csak hőseik és vértanúik tudják érvényesíteni.

Van azonban az igazság érvényesítésének egyszerűbb útja is, amelyet — sajnos — leginkább a hamisság apostolaitól lehetne eltanulni. Ez az egyszerűbb út az embertermészethez alkalmazkodó módszer; hirdető, harangozó, kíváncsan feltaláló és behízelgően kínáló módszer. Roppant sikerei vannak e módszernek. Lehet is sikere, hiszen hízeleg az alacsony és romlott embertermészetnek. Ez igaz. De az is igaz, hogy az embertermészet lényegében az igazságra van hangolva és ezt a hangoltságát a bűnbeeséssel sem veszítette el. Ebből az következik, hogy az igazság számára is föl kell léptetni a legváltozatosabb és legalkalmasabb módszereket, ki nem fogyni a hirdetés, hírverés és meggyőzés eszközeiből.

A hazugságnak és hamisságnak nincs egészen biztos talaja és végső szilárdsága az emberben, főleg nincs az igazság felfogó szervében: az értelemben. A hamisság elbújik az igazság fénye elől és csak az erőszak és bosszú aknamunkája marad számára.

Minél magasabbra emelkedük az emberi, helyesebben az evilági kultúra, annál inkább világnézeti táborokra osztja az emberiséget, és e táborok küzdelme az igazság harca lesz a hamissággal s egyben az erény harca a gonoszsággal.

Ennek a harcnak roppant arányai lesznek. A mai világháború — ha nem csalódom — ennek az eljövendő legtitánibb küzdelemnek a prelúdiuma.

Vallás. Egyház.

A vallási igazságok a legfelsőbb igazságok, a legmagasabb emberi értékeket és életet szolgáló igazságok; s ezeknek is koronája a krisztusi természetfölötti vallás igazságrendszere.

Az Egyházat azért alkotta Jézus Krisztus, hogy a természetfölötti igazságok szeplőtelen megőrzésének és érvényesítésének élet-erős szervezete legyen. De ugyanakkor őrzője s érvényesítője legyen a természetes igazságoknak is a rendelkezésére álló eszközökkel. Ez igazságok érvényesülése nélkül ugyanis legmélyebb alapjaiban inog meg minden emberi érték és fejlődés.

Az Egyháznak tehát kétszeresen is hatalmas feladata van: minden hamissággal, cselszövással, gonosszággal szemben érvényesíteni a természetes igazságrendszert, és erre ráépíteni a természetfölötti igazságrendszert.

Eszközök és módszerek válogatásában nincs megkötve keze az igazság birodalmában. Sőt minden indítóká megvan arra, hogy erőit, természetes és természetfölötti erőit egyaránt, megfeszítse az igazságok érvényesítése végett. Minden lehetséges gonddal, odaadással, eszközzel, rugalmassággal és művészettel kell kiszolgálnia az igazságot.

Főnséges feladat ez. Nincs is más szervezet a világon, amelynek ilyen nagyszerű küldetése volna.

S megvan a lelkiismerete is hozzá. Gondoljunk csak arra, hogy mily féltékenyen őrködött a hitigazságok tisztasága fölött s mily gond-
dal művelte, tisztogatta, rendezte a hitigazságokkal kapcsolatos természetes igazságokat is pl. a keresztény bölcséletben.

Ennek a lelkiismeretességnek kell a mai korban ráébrednie arra, hogy minden eddigi gondnál jóval nagyobb gondot kell a papságnak fordítania a *természetes igazságok tisztázására és érvényesítésére*.

Ezt pedig főleg azért, mert a hit meggyengülésével az emberiség fejlődési irányát a természetes igazságok felé vette s rohanó léptekkel halad előre. Ezúton természetesen társul hozzá minden hamissági ösztön és rosszakarát, nehogy a természetes igazságok elvezessék az emberi értelmet s vele az egész emberiséget Istenhez.

Szinte örült iram és vágatás ez: a természetes igazságok síkján kifejleszteni az emberi értékeket és boldogságot.

Lehet ezt az iramot és vágatást a papságnak úgy is néznie, mint egy óvatos gyalogosnak az örülten rohanó mozdonyt, melyből kiesett a gépész. Hagyja vesztére, hiszen veszély nélkül úgysem közeledhetik hozzá s az a mozdony valahol úgyis ütközik vagy fölfordul, a dolgok objektív rendjébe ugyanis úgysem illik bele ez a szabálytalanság és féktelenség. — Az óvatos gyalogos ezt megteheti, mert sem küldetése, sem hozzáértése, sem felelőssége nincs az örülten rohanó mozdonnival szemben. A papságnak azonban nem lehet így néznie a rohanó emberiséget, mert küldetése van hozzá és felelős érte Isten és emberek előtt.

Az egyetemes papi lelkiismeretnek rá kell döbbernies arra, hogy még akkor sem felelt meg küldetésének, ha sebtiben, hirtelenében tesz jóakarattal, amit tehet; pl. egy-két merészebb embere esetleg felugrik

a mozdonyra és ott ügyekszik elkapni a gőzcsap felnyitóját vagy a fék szabályozóját. Ez nem elég.

A papságnak hozzá kell mérnie magát a ma emberiségének kultúrszáguldásához, hozzámérnie úgy, hogy irányítója, vezetője, tekintélye lehessen.

A kultúra kifejezetten sohasem bűnt és gonoszságot akar, nem is öltözködik bűnbe és gonoszságba. Annál inkább lehetséges tehát, hogy a papság szakértő vezetőként csatlakozzék hozzá s ez alapon megszerzett tekintélyénél fogva eligazítsa a helyes útra.

Mit jelentene, ha pl. az emberiség mai mérhetetlen szociális problémáit biztos vezetéssel tudná megoldani a papság! Nem úgy, hogy mindent ő hajtson végre, — képtelen is volna erre — de nem is csak úgy, hogy a legfőbb erkölcsi szempontokat jelöli meg, hanem *szakértő irányításával*. Még az Egyháztól legtávolabb álló, ellenséges körök is azonnal felfigyelnének a biztos kezű eligazításra és elismerésüket nem tudnák megtagadni tőle.

A világ mai helyzetében ez az eligazítás mérhetetlen fontosságú. — Nagy dolog természetesen az is, ha pl., hogy a szociális kérdésnél maradjak, egyháziak önzetlen lemondásaikkal, javaik feláldozásával adnak példát arra, hogyan kell az elmérgesedett helyzeteken javítani; nagy dolog ez is, de nem fogható a helyes megoldások megmutatásához.

Nagy dolog az is, sőt főségesen nagy dolog, hogy tudjon a papság az emberi problémák és a világproblémák ütközőjében vértanú lenni. Nagy dolog, — és ha mindent megtettünk is, ez a magasztos sors várhat Krisztus igaz követőjére — azonban az emberiség megsegítésének nem ez az egyenes útja, annál kevésbbé egyetlen útja, nem is szólva arról, hogy ez az út a legnehezebb és a legkevesebben járják végig az utolsó állomásig.

A népek legfőbb nevelője.

Méltó az Egyház e megtisztelő címre, mert valóban legfőbb nevelője volt a népeknek. Kiskorú és nagykorú népeknek, gyermekeknek és felnőtteknek.

Nem átalotta nevelni őket mindenben: mocsarakat csapolt, erdőket irtott, földet szántott velük, leereszkedett bárdolatlan lényük, műveletlen életmódjuk szintájára és szeretettel adta a kapát a harcos férfikézbe és emelte türelmes, szelíd gonddal a művelődés fokain fölfelé.

Nevelői értéke és művészete nem abban virágzott ki leginkább, hogy így le tudott ereszkedni, hanem abban, hogy neveltjeivel szeretetben össze tudott forrni. Pedig bizony azok is gyakorta fejét és vérért kívánták a hozzájuk közeledő vagy érettük élő apostolnak. De a türelem és azonosuló szeretet végül is meghódította a durva ellenségeket is.

A mai kultúrpagányoknak is a régi recept kell. Hozzájuk is le kell ereszkedni, egészen leereszkedni, szeretetben azonosulni velük, és a tanító, a mester szakértelmével és biztosságával mutatni meg nekik a helyes irányt. Ma már nem új foglalkozások, mesterségek kellenek, hanem a meglevőknek kereszténysége, igazságos és istenes

elágazódása. Ez kétségtelenül nagyobb feladat, mint a régi volt, de nem kell nagyobb lélek hozzá, mint a régieké volt.

A „mindenkinek mindene lettem, hogy mindenkit üdvözítsek” fönséges azonosulási elve ma egészen sajátos feladatokat ró a papságra. Úgy látjuk, hogy a népek nagy nevelőjének minden tudását és ügyességét össze kell szednie, hogy küldetését a jelenben betölthesse.

A papi tudás és szaktudás.

Elérkeztünk mondanivalónk lényegéhez.

Hogy a mai egyedi és tömegproblémákat az Egyház valóban megoldáshoz vezesse, ahhoz kétségtelenül kell mély lelkeség, sok erény, az alkalmazkodásnak rugalmas készsége, de talán nem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy mindezek fölé kell olyan műveltség, amely tekintélyt ad, szilárd hidat ver a megközelítendő tömeghez és biztos irányítással szolgál.

Ez a műveltség *szakműveltség*.

Mindig jól hatott emberek ismerkedésekor, ha azonos hivatással találkozott valaki. Pustán ez a körülmény azonnal kapcsolatot teremtett két ember között.

Ma ez annál fontosabb körülmény, mert vannak egyedek és tömegek, amelyek teljesen elszakadtak az Egyháztól, sőt a vallástól is. Milyen nagy dolog ezekkel megtalálni a kapcsolatot!

Miféle szakműveltségre gondolok? Bizony kb. mindenféle, amely egyáltalában összefér a papi mivolttal. Föltéve természetesen, hogy vannak emberek, akik azt a bizonyos szakot vagy szakmát művelik.

Mennyire másként tud pl. a cipészek szakszervezetéhez közelíteni az a pap, aki maga is átment a cipézmesterré levés társadalmi és szakmai problémáin. Milyen más az ilyen apostol lelke és hangjának színezése, együttérzése és sorsközösség-vállalása, mint aki csak hírből ismeri vagy talán még úgy sem, ennek a hivatásnak problémáit!

De — hogy ennél a példánál maradjak — ez a szorosan vett szakmabeli tapasztalat, kitanulás és tudás csak *alap* az említett szakműveltségben. Erre épülne az a sajátosan papi műveltség, amely felölelné ennek a hivatásnak és hivatásrendnek összes problémáit és tudnivalóit egészen a legújabb rendelkezésig.

Gondoljuk csak el, hogy micsoda jelentőségre tehet szert egy ilyen személy, aki szakmabelileg is kiművelt s ugyanakkor a természetes és természetfölötti igazságok világában igazi fényszóró s a mellett testvéries, mélyen érző, melegszívű apostol, akinek nem közömbös az utolsó tanonc ügye sem!

Mily könnyű ilyen felkészültséggel élére jutni a cipészek hivatásrendjének és nekik megmutatni az utat a természetes igazságokon át Istenig s azon az úton hatékonyan vezetni előre a vele mélyen szolidáris testvéreket! Valóságos lelke lehet egy ilyen hivatásrendnek!

Ime, egy igen egyszerű példa, de amely a lényegét jól érzékelteti.

De hozok egészen szellemi és vallási területről is példát, amely talán még jobban megvilágítja, amit mondok. Milyen nagy probléma kis országunkban a vallási megosztottság és széthúzás. Katolikusok fölényes többségben vagyunk. Tehát már e miatt is nekünk kell test-

véri kezét nyújtunk segítségül a többieknek. De egyébként is az Egyház legsúlyosabb feladatai közé tartozik: megnyerni az igaz hitnek a kívül állókat. E feladat betöltését lehet úgy is venni, hogy csupán nem zárkózunk el a másvallásúak elől, lehet azonban szoros kötelességként kezelni és a legkomolyabb gondot fordítani rá. Ez utóbbi esetben igazán reális teendők az volna, hogy a magyar katolicizmus kinevel néhány szaktudóst, akik az egész protestantizmust legalább olyan jól értik, mint a legjobb magyar protestáns teológiai tanár. Ha aztán egy ilyen katolikus tudósnak igazán evangéliumi, krisztusi lelkiisége is van: ez tudná megütni az ő hangjukat, ez tudna igazán érvelni *ex visceribus causae, immo et personarum*, és léphetne föl tekintéllyel minden ellentétes kérdésben. Mit jelentett annakidején Pázmány hozzáértése és a Hodegus! Nem volna ma szükség ekkora szellemiségre, mint Pázmányé volt, csak éppen a legmagasabbrendű protestáns teológiai műveltségre, amelyet biztos katolikus teológiai műveltség és papi lelkiiség tartana egyensúlyban. Egy Krisztus Szíve szerint való pap, akinek kisujjában van a protestantizmus minden tana és egész eszejárása: ez ma a legreálisabb katolikus kilépés a protestantizmus felé. Nem fogható ehhez száz más személy akciója sem, ha mégoly jól csinálják is a dolgokat.

Ezekhez hasonló szakszerűség és szakmaiság száz és száz van. Ezek betöltése papi erőikkel szinte lehetetlennek látszik első pillantásra. Nem ilyen lehetetlen a valóságban. Hiszen egy kisebb országban, mint a miénk, elég egy-két ilyen szakművelt pap egy-egy területen, hacsak nem vallási szempontból súlyosan veszélyeztetett területről van szó, mert akkor több kell egy-egy foglalkozási ágban. De talán ezek is tellenének a kb. nyolcezer fölszentelt papból, akik ma országunk területén vannak.

Sokkal nehezebb a szakműveltség ügye a nemzetgazdaság ágai-ban, bankügyben, politikában s általában mindazokban a bonyolult munkakörökben, amelyek távol vannak az Egyháztól.

Talán mosolygunk is első hallásra és első átgondolásra, ha végig-futunk a tisztességes foglalkozások ágain. Nem csodálom. Vallóban nem megszokott téma ez. Pedig igazán nincs itt egyébről szó, mint mikor a primitív embert tanították jólelkű és szakértő papok szántásra vagy kosárfonásra vagy állattenyésztésre vagy betűvetésre. Sőt a mai feladat annál a réginél még papiasabb területen mozog, hiszen lényegében minden ilyen mai szakműveltség nem foglalkozást akar tanítani, hanem az volna a feladata, hogy általa bizonyos embercsoportok *lelkéhez közelebb férközhessen a pap s azokat foglalkozási águkkal együtt egészen Istenhez vezesse.*

A szakműveltség problémái.

Ellenvetések alakjában így fogalmazhatjuk:

A mondottak alapján a pap már inkább cipész vagy bankár stb. lesz, mint pap. És még ha akar is kötelességtudó pap lenni, a vallásos vigaszok elszintelenedésével majd e szakterületeken éli ki magát. Talán meg is reked ott. Talán kísértésbe is jut otthagyni a papi pályát, hiszen fényes szerep, hivatal és fizetés lehet osztályrésze. És honnan vegyük az ilyen tehetségeket? Mert a szakműveltségekhez tehetség

és ügyesség kell. Viszont a vallásos adottságok nem nagyon kedveznek a gyakorlatiságnak. Ha pedig legtehetségesebb és legügyesebb papjainkat szinte mind lefoglaljuk ilyen szakműveltségekre, elhomályosodik a teológiai műveltség, aminek megint a vallás szenved kárát.

Ismerve aztán a bukott embertermészet gyöngéit, az ilyen személyeket elkapja majd a dicsőség vágya, megejti a hiúság, kevély lesznek s az Egyház legkövetelődőbb, legveszedelmesebb elemei.

Végül maga a tárgyi nehézség is súlyos: hogyan, miként, mikor és főleg milyen pénzügyi alapon képződjenek az ilyen „szakműveltek”?

Ezek a nehézségek valóban mind nehézségek. Megoldásuk azonban egyáltalában nem lehetetlen. A megoldás feltétele természetesen a mostaninál jóval magasabbrendű hivatásgondozás kicsi gyermekkortól kezdve, alaposabb papi szelekció, komoly gondviselés a papság lelkiiségét illetően egészen a sírig és végül a paptestvéri összetartás megvalósítása.

Ezek egyike sem lehetetlen, csak áldozatos nagy munka kell hozzá.

A tárgyi nehézség szintén komoly, de csak addig gátló, amíg egyszer elszántan nekivágunk. Ehhez a nekivágáshoz természetesen nem közönséges bátorság és realizmus kell. A kezdés előtt való aggodalom rendesen elháríthatatlan akadályokat lát.

Ilyen aggodalmakon és gátlásokon talán majd a történelmi változások és súlyos egyházi helyzetek tesznek túl bennünket. A mostani világrázkódások és véres hullámok majd csak átvetnek a nehézségeken. Nagy időkből nagy kegyelmek is dolgoznak. Adja Isten, hogy felhasználjuk azokat.

Egyébként könnyen belesodródhatunk olyan egyházi helyzetbe, amelyben rá leszünk utalva nem papi foglalkozásokra megélhetésünk érdekében. Akkor majd módunkban lesz szakműveltségünkön dolgoztatni.

Addig is áthidalásnak jól jöhet egy kis megfontolás arról, hogy: Pál apostol sátorkészítésből tartotta fönn magát, hogy függetlenebb legyen; a középkori keresztény kultúrának roppant érdemeket szerzett építői és terjesztői a nyugati szerzetesség atyjának, a zseniális Szent Benedeknek voltak lelki fiaik és utódai, akinek életberendezésében és előírásaiban oly nagy szerepet játszott a legreálisabb foglalkozás: a földművelés is; a Habsburg-dinasztia tagjai kötelesek voltak mesterséget is tanulni, hogy jobban megértsék alattvalóikat, Ferenc József pl. esztergályos mesterséget tanult; a Papi Lelkiségből olyan jól ismert és úgy megkedvelt Ernő atya mellékesen könyvkötő — ott van szerzetesi cellájában a könyvkötéshez szükséges felszerelés és ő hetven éves korában is gyakorolgatja e mesterséget. Kérdés, hogy annyira közvetlen, természetes és szemléltető írásmódjában nincs-e része ennek a konkrét, reális foglalkozásnak? És nincs-e része abban a napsugaras kedélyben is, amelyet oly jólesően él meg nála az ember? — Kétségtelen, hogy a kellő lelkiességgel rendelkező papnak valóságos áldás és orvosság a jól beosztott teljesen gyakorlati elfoglaltság, amely felváltja és kiegyensúlyozza nehéz szellemi foglalkozását.

Arra az ellenvetésre, amely a papok teológiai műveltségét félti

a szakirányú képzettségtől, feleletünk az, hogy a teológiai műveltséget mindenáron biztosítani kell. Kétségtelen, hogy minél kevésbé papi területen művelődik és dolgozik a pap, annál erősebben kell állnia a teológia talaján. A mondottak tehát nem hogy ártanak, de használnak a teológiai műveltségnek, mert annak mélyítését követelik. Azonban nemcsak a papi mivolt szilárdsága miatt kell a mélyebb teológia, hanem a szakirányban való papi érvényesülés miatt is. Hogyan is tudná mély és biztos teológiai tudás nélkül megmutatni a pap, hogy abban az ő szakirányában miképpen kell érvényesülniök a természetes és természetfölötti igazságoknak, Isten nagy gondolatainak, a megváltás és keresztény kiteljesedés nagy feladatának! Mit is kezdene egy pap mély és biztos teológia nélkül, ha irányt kellene mutatnia és pontos gyakorlati elveket, megoldásokat adnia pl. arránézve, hogy az Isten elgondolta társadalmi élet, nemzetgazdálkodás, törvényhozás és államkormányzás milyen! Roppant hatású és mérhetetlen felelősséggel teli ilyenkor minden szó.

De a legfontosabb mondanivalónk arra az ellenvetésre az, hogy soha semmiféle körülmények között nem lehet lemondanunk arról, hogy a legkiválóbb papi tehetségek a legszorosabb egyházi területen maradjanak és ott keressék a maguk szakirányát. Ez a papság legfőbb feladata s egyházak számára a legfőbb szakirány. — Különben ennek szükségét azonnal bizonyítaná a gyakorlat is. Hiszen az említett és egyéb nagy felelősségű papi eligazításokat biztosan megelőzné az érdekelt papok legbehatóbb tanácskozása teológiai szaktudósokkal.

Biztosan nem járunk messze az igazságtól, ha azt mondjuk, hogy a *lelkileg erős* papság egészséges ilyen szakiránya eddig nem tapasztalt módon használna a teológiának is, mert valósággal követelné a homályok tisztázását és az elvont igazságok életre váltását. Kijönne a teológiából az élet, amely amúgyis legfőbb feladata. (V. ö. Jn. 10, 10.: „Én azért jöttem, hogy életük legyen és minél több legyen.”)

Néhány gyakorlati szempont.

a) Mennyiség, minőség.

Ma a hivatalos egyházi munka még majdnem teljesen mennyiségi irányban mozog. Számok, statisztikák, tömegek jelentik a sikert, a kielégítő, talán boldogító évvégi egyenleget. Elképesztő vakság tudott ezzel kapcsolódni a Sátán egyenlege felé. Beláthatatlan tömegeket vesztettünk így és még ennél is többet: értékünket, tekintélyünket, jelentőségünket. Nincs ma erőnk és döntő szavunk. A nagy erkölcsi és vallási bajok orvoslásának ügyességét is elvesztettük. — Jönnie kell az időnek, s már ajtónkon dörömböl, amikor az Egyház megszorítva és meggyötörve kénytelen a minőségi munkára adni magát és az lesz érvényesülésének egyetlen lehetősége. Nagy igazságok és nagy eredmények kristályosodnak majd akkor.

Isten nagy kegyelmeivel nagy *papi értékek* is kristályosodnak majd ugyanakkor. Főnséges érték lesz az evangéliumi tiszta papi szellem és szentség, a hősi és vértanúi jópásztor, a mindenét odaadó áldozat, — de amivel leginkább belőlük az ellenség hadállásait, illetve áttörünk védműveiken, az az ő eszmekörükben, világnézetükben, dol-

gaikban való teljes jártasság lesz és még e fölött a több tudás, a tisztább látás, a szakértelmi fölény, amely biztos ítéletet tud mondani az ellenfél dolgai fölött, de kiutat is tud mutatni zsákutcából napsugaras, sőt isteni magaslatok felé.

Bárcsak megértenők a mai időknek ezt a nagy szavát és ráállnánk minél előbb a minőségi vonalra! Ez ugyan átgondolást és nagyobb koncepciót igényel, de van még nálunk elég rejtett szellemi tőke, amely erre is képes, csak szólítani kell, hogy lépjen elő.

b) *Tiszta látás.*

Ha agyvelőnk és szellemünk dolgozik, az nem jelenti még a tiszta látást, a biztos ítéletet, annál kevésbbé Isten gondolatainak, terveinek eltalálását. A tiszta értelem, a tiszta látás, a nem tévedő igazságszemlélet igen magasrendű teljesítmény.

Mi teszi lehetővé?

Csakis egyéniségünk kaotikus, zűrzavaros belső világának elrendeződése, az alacsony ösztönök viharzásának elcsitulása, a fegyelem, az Isten törvényeinek kerete, a jellemiség talaján növvő igazságérzék és igazságszomj. Így virrad meg az értelemnek, így kel föl számára az igazság napja.

Mennyi önelgyőző, önfegyelmező aszkézist és mennyi Istenbe kapcsolódó imádságot kell gyakorolnia a papságra készülő és pappá szentelt embernek ahhoz, hogy értelme igazán megnyíljon az igazság napjának! És ha megnyílt is, e készségét ugyanúgy kell tovább gyakorolnia, egyes nehezebb esetekben pedig fokoznia aszkézist és imát. Aquinói Szent Tamás nehezebb igazságoknál bőjtölt és fokozta imáit, mígnem megnyílt értelme és látott.

Soha nem lehet eléggé hangsúlyoznunk, hogy igazi papi észre és tudásra csak mélyen becsületes lelkiismereti alapon lehet eljutni. Ez alapon kívül az értelmi tehetség inkább árt, mint használ. Arra pedig, hogy időről-időre meghalljuk az Isten szavát, hiánytalanul felfogjuk lélekmentő, világmegváltó mai konkrét szándékait: csak a mély aláztatig fegyelmezett és az Isten Szívéig fölemelkedett papi lélek képes.

A mai világkaoszból kialakítandó új világ az Egyházra és papságra olyan feladatokat ró, amelyeket átlátni, világosan megfogalmazni és rendezetten összefogni csak térdeplő helyzetben, imádságos lélekkel lehet.

A közeljövő lehet, hogy erre is nyújt bőven időt és lehetőséget. Használjuk majd fel. Óráink, perceink legyenek majd imának szentelve, alázatos, mélyhitű imának.

Nyomatéknak pedig tegyük ide azt az igazságot, hogy a Sátán és elvtársai legfőbb törekvése értelmünk elhomályosítására, az igazságok ködössé, zavarossá tételére irányul. E zavarosban aztán játszva érvényesül minden szenvedély és minden alávaló terv és gonoszság.

c) *Papképzés.*

Az egyetemes tiszta látásnak a papképzésben kell leginkább érvényesülnie. Nem lehet ezért eleget imádkozni! Hogy a világosság Istene adjon látó papi értelmet és látó papnevelői értelmet.

Rengeteg a látnivaló. De bárcsak legalább a papképzés legsürgősebb területein törne át az égi fény! Ezek a területek: *a papi hivatás-*

kérdés szervezett megragadása, a kiválasztás, az élethez fordult teológia, a szakképzések koncepciója és elrendezett beállítása, a szemináriumon túli papi művelődés egységes, tervszerű gondja, a teológiai karok összefogása s azokon belül a lelki igazgatók együttes szakképződése.

Nem mondom én azt, hogy mi magyarok nagyon lemaradtunk a külföldhöz viszonyítva, hanem azt mondom, hogy világviszonylatban sem elég, ami van. A teológiai karoknak ha valaha, hát akkor ma biztos eligazítást kell adniok a világkaosz minden komoly kérdésére. Ne mondjuk, hogy ami nem szorös teológia, az nem tartozik hozzánk. Ma alig van már komoly kérdés, amely nem világnézet is egyúttal, illetve annak szerves tartozéka.

Mennyit tehetnénk, még nagyobb koncepciók nélkül is, összefogva, szorgalmas, testvéries közös munkával, ha komolyan akarnánk! S mi minden marad el országunk, népünk jövőjére nézve, amikor nem akarunk hatékonyan! Gondoljunk majd erre, ha megnehezül fölöttünk az idők járása és vegyük majd szívesen a vezeklések és imák nagy lehetőségét, mert van nekünk miért vezekelnünk és van miért könyörögnünk!

De mennyit tehetnénk alázatos imákkal kiérlelt *nagyobb* koncepciókkal, összefogva, testvéries szorgos munkával! Nem arra gondolok, hogy bárcsak agyondolgozná magát mindegyikünk, hanem arra, hogy bárcsak eltalálnók a nagy teendőket! Látni azt, amit ma látni kell; tenni azt, amit ma tenni kell!

Csodálatos nagy dolog ez. Nem fogható ehhez soha semmiféle titáni erőlködés, ha az nem eltalált munka.

Higgyünk a teológia mai nagy szerepében, higgyünk a papi rend mai világtörténelmi döntő küldetésében! Higgyünk abban, hogy a papság képes fényt gyújtani éjszakában, képes betonalapot rakni rengó és omló világoknak, új és eddiginél jobb élettervet adni romok között kutató, meredtszemű embereknek és népeknek. — Ez az eleven hit, imádságra és vezeklésre épített hit, majd látókká és cselekvőkké tesz bennünket. A *valódi élet* látóivá és cselekvőivé!

d) *Magyarság.*

Fontos a világ egyetemes ügye is, nagy kincs az általános teológia és általános embermegváltás a papság által. Kétségtelen azonban, hogy annak a kb. nyolcezer fölszentelt papnak (mai országunkban) első küldetése a magyarságnak, illetve a határaink között élő embercsoportnak, néptömegnek szól. Nem közömbös a papság számára ennek a népnek semilyen ügye, annál kevésbbé közömbös élete vagy pusztulása.

Az utolsó évtizedek lefokozott és meggyötört élete elég vészkiáltás annyi ezer coelibátusra, altruizmusra, lélekszolgálatra, megváltásra és üdvözítésre hivatott papnak, hogy a hamisítatlan kereszténységet váltsa egészen vérré, erővé és életté országunk számára.

Ennek legelső feltétele, hogy bennünk magunkban vérré, erővé és életté váljék. Ez a vér, erő és élet teremti meg bennünk a tiszta gondolkodást, biztos célirányt, rugalmas cselekvést és az *egész munkának* szellemét.

Ennek az egészséges papságnak aztán már nem probléma a nagy

találkozás, papi értelmek és papi szívek összefogása, az egységes, nagy magyar életerterv kipontozása és részeinek vállalása, nem probléma a szakműveltség és a magyar élet minden ágának megragadása és Isten szándékaihoz való igazítása, nem probléma az sem, hogy a magyar papi összefogás, koncepciók és szakirányú kiművelődés anyagi áldozatokat kíván. Nem probléma, mert hite tülemeli a kiskaliberűsége, nagylelkűsége pedig rugalmassá teszi és ezzel a hittel és nagylelkűséggel telleni fog majd olyan kiadásokra is, amilyenekre nem tellett és nem telhetik semmiféle vagyonból.

Lelket, a kornak és népünknek új életet teremtő lelket adj nekünk, Teremtő Szentlélek Isten!

Hunya Dániel S. J.

P. Róth Antal S. J.: Új szempontok a típuskutatásban. Tanulmány a gyakorlati lélektan köréből. I. rész. Budapest, 1944. (8°, 124 l.)

Nagy olvasottság, filozófiai és lélektani alapotottság jellemzi ezt a tárgya szerint is értékes tanulmányt, melyet egyszersmind doktori értekezésül elfogadott a szegedi Horthy Miklós Tudományegyetem bölcsészeti kara. A mű a „karakterológia”, a jellemtan köréből a típuskutatásnak kétségtelenül legérdekesebb ágát, annak alaptörvényeit fejtegeti. Közben az elméleti lélektannak az emberismeretre vonatkozó alaptételeiből kiindulva Spranger, Dilthey, Jung, Ribot, Croner, Lazar és Noszlopi kutatásai a férfi- és nő-típusokat osztályozza, jellemzi tudományos lélektani alapon. Érdeklődéssel várjuk a tanulmánynak megjelenendő második részét, amely a szerző terve szerint gyakorlati, pedagógiai és aszketikus oldalról is meg fogja vizsgálni az embertípusok kutatásának főbb kérdéseit.

(Kozáky)

Egy élet útja Istenig. Pogács Imre naplója. Sajtó alá rendezte Kovács Géza hitoktató. Endrődy László S. J. előszavával. Szeged, 1944. Veritas-kiadás. (Kis 8°, 73 l.) Ára 2.— P.

Kaszap István útját járó 23 éves munkásfiú naplójegyzetei, melyekben elmondja megtérése történetét. Befejezésül Kovács G. hitoktató mint szemtanú beszéli el a szentéletű fiatalember betegségének, halála előtti néhány napjának végső mozzanatait. Pogács Imre, a mosolygó arcú fiú Jézus szentséges Szívének ajánlja fel magát áldozatul és engesztelésül a káromkodókért, hitéletben lanyhákért — és a halálos kimenetelű tüdőbaj türelmes elviselésében hősiesen meg is hozza krisztusi áldozatát. Gondolatébresztő ez a kis írás a pesszimista pedagógusok számára, akik hamar készek kijelenteni: szentéletű ifjak ma nincsenek. A büntelenség persze különös isteni kegyelem, de a Pogács Imrét mintájára fölfelé ívelő megtért ifjak száma, hála Istennek, sokkal nagyobb, mintsem bárki gondolná. De gondolatébresztő lehet ez az írás a lanyhán élő papi lelkek számára is. Rádöbbenhetnek az ifjú esetéből, hogy egyetlen eltévelyedésükkel hány ilyen jobb sorsra érdemes Pogács Imrét távolítanak el hosszú időre Jézustól! Kitűnő olvasmányul adhatja a lelkipásztor munkásifjak kezébe e könyvet.

(Kozáky)

Krisztus békéje.

A végrendelet.

Mikor az Iskarióti eltávozott, az Istenember Szíve megnyílt, mint eddig még soha. Ez a tizenegy már egészen az övé. Teste ott van a testükben, vére a vérükben, ezek az ő szülöttei, akik továbbörökítik a földön az Új Embert. „Gyermekeim, — gondolta és ki is mondta — már csak kevés ideig vagyok veletek . . . Új parancsolatot adok nektek, hogy szeressétek egymást . . .” (Jn. 13, 34.) Ez az ő végrendelete, hogy akik belőle valók, benne egyé is legyenek. Csak egy kissé ad még nekik leckét alázatosságból, hitből, a szeretet titkából, a Vigasztaló ügyis meg fogja tanítani őket mindenre. De mi a hagyaték, amit reájuk hagy? „Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek; nem miként a világ adja, adom én nektek.” (Jn. 14, 27.) Még egy-két búcsúszó és felállanak, hogy elinduljanak a Getszemáni-majorba. De a Mester ajkán bőven árad a szeretet igéje, megmagyarázza a világ gyűlöletét, a Szentlélek szerepét, s a tanítványok úgy érzik, hogy ilyen nyíltan még soha nem beszélt velük. Majd szemét az égre emeli s elbűvölt fiai előtt elmondja gyönyörű főpapi imádságát önmagáért, papjaiért és híveiért. „. . . Én óérettük könyörgők: nem a világért könyörgők, hanem azokért, kiket nekem adtál . . . tartsd meg őket a te nevedben . . ., hogy egyek legyenek, mint mi . . . Nem a világból valók ők, aminthogy én sem vagyok e világból . . . Amint te küldöttél engem a világba, úgy küldöttem én is őket a világba.” (Jn. 17, 9—18.)

Több mint tizenkilenc évszázad távlatából mi is elbűvölve hallgatjuk szavait. Perzselve tűz át rajtuk az isteni Szív heve, kibontakoznak a nagy világmegváltó és megszentelő terv körvonalai: Ő megy előre az Atyához, papjai, akiket az Atya neki adott s az igazságban megszentelt, követik a szeretet egységébe, s az ígét tovább adják a híveknek, hogy azok is mind egyé legyenek. Ez a nagy egyesítő folyamat a világ fejedelmének terveit tönkreteszi, a zűrzavar birodalmába rendet, békét ültet el, melyet semmiféle gyűlölet, üldözés többé meg nem ronthat.

Élvezzük az istenemberi végrendelet roppant mélységeit, merüljünk el szépségeibe. Olyan újnak, frissnek éljük meg, mintha csak tegnap készült volna, egészen a mai idők használatára. Bizonyos, hogy személy szerint nekünk is szól, bár egyes korok sokkal többet tettek a végrehajtására, mint amennyit mi teszünk. Hol van az a szoros szeretetegység, amely egyé tenne bennünket, mint Ő egy az Atyával? Az első keresztényeknél a pax volt minden, a clunyi reform vele hódította meg őseinket, mi már a jelentését is elfelejtettük . . .

Az év elején A papi egység útja címen egységünk belső alkat-elemeit, anyagát és formáját ismertettem, most létokaira akarok rámutatni. Ott megállapítottuk, hogy a papi egység anyagát a papi hivatás mint életforma, vagyis a hivatali kötelességen túli papi élet adja, formáját előbb szellemi, majd mozgalmi, végül hivatásrendi keret. Itt a krisztusi végrendeletből kiindulva, Szent Ágoston nyomán megkísérlem igazolni, hogy a papi egység létesítő oka a szeretet, célja a béke. Ezzel egyben megismerjük az egység lelkének pozitív oldalát és megfelelünk az előző cikkben függőben hagyott kérdésekre: mi az egyén és közösség belső zavarainak megoldása, végül megsejtjük a természetes és természetfeletti bensőséges kapcsolatát és győzelmét a papi egységen keresztül Isten országában.

Kegyelem és szeretet.

„Kiket nekem adtál, tartsd meg a te nevedben, hogy egyek legyenek, mint mi.” Krisztus könyörgése ebben a részében félreérthetetlenül papjaira vonatkozik. Ez kitűnik nemcsak abból, hogy az Atya a világból mintegy elkülönítve meghívta, neki adta őket, hanem főleg abból, hogy a Fiú az isteni ige hirdetésére a világba küldi őket. Másrészt, hogy nem csupán a tizenegyre gondol, azért is nyilvánvaló, mert az apostolok küldetése a világ végéig tart (Mt. 28, 20.), s máskor is képviselik igehirdető és áldozatbemutató utódaikat. Annál feltűnőbb és megdöbbentőbb, hogy az értük való könyörgést, mielőtt a hívekre áttérne, így fejezi be: „És én őérettük szentelem magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.” Knabenbauer e szavakat úgy magyarázza, hogy Krisztus áldozatul ajánlja fel magát tanítványaiért, hogy ők is áldozattá váljanak a krisztusi igazságért. Más magyarázat párhuzamos helyek alapján a megszentelést a profán világtól való elkülönítésben, az erkölcsi tökéletességben, az igazságban való megszentelést az igazság által történő megvilágosításban, megerősítésben, az igehirdetésre való felkészülésben keresi. (L. Szent István-Társulat Szentírás-kiadását.)

Mennyire nincs benne a köztudatban, hogy Krisztus külön ajánlotta magát papjaiért! Hogy Szent Szíve elsősorban értük lángolt, akik egészen neki adták magukat, áldozata első gyümölcseit nekik szánta, az ő megszentelésük lebegett elsősorban szeme előtt, és csak azután azoké, akik hinni fognak őáltaluk. Nekik kell elsősorban egygylenni, hogy a hívek is „mindnyájan egyek legyenek, amint te Atyám énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek mibennünk és így elhiggye a világ, hogy te küldöttél engem”. Ez az egység nem pusztán az engedelmesség egysége, sokkal több annál, legbensőbb, kegyelmi szeretetegység, hasonló ahhoz, amilyen az Atya és a Fiú közt van. „Az Atya és a Fiú közt mindennemű egység van, a természeté, lényegé, akaraté, véleményé . . . Tehát a legtökéletesebb egységet könyörgi ki számukra, mely tudniillik nem emberi eszközökkel jön létre és marad meg, hanem amit isteni erő és kegyelem szilárdan megalapoz. Ilyen egység az értelemé és hité, az akaraté meg a szereteté. Ezt az egységet a Szentlélek hozza létre.” (Knabenbauer.)

Az alapvető tehát a *kegyelmi egység*. Ez a természetfeletti erő, a Szentlélek ereje a papi egység első és legfőbb létesítő oka, causa

primáriája. Nélküle semmit sem cselekedhetnénk. Ezt a kegyelmi egységet, melyet a pappászentelés által kapunk, kell elsősorban felfokoznunk, ápolnunk, hogy a világmegszentelő isteni terv, a krisztusi végrendelet hűséges végrehajtói lehessünk. Krisztus papságában való részesedés ez, többlet a keresztségben kapott kegyelemmel szemben, sajátos hivatal a Titokzatos Testben. Általa mi lettünk a nagy misztikus test építői. Megértjük, hogy Alacoque Szent Margit útján miért küldi az üzenetet, hogy papjai hidegsége fáj Legjobbban isteni Szívének. Benne való egységünket kell elsősorban ápolnunk egymásért való imával és engeszteléssel, hogy teljesen egyek legyünk és megértse a világ, hogy Krisztus és a keresztyénység nem szabadkőműves titkos papi társaság találmánya uralmi célokra, hanem Isten műve. „Én pedig a dicsőséget, melyet nekem adtál, közöltem velük, hogy egyek legyenek, amint mi egyek vagyunk, én öbennük, te meg énbennem, hogy tökéletesen eggyé legyenek és megismerje a világ, hogy te küldöttél engem és szeretted őket, amint engem is szeretted.” (Jn. 17, 22–23.) A dicsőség az istenségben való részesedés, melyet Krisztus isteni természetével, papjai és a hívek pedig Krisztusba való beoltás által nyernek, egyben Isten megdicsőülése is az emberekben, amint már előbb mondja: „mert ők tiéd és az enyémekek mind tiéd és a tiéd enyémekek és én megdicsőültem bennük. (Jn. 17, 10.) Így kap az egész főpapi ima szoros egységet az első résszel, hol saját megdicsőüléseért könyörög. Benne való egyesülésünk az ő dicsősége, diadala a világ zűrzavara felett, megvalósítása az Istennek aki maga a szeretet.

Am a kegyelmi egység mellett nélkülözhetetlen a másodrendű létesítő ok, saját közreműködésünk által létesülő *szeretetegység* is. A kegyelmi egység megadja a természetfeletti alapot egységünkhöz, ezt nekünk tudatosítanunk kell és szándékosan ápolni. Az ima az Istenhez szól, az embernek parancsot adott, „hogy szeressétek egymást”. „Szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket, hogy ti is úgy szeressétek egymást. Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt.” Utig idézett szavak, de már nem olyan sokszor hallottuk őket a papokra alkalmazni. Pedig kiknek szól elsősorban, ha nem a papoknak? Egyenesen az az ismertetőjegyük a világ előtt, hogy nem maguk gyártotta tanítást tanítanak, hanem Isten igéit, hogy „tanítványok”, mert szeretik egymást. Szeretik jobban, mint a világ fiai, mint a katonák a harctéren, mint egy érdekszövetkezet tagjai, úgy szeretik egymást, mint az Atya és a Fiú, mint Krisztus őket szereti, a halálig, természetfeletti szeretettel. Egymásban Krisztust, Krisztusban az Istent szeretik, ezért nagyobb a szeretetük minden földi szeretetnél, vallásos, áhítatos szeretet ez. Ez az, ami a világot megrendíti, hitét felkelti, ha látja papjainak egymás iránti krisztusi szeretetét.

A kegyelem és a szeretet hozzák létre a papi egységet, de az Egyház egységét is. E téren jól kell különböztetnünk, hogy elkerüljük a fogalomzavart. Az Egyház egysége több, mint a papi egység, amire mi gondolunk. Nagyobb szerepe van benne a *hit egységének*, a *hierarchikus engedelmességnek*, a *liturgikus egységnek*, isteni és egyházi eredetű, míg mi a papság ezen túlmenő önkéntes, szabad egyesülését is sürgetjük. Épp ezért az egyházi egységet sokkal inkább jellemzi a kegyelem működése, míg a papság önkéntes tömörülését a szereteté.

Nem mintha az Egyház egységében nem volna fontos szerepe a szeretetnek s az önkéntes papi tömörülésben a kegyelemnek is, de ha azt tekintjük, hogy mi bennük az uralkodó elem, a kegyelem-e vagy a szabadakarat, mégis általában azt mondhatjuk, hogy az egyházi egység létesítő oka a kegyelem, a papi egységé a szabadakaratból fakadó szeretet.

Szent Ágoston békerendszere.

„Békességet hagyok nektek, az én békességemet adom nektek, nem miként a világ adja adom én nektek.” (Jn. 14, 27.) A Szent István Társulat szentíráskiadása ezekhez a szavakhoz megjegyzi: „A békesség keleti felfogás szerint minden jónak és boldogságnak foglalatja már a földön is. Krisztus békéje a *lelki béke*, Istennel és embertársainkkal való kiengesztelődés és béke, a jó lelkiismeret nyugalma, öröme és boldogsága. A mennyei üdvösség előíze. Ezt a békét Krisztus nemcsak kívánja, mint az emberek egymásnak, hanem meg is adja. A világ békéje a hatalom, erőszak, dicsőség, gazdagság, a tétlenség békéje.”

Szent Ágoston a béke elemeit összegyűjtötte és szerves rendszerbe foglalta. Jellemzője, hogy a lelki békén kívül benne van a *testi* is, a *társadalmi* is, de nem úgy, ahogy a világ adja: rendetlenül és mintegy végső cél gyanánt, hanem az örök cél szolgálatára. Halljuk saját szavait: „A test békéje a testrészek rendezett összhangja, az irracionális lélek békéje az ösztönös vágyak rendezett nyugalma, az eszes lélek békéje az ismeret és cselekvés rendezett megegyezése, a test és lélek közti béke rendezett élet és az élő üdv, a halandó ember és Isten közti béke rendezett engedelmesség hitben az örök törvény alatt, az emberek közti béke rendezett egyetértés, a házi béke az együttlakók rendezett egyetértése a parancsolás és engedelmesség dolgában, a város (állam) békéje a polgárok rendezett egyetértése a parancsolásban és engedelmisségben, az égi város békéje a legrendezettebb és legegységesebb közösség Istennek és egymásnak Istenben való élvezetére, mindenek békéje a rend nyugalma. A rend pedig az egyenlő és különböző dolgok oly elosztása, mely mindegyiknek megadja a neki való helyet.”¹

Első tekintetre kissé bonyolultnak látszik ez a rendszer, de csak azért, mert organikus, az organizmusok pedig többnyire bonyolultak. Meg kell találnunk bennük a rendező elvet, hogy megértsük az egyes szervek szerepét az egésznek szolgálatában. Ez itt úgy látszik, a *justitia*, amint az a rend meghatározásából is kitűnik: mindegyiknek megadni a neki való helyet — *suum cuique*. Megerősíti ezt a fejezet további folytatása, hol mindjárt azt a nehézséget iparkodik megoldani, hogy a jogosan boldogtalanok is békében élnek-e, hisz ezek is megkapták, ami nekik jár. Megoldja azzal, hogy amennyiben megkapták a nekik járó, valóban rendben és békében is vannak, mégis boldogtalanok, mivel nem a természetszerű rend az, amelyben élnek. Hasonló ez ahhoz, amit az előző fejezetben a gonoszok látszólagos békéjéről mond. Olyan az, mint a fejtetőn álló: a testrészek, a test és a lélek egymásközt rendben vannak, ám ez a rend természetellenes, mert az alsóbbrendű van felül. Ebből kitűnik, hogy itt csak a *természetszerű rend békéjét* vagy még helyesebben a *valódi boldogság rendjét* kívánja felállítani.

Az igazságos rendet, hogy mi jár a testnek, mi a császárnak és

mi az Istennek, valami törvénynek kell eldöntenie s ez csak a természet-törvény lehet. Ezt az ember természetes eszével is felismerheti. „De nehogy az emberi jellem gyengesége miatt a megismerés utáni törekvésünk veszedelmes tévedésbe sodorjon, szükség van az isteni tanításra, amelynek biztosan engedhet és a segítségre, hogy szabadon engedjen. S mivel mindaddig, míg a testben él, távoljár az Úrtól, mert *hitben* jár és nem a szemlélésben (II Kor. 5, 6—7.): épp ezáltal a test, vagy a lélek, vagy a test és lélek közös békéjét arra a békére vezeti vissza, amely a halandó ember és a halhatatlan Isten közt van, hogy engedelmes legyen neki a hitben az örök törvény alatt.”² A kinyilatkoztatásban a természet-törvény pozitív isteni törvény rangjára emelkedik, isteni tekintéllyel szabályozza önmagunkhoz, embertársainkhoz és Istenhez való viszonyunkat, hinnünk és egyben cselekednünk kell. A természet-törvénynek ez a felmagasztalása isteni törvénné és dala bennünk a kegyelem segítségével, a krisztusi békének előfeltétele.

Mindazonáltal téves úton járnánk, ha csupán az igazságosságban keresnők a rendező elvet, mely a krisztusi békét szerves egységgé teszi. Többről van itt szó: *a szeretet pozitív isteni törvényének rendjéről*. A természet-törvény szerint több-kevesebb sikerrel a földi országok is megkísérlik a berendezkedést, a szeretet törvénye „nem miként a világ adja”, hanem természetfeletti úton munkálja a békét. Gyökere Isten szeretete, kívánása, bírása, a természetfelettinek győzelme a természetben; csodálatos rendje Isten országává teszi az egyes embert és az emberi közösséget. A természet-törvényt is magában foglalja, hisz „rajta függ az egész törvény és a próféták” (Mt. 22, 40.), mégis „új parancsolat”, mert a törvénynek teljesen új alapot ad, a természet helyében Isten, az isteni személyek egymás iránti szeretetét állítva fel zsinórmértékül. Az ilyen teljes értelemben felfogott és gyakorolt szeretet megszünteti szociális vezetőférfiaknak azt az aggodalmát, hogy a szociális kérdést nem lehet karitással megoldani, csak az igazságosság alapján. Hisz a szeretetnek torzképe az, amely a természet szerint kijárót is legfeljebb alamizsna gyanánt hajlandó adni. Nem az a keresztény szeretet, amely a járandóságot is alamizsna gyanánt adja ki, hanem az, amely az alamizsnát is Istennek járó áldozatkép szolgálja fel. (L. bővebben Kecskés: A keresztény társadalomelmélet alapelvei. 1938.) E nélkül a szeretet nélkül viszont az igazságosság rendjével sem jutunk messzire. „Ha hiányzik a jámborság és a szeretet, mi más a földi bajoktól való mentesség, mint a romlásnak, kéjelgésnek anyaga, előkészítője vagy segítője?”³ Ugyanez áll az egyén belső békéjére is. Ha nem az Isten iránti szeretethez igazodik önszeretetünk, minden bűnnek a forrása lesz. Ezért a szeretet törvénye az egész békerendszer rendező elve, az Ariadne-fonal, amely a részletek tömkelegében eligazít.

A szeretet, mikor mint törvényt tekintjük, több annál, mint mikor a kegyelemmel szemben szabadakaratú tényként vizsgáltuk. Ott önkéntes vagy a kegyelem indításaitól függő még nem elrendezett lelki kincs, spirít, ubi vult, mint törvény pedig objektíven rendezett s alkalmas arra, hogy kívül is állandó, szilárd rendet alakítson ki. Ez a rend a béke: mindegyiknek megadja a neki való helyet, nemcsak azt, ami a természet szerint kijár neki, hanem a természetfeletti rendben is. S ez a béke az egyetlen igazi, mert Isten akarata szerint való.

Ahogy a szeretet isteni erényének törvénye is önszeretet, ember-

szeretet és Isten iránti szeretet elemeire oszlik, az általa létrehozott béke is egyéni, közösségi és isteni békére osztható fel. Mindez együttvéve alkotja Isten országának célját, a végső cél mégis az isteni béke, mely magában foglalja a másik kettőt is, mint ahogy Isten szeretete is magában rejtje a helyes ember- és önszeretetet. A béke, amit Krisztus papjainak örökül hagyott, nem különbözik lényegesen Isten országának békéjétől, hanem annak mintegy magvát képezi, mely a híveken át Isten országának egyetemes békéjévé izmosodik.

Egyéni béke.

Szent Ágoston tehát a lelki békén kívül a testit is Isten országának céljai közé sorozza. Mit ért a testrészek rendezett összhangja alatt, a továbbiak során részletesebben is kifejti.⁴ A test egészségét, hol a szervezet egyes részei az egész javára zavartalan egységben és rendben működnek közre. Szükséges hozzá az életetlvet alkotó lélek uralma az anyagi test felett, szükséges az élet biztonsága külső támadásoktól és a nélkülözhetetlen életjavak háborítatlan birtoklása, amilyenek az emberhez méltó lakás, ruha, táplálkozás. Vele szorosan összefügg az irracionális lélek békéje. Ezen Szent Ágoston nem a racionalistól különválasztható lelket ért, hanem a léleknek azt a tehetségét, mely érzéki benyomásokat vesz fel, haragvó és élvező vágyakat táplál. Békéje abban áll, hogy meghódol az ész kormányzásának, azután az ész által felállított keretek közt kielégítheti vágyait. Itt tehát már a másodrendű szükségletek is szóba jöhetnek, valamint a javaknak bizonyos bősége, amik előfeltételét képezik a magasabb szellemi és lelki kultúrának. Tudvalevő, hogy a lélek elmélyedéséhez szükséges a testnek és vágyainak elcsitulása, ennek útja pedig kettős. Egyik önmegtágadás által minden felesleges és káros szenvedélyünket kiölni, másik szükségleteinket kielégíteni. Az előbbiről elég sokat beszélnek az aszkétikus művek (l. Tanquerey: Aszkétika és misztika), csak a másodikról kell bővebben szólnunk.

Vajjon a testi és gazdasági béke — a javak birtoklását így is nevezhetjük — benne van-e az isteni Főpap hagyatékában? Vagy ő úgy tervezte, hogy papjai valamennyien koldusok legyenek, az országutakon kóboroljanak egy szál ruhában s abból éljenek, amit itt-ott elénk adnak? Hiszen ilyen utasításokat is adott! A kérdés sokkal nagyobb fontosságú, semhogy néhány mondatban el lehetne intézni. Itt csak annyit jegyzünk meg, hogy más apostoli úton lenni és más egy helyen megtelepedni. Az utasítások apostoli utakra szólnak. A béke fogalmában benne rejlenek ezek az alsóbbrendű békefajok is, a keletiek beleértették, Krisztus pedig nem szűkítette meg az által, hogy az „ő” békéjéről beszél. Csak a mód más, ahogy adja, nem úgy, mint a világ. Hogy milyen ez a mód, az külön tanulmányt igényel. Igazolásul hivatkozhatunk a jutalmuk felől érdeklődő apostoloknak adott feleletére: „Bizony, mondom nektek, mindaz, aki elhagyta házát, vagy fivérét, azaz nővéreit, vagy atyját, vagy anyját, vagy gyermekeit, vagy földjeit énértem és az evangéliumért, százannyit nyer most ebben az időben: házakat és fivéreket és nővéreket, anyákat és gyermekeket és földeket, üldözésekkel együtt; a jövő világban pedig örök életet. (Mk. 10, 29.) Neves exegeták véleménye szerint (l. Knabenbauer: Comment.

in Mc.) ezeket a szavakat nem kell csak átvitt értelemben venni, mert akkor felesleges volna az elhagyott javak újbóli felsorolása. Csak a mód más, ahogyan ugyanazon javakból az Úr a maga fiait részesíti, nem vérségi kötelék, nem világias tulajdon, hanem annál sokkal magasabbrendű, egyházi kapcsolat. Ez élénken élt a kereszténység köztudatában egészen a 12. századig, mikor a túlságosan felhalmozódott egyházi vagyon és a felburjánzott visszaélések elindították a napjainkig tartó visszahatást.

Az egyéni béke további szakasza az eszes lélek békéje, az ismeret és cselekvés rendezett megegyezése: szilárd világnézet és jellem és azoknak a szellemi és erkölcsi javaknak háborítatlan birtoklása, melyek a világnézet és jellem kialakítására szükségesek.

Az eddigieket három pánt foglalja össze. Első a test és lélek közti béke: a rendezett élet és az élő üdve, mert az eddig felsorolt elemekből alakul ki testi életünk egészsége, gazdasági és szellemi életünk rendezettsége s az a belső béke, üdvösség, mely megalapozza kifelé való életünk rendjét. Ez inkább természetes kapocs. A másik pánt az ember és Isten közti béke: engedelmisség hitben az örök törvény alatt — már a természetfeletti világgal is összeköti az embert. Erről szóltunk is: a természeti törvény ez a keret, a szeretet pozitív isteni törvényében felemelve a hittel és a kegyelmi segítséggel, melyek az engedelmesnek életét természetfeletti renddel, békével látják el s a természetes rendet megszilárdítják. A harmadik a társadalmi keret: az ember és ember közötti béke, rendezett egyetértés. Ez pedig már a szeretet törvényének kihatása az emberek egymásközti viszonyára, mely átvezet a keresztény társadalmi rend békéje felé.

„Mivel pedig a tanító Isten különösképen két parancsot emel ki, az Isten és a felebarát szeretetének parancsát, ezekben a szeretetnek három tárgyára bukkan az ember: Istenre, önnönmagára s a felebarátra, és mivel önnönmaga szeretetében az nem téved, aki Istent szereti, következik, hogy a felebarát szeretetében is, kit mint saját magát kell szeretnie, az Isten szeretetéhez igazodik.”⁴⁵ Isten iránti szeretetünk az, ami egyéni és társadalmi életünknek egyaránt zsinórmértéke. Az önszeretet, Szent Ágoston szerint minden bűn forrása, csak akkor nem fog bennünket hamis útra terelni, az egyéni testi és lelki békét, életünk rendezettségét csak akkor fogjuk elérni, ha összes földi javainknál, életünknel is többre becsüljük Isten barátságát, felebarátunkat pedig úgy szeretjük, mint magunkat.

Ezzel feleletet kapunk arra a kérdésre is, hogy az egocentrikus vallásosság mikor illeszkedik be maradéktalanul Isten országának kereibe, az egyéniség belső küzdelmei mikor vezetnek békére és egységre saját magunkban és egymás közt is. Csak akkor, ha a szeretet törvénye szabályozza aszkézisünket s a kegyelem így győz a természet felett. „Jön tehát a kegyelem, megbocsátja a múlt bűneit és a törekvőt segíti, hogy a kötelességérzetet szeretettel erősítse és elvegye a félelmet.”⁴⁶

A papi egység céljához tartozik az is, hogy a krisztusi hagyaték egyéni békéjéből részesítse tagjait. Törődni egészségi állapotukkal, vagyoni helyzetükkel, szellemi táplálékukkal, lelki ügyeikkel. Mindezt nem materialista, hanem tiszta krisztusi szellemben, az egymás iránti szeretet kötelessége alapján, a földi életet az éginek törvénye szerint berendezve.

A nagy tanulság számunkra az eddigi gondolatmenetből az, hogy ezeknek az egyéni céloknak a szolgálata éppen fordított sorrendben történjék, mint annak a természetszerű rendje. A természetes sorrend az volna, hogy előbb a testünket ápoljuk, csak azután a lelkünket, hiszen a test a lélek hordozója. Ám akkor hiányzik a mérték, Isten szeretete, mely útbaigazít, hogy meddig mehetünk anyagi természetű viszonyaink rendezésében. Előbb Isten országát kell keresnünk, előbb a lelkünk ügyeit rendeznünk Istennel szeretetben, csak azután gondolni az anyagiakra, testünk bajaira. Előbb kegyelmi egységünket kell ápolnunk, csak azután a többit: szellemi, gazdasági, egészségi ügyeinket. A szeretet törvényéből következik, hogy a lelki kapcsolatok egybefűzőttek elsősorban a lelkiekben támogatásuk egymást.

Társadalmi béke.

„Az emberekkel való rendezett egyetértésnek — folytatja Szent Ágoston — rendje az, hogy először is senkinek se ártson, másodsor, akinek tud, hasznára legyen. Elsősorban gondja legyen övéire, mert rajtuk segíthet legkönnyebben a természet és a társadalom rendje szerint egyaránt. Aki pedig övéinek, főképen házanépének gondját nem viseli, megtagadta a hitet és rosszabb a hitetlennél. (I Tim. 5, 8.) Így keletkezik a házi béke, vagyis az együttlakók rendezett egyetértése a parancsolásban és engedelmisségben.”⁷ Az egyházatya a szeretet rendjére építi fel a társadalom rendjét. A keresztény felebaráti szeretet, caritas proximi, a legközelebb állók szeretete. Azokkal kell elsősorban éreztetni a szeretet előnyeit, akikkel napról-napra együtt vagyunk, akiket legtöbb szál fűz hozzánk, akikért leginkább felelősek is vagyunk. A családfők azután meghajolnak a politikai közület rendelkezései előtt, a közület Isten előtt, amennyiben Isten országát, mely a földön zárandokol, lelkeket mentő munkájában nem akadályozza.⁸

A katolikus erkölcstan a szeretet rendjét azóta remekül kidolgozta, megszabta, hogy a szükség és a kapcsolat foka szerint a szeretet mire kötelez. Meghatározta, hogy a lelkiekben elsősorban a vallási kötelék az irányadó, testi és anyagi javakban a vérségi kapocs, polgári szükségletek tekintetében a társadalmi, morális kapcsolatok. Ezek a szabályok egyszersmind megalapozzák a katolikus társadalomelmélet, a szolidaritizmus rendszerét. E szerint az ú. n. természetes társaságokhoz, a családhoz és az államhoz, valamint az Egyház természetfeletti egységéhez csatlakoznak a *hivatási közösségek*, melyek az azonos hivatásúakat fogják össze egymás kölcsönös támogatására. Ezeket, minthogy a hivatások zöme gazdasági természetű, többnyire az anyagi érdek alapozza meg, ami nem állja útját annak, hogy az állami hivatásúaké elsősorban a morális, az egyháziaké a lelki javak szolgálata legyen. Azonkívül a hivatási szervezetek hasonlóan a másik háromhoz bizonyos totális igénnyel lépnek fel: tagjaiknak minden irányú szükségleteit szem előtt tartják. Ezek a társadalomnak azok a szervei, melyek egyenesen a javak igazságon és szereteten alapuló elosztására alakulnak, míg a család elsősorban vérségi, az állam közhatalmi, az Egyház kegyelmi kapcsolat, jóllehet mindenik törődik tagjainak egyéb szükségleteivel is.

„Az állam békéje a polgárok rendezett egyetértése a parancso-

lásban és engedelmességben." De ez csak külső keret, valójában „omnis usus temporalium rerum fertur ad fructum terrenae pacis in civitate terrena", vagyis a földi javaknak mindennemű használata a földi országban a földi béke élvezetét célozza, „in coelesti autem civitate refertur ad fructum pacis aeternae". (De civ. D. 19, 14.) Schilling nagy fáradsággal igyekszik Szent Ágostonnak az állammal szemben elfoglalt borúlátó állásfoglalását tisztázni. (Die Staats-u. Soziallehre des hl. Aug. 1910.) Ez nem teljesen sikerül neki. Mindenesetre el kell vetnünk azt a közkeletű nézetet, mintha Szent Ágoston az államot csak „szükséges rossznak" tekintené. Éppoly jónak tartja, mint Isten minden teremtményét s mint mindenütt, az államban is a rossz nem más, mint hiány, annak a jónak a hiánya, amelynek meg kellene benne lenni. Nem a lényeg rossz, de a konkrét megvalósulását látja rossznak. Pedig lehetne jó az is, csak ne tekintené saját hivatását, a földi béke szolgálatát mintegy végső célnak. „Haec bona sunt, et sine dubio Dei dona sunt. Sed si, neglectis melioribus, quae ad supernam pertinent civitatem, ubi erit victoria in aeterna et summa pace secunda, bona ista sic concupiscuntur, ut vel sola esse creduntur, vel his quae meliora creduntur, amplius diligantur; necesse est miseria consequatur, et quae inerat, augeatur." (De civ. D. 15, 5.) Tehát jó a földi béke, amelyre az állam törekszik, még ha csak igazságos háborúban kivívott győzelem útján érheti is el. A baj csak ott kezdődik, mikor egyedüli vagy az Egyház célja felett álló célnak kezdi tekinteni a sajátját, az örök isteni béke fölé helyezni saját békéjét, akkor kezdődik a romlás. S mivel ez a történelem folyamán igen gyakori, Szent Ágostonig majdnem kizárólagos jelenség volt, innen érthető a hazájának vesztét sirató egyház- atya keserű állásfoglalása. Az ószövetségi Szentírás szövegei is azt tanítják, hogy az országok romlása épp az Istentől való gögös elfordulás következménye.

Az Egyház és az állam viszonya még ma sincs elméletileg eléggé tisztázva. Az egyházi nyilatkozatok általában nem elégesznek meg az állam tartózkodó magatartásával, hanem pozitív támogatást kívánnak, nagyobb, mint amilyent közönséges emberi intézmények kapnak, hisz az állam is élvezzi az Egyház természetfeletti és morális erőinek támogatását intézményeinek védelmében. (XIII. Leó nyilatkozata.) Viszont az Egyház felett korántsem gyakorolhat olyan jogokat, mint közönséges magánszervezeteken. E kérdésekben örökös a surlódás. A megoldást valószínűleg itt is a szeretet rendjének továbbfejlesztésében kell keresnünk. E szerint három szervezet épülne ki a társadalomban. Egy közjóléti, mely a javak elosztására és a szükségletek kielégítésére rendi testületekben fogná össze a családokat. Másik a polgári mely az államban egyesítené a helyi közösségeket, harmadik a vallási, mely az Egyházban egyesít minden keresztényt. Egymásközi viszonyukat is a szeretet rendje döntené el a segítség, *subsidiaritas* elve alapján. E szerint a maga szempontjából kisebb jelentőségű ügyek intézését engedje át a legfőbb tekintély kisebb közületeknek, minek következtében viszont sokkal nagyobb támogatást tud nekik nyújtani a maga hatáskörében. Viszont pótolja azt, amit a kisebb közület vét- kesen vagy hibáján kívül elmulaszt. (Quadr. anno; Catherin: Ethica.) Így a hatáskörök pontos elkülönítése mellett a beavatkozás csak a szeretet jegyeit viseli magán.

A papi egység, mint a hivatásrendi közösség, ha talán kissé furcsán hangzik is, a közjóléti szervezetekhez csatlakozna. Ez következik abból, hogy hivatása szintén a javak elosztása volna. A kellemetlen mellékiz azonban azonnal eltűnik, ha meggondoljuk, hogy az első és másodrendű javak mellett, melyekkel a közgazdaságtan foglalkozik, vannak lelki javak is: az értékskálának magasabb fokai. A papi egység elsősorban ezeknek a javaknak biztosítására, illetve gondozására alakul és csak másod-, harmadsorban számol az alsóbbrendű javakkal. De ha valakinek ez a megfogalmazás nem tetszik, egészen sajátos alakulatnak is felfoghatja a papi rendet, mely egyszerre lelki, polgári és jóléti (gazdasági) szervezet is lenne. Mint gazdasági szervezet gondoskodna tagjai anyagi ügyeinek Krisztus szellemében való megoldásáról, mint polgári a közéletben adna súlyt a krisztusi elveknek, mint vallási közösség a papság vallásos életét tartaná állandó friss lendületben. Mindhárom területen egyben a társadalmi béke kovásza lenne, amiről részletesen kell majd még szólnunk. Természetfeletti alapjainak megfelelően a megvalósítás sorrendje itt is felülről kezdődik. A papi egység lelki, vallási közösség elsősorban, még a hivatásrend is; ez az, amit elsőnek kell lendületbe hoznunk, s ebből kell a másik két működésnek kifejlődnie.

Isteni béke.

„Az égi ország békéje a legrendezettebb és legegységterőbb közösség Isten és egymásnak Istenben való élvezetére.” A békének teljességét csak Istenben, az örök élet békéjében éri el az ember. Mert a földi béke mindig küzdelemmel jár együtt, maga Krisztus hagyatéka is üldözéseket rejt magában s itt a földön éppen a legfőbb jó hiányzik: Isten tökéletes bírása. Szent Ágoston békerendszerének megfelelően csak a feltámadás után reméli biztosan az isteni béke teljes birtoklását, mikor a test romolhatatlanságba öltözik és a lélekkel együtt résztvesz a mennyei boldogságban. „Abban a végső békében . . . minthogy a helyreállított halhatatlanságban és romolhatatlanságban a természetnek hibái nem lesznek, sem saját magától, sem másoktól nem szenved senki, nem lesz rá szükség, hogy az ész a szenvedélyeknek parancsoljon, mert nem is lesznek, de Isten parancsol az embernek, a lélek a testnek, és éppoly édes és könnyű lesz ott az engedelmisség, amilyen boldog az élet és az uralkodás.”⁹ Ma már tudjuk, hogy a megtisztult lelkek azonnal Isten látására s ezáltal tökéletes boldogságra jutnak, amiből nem következik, hogy a test feltámadása nem jelenti ennek a boldogságnak új színezetét.

A mennyei békét Isten országának tagjai itt a földön hit és remény által bírják. Csak a szeretet ugyanaz már itt is, mint amely a mennyben egyesít bennünket Istennel és a szentekkel. Krisztus békéje, amit nekünk hagyott, voltaképpen saját maga. Itt a földön csak általa, benne tudunk Istennel és szentjeivel egyesülni. „Isten maga a béke, mivel pedig Krisztus az Isten Fia, azért béke, és azért jött el, hogy összegyűjtse övéit és elkülönítse a gonoszoktól, akik gyűlölik a békét és meg akarják törni az egységet.”¹⁰ Ezért a béke csak a katolikus Egyházban található és nem más, mint a katolikum. Szent Ágostonnak az

eretnekekkel folytatott küzdelmeiben állandóan visszatérő érve: nem adhatnak békét, hiszen nekik sincs, mert elszakították az egységet.

A béke katolikuma nemcsak abban van, hogy Isten országának polgárait az összes földi országokból hívja, hanem a béke eszközeinek egyetemességében is. „Az ideigvalók minden használata a földi béke élvezetére irányul a földi országban, az örök béke élvezetére az égben.” (L. fent.) „Tehát az égi ország zarándoksága idején a földi békét is felhasználja; az ember halandó természetéhez tartozó dolgokat, az emberi akaratok összeegyeztetését, amennyire a jámborság és vallássosság sérelme nélkül lehetséges, védi és óhajtja és ezt a földi békét a mennyekre állítja be.”¹¹

Ezzel feltárul előttünk az egész békerendszer végső értelme. Isten országának békéje a legutolsó gyűrű, mely egyéni és társadalmi életünknek formát ad. Átala lesz egész életünk rendezett, egységes, Isten szerinti élet. Elég tág arra, hogy összes szükségleteink kielégítésére megadja a keretet és eléggé szűk, hogy minden rendetlen, Krisztussal, Egyházával össze nem férő vágy, törekvés kívül maradjon. Mint ahogy az isteni szeretet cselekedetei egységbe vonják egyéni és közösségi életünket, az isteni béke megcsillantja a végső célt, amely a békének minden alsóbb fokán visszatükröződik és szemünk előtt kell hogy lebegjen.

A papi egység végső célja tehát az isteni örök béke elnyerése. Ezt jelöli ki számunkra Krisztus hagyatéka, ezért kell eggyé lennünk Benne mindnyájunknak. Krisztusban való kegyelmi egyesülésünk nemcsak elindulás, de végső célja is papi egységünknek, mely az örök isteni béke felé vezet. Közelebbi cél azután életünket minden vonatkozásban úgy rendezni, hogy a béke alsóbbrendű, anyagi, szellemi gyümölcsei is mind Krisztus testének önmagunkban és rajtunk keresztül másokban való kiépítésére vezessenek.

Az isteni Szív jegyében.

Osszefoglalva a mondottakat, Krisztus az örök isteni béke előízét hagyta itt ránk a földön üldözésekkel, harcokkal, szenvedésekkel együtt. Ennek a békének munkálása papi egyesülésünk célja, és pedig a szeretet által, mindent Krisztus rendelkezései szerint. A krisztusi béke természetes és természetfeletti javak foglalata tökéletes rendben a természet törvénye és a szeretet isteni törvénye szerint. A papi egység ezt a rendet igyekszik a gyakorlatba átültetni szeretet és kegyelem által; maga a szeretet pedig mint egységünk munkálója természetes erőink latbavetését jelenti s ugyanakkor a kegyelem felhasználását is a béke érdekében, a természetes és természetfeletti közös győzelmét és Isten dicsőségét. Krisztus papi Szívének diadalát akarjuk magunk felett, Ő egyesíti magában a természet és kegyelem világának kincseit és igazít el a mai világ zűrzavarában. Benne elcsitulnak harcaink, az egyéniség küzdelmei feloldódnak a szeretetben, a közösség zavarait a szeretet rendje váltja fel s az isteni béke örömei elhódítják a sátán seregeit.

Ezzel a papi egység elméleti megalapozását befejeztük. Kiindultunk a clunyi példából, majd a modern hivatásrendi gondolat és Szent Ágoston béke-eszménye alapján igazolni törekedtünk, hogy a papi egy-

ség az örök Egyház követelménye, ma csakúgy, mint ezer éve, vagy az első századokban s egyenesen Krisztus hagyatékában gyökerezik. Ezek után már csak az van hátra, hogy áttérve a gyakorlati kérdésekre, megvitassuk a megvalósítás módzatait. Ha Isten irgalmából fennmaradunk, ez lesz a következő évek feladata.

Kerkai György S. J.

Jegyzet. Szent Ágoston-idézeteink latin eredetije:

¹ Pax itaque corporis est ordinata temperatura partium; pax animae irrationalis ordinata requies appetitionum; pax animae rationalis ordinata cognitionis actionisque consensio; pax corporis et animae ordinata vita et salus animantis; pax hominis mortalis et Dei ordinata in fide sub aeterna lege oboedientia; pax hominum ordinata concordia; pax domus ordinata imperandi atque oboediendi concordia cohabitantium; pax civitatis ordinata imperandi atque oboediendi concordia civium; pax coelestis civitatis ordinatissima et concordissima societas fruendi Deo et invicem in Deo; pax omnium rerum tranquillitas ordinis. Ordo est parium dispariumque rerum sua cuique loca tribuens dispositio. (De civ. Dei 19, 13. M. L. 41.)

² Sed ne ipso studio cognitionis propter humanae mentis infirmitatem in pestem alicuius erroris incurrat, opus habet magisterio divino, cui certus obtemperet et adjutorio, ut liber obtemperet. Et quoniam, quamdiu est in isto mortali corpore, peregrinatur a Domino; ambulat per fidem et non per speciem (II Kor. 5, 6—7.): ac per hoc omnem pacem vel corporis vel animae, vel simul corporis et animae refert ad illam pacem, quae homini est cum immortalis Deo; ut ei sit ordinata in fide sub aeterna fide oboedientia. (U. o. 19, 14.)

³ Si enim desit pietas et charitas, quid est ab illis et a ceteris mundi malis tranquillitas, nisi luxuriae perditionisque materies, sive invitamentum sive adiumentum? (Ep. 231. M. L. 33, 1026.)

⁴ Sicut enim pacem corporis amare se ostendunt animantia, cum fugiunt dolorem; et pacem animae, cum propter explendas indigentias appetitionum voluptatem sequuntur: ita mortem fugiendo satis indicant, quantum diligant pacem, quae sibi conciliantur anima et corpus. Sed quia homini rationalis anima inest, totum hoc, quod habet commune cum bestiis, subdit paci animae rationalis, ut mente aliquid contempletur, ut secundum hoc aliquid agat, ut sit ei ordinata cognitionis actionisque consensio, quam pacem rationalis animae dixeramus. Ad hoc enim velle debet nec dolore molestari, nec desiderio perturbari, nec morte dissolvi, ut aliquid utile cognoscat, et secundum eam cognitionem vitam moresque componat. (De civ. D. 19, 14. M. L. 41, 642.)

⁵ Jam vero quia duo praecipua praecepta, hoc est, dilectionem Dei et dilectionem proximi docet magister Deus; in quibus tria invenit homo, quae diligat, Deum, seipsum et proximum, atque ille in se diligendo non errat, qui diligit Deum: consequens est, ut etiam proximo ad diligendum Deum consulat, quem iubetur sicut seipsum diligere. (U. o.)

⁶ Venit ergo gratia, quae donet peccata praeterita et conantem adjuvet, ut tribuat charitatem iustitiae, et auferat metum. (Expos. ep. ad Rom. M. L. 35. 2065—66.)

⁷ Ordinata concordia, cujus hic ordo est, primum ut nulli noceat, deinde ut etiam prosit cui potuerit. Primitus ergo inest ei suorum cura: ad eos quippe habet opportuniorem facilioremque aditum consulendi, vel naturae ordine, vel ipsius societatis humanae... Hinc itaque etiam pax domestica oritur, id est ordinata imperandi oboediendique concordia cohabitantium. (De civ. D. 19, 14.)

⁸ Haec ergo coelestis civitas dum peregrinatur in terra, ex omnibus gentibus cives evocat... non curans quidquid in moribus, legibus, institutisque diversum est... nihil eorum rescindens, nec destruens, imo etiam servans ac sequens: quod licet diversum in diversis nationibus ad unum eundemque finem terrenae pacis intenditur, si religionem qua unus summus et verus Deus colendus docetur, non impedit. (I. m. 19, 17.)

⁹ In illa vero pace finali, quo referenda etenim adipiscendae causa habenda est ista iustitia, quoniam sanata immortalitate atque incorruptione natura vitia non habebit, nec unicuique nostrum vel ab alio vel a seipso quidquam repugnabit, non opus erit, ut ratio vitii, quae nulla erunt, imperet: sed imperabit Deus homini,

animus corpori; tantaque oboediendi ibi erit suavitas et facilitas, quanta vivendi regnandique felicitas. (I. m. 19, 27.)

¹⁰ Deus ipse est pax. Ergo quia Christus Filius Dei pax est, ideo venit colligere suos, et secernere ab iniquis... qui oderunt pacem, qui volunt conscindere unitatem. (Enarr. in Ps. 124. v. 4—5. M. L. 37. 1655—6.)

¹¹ Utitur ergo etiam coelestis civitas in hac sua peregrinatione pace terrena, et de rebus ad mortalem hominum naturam pertinentibus, humanarum voluntatum compositionem, quantum salva pietate ac religione conceditur, tuetur atque appetit, eamque terrenam pacem refert ad coelestem pacem." (De civ. D. 19, 17.)

A papi összetartás és lelkeség nagy oszlopa.

(Folytatás.)

Holzhauser első társai.

Újmisésünk körülbelül egy évig maradt még Ingolstadtban. E közben befejezte hittudományi tanulmányait és elnyerte a licentiátus fokozatát. Egyébként mint felette keresett gyóntatóatya működött, és csendben előkészült élete nagy művére, a világi papok közös életének megvalósítására. Sikerült is e végett három hasonló gondolkodású társat megnyernie.

Elsőnek Kettner György, ingolstadti javadalmas, ugyancsak a hittudományok licentiátusa szegődött melléje.

Második társa Gindel György, Mailing plébánosa lett. Ez az istenfélő pap már-már lemondani készült plébániájáról, hogy vagy Szent Ferenc rendjébe vagy a Jézustársaságba lépjen. Ekként kívánta biztosítani a maga lelke üdvét, mert úgy találta, hogy majdnem az egész világi papságban „ízét vesztette a só és kialudt a világ világossága”. (Mt. 5, 13—14.) Holzhauser felkereste őt és meggyőzte arról, hogy a világi papi pályát korántsem kell a veszélyei miatt elhagynia, sőt hogy a papnak kevésbbé dicséretes előlük saját érdekében menekülnie, mint magát nekik a közjó kedvéért kitennie; különben is van hathatós mód a papság bajainak orvoslására, csak meglegyenek erre az alkalmas segítőtársak. Erre előadta Holzhauser Gindelnek a maga eszméjét, ez pedig attólfogva az újmisésnek benső barátja és társa, később pedig az általános főnökségben utódja lett. Mainzban 1666-ban mindenkitől megsiratva pestisben halt meg.

Harmadik társát, Rottmayer Mihály lentingi plébánost sajátságos módon nyerte meg Holzhauser az eszméjének. Maga Rottmayer beszélte el, hogy amikor 1639 körül este lóháton Ingolstadthoz érkezett, a város kapujának külső rácsait már zárva találta, mert a lakosság félt az arra kóborló katonasöpredéktől. Nem volt senki, aki neki a rácsot kinyitotta volna. Ekkor előlépett az ott ácsorgó embertömegből Holzhauser, a katonai őrség bámulatára tágra nyitotta a rácsot és szívélyesen üdvözölte a jövevény papot. Rottmayer annyira lekötelezte Holzhauser ezzel a cselekedetével, hogy ezentúl sokat gondolt rá, később pedig társává lett. Egyébként Rottmayer a Holzhauser-féle papi intézmény harmadik általános főnöke volt és 1681-ben igen magas életkorban Linzben mint esperes-plébános halt meg.

E három társ mindegyike megmaradt egyelőre addigi hivatalában, mígcsak Holzhauser az intézmény alapítására alkalmas helyet nem talált.

Az intézmény alapítása Tittmoningban.

Egyik látomásában azt az intelmet kapta Holzhauser, hogy „a hegyekben” telepedjék le. Ezt a figyelmeztetést Salzburgra értelmezte, amely addig nem szenvedett a háború zűrzavaraitól. Nemsokára más, különös látomása volt. Weizenegger tanár házában ugyanis széken ültében elnyomta az álom. Álmában palotaszerű, nagy házat látott, sok ablakkal, ezeknek számát és sorrendjét pontosan emlékezetébe véste. A ház tetőzetéről csodálatos fény áradt ki. Holzhauser felébredve, az álmát képzelete játékának tekintette, de nemsokára kiűnt, hogy az nagy dolgot jelzett előre.

Alig állt talpra ugyanis Holzhauser egy torokbajából, máris mindössze hat krajcárral a zsebében diák öccse, Menyhért társaságában Salzburg felé vette útját. Útjuk első napján betértek a geisenfeldi női kolostorba, amelyben Weizenegger dr. két leánya élt. Holzhauser ismerte őket Ingolstadtból, sőt még diák korában „Az Isten szeretete” című könyvet írta számukra. Kétségkívül az isteni Gondviselés vezette Holzhausert ebbe a zárdába, mert visszaesett betegségébe, márpedig hat krajcárnyi vagyonával semmire sem ment volna idegen helyen, a szerzetesnők pedig ingyen és a legnagyobb gonddal ápolták őt. Fel is gyógyult rövidesen és folytathatta útját.

Majd Geisenhausenbe ért. Itt egész váratlanul negyedik tagot szerzett tervbevett intézményének. Mivel ugyanis már beesteledett, kénytelen volt éjszakára ott maradni. Bekopogtatott tehát a plébániára, alázattal éjjeli szállást kért. Siberer Lénárt plébános nem szokott idegeneket házába fogadni és nem tudva, hogy Holzhauser pap, ellátta pénzzel, hogy a vendégfogadóban tisztességesen étkezhessen és éjszakázhasson. Holzhauser azonban megköszönte a pénzt, megmondotta, hogy ő pap és újból a plébánián kért éjjeli szállást. Inkább megelégszik a plébánián darabka kenyérrel — úgymond — és inkább kíván ott padon aludni, mint a vendégfogadóban finom ételt és puha ágyat élvezni. Szavai megtették hatásukat: a plébános befogadta, sőt asztalához is meghívta. Étkezés közben hittudományi és lelki dolgokról beszélgettek, és Holzhauser csakhamar meggyőződött, hogy nagyon érett ítélőképességű és tiszta életű pappal került össze. Ezért közölte vele útja célját és szándékát. Ezek hallatára a plébános felkiáltott, hogy ebben a szent ügyben ő is részt kíván venni. Később csakugyan az intézmény tagja lett és mint a tittmoningi káptalan dékánja halt meg.

Holzhauser felette örvendett ennek a váratlan sikernek és másnap könnyű szívvel folytatta útját. Mielőtt azonban Salzburg fejedelemség határát átlépte, a szomszédos búcsújáráhelyre, Altöttingbe zarándokolt Szűz Máriához, aki annyiszor bizonyult jóságos Anyjának. Miután ott megerősödött, a salzburgi fejedelemség területére lépett.

A fejedelemség városai közül elsőnek Tittmoningot pillantotta meg messziről a bajor határon, a Salzach mellett. Ott egy dombon

látott egy régi várat Szent Lőrinc társaskáptalani templomával. Közelebb érve a városhoz, amelyet azelőtt sohasem látott, észrevette a domb lejtőjén, a vár alatt ugyanazt a palotaszerű épületet, amelyet Ingolstadtban álmában szemlélte. Csak éppen fényesség nem áradozott a tetőzetéről. Ellenben az ablakok száma és sorrendje teljesen meggyezett álomlátásával. Ez az épület kanonoki ház volt, benne meglehetősen sok pap lakott együtt. Holzhauser örömmel, de egyúttal szent félelemmel eltelve belépett a házzal szomszédos társaskáptalani templomba és Istent magasztalva leborult a főoltár előtt. Sejtette, hogy az isteni Gondviselésnek sajátos célja volt ingolstadti álmával, noha még nem tudta a dolgok összefüggését megérteni. Így pl. nem tudhatta, hogy a ház tetőzetéről azért nem árad szét fény, mivel csak majd az ő papi intézményétől nyeri dicsőségét.

Holzhauser 1640 júliusában már Salzburg városába érkezett s ott rövid idő alatt megnyerte egy egyházi tanácsos jóindulatát. Sajnos, ennek az egyházi férfiúnak a neve ismeretlen, pedig megérdemelné, hogy kegyelettel megőrizzük. Neki kell tulajdonítani, hogy néhány nap múlva már magához hívatta Holzhausert Lichtenstein János Kristóf gróf, chiemseei püspök, az érseki tanács elnöke. Bertalan ugyan kissé félénken lépett be a hatalmas főpaphoz, de ez őt kiváló nyájassággal és leereszkedő szerénységgel fogadta. Holzhauser a püspök kívánságára részletesen előadta, mikép jutott arra az elhatározásra, hogy a világi papság reformálására vállalkozik. Nyílt előadásával teljesen megnyerte a főpap szívét, úgyhogy többször kellett előtte megjelennie. A püspök egyébként mindenekelőtt az éppen megüresedett pangau plébániajavadalmat juttatta neki.

Nemsokára azonban nagy változás történt. Ugyanabban az időben, amelyben Holzhauser a pangau plébániát elfoglalni szándékozott, egy Feist Sebestyén nevű pap azt jelentette a püspöknek, hogy Tittmoningban egy kanonok halála következtében megüresedett egy stallum. Egyúttal kérte a püspököt, hogy ezt a javadalmat neki juttassa. De a püspök azonnal hívatta Holzhausert, a kanonoki stallumot neki, a pangau plébániát pedig Feistnek adományozta. Holzhauser egyidejűleg Tittmoning lelkészévé is lett (*canonicus curatus*). Ekként telepedett le ugyanabban a palotaszerű házban, amelyet ingolstadti álmában látott. Elhívta oda társai közül Gindelt, aki haladéktalanul hozzá is sietett. Történt pedig ez 1640 júliusa végén, tehát még abban a hónapban, amelyben Holzhauser Salzburgba érkezett.

A tittmoningi kanonokok bizalmatlanul fogadták Holzhausert. Kerülték, sőt félték tőle, mint a chiemseei püspök különös kegyeltjétől. Mihelyt azonban meggyőződtek élete tisztaságáról, Isten és a felebarát iránt való szeretetéről, napról-napra jobban megkedvelték. Vele együtt végezték imádságaikat, nála gyóntak és rövid idő alatt a házban akkora szent versengés meg testvéri egyetértés uralkodott, hogy az a hívőknek igen nagy épülésére szolgált. Lassankint sikerült az új kanonoknak az egész káptalant a világi papok társulatáról alkotott eszméje szerint átalakítani. Ez pedig nemcsak a káptalan tagjainak, hanem a népnek is üdvére vált.

A világi papok Holzhauser-féle társulata.

Ez a társulat korántsem szerzetesrend vagy kongregáció volt. Holzhauser csupán az ősegyház papjainak életét szándékozott benne megújítani; azt az életet, amelyet Krisztus is folytatott apostolaival együtt. Holzhauser papjai tehát, az úgynevezett bartolomiták, megmaradtak világi papoknak és sem kérni, sem elfogadni nem akartak semmiféle mentességet a püspökök joghatósága alól.

A Holzhauser-féle papi társulat tagjainak életéről („Institutum clericorum saecularium in communi viventium”) szabályaik alapján alkothatunk magunknak teljes fogalmat. Ezért közlöm a főbb pontokat. 1680-ban XI. Ince pápa hagyta jóvá őket.

1. A lelki élet ápolása.

Holzhauser főleg a következő erényeket hangsúlyozza társainak: a hitet, a mindenre kiterjedő tiszta szándékot, hajlamaik megismerését, a gonosz hajlamok ellen való küzdelmet, a belső önmegtagadást, keresztény egyszerűséget, alázatosságot, türelmet, Isten szeretetét és félelmét, az engedelmesség gyakorlását és a szellemek megkülönböztetését (*discretio spiritum*). A megfeszített Megváltó szeretetéből viseljük el a társak szívesen a jogtalanságokat, üldöztetéseket és gyalázatot. Sohase cselekedjenek meggondolatlanul, hanem fontolják meg előbb a dolgot Isten előtt. Ételben-italban legyenek mértékletesek, azért kerüljék a lakomákat. Utazás alkalmával lehetőleg a Társulat valamely tagjánál keressenek szállást. Kerüljék a henyélést és foglalkozzanak mindig valami tisztességes dologgal.

Hogy pedig mindehhez a szükséges természetfölötti erőt megnyerjék, a kegyelemeszközök használatára nézve ezeket köti lelkükre: Lelki szárazság esetén se mulasszák el napi ájtatosságait: a reggeli és esti imádságot, félórai elmélkedést, lelki olvasmányt és a lelkiismeretvizsgálást. Az elmélkedés tárgyát készítsék elő maguknak előző nap este negyedórán át. Olvassák a Szentírást naponként egy óra hosszat, és használják hozzá az egyházatyák és tekintélyes hitudósok magyarázatait. A zsolozsmát végezzék a lehetőséghez képest karban. Legtöbbször a szentmise-áldozat naponkénti bemutatását becsüljék; éljenek úgy, hogy azt mindig bemutathassák. Ezért hetenkint legalább egyszer, sőt többször is járuljanak a bűnbánat szentségéhez, ha ez a szentmise nagy titkának méltó ünnepléséhez szükségesnek látszik. Évenként szenteljenek néhány napot az előljáróktól kijelölt helyen lelkigyakorlatra.

Fogadják szívesen előljáróik intelmeit és társaik testvéri figyelemtetéseit és támogassák ezekkel egymást a lelki életben.

2. A vagyonközösség.

A tagok magántulajdonukkal szabadon rendelkeznek. Támogassák vele kivált szegény rokonaikat, de a Társulatról se feledkezzenek meg egészen. A rend és békeesség kedvéért azonban kötelesek számot adni magánvagyonuk használatáról előljárójuknak, valahányszor ez azt követeli.

Lelkészi jövedelmüket közös, jó célokra a Társulatra tartoznak átengedni, már amennyire azokról szabadon rendelkezhetnek. A javaknak ez az átengedése életükben is, holtuk után is érvényes, — de a

Szentszék és a püspökök jogainak fenntartása mellett. Azért ott, ahol több társulati tag lakik együtt, egyiküket gondnoknak kell kinevezni. Ez az összes lelkészi jövedelmeket átveszi, mindegyik tagnak egyformán gondját viseli és a megszabott időközökben számotad az előjárónak.

A tagok lakása, tápláléka, ruházata, ágya stb. legyen mindenhol egyforma. Azonban a betegekre különleges gondot kell fordítani.

Azok, akiknek szülei vagy testvérei szegények, éljenek oly takarékosan, hogy őket jövedelmükből támogatni tudják. Ha pedig az ilyen tagoknak a jövedelme túl csekély, az előljáró a közös vagyonból segítse ezeket a szűkölködő vérrokonokat. A többi tag pedig ne tartsa ezt igazságtalanságnak, hanem győzze meg magát arról, hogy a segély tulajdonképpen saját hozzátartozóinak jut, mivel a tagok egymásnak testvérei, ekként tehát egymás vérrokonai is közősek. Inkább adjanak hálát az isteni Gondviselésnek, hogy tulajdon vérrokonaiik irányában nincs efféle kötelességük.

3. A testvéri együttélés.

Két, három vagy ennél is több tag lakjék együtt ugyanabban a házban és étkezzék is együtt. Így rendelték azt az ősrégi egyházi törvények. Egymagában csak abban az esetben élhet a társulati tag, ha plébániája nagyon távol esik más tagok házatól, vagy ha jövedelme nem elegendő kettőnek az eltartására.

Ott, ahol több tag lakik együtt, munkátlanság veszélye foroghat fenn. Ennek kikerülése végett törekedjenek a tagok fiúkat tanítani, szem előtt tartva e tanítványaik egyéni képességét és a helyi körülményeket. Azonfelül a lelkeszkedő tagok is ismételjék a hittudományt. Ebbeli szorgalmukat és előmenetelüket mutassák ki azokon az értekezleteken, amelyeket e végből tartaniok kell.

Hogy a testvéri szeretetet és egyetértést könnyebben megőrizték, viseljék el egymás hibáit türelmesen, gondoljanak saját gyarlóságaira és arra, hogy Isten a maga jóságában mindegyiküket, sőt az egész világot számtalan vétke ellenére is eltűri.

A tagok mindegyike ajánljon fel hetenkint egy szentmisét a pápáért és az Egyház szükségleteiért, nemkülönben a Társulat jólétéért és élő jötevőikért; havonként pedig szintén egy szentmisét az egyházmegye püspökéért és egyet az elhunyt tagokért s jötevőkért. Az elhalt tagtárs lelkiüdvéért a szokásos temetési gyászmisén kívül végezzen minden társulati pap három szentmisét.

4. A nőekkel való együttlakás tilalma.

Tilos bármely nőnek a Társulat papjaival egy tető alatt laknia. A házi munkákat a lehetőség szerint férfiak végezzék. Ha pedig valamely falusi plébánián a körülményeknél vagy más kikerülhetetlen szükségnél fogva nőkre volna szükség, alkalmazzák ott a tagnak anyját vagy nővéreit vagy más, kipróbált erényű nőket.

5. Az engedelmesség.

A Társulat tagjai legyenek elsősorban püspöküknek alárendelve, mégpedig ugyanúgy, mint a többi világi pap.

A javadalmak elnyerése és megtartása dolgában sohase tekintsek a maguk hasznát, hanem legyenek készek bárhol is az Úrnak

szolgálni. De ebben is tartsák meg az egyházmegyében szokásos rendet.

Erejükhez képest tanúsítsanak engedelmességet a Társulat szabályai és előjárói iránt mindenben, ami magánéletüket és a ház ügyeit illeti. (Minden háznak, amelyben több társulati pap lakott, főnöke volt; több háznak élén a dékán, egyes egyházmegyék valamennyi házában élén az egyházmegyei főnök, az egész Társulat élén pedig az általános főnök, a „Praeses supremus” állott.)

Bízzák magukat a tagok előjáróikra és közölgék vele őszintén szükségleteiket. Ha pedig úgy vélnék, hogy előjárójuk túlságosan megterheli őket rendeleteivel, forduljanak a magasabb előjáróhoz.

6. *Lelkipásztorkodási elvek.*

Végezzék a Társulat papjai az istentiszteletet és egyéb szertartásokat nagy komolysággal és szent tisztelettel.

Lelkesen buzdítsák a hívőket a gyakori szentgyónásra és szentáldozásra. E végett adják elő nekik a szentségek szükségességét, erejét és hatásait. Főleg arra legyen gondjuk, hogy a betegek idejében vegyék fel a szentségeket.

Az igehirdetésben kizárólag Isten dicsőségét és a lelkek üdvösségét tartsák szem előtt; tartózkodjanak egyes személyek ellenében a szidalmaktól és kemény szavaktól. Mivel Isten tetszését, nem pedig az emberekét kell keresniök, azért kerüljék a felesleges cifraságokat beszédükben, úgyszintén a hallgatók felfogóképességét felülmúló magas tanítást. Ellenkezőleg válasszanak oly tárgyakat, amelyek alkalmasak a keresztény igazságok előadására, az erkölcsök megjavítására, Isten szeretetének felindítására, az erény buzgó gyakorlásának előmozdítására. Nevezetesen a Szentírást ne értelmezzék önkényesen, hanem az Egyház szellemében adják elő a benne foglalt igazságokat, mégpedig egyszerűen úgy, hogy „az Istentől sugalmazott írás hasznos legyen a tanításra, az intésre, a feddésre, az igazságban való oktatásra”. (II Tim. 3, 16.)

Tartsanak a Társulat tagjai minden vasárnap összes plébánia-templomaikban hitelemzést a tudatlanok és gyermekek oktatása végett. Azonképen felette hasznosnak bizonyul majd, ha mind a falvakon, mind a városokban elemi iskolákat szerveznek meg. Ezek tanulói közül szemeljék ki a tehetségesebbeket és vegyék be a plébániaházba, hogy az asztalnál és az oltárnál kiszolgáljanak, az ebéd és vacsora alatt a Szentírásból felolvassanak s lassankint megtanuljanak latinul. Azonkívül tanítani kell őket a hit igazságaira, istenfélelemre, illendő magaviseletre és tudományokra.

Ne feledjék a Társulat papjai, hogy leginkább akkor válnak majd híveiknek hasznára, ha őszinte szeretettel megelőzik őket. Azért látogassák meg gyakran a betegeket és erősítsék meg őket üdvös buzdításokkal. Azonképen különleges gonddal támogassák a szegényeket, özvegyeket, árvákat és más sanyarú sorsúakat; segítsék őket erejükhez képest szóval és cselekedettel, vagy legalább vigasztalják meg őket.

Semminemű újítást ne hozzanak be plébániájukon, hanem hagyjanak meg mindent addigi állapotában, ha ezt nyugodt lelkiismerettel tehetik. Főleg pedig viszályba ne keveredjenek, kivált a világi ható-

ságokkal. Ha mégis olyant kell megtenniök, amiből vizsály támadhat, szerezzék meg mindig előzetesen előjáróik engedélyét.

Egyáltalán ne avatkozzanak világi ügyekbe, se egyebekbe, amik rájuk nem tartoznak. Ha a világi hatóság előtt perük van, szent hivatásukra való tekintetből képviseltessék magukat ügyvéddel. Ha pedig a szeretet megkívánja, hogy özvegynek, árvának vagy más sanyarú sorsú egyénnek pártját fogják, ehhez előjáróságuk engedélyére van szükségük. Előjáróságuktól azonban legfeljebb arra kapnak majd engedélyt, hogy védencüket tanáccsal támogassák.

A Társulat tagjai nem tettek fogadalmat a három evangéliumi tanács követésére, hanem esküvel kötelezték magukat arra, hogy kitartanak a Társulatban. Szabályaikat nem bűn terhe mellett kellett megtartaniok, esküszegőnek pedig ugyancsak szabályaik csak azt minősítették, aki a Társulatot szabályellenes módon, önkényesen elhagyta.

A tiroli St. Johann-ban.

Holzhauser Gindellel és a többi káptalantaggal két évig működött Tittmoningban áldásosan. 1641-ben Holzhauser első társa, Kettner György is tittmoningi kanonok lett. Azonban Holzhausernek tisztsege jóval nagyobb jártasságot követelt meg gazdasági ügyekben, mint amekkorával rendelkezett, azért 1642 elején lemondott kanonokságáról. Ekkor őt a chiemseei püspök a tiroli Leukentalban St. Johann plébánosává és egyúttal kerületi esperessé nevezte ki. A plébániához mintegy 3000 hívő tartozott; lelki gondozásuk nem volt könnyű feladat, mert sokan közülük szétszórta, tanyákon laktak. Mivel a chiemseei püspök rendszerint Salzburgban tartózkodott, a leukentali St. Johann-templomot az ő tiroli székesegyházának tekintették. Ezt a felelősségteljes hivatalt foglalta el tehát az akkor még csak 29 éves Holzhauser Bertalan s az isteni Gondviselés rendelete szerint ott töltötte életének legjelentősebb szakát, körülbelül 10 évet.

Holzhauser természetesen St. Johann-ban is közös életet akart élni. A hívők meglehetősen nagy száma és szétszórtsága miatt ott amúgyis több papra volt szükség. Holzhausert azonfelül esperesi tisztsege is lekötötte. Azért Tittmoningból őt társulati papot vitt magával új működési helyére, úgyszintén magához hívta a többi társat is mind, akik Tittmoningon kívül laktak. Ezeknek segítségével igyekezett a népet tökéletesebb keresztény életre serkenteni. Úgy vélte azonban, hogy saját házában kell kezdenie.

Holzhauser mintaszerű plébániaháza.

St. Johann plébánosának nagy gazdaságot kellett gondoznia. Ezért nagy cselédségre, kezdetben némi női cselédségre is szorult. Azonban ezeknek a nőknek csak nappal volt szabad a plébániára bejárniok és ott dolgozniok, a férfi házbeliéknél pedig tilos volt őket munkahelyükön kísérő nélkül felkeresniök. Aki ez ellen vétett, azt Holzhauser megintette; ha pedig az intésre nem hallgatott, haladéktalanul távoznia kellett a plébániáról.

Holzhausernek a plébániaépületben igen kedves kápolnája volt.

Benne Szűz Máriának művészi, aranyozott szobrát helyezte el. E kápolnába minden reggel, délben és este csengetyűszóval egybehívatta cselédségét imádságra s ebben ő maga is résztvett. Reggel naponkint elénekelte velük a loretoi litániát, este pedig a szentolvasót mondták el közösen. Ebben a kápolnában bizonyos időn át a szombat esti ájtatosságot is elvégezték. Tirolban ugyanis az volt a szokás, hogy szombat délután 2—3 óra tájban megkondult a templom harangja, mire felhagytak a munkával és a nap hátralevő részét Szűz Mária tiszteletének szentelték. Sajnos azonban, ezt az időt a léleknek ártalmas tétlenségre is fordították. A híveiért aggódó Holzhauser következőképpen vette ennek a káros henyélésnek elejét. Eleinte kápolnájában cselédségét gyűjtötte egybe szombat délután és a ház papjaival s bennlakó diákjaival a loretoi litániát énekelte. Ez az ájtatosság lassankint akkora számban vonzotta a híveket a kápolnába, hogy Holzhauser kénytelen volt azt később a templomban megtartani. — A cselédség gyakran járult a szentségekhez.

Holzhauser az istenfélő életen kívül megkívánta a cselédségtől a szorgalmas és gondos munkát is. Viszont azonban tisztességes bért és tápláló ételmet nyújtott nekik. Beteg cselédjeit nagy szeretettel gondozta és ápoltatta; gyakran meglátogatta és nyájasan vigasztalagatta őket. Nem csoda tehát, hogy egész cselédsége rendes, keresztény életet élt és senki sem merte a jóságos házigazda rendeleteit áthágni. Szívesen fogadtak szót neki, mivel látták és csodálták példás életét. Ha pedig valamelyikük mégis megfélemedezett magáról, Holzhausernek egyetlenegy tekintete is elég volt arra, hogy emlékeztesse kötelességére.

Csodálatos példájával társait is lelkesítette. Megkívánta ugyan tőlük a szabályok pontos megtartását és egyáltalán a lelkiismeretes engedelmességet, de egyrészt szeretetteljes modoránál fogva, másrészt tökéletes élete miatt náluk is elég volt egy pillantása, hogy őket szükség esetén a kötelesség útjára visszatérleje.

Egész lényét áthatotta papi méltóságának tudata. Midőn a szentmiseáldozatot bemutatta, úgy tűnt fel, mintha izzó istenszeretetétől ragyogna az arca. Imádsága idején nem ritkán könnyek törtek elő szeméből. Mikor egyszer nagyhéten a passiót énekelte, meghatottságában annyira kezdett zokogni, hogy az énekkel fel kellett hagynia. Úgyszintén házanépe gyakran könnytől áztatva találta a kápolnában azt a helyet, amelyen Istennek e szolgálója imádkozni szokott. Mint már Ingolstadtban, úgy St. Johannban is sok órát töltött éjjel-nappal menyeyi Atyja házában, a szentségház előtt térdelve.

Holzhauser többek között az alázatosság gyakorlásával is magasztos példát adott társainak. Noha a chiemseei püspök jóindulatából már fiatalon meglehetősen magas polcra emelkedett, mégsem adta soha a felfuvalkodottság legcsekélyebb jelét sem. Inkább úgy nyilatkozott, hogy a magasabb tisztéseket csupán Isten dicsőségének és a lelkek üdvösségének munkálására szabad elfogadni. — Továbbá sohasem beszélt a maga sikereiről; ha pedig kérték, hogy közöljön egyet-mást látomásaiból és lelki életéről mások hasznára, azt szokta felelni, hogy ő haszontalan bűnös, akire ne is gondoljon másképp az utókor, mint minden jóra méltatlan emberre. Igaz alázatosságában sohasem állított semmit konokul vagy hevesen. Ha neki ellentmondottak vagy papi

társulatát rágalmazták, gáncsolták, nem vitatkozott, hanem nyugodtan előadta, amit igaznak tartott, és a jó Istenre bízta, hogy az igazság végtére is kitűnjék.

Ilyen előjárójuk vezetése alatt a társak nem is kerestek egyebet Isten dicsőségénél s a kölcsönös szeretet és békesség köteléke fűzte őket össze.

A lelkek buzgó pásztora.

Holzhauser Bertalan a maga szent életével a plébániaépületen kívül, a hívek között is igen szép gyümölcsöket érlelt meg. A szegény népet azelőtt hosszú időn át méltatlan papok botránkoztatták, most azonban Holzhauserben és társaiban kiválóan képzett, igen istenfélő lelkipásztorokat kaptak. Mondogatták is: „Ha a mi dékánunk nem él igazán paphoz méltó életet, akkor nem tudjuk, él-e oly életet csak egy pap is Isten egész Egyházában.”

A St. Johann-plébániában és a hozzá tartozó falvakban, tanyákon már emberemlékezet óta nem divott a hitoktatás, az új lelkipásztor azonban vagy személyesen vagy papjai útján megtartotta azt a legtávolabb eső helyeken is. Hogy pedig e végett a szegénysorsúak gyermekei is látogathassák az iskolát, megfizette helyettük a tandíjat. A nagyobb gyermekeket a plébániaépületbe hívta és ott előkészítette őket a húsvéti szentáldozásra.

Igehirdetési módja igen egyszerű volt. Kivált a tízparancsolatról prédikált szívesen. Egyenkint tárgyalta a parancsokat és azoknál időzött hosszasabban, amelyeket hívei az ő tapasztalata szerint gyakrabban hágtak át. E szentbeszédek következményeként nagyon sokan életgyónást végeztek. Aggastyánok zokogva vallották meg neki egész életük bűneit; messze vidékről is seregesen járultak a hívők a tiszteltreméltó pap gyóntatószékéhez.

Hogy népét a vétkes multságoktól visszatartsa, szívesen rendeztetett vallásos tárgyú színielőadásokat. Ezekben a kor sajátos szükségleteinek megfelelően a véték gonoszságát és szörnyűségét, a kárhozat veszélyét és Isten büntetésének súlyosságát élénken szemléltette. E színjátékokra nagy embertömegek gyűltek egybe és legnagyobb részük mélyen meghatva, a kíváncsi lelki haszonnal távozott.

Holzhauser különleges adománnyal rendelkezett a betegek és haldoklók lelki megsegítésére. Annyira tudta őket vigasztalni és megerősíteni, hogy keresztény bátorsággal fogadták a halált.

Az alábbi esetek is kiváló buzgalmát tanúsítják a lélekmentésben:

Egykor tudomására jutott, hogy a szomszéd Kitzbühel városkába bizonyos növel egy pap érkezett és ott egy kunyhóban betegen fekszik. Rögtön odaküldte egyik káplánját, Eberle Györgyöt, hogy tüzetesebb értesülést nyerjen a betegről. Ekként megtudta, hogy az a pap Bajorországban esperes-plébános volt, de botránkos élete miatt le kellett mondania javadalmáról. Holzhausert mélyen meghatotta a szerencsétlennek testi-lelki nyomora, azért tüstént házába vitette és a legnagyobb gonddal ápoltatta. A betegnek szívét annyira megindította ez a szeretet, hogy teljesen jötevője lelki vezetésére bízta magát, őszinte bánattal megvallotta neki élete minden bűnét és öt hónap

mulva a plébánián a szentségek felvétele után Bertalan karjai közt csendesen elhunyt.

Fieberbrunn helységben egy nemes ember feleségének halála következtében annyira elszegényedett, hogy nem tudott rangjának megfelelően élni. Inkább a halált akarta választani, mint ezt a képzelt gyalázatot. Elbocsátotta tehát cselédjét és két leánykájával bezárkózott házába, hogy mind a hármuk életének éhhalállal vessen véget. Alig értesült erről Holzhauser, máris kocsit fogadott és két társa kíséretében a szerencsétlennek házához hajtatott. Feltörette a zárt ajtót és a házba lépett. Itt szörnyű látvány tárult szeme elé: a férfi nehezen hörögve feküdt a padlón, egyik leánya még élt, de a másik már meghalt. Holzhauser a még élő gyermeket egy megbízható aszszony gondjaira bízta, a nemes embert pedig plébániájára vitte. A férfi három havi gondos ápolás folytán felépült, egyúttal meg is tért és hálátelt lélekkel távozott a plébániáról atyái házába.

Az egész vidék jótévője.

Tudjuk, hogy Bertalan diák korában szűkölködők számára alalmazást gyűjtögetett. Kanonok és St. Johann-i lelkész korában javadalmából még hathatósabban támogatta az inségeseket.

Plébániáján állandóan hat ifjút tartott el és papjaival a latin nyelv elemeire oktattatta őket. Azonfelül szegény ingolstadti teológusokat is segítkezett anyagilag.

Szegény betegeknek hetenkint kétszer a maga asztaláról küldött eledelt és minden kedden és csütörtökön pénzt osztott ki közöttük. Azonkívül a koldusok meglehetősen nagy számát is alalmaznában részesítette. De Holzhausert az egész vidék jótévőjének tekintette. Ezt az elismerést főleg alábbi tetteivel érdemelte ki.

1649-ben Tirolban a rossz termés folytán éhínség támadt. Holzhauser ekkor minden még meglevő gabonáját mérsékelt áron eladta azoknak, akik meg tudták fizetni, a szegényeknek pedig ingyen osztogatott belőle. Világos azonban, hogy az általános nyomort nem tudta ezzel megszüntetni. A szomszédos Bajorországból nem lehetett gabonát behozatni, mert Miksa választófejedelem saját népe érdekében megtiltotta a kivitelét. Mivel azonban Miksa Holzhausernek nagy pártfogója volt, ez hozzá fordult azzal a kérelmével, hogy kivételképpen engedélyezze gabona kivitelét Tirolba. A fejedelem ezt különleges kegyképen meg is engedte, Holzhauser pedig erre kölcsönt vett fel és társaival gabonát vásároltatott bajor földön. Ezt a gabonát aztán második egyiptomi Józsefként, mint jó családapa, kiosztotta a vidék lakosainak. Ebből a gabonából is ingyen kaptak a szegények, a tehetősebbek szerény árat fizettek, némelyek pedig csak a legcsekélyebbet. Ekként az egész vidék el volt látva élelemmel.

Holzhauser egyébként gyakran vett fel kölcsönt, még társaitól is, a szegények támogatására. Ha pedig ilyenkor takarékoságra figyelmeztették és kérték, hogy ne feledkezzék meg növényeikről, ezt felelte: „Az Isten gazdag és irgalmas úr, Ő majd gondoskodik rólunk.” Ebben a nagy bizalmában nem is szégyenült meg soha, amint a következő két eset is bizonyítja.

1651 végén már Holzhauser minden anyagi eszközét kimerítette

jótekonyságával. Pedig növendékeinek meleg ruhát kellett volna szereznie a télre, és egyéb sürgős kiadásokra sem volt pénze. Szokása szerint Istenhez folyamodott, s íme, egyik napon megjelent nála egy ismeretlen nemes ember azzal a kérésével, hogy nagy pénzösszegét visszatértéig megőrizze. Hozzátette, hogy Bertalan addig szabadon felhasználhatja az összeget. Holzhauser őszintén megvallotta, hogy a pénzre ugyan nagyon rászorul, de nem mer az összeghez nyúlni, mert nem tudja, lesz-e módja azt az idegen férfiúnak visszatértéig pótolnia. Ámde az ismeretlen azt válaszolta, hogy Holzhauser majd csak akkor tartozik az összeget megtéríteni, mikor nehézség nélkül teheti; használja fel tehát nyugodtan a maga céljaira. Sőt a nemes ember az adóslevelet is elutasította, amelyet neki Holzhauser felajánlott. Bertalan ennél fogva megvette növendékeinek a téli ruhát, többi kiadásait is fedezte — az a nemes ember pedig sohasem tért vissza pénzéért.

Midőn Holzhauser más alkalommal ismét nagy anyagi gondok közt volt, váratlanul megjelent nála egy volt növendéke. Ez bűnbánóan bevallotta, hogy valamikor apróbb részletekben 300 forintot idegenített el tőle. Mivel pedig lelkiismeretének nem tudja nyugalmát találni, eljött ezt az összeget megtéríteni. Holzhauser nagyon fájlalta ugyan egykori növendéke ballépését, de megbocsátott neki, a megtérített pénzösszeget pedig a lehető legalkalmasabb időben kapta vissza tőle.

Dr. Szyllaba Emil
pápai kamarás, ny. hittanár

(Folytatása következik.)

Katolikus gondolkozás.

Nem is olyan egyszerű dolog a katolikus álláspont. Minket jelzavakkal, ujságcikkekkel és hírveréssel nem lehet megghatni, mert hosszú bölcseleti és hittudományi kiképzésünk alatt hozzászoktunk ahhoz, hogy állásfoglalásunkat tudományos pontossággal körvonalaztuk és hasonló pontossággal bizonyítottuk és védelmeztük.

1. Tehát a katolikus álláspontot tanulni kell.

Nálunk kiveszőben van az olyan öregurak alakja, akiknek liberális felfogásán világiak is megütköznek. Valaki így fejezte ki megütközését: „Tudja, plébános úr, van a pápának egy könyve, amit úgy hívnak, Index. Pap bácsi a püspök úrtól engedélyt kért, hogy tiltott könyveket olvashasson s azóta egyebet sem csinál, mint örökösen bújja. Most már érti a gondolkozását?”

Középszerűségeket, szintelen és újpogány kiadványokat ne olvassunk. Minden tábor színvallást követel és első dolga, hogy követőit eltiltja a templomtól és kat. sajtótól. És mi annyira erőseknek érezzük magunkat, hogy beengedjük lelkünkbe a tévedést, mely sérti hitünk tisztaságát és elhomályosítja ragyogását? Nem így tett az az öreg pap, akinek egy hitellenes könyvet kellett megcáfolnia. Térdenállva olvasta és minden sora után egy Üdvözlégyet mondott.

Nekünk először az igazságot kell ismernünk s az igazságot az Anyaszentegyház tanítja. Tanulmányozzuk tehát odaadással a Szentatya körleveleit és beszédeit, primásunk, püspökeink és az Actio Catholica megnyilatkozásait és ha nem akarjuk, hogy az idő eljérjon felettünk, tanulmányozzunk át minden évben legalább 3—4 kötetet, hogy a hittudomány mai kérdéseivel tisztában legyünk.

Akkor az ilyen kérdésekben is van biztos álláspontunk: háború és béke, faj és vallás, szociális kérdés és kommunizmus, állam és Egyház, állam és nemzet, katolikus nevelés és állam, Egyház és egyesületek stb.

Akkor majd teljes öntudattal állíthatjuk, hogy katolikus azt jelenti, hogy igaz, nem egyoldalú és egyedül üdvözítő. És minél inkább igyeksenek törekvő hírverők tőlünk kölcsönzött részigazságokkal és túlzásokkal telekürtölni a világot, annál hangosabban fogjuk hirdetni: nálunk az egész igazság, nálunk az egész látóhatár, nálunk az igazi béke és a magyar jövő kulcsa és az örök üdvösség.

Amit állítunk, bizonyítjuk is alapos tanulmányaink segítségével. A támadások kivédésére pár gondolatot jegyzek föl a közelmúlt tanulságaiból. Amikor a mexikói és spanyol véres üldözés javában tombolt, XI. Pius pápa megbélyegezte az ellenséges sajtót és rádiót a hallgatás

összeesküvésével, akárcsak ma is hallgatnak az istentelenség térhódításairól és borzalmairól. Viszont a hazugság összeesküvését állapíthatjuk meg, amikor hencegnek, ködösítenek, vádolnak, izgatnak, ígérek, fenyegetnek, nemzeti és ideális hűrokon játszanak, hogy valaki számukra kikaparja a sültgesztenyét. Egy régi receptet is idézek: Szalézi Szent Ferenc mondotta korának eretnekeiről: „Ha törölnék írásaikból azokat a szakaszokat, melyeket türelmetlenségük, haragjuk és gyalázkodásaik kifejezésére pazaroltak, kötetek tetemesen megrövidülnének.” Ha az ellenfélről kimutatjuk, mit hallgat el, mi-
ben hazudik és mit lehet közönséges indulatok számlájára írni, verhetetlenül áll a katolikus álláspont.

Nem elég a mi igazságunkat tanulni, védeni és bizonyítani, hanem lelkünk egész irányát, gondolkozásunkat és érzéseinket állandóan szemmel kell tartanunk, mert a féligazságok és indulatok nemcsak a tömeget, hanem a papot is félrevezethetik, ha lelkét nem gondolja. A test, a világ és ördög szemfényvesztéseivel szemben csak az őszinte gyónás és a rendszeres lelkiismeretvizsgálat képes felvértetni. Ezért különös fontossága miatt külön vehetjük:

2. Vigyázzunk gondolataink tisztaságára.

Szent Ignác azt ajánlja, hogy a lelkiismeretvizsgálást először a gondolatokról, azután a szavakról, végül a cselekedetektől végezzük. Viszont a gyónási és gyóntatói gyakorlat a tízparancsot veszi irányadónak s ezért a legjobb módszer a napi lelkiismeretvizsgálatot is a tízparancs szerint végezni. Ez alázatosságra is nevel, mert a legjobb esetben is csak haszontalan szolgáltnak találjuk magunkat, mert csak azt tettük, amit Isten parancsol. Vegyük csak sorra!

I. parancs. Hit: katolikus-e vagy földies gondolkozásom? —
Imádás és mély alázat: milyen imaéletem? milyen alázatosságom? —
Remény: nem vagyok-e szomorú, zavart, békétlen, csüggeteg?

Szeretet: lanyha, rest vagyok-e Isten szolgálatában?

IV. parancs. Engedelmeség: őszinteség, szeretet, engedelmes gondolkodás.

V. parancs. Szeretet: jóvélelem, jóakarát, türelem, megbocsátás.

VI. parancs. Tisztaság: azonnal ellenállok-e a kísértő érzéseknek és gondolatoknak?

VII. parancs. Anyagi gondok nem szárítják-e ki lelkemet?

Azt mondják a lelki emberek, hogy bűneink harmadát szavainkkal követjük el és aki beszédében nem vétkezik, tökéletes ember. Hosszabb-rövidebb lelki élet után cselekedettel ritkán vétkezünk. Arra azonban kevesen gondolunk, hogy azok a bűnök és gyalóságok, melyeket szóval vagy cselekedettel elkövetünk, gondolatainkból erednek. Ezért mondja Szent Ignác: „Examen fiat primo de cogitationibus.”

A legtöbb ember nem vigyáz gondolataira és ezért a különböző érzések és viharok játéklabdája. Sokszor téved és csalódás éri. Aki törődik gondolataival, hamarosan úrrá lesz lelke felett: „Anima mea in manibus meis semper.” Így kapcsolódnak a lelkek megkülönböztetésének szabályai a lelkiismeretvizsgálattal és a mindennapi élettel.

3. Az idő nyílt színvallást követel.

Nem a katolikus vidék lett hűtlen Krisztushoz, sem a lelkipásztorkodás nem mondott csődöt. A legnehezebb előfeltételek között is megállottuk helyünket: begyógyítottuk az előbbi világháború sebeit, átéltük Trianon vagy a megszállás keserves éveit. Sőt a világlátott katonák mondják: „A katolikus nép, az más.”

Évszázadok bűnei, évszázadok mulasztásai gyűltek fel és Isten különböző színű ellenségei fogtak össze, hogy fegyverrel, vérrel és hírveréssel rabszolgaságba hajtsák a világot és megsemmisítsék a kereszténységet. Nemcsak a földet akarják uralmuk alá hajtani, hanem minden istennek és természetfelettinek is hadat üzennek. Nem egy az ellenség, de a színek valamennyi árnyalatát egyesíti ez a név: harcos istentelenség.

Az Anyaszentegyház nevelő intézmény. Krisztus Urunk a megkeresztelt hívek lelkének nevelését az Anyaszentegyházra bízta. Más a testgyakorlás, más az oktatás és más a nevelés. Keresztény ember lelkét nem szabad másképp nevelni, mint Krisztus képmására, Krisztus tanítása szerint és Krisztus kegyelmi eszközeivel. *Keresztény nevelői rendet* is alapított Krisztus és ennek tagjait az egyházi rend szentsége ékesíti. Ők a keresztények hivatalos nevelői. Tőlük kapják a nevelői megbízást a keresztény szülők, keresztszülők, bérmaszülők, tanítók, egyesületi és közéleti vezetők. Krisztus népét csak Krisztus tanítása szerint és az Anyaszentegyházzal egyetértésben szabad nevelni.

Ma mindenki nevelni akar. Ismerős és ismeretlen egyéniségek és együttesek akarják boldogítani az ifjúságot és népet, sőt erre kizárólagos jogot igényelnek hazafias és más jelszavak hangoztatásával.

Mi nyílt színvallást követelünk egyesektől és szervezetektől, akik híveink lelkére számot tartanak:

a) Velünk tartasz-e vagy ellenünk? Elfogadod-e az Egyház vezetését a keresztény nevelésben vagy nem?

b) Megköveteled-e neveltjeidtől a minimális kereszténységet: a napi imát, a vasárnapi misét, húsvéti gyónást és az egyházközség támogatását?

Akik nem hajlandó szóban és *tettekkel* szint vallani, sem paptól, sem meggyőződéses katolikustól ne várjon támogatást. Nem működhetünk közre abban, hogy a kereszténységet a lelki élet széleire szorítsák és Hamupipőke szerepére juttassák. Egy a mi Mesterünk, Krisztus! Keresztény embert és népet csak Krisztus tanítása szerint szabad nevelni.

Mi csak haladjunk a magunk útján és erősítsük katolikus mozgalmainkat, mert ez az egyedül biztos út Isten dicsőségére, a hívek lelki üdvösségére és magyar hazánk és népünk igazi javára.

4. Minden viharban világhódításról énekelünk.

a) *Krisztus megígérte: „Non praevallebunt.”*

Az apostoloknak elég volt a Mester szava, pedig 300 éves katakombába vonultak. Nekünk nyitva áll az Egyház 2000 éves történelme, hogy erőt merítsünk. Katakomba-életet él az Egyház a föld jelentős területein. Minket sem fog kímélni az *idők* sodrása, de ma más az erők aránya és tízszer gyorsabb a fejlődés üteme.

Az Egyház a Mester életét ismétli, aki egy lélekzétvétellel hirdette előre a jeruzsálemi úton: „Filius hominis crucifigitur et tertia die resurget.” Valóban nincs is messze nagypéntek dele és húsvétvasárnap hajnala, sem a véres Kálvária és a dicsőséges szentsír. És Szentatyánk ismételten hirdeti, hogy maga Isten fog beavatkozni és a kereszténységet győzelemre segíteni és hogy ez küszöbön áll.

b) *Isten ellenségei nem is oly hatalmasok, mint gondolják.* Az egyik vereség a másik után éri őket.

Óriási veresége az ellenségnek, ha minden titkát tudják. Az utolsó századokban, de kivált a mult háború óta számtalanszor leleplezték önmagukat. Mindenkinek élénk emlékezetében van a mult világháború, abban a szabadkőművesség szerepe, aztán Trianon, Versailles, a mexikói, spanyol és orosz borzalmak. Ma nem kell köteteket tanulmányozni, hogy megtudjuk a vallás helyzetét a Pyreneusoktól Wladiwostokig: 24 óra alatt világos képet adnak honvédeink, a német katonák és az orosz foglyok és menekültek. Ma csak az nem lát, aki nem akar.

A másik vereség az ötéves háború. Csak egy teljesen ép nagyhatalom volna képes az Egyházat oly tartósan elnyomni, mint a régi pogányság. Az ötéves anyagcsata, a borzalmas pusztulás és a számtalan belső feladat máris a kimerültség jelét mutatják. És ha a háború végkimerülését meggy?

A harmadik vereség: Isten maga dolgozik a lelkekben. A földbe temetkező ember lelkében ma nagy átalakulás megy végbe. Nem akart tudni Istenről, Krisztusról, kegyelemről és most meg kell oldania napról-napra a szenvedés és halál kérdéseit. A népmissziók meglehetősen elhallgattak, most Isten hirdet bűnbánatot a világnak. Arcvonal és háterszág között nincs különbség. A szegénység és szenvedés hasonlókká tesz a mi Urunkhoz és fogékonnyá tesz az evangéliumra. Földies jelszavak, tagadáson felépülő rendszerek lehullanak a lelkekről a való tények hatása alatt. Isten pedig alapos munkát szorított végezni.

c) *Az Egyház sohasem volt jobban felkészülve a hódításra, mint ma.*

Az Egyház fája már kétezer éves. Gyökerei és ágai az örökkévalóságba nyúlnak. Vannak rajta száraz ágak is, melyeket lesöpörhet a vihar, de gyökerét és élő ágait soha.

XI. Pius pápa 1922 óta szakadatlanul hirdeti és szervezi a katolikus akciót és Krisztus Király világhódító parancsa 1925 óta a hívek közkinccse lett. Minél jobban szétforgácsolódik a társadalom, annál inkább tudatára ébred a katolikus világ, hogy minden meggyőződéses katolikusként egyetlen mozgalma van: az Actio Catholica.

A katolikusok tétlensége és lanyhasága könnyen megtéveszthet minket is, Isten ellenségeit is, de a tények fényesen rációfolnak. A mexikói és spanyol egyházi állapotok egyáltalán nem voltak irigylésre méltók és mégis megállották helyüket. Minden üldözés vagy ravasz elnyomás az Egyház fénykora és győzelmének előhírnöke volt.

d) *A világot újra fel kell építeni* a háború és utóhullámainak elcsendesedése után. És akkor jövőnk mi!

A természettörvényt és a kegyelmi rendet ideig-óráig lehet ta-

gadni, sőt lábbal tiporni, de az emberi természetet megváltoztatni és Isten kegyelmét nélkülözni nem lehet. Isten nélkül még tűrhető állati életet sem lehet élni. Minden erőszakos beavatkozás magán hordja halálos ítéletét. Az életnek és újjáépítésnek egyetlen lehetséges útja Krisztus törvénye. Minél nagyobb volt a pusztulás, minél mélyebb örvénybe sodródott az emberiség, annál nagyobb szüksége lesz az örök építőre, az Egyházra, mely a természettörvény és isteni kegyelem egyedüli őre.

Ma a világ hallatlanba veszi a Szentatya karácsonyi szózatait. Semmi kilátása sincs békeközvetítésének. A lábbal taposott természet-törvény és a visszautasított kegyelem fogja kényszeríteni a népek felelős vezetőit arra, hogy a szakadék szélén vagy az örvény fenekén kimondják: „Eddig és ne tovább!” Akkor majd ugyanúgy fog harsogni a katolikus hírverés, mint ma a gyilkos gyűlölet: rádión, sajtón, tömeggyűléseken és a községi dobos ajkán.

Olyan hódítások küszöbén állunk, melyekről eddig álmodni is alig mertünk: ha volt tömeges vallásszakadás, lesz tömeges visszatérés; ha egységes lesz a kereszténység, hatalmas missziós mozgalom indul meg, hogy ledöntsék a bálványoltárokat és nagy népeket vezessenek Krisztushoz, hogy végre megvalósuljon a Jó Pásztor óhaja: „És egy akol leszen és egy pásztor.” Ot évig talán azért kímélt meg az Isten, hogy Kelet és Nyugat megtérítésében a magyarság legyen a zászló-tartó.

Ezért a dicső győzelemért érdemes szenvedni!

A háború végső tetőzése felé közeledik: óriások harca az összes harctereken. Keresztény hitünk és földrajzi helyzetünk magyarázza az elmúlt ezer év és a jelen mérhetetlen véráldozatait. Ezen a sötét éjen

5. csak a hit és a szeretet képes átvezetni.

a) *Hitünk ezt mondja: Jövönk jó kezekben van.* Istennek gondja van a világra. A gondviselő Isten és a Nagyasszony mindig szerették és védték a magyar nemzetet. Jobb kezekbe nem is tehetjük. Kötelességünk a megtérés és engesztelés:

„Jaj, török, tenéked haragom vesszejének:

Az vagy, de eltörlek, ha ezek megtérnek.”

b) *Csak az Úr Jézus lángoló szeretete* képesít a mai áldozatokra. Le kell számolnunk lélekben, és ha Isten akarja, valóságban életünkkel, egészségünkkel és az anyagiakkal.

Jézus Krisztusnak sem volt könnyű a teljes leszámolás. Három óráig küzdött, imádkozott és vérrel verítékezett az Olajfák hegyén. De megerősítette az angyal és egyenes léptekkel ment szembe a poroszlókkal. Majd végigjárta igazságtalan bíráit, végigjárta a keresztutat, vállán a nehéz kereszttel, imádkozott a keresztfán és imádkozva fogadta a halált. Sőt hogy megmutassa túláradó szeretetét, Longinus katona mély sebet ejtett oldalán: megnyitotta nekünk isteni Szívét, melyből vér és víz folyt ki. Megmutatta, hogy utolsó csepp vérének is érettünk áldozza és szent Szíve szenvedésünkben és halálunkban biztos menedékünk.

A magyar nép meggyőződéssel mondja: „Ha Krisztus szenvedett, nekünk is szenvednünk kell.” Nincs is az a földi hatalom, mely a magyart el tudja választani a szent kereszttől. Hogy a gyakorlatban is ilyen egyszerűen menjen, gyakran és sokat kell imádkoznunk az Olajfák hegyén, hogy nagypénteken férfiaknak és áldozópapoknak találassunk. Ha már Isten azt akarja, hogy mindennap készen álljunk a teljes áldozatra, szorítsuk szívünkhöz a feszületet és indítsuk fel magunkban a megfeszített Jézus szeretetét. Aztán elragadó szerelemmel lépünk az isteni Főpap nyomába.

Ez az egyetlen tudományunk, ez a mindennapi gyakorlatunk, ez a Keresztrefeszített szeretete, ez az Isten egyetlen biztos kegyelme, melyhez sem önzés, sem hiúság nem fér, sem a csalódás nem veszélyezteti. A keresztút az imádság útja, a keresztút az alázat útja, a keresztút a szeretet és erények próbája és koronája. Ez az igazi papi lelki gyakorlat, melynek sikeréért maga a Mester kezekedik. Olyan kegyelmek forrása a kereszt, melyeket soha el nem értünk volna. Lelkünk megszentelése és gazdagítása után méltókká tesz arra, hogy megvalósítsuk Krisztus békéjét Krisztus országában.

L. B.

Misztika magyarul.

Egyszer az én kedves barátom, Malesherbes atya, solesmi bencés, aki hadifogolyként volt Svájcban internálva, haragosan jött le hozzám a meredek úton a Maigrange-ba, azzal, hogy azokkal a keményfejú fribourgi papokkal nem lehet okosan beszélni. A multkor is neki estek, mikor azt állította, hogy Isten akarata szerint tulajdonképpen az egész világon minden embernek, férfinak és nőnek egyaránt szerzetessé kellene lennie, mert ha így ki is halna az emberiség, érvényesülne az elv, hogy a szűzesség magasabban áll, mint a házaselet. Most meg azért nevetik ki, mert azt mondta nekik, hogy széles e világon minden ember misztikus szemlélődésre van teremtve, s ő képes arra bárkit is egy félesztendő alatt ránevelni.

Nem akartam magamtól elidegeníteni. Hiszen ő volt egyetlen ismerősöm, aki helyeselte akkoriban vajdó szándékomat, hogy átlépek a Kármelbe. Csalhatatlan misztikai nevelőrendszerét nem ismertem; ki tudja, hátha eredményes? Így hát nem mondtam neki mereven ellent, amit birt volna ki sértődés nélkül, s továbbra is jóbarátok maradtunk. Mert azért nagyműveltségű és rendkívül érdekes ember volt, bogarainak ellenére. Ezenkívül pedig gyönyörűen beszélt franciául, amit a svájciakról nem lehet mondani.

Ha azonban minden befolyástól és érdekeltségtől mentesen latolgatjuk a kérdést, vajjon csakugyan minden ember vagy mondjuk így: minden keresztény katolikus hivatva van-e a misztikára, akkor nem így beszélünk. Tudom, hogy egy tavaly megjelent szakmunka szintén igenlőleg felel e kérdésre, de ezzel szembeállítom Szent Terézia tekin-

télyét, aki a leghatározottabban állítja, hogy a „Belső várkastély” negyedik lakosztályának ajtaját nem szabad erőszakosan fészegetni, mert azt az Úristen annak nyitja ki, akinek akarja s pórul jár, aki abba be akar tolni, mert kiteszi magát az ördög cselvetéseinek, aki hamis misztikával szolgál neki. A negyedik lakosztályban kezdődnek ugyanis a misztikus imák. Ki lehet továbbá olvasni műveiből azt a meggyőződését, hogy az életszentség nem fordul meg misztikus kegyelmeken, hanem azok nélkül is lehetséges.

Viszont azonban az is kétségbevonhatatlan tény, hogy a misztika a lelki életnek poézise, gyönyörűsége, legszebb virágzása s nagy mulasztást követ el az, aki nem fogadja el Istennek arra irányuló hívását, vagyis a lelkében esetleg meglevő adottságokat nem igyekszik magában kifejleszteni. Márpedig tapasztalataim alapján merem állítani, hogy ez utóbbiak, bár minálunk nem olyan gyakoriak, mint a latin országokban, főleg a spanyoloknál, de azért mégis előfordulnak. Érdemes tehát a lelki haladásnak ezen repülőgép-vonalával foglalkozni s annak előnyeit a gyalogláshoz vagy más, lassúbb alkalmatossághoz szokottak előtt feltárni. Hiszen a papnak már azért is illik róla valamicskét tudnia, hogy eligazodjék a vezetésére bízott lelkek egyikén-másikán. Van erről a tárgyról manapság már magyar nyelven is szakmunka elég: mi itt csak dióhéjba akarjuk foglalni főbb kérdéseit, egyebekben Péter Müller kitűnő misztikus kézikönyvére utaljuk olvasóinkat.

Legelsősorban tisztázzuk a kérdést, hogy mi is tulajdonképpen az a misztika? Nem egyéb, mint az Isten-ismeretnek egy sajátos útja, melyben a lélek valami érthetetlen módon, mintha közvetlenül érzékelné Istent, olyanféleképpen, mint ahogy a szívacs érzi az óceán vizét, melyben él, s mely áthatja az egész lényét, testének valamennyi pórusát. Röviden kifejezve: *theologia mystica*, titokzatos istentudomány, nem pedig bizonyos rendkívüli kegyelemnyilvánulásoknak, elragadtatásoknak, látomásoknak, lebegéseknek stb. összessége. Ez utóbbiak kísérhetik, de semmiképpen sem tartoznak a lényeghez. Létezésében katolikus ember nem kételkedhetik, mert ha nem is kifejezetten dogma, benne van az universale magisteriumban.

Mivel mi itt magyar vonatkozásaiban akarunk vele foglalkozni, nézzük azt, vajjon alkalmas-e rá a magyar lélek?

Hogy valamikor mennyire az volt, arról tanúskodnak árpádházi szentjeink legendái. A jelenkorban természetesen másképpen áll a dolog. A hitújítás erősen a racionalizmus irányába tolta el a művelt osztályhoz tartozó honfitársaink gondolkozását; az pedig megölője az erős hit talajából sarjadó misztikának. Hiszen ahol az előbbi megvan, ott a protestantizmus is kitermelte annak bizonyos párhuzamosát. Hogy ezt Magyarországon is megtette volna, arról, egy-két egyedülálló esettől eltekintve, nincs tudomásom. Egyes protestáns misztikusok nagy hírre tettek szert. Sőt a mohamedánizmus terén is érdekes példáira akadunk. Ennek magyarázata az, hogy aki hisz a személyes egy Istenben, és tévedésében jóhiszemű, az képes is iránta lángoló szerelemre gyulladni s abból kifolyólag őt misztikusan érzékelni. A mi jó népünknel megvan a hit, a tudatlanság folytán azonban sok az olyan misztika, melyben nincs köszönet. Az álmisztikáról Görresnek négykötetes nagy műve csodaérdekes dolgokat tud mondani.

Nekem ezzel a kis dolgozattal az volna a szándékom, hogy pártársaimnak figyelmét irányítsam rá a misztikára, és pedig nem annyira annak elméleti részére, mint inkább gyakorlati lehetőségeire. Mert igaz ugyan, hogy az Istennek különös és nem mindenkinek jutó kegyelme, de azért az egyén részéről bizonyos természetes hajlamoknak kifejtését teszi szükségessé, melyeket, példának okáért, a túlzott aktivitás és a magánynak elhanyagolása csírájukban fojt el. Ezért érthető, hogy különösképen a felebaráti szeretet gyakorlatának terén működő szerzetek, mondjuk az Irgalmas Nővérek előjárói nem jó szemmel nézik, hogy alattvalóik misztikus tartalmú könyveket olvassanak, mert azok elidegeníthetnék őket céljuktól. Maga Szent Ignác is, bár neki olyan magas misztikus kegyelmekben volt része, társaságát erélyesen irányítja inkább az aktivitás terére. Exerciciumai és elmélkedési módja is ennek a szolgálatába van állítva. A mi egyházmegyei papságunk, ha nem csalódom, nagyjából ignaciánus színezetű, de nem látom, miért ne lehetne annak soraiban a kármelita típus is képviselve. A csuhát nem mindenki öltheti magára, de a lelkületet igen. Hányan fordultak már hozzánk — egyházmegyei papok — felvételért, melyet a körülmények megakadályoztak; de mi akadály van annak, hogy odakint legyenek szemlélődők? Intenzív aktivitást a misztikával — ha nem csalódom — csupán a nagy szentek tudtak összekapcsolni, mint egy Szent Terézia, Arsi Szent János, Don Bosco, Hofbauer Kelemen, de nem minden egyházmegyei papnak elfoglaltsága akkora, hogy napi néhány órai magányt lehetetlenné tegyen. Mert annyi bizonyos, hogy a magány szeretete a legelső jele annak, hogy az illető lélek esetleg misztikus életre van hivatva.

A magányt szeretők körén belül szükséges hozzá az eleven, mélységes hit, az abból folyó természetfölötti élettel együtt. Ha ez talán nincs is meg kezdettől fogva, ez nem ok a csüggedésre, mert ez kifejlészthető. Ennek eszközei az állhatatosan gyakorolt elmélkedés, ima és a lelki olvasmány; ez utóbbi különösen a szentek életének köréből. A lelki élet művészet, s miként a festőnek ismernie kell a nagy mestereket, úgy illik tanulnia a magunkforma kicsiny kaliberű lelkeknek a mi nagyjainktól s lelkesednünk az ő példájukon. „*Anch'io sono pittore!*” — „Én is festő vagyok!” Kiáltott fel Correggio lelkesülten Rafael Szent Ceciliájának láttára Bolognában. Nem merem kimondani a párhuzamosát, pedig gyávaság részemről, mert hiszen az Úristen mindegyikünket életszentségre hívott, tehát bárki megteheti.

Mármost mit kell tenniök azoknak a szélesebb körben a szűkebbhez tartozóknak, hogy megkapják a misztikus szemlélődés kegyelmét?

Semmit. Illetve azt, amit az apostolok tettek a Szentlélek eljövele előtt, akik „mindnyájan állhatatosak valának... szívvel-lélekkel az imádkozásban... Máriával, Jézus anyjával...” Tehát semmi különöset, mert az említett kegyelmet az Úristen tetszése szerint adja vagy megtagadja, s ez utóbbi esetben sem veszünk, mert hiszen az imaélet magában véve is boldogít és biztos útja a mennyországnak. De ha megadja, akkor sejtelmünk lesz arról, hogy mi a mennyország és lelki életünk egészen új vágányra terelődik, amelyen az ima megszűnik teher lenni s legédesebb foglalkozásunkká, legszórakoztatóbb időtöltésünké válik; amelyen az Isten akaratával való szembeszálláshoz és a megfontolt bocsánatos bűn elkövetéséhez — úgy érezzük —

nem volna bátorságunk. Azaz, hogy megálljunk: nagyot találtam mondani. Sajnos, ez csupán a szemlélődés tartama és utóhatásának ideje alatt van így, s azután újra elkövetkezik a küzdelem a kísértések ellen, annál inkább, mert az ember legtöbbször még erényeinek kiépítése előtt részesül ebben a kegyelemben, s azt azután folytatnia kell, mígcsak a lelke — már amennyire ez a földi életben lehetséges — egészen körül nincs bástyázva. Erre pedig egy földi élet legtöbb embernél nem is elégséges. A befejezés a tisztítótűzre marad.

Mármost mi is tulajdonképen, illetve miképen jelentkezik ez a misztikus szemlélődés. Páter Müllernek nálunk éppen ma reggel felolvasott elmélkedésében van szó arról, hogy a legméltóságosabb Oltáriszentség jelenlétében az ember lelkét néha teljesen elárasztja az áhítat s ilyenkor szinte *érezkeli* az Úr jelenlétét.

Ez az és semmi más. Ne képzeljünk alatta valami, nem tudom, milyen rendkívüliséget. A theologia mystica nem egyéb, mint az Úristennek lelki érzékelés útján való s éppen azért végtelenül gyönyörködtető és boldogító megismerése.

Önmagunkban földiézní nem vagyunk képesek. Esetről-esetre Isten ajándéka s addig tart, amíg Ő Szent Felsege akarja: néha pillanatokig, néha órahosszat, s van rá eset, mikor napestig elhúzódik, úgyhogy az illető mintha álomba volna merülve, úgy végzi teendőit. Azután elmúlik s nem ritkán hetekig, hónapokig várhat rá a lélek, míg újra megismétlődik. Úgy jön rá az emberre, mint valami szédülés, valami mámor, mely nem szünteti ugyan meg az érzékek működését, de kisebb-nagyobb távolságot vet a lélek és a külvilág közé, úgyhogy annak benyomásait alig-alig hallja, látni pedig nem látja, mert hiszen szemei önkénytelenül is lecsukódnak. Feltétele természetesen az emberektől való félrevonulás; a magány, de megeshetik, hogy rájön az emberre még mások társaságában is, ez azonban ritka eset.

Igen, a magány. Ezt nézetem szerint minden papnak biztosítania kellene önmagának. A *Vie Spirituelle* lapjain olvastam egy francia misztikus úrinőről, akiről mindenki tudta, hogy délután kettőtől négyig — ha jól emlékszem — nem volt otthon sem férje, sem gyermekei, sem vendégei számára. Szent Bernát ugyanilyenfélére inti Jenő pápát, azt mondvá neki: „Add vissza magadat önmagadnak”, vagyis ne engedd, hogy bármennyi legyen is a hivatalos teendő, az teljesen megfosszon téged az Istennel való együttlét élvezetétől és léleknemesítő hatásától. A pap olyan, mint egy akkumulátor, mely a lelkekbe árasztja a vallásos élethez szükséges energiát. Ámde az akkumulátort tölteni kell, mert különben hamarosan odajut, hogy még egy parányi kis fényt sem képes szolgáltatni. Neki önmagában állandóan a legmagasabb volt- és ampère-számot kell készenlétben tartogatnia, hogy nagy ellenállásokkal szemben is tudjon érvényesülni. Az ő áramforrása pedig nem lehet más, mint maga az Úristen, márpedig az csupán a magányban kapcsolódik bele az ő lelkébe.

Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy a misztikus ima egyáltalában nem menti fel az embert az erénygyakorlatnak, az aszkézisnek kötelezettségétől; annyit azonban megtesz, hogy arra lelkesít, tehát könnyít a terhén. Olyasféle az egész, mint valami misztikus repülőgépen való felruccanás a sztrato-, sőt mondjuk az inoszférába, ahol a nap sugarai már megbolygatják a lélek atomjainak szerkezetét

s őket vegyi egyesülésre, az Isten akaratába való beolvadásra képessé és éhessé teszik. Igen, de a test még igen nehéz; hamarosan lent találjuk magunkat megint a föld porában s újra gyalogszerrel kell előre haladnunk. Könnyebben vállaljuk most ezt a fáradságot, mert odafent, mint valami misztikus Nebo-hegyről, bepillantást nyerünk az ígértföldjére, de az a vágy is felébred bennünk, hogy csökkentsünk testünk súlyán és tovább tudjunk odafent maradni. Ez pedig az aszkézis útján történik. Meg kell szereznünk az erényeket, egyiket a másik után, arcunk verejtékével törni magunkat utánuk. A mindennapi élet könnyörtelenül fog minduntalan rámutatni arra, hogy ez vagy az az erény még nincs meg, vagy nagyonis hiányos bennünk. Pótolni, gyakorolni, keresni az alkalmat az érvényesítésére, mert „Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit.”

Igen fontos a misztika meghatározásában ez a szó: ismeret. Nem nehéz ugyanis autohipnózis útján olyan állapotot előidézni, melyben az ember minden gondolat nélkül, jóleső érzéssel, a külvilágtól elszakadva, gondjaitól szabadulva engedi át magát egy bizonyos lelki eltompulásnak. Ezt teszik az úgynevezett köldöknézők, ez van gyakorlatban a szélső Kelet országaiban. Japánban magam is sokat hallottam róla. Mind a buddhizmusban, mind a shintóban is gyakori. Egy kis gyakorlattal ezt minden hipnotizálásra alkalmas egyén bármikor előidézheti önmagán. Olyanféle érzés, mint a morfium-mámor. Ennek természetesen lelki haszna semmi sincs, sőt mint a misztikus kegyelemnek hamisítása, nagyon káros. Szent Terézia sokat beszélt róla. Megtörtént, hogy hozzám vezettek állítólagos misztikus egyént, aki időnkint teljesen megmerevedett, vagy pedig sajátságos görcsös mozdulatokat végzett a templomban vagy otthon is, mikor imádkozni kezdett. Én mindjárt azt kérdeztem tőle, hogy mit ért meg ebben az állapotban. Kiderült, hogy semmit. Nézetem szerint ez ilyen autohipnózis volt. Veszedelemes dolog egy falusi leánynál, — mert az volt az illető — amennyiben a nép azonnal szentté avatja, ami a fejébe száll és végzetes lehet lelkiüdvé szempontjából.

No, de hát tulajdonképpen mit is ismer meg a lélek a misztikus szemlélődés folyamán? Megtudja talán, hogy mikor lesz vége a háborúnak? Nem. Egyes szentek részesültek ugyan magánkinyilatkoztatásokban, de én itt nem szentekről, hanem közönséges halandókról beszélek. Megérti esetleg azt, hogy a tomistáknak van-e igazuk vagy a molinistáknak? Szó sincs róla. Isten nem dogmatikáról beszél neki, hanem önmagáról, s úgy engedi magát végigtapogattatni, amint tényleg van, tudniillik a maga teljes érthetlenségében.

Márpedig igen nagy dolog megérteni, hogy Isten érthetetlen és ez az emberi ész, mely miatt annyira hajlandók vagyunk a fejünket magasra emelni, tökéletesen tehetetlen övele szemben. A misztikus szemlélődés nekünk nem mond többet Istenről, mint amit Ő Szent Felsége a csipkebokorban Mózesnek önmagáról kinyilatkoztatott e szavakkal: „Én vagyok, aki vagyok.” Létét kézzelfogható bizonyossággal állítja elének olyannyira, hogy amíg ez az állapot tart, lehetetlenség volna ezirányban kísértést szenvednünk; lényegét illetőleg azonban tökéletes sötétségben hagy bennünket, mert annak kifejezésére nincs emberi szó és fogalom. Az olyan magasztos valami, hogy azzal szemben részünkről csupán csak hódolatos leborulásnak van helye.

Ugyanakkor érezzük azt is, hogy az istenségnek ez a határtalan óceánja, melyben a mi kilencven milliárd fényévnyi sugárral bíró világ-egyetemünk parányi csöppnek szerepét játssza, végtelenül szeret bennünket. Valóságos napfürdőt veszünk és sütkezünk az ő érzelmeinek melegében. Hiszen ez a végtelen, ez az érthetetlen, ez a mindenekfölött fenséges lény a mi Atyánk, mi pedig fogadott gyermekei vagyunk, ebben a pillanatban pedig az ő ölelő karjaiban érezzük magunkat.

Hogyan összezsugorodnak, mennyire semmivé törpülnek mind-azok a világi vonatkozások, melyeket csak az imént olyan fontosak-nak tekintettünk; azok az emberi vonzalmak, melyek nélkül — úgy gondoltuk — élnünk sem volna érdemes; azok az anyagi javak, melyek-hez annyira ragaszkodtunk! Együgyű álmok voltak: milyen jó, hogy fölébredtünk. Vakok voltunk eddig, s íme, most milyen tisztán látunk!

Igaz, ez a tiszta látás nem végleges. Az ember gyarló és válto-zandó lény. A misztikus szemlélődés elmúlik; egyideig érezteti utó-hatását, de végre az is megszűnik. Sőt az sincs kizárva, hogy az ördög, aki ezen egész idő alatt tombolt tehetetlen dühében, olyan támadást intéz a lélek ellen, hogy talán még el is buktatja. (Jaj annak, aki olyan biztonságban érzi magát, hogy ezt önmagára nézve lehetetlennek tartja.) Azonban a lélek már nem a régi. Ha tényleg halálos sebet ka-pott volna, felugrik és szalad a gyóntatószékbe és megtisztul. Epedve vágyódik vissza abba a magaslatba, melyben olyan felséges kilátást élvezett. A felszállások egymást érik s mindjobban lelkesítenek az erénygyakorlatra. Lehet, hogy megszűnnek, de akkorra már a lélek megerősödött, védelmi vonala kiépült és — már amennyire e földön erről szó lehet — biztosítja minden földi és légitámadás ellen. A ma-gasba röppenések helyét pedig egy bizonyos, tiszta levegőjű magasság-ban való állandó tartózkodás váltja föl.

Páter Ernő

Szent Pál Fiai.

Az evangéliumi tanácsok alapján élő világi papi személyiségeket a jelen mostoha idők szükségszerűen követelik. Ezért *gondviselés-szerűen jönnie kell* ennek az új típusnak, akik: Isten-adta hivatásuk-ból, az evangéliumi eszmékből és a szentpáli eszményből bontakoznak ki: önelkük tökéletességére (főcél) és a lelkek üdvözítésére minden módon, minden helyen s minden körülményben (másodcél). Új-Európá-nak ezek lesznek a megtérítői.

Jellegzetességük: „*alázatos*” lelkület a gondviselő Atyával szem-ben, „*szegényes*” élet a szegény Krisztushoz hasonlóan a gazdag kül-világban és „*tiszta*”, fegyelmezett élet a Lélekből. A három evangé-liumi tanács istenes megtartása magával fogja hozni az apostoli *imás-munkás* élet szükségszerűségét is.

A szentpáli papoknak nem lehet érzéki (nyárspolgári), nem lehet csak tudományi-szellemi (katedrára való) totális életük. Nekik termé-szetfeletti *hit-remény-szeretet magasrendűségre*, hittotalításra kell len-

dülniök s e színarany szférában elégniök . . . Ezért életüket a Szentírás járja át a legkisebb részecskéjében is. Tudniok és élniök kell az újszövetségnek minden fejezetét, sőt szakaszait, mint középkori nagyjaink tudták és élték. Azért elmékedéseiket a Szentírásból végzik, mert csak abból nőhet nagygyá az Úr Jézus és énes krisztusi életük négyes korszakossága. — A krisztusi életnek négyes korszakossága oly fontos feladat, *isteni hivatás*, amely totálisan képes betölteni az énes életet és legmélyebb örömet hozni a földi életben az embernek. Ered pedig a Szentírásból és a szentpáli mélységekből. Itt csak érintenem lehet.

Első szakaszos krisztusi élet tárgya: a történelmi Krisztus. Történelmi Úr Jézus az eszmény, amelynek okoskodásnélküli, közvetlen szemlélete kell hogy megigézzé az ifjú leviták mind érzéki-szellemi, mind kegyelmi erőit s az ígézet Krisztus közvetlen közelébe állítsa őket, hogy hódoló tisztelettel úgy szolgálhassák Őt, mint szolgálták a történelmi tények hármaskörében. Külső körben az anyagi, külső világ tényei szolgálták: a betlehemi állatok, a fények, a csillag, a tenger, a szelek, a kenyér, a halak; a nagypénteki sziklák, a kárpit, a fellegek... az anyagi minden . . . Belső körben szolgálták: Szűzanya, Szent József, pásztorok, Napkeleti Bölcsék, Keresztelő Szent János, az apostolok, az ötezrek és az ötszázak . . . Legbelső körben voltak: a betlehemi éneklő angyalok, a getszemáni vigasztalók, a sírt őrzők, az égi üzenethozók, és az Emberfia fölött föl- és leszálló angyalok (Jn. 1, 51.). Idetartozik Szent Pál a zsidókhoz írott fenséges levelének tartalma . . . Akit Szent János evangéliumának történelmi Úr Jézusa nem ejt csodálatba, ámulatba, ígézetbe, magasabbfokú elragadtatásba, az nem alkalmas anyag a világi papi szerzetességre. Ifjúi leventéknek eszménye . . .

Második szakaszos krisztusi élet tárgya: a lélekben hit által fenntartott Krisztus. Lassankint a tökéletesedő világi papi nemeselek belátják, hogy a *tapasztalati* ismereten és a *logikai* belátó ismereten túl van egy harmadik ismereti forrás s ez a belső tapasztalás, az *intuíció*, *tudatbirodalmaink* jelenségeinek közvetlen szemlélete („tudatbirodalom, öntudatbirodalom, erkölcsbirodalom, istentudatbirodalom”) s ezzel a közvetlen szemlélettel kell fogadnunk szentáldozáskor az erkölcstudatunkba alázódott Úr Jézust, hogy többé ne a személyes én éljen bennünk, hanem az Úr Jézus Krisztus. „Hogy megerősödjete bennünk, s a szeretetben meggyökerezve és megalapozva legyetek, s fel tudjátok fogni az összes szentekkel együtt, mi a szélesség és a hosszúság, a magasság és a mélység, és megismerhesséte Krisztusnak szeretetét is, mely meghaladja a megismerést . . .” (Ef. 3, 16—19.) — Akinek nincs érzéke a belső ismeretforrás elsajátítására és a Krisztus-hordozás megcsodálására, az sem alkalmas a kegyelmi magasabbrendű életképviselőre. Ez a kegyelmi virágos életszakasz rendes körülmények között a „meglettek”-nek szól s a lelkipásztorkodás első éveiben fejlik. De lehetséges a rendkívülieknél egészen korán . . .

Harmadik korszakos krisztusi élet: a Krisztusban való lelki élet. Nemcsak a történelmi Krisztus előtt borulunk le szolgáló hódolattal, nemcsak a hit által *lelkünkben* élő Úr Jézushoz futunk gyermeki bizalommal, kisterézkésen, hogy imádjuk a bennünk Élőt, hanem szellemi-

leg Krisztus *szentséges öntudatába* olvadunk, hogy ott sajátítsuk el jellegekben, amire Krisztus *apostolának* égetően van szüksége. A dogmatika megkülönbözteti Krisztus testi, lelki, isteni főrészeit, a főrészeknek személyes egységét és ebben jellegzetesen a krisztusi érzéki, szellemi, isteni életet. Ezért Krisztus emberi lelkében a tudatosulásoknak is megvannak a birodalmai. Ez istenemberi tudatbirodalmakban, tehát szentséges Szívében, mint a Szeretet végtelen szigetén élnek az égi szentek, angyalok, a kiválasztottak és az apostoli egyháziak. Az apostoliak a nap-naputáni köteles és áldozatos tennivalóiknak, szent szándékaiknak *krisztusiasságát* Jézusból merítik. Már „csak” Krisztusban élnek az „érettkorúak” s onnét az Atyába térnek, ahol a szentpáliak: vannak, élnek, mozognak... Ez a harmadik korszakos élet a szentpáliak otthona, amely az előbbiekből, az első s a második korszakos krisztusi életből természetszerűen ered. „Aki az ajtón megyen be, pásztora a juhoknak. Ennek az ajtónálló — Lélek — ajtót nyit... Én vagyok az ajtó. Aki énrajtam keresztül megyen be, üdvözül; és *bejár és kijár, és legelőt talál*” stb. (Jn. 10, 1—21.)

Vége a *negyedik* korszakos krisztusi élet: a *Corpus Christi Mysticum*-ban áll fenn. Az Egyház a Corpus Christi Mysticum, a titokzatos krisztusi Test. A földön ez a legszentebb egység, amelynek a kegyelmes lelkek tagjai: lába, keze, válla, feje; tán szolgálai, gyermeki, baráti és jegyesi lelkülettel. Ebbe az isteni egységbe olvadnak végre a szentpáli, a világi papi tökéletesek, az Új-Európa szent napszámosai, de már önakaratról *teljesen* lemondva, tehát tökéletesen *átadva*, mint a jegyesek, mint eszközök, mint orgánumok, mint *szőlővesszők a Szőlőtőnek*. „Miként a szőlővessző nem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem marad a szőlőtőn: úgy ti sem, ha én bennem nem maradtok. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők.” (Jn. 15, 1—8.) — Ez a negyedik korszakos krisztusi élet az elszemélytelenedésnek teljessége, a hősiesség, a szentség. — Tehát:

A szentpáli fiak élete, amint e korszakos krisztusi életből kitetszik, a tökéletes természetfölötti hit-remény-szeretet-életnek teljes megvalósító törekvése. Életük *külsőleg* a jelen világi papok életéhez hasonlít, de *belsőleg* a szentpáli életre térve a világ „sójává” lesznek. Szent Pál volna életeszmenyűk, ezért szentpáli jellemalkatot kell kiépíteniök önmagukban: *Omnibus omnia factus*; körüljárván, jót cselekedvén mindenütt, az Úr Jézus példájára.

Szentpáli papok *nem* élnének szerzetesi közösségben. A közös életű szerzetesrendek szent óvóhelyek a lelkek megvédésére; belőlük áradt a multban az egyéni, nemzeti, nagyvilági szent hullámok legtöbbje. De újabban szükséges, hogy egyenkint is berendezkedjenek a tökéletességre szomjasak, főleg pedig az igazi apostolok.

Élnének *magánosan*, plébániákon. Legjobb, ha nem háztartással. Ma már legtöbb helyen az étkezést a közös kifőzőkkel, vagy most még szerzetesnők zárdáiival oldhatják meg. Plébániákon a házi dolgokat sekrestyések vagy inasok végeznék el, akiket megszentelné a szentpáli lelkületű lelkész élete. — Sok-sok időt nyernének ilyenén berendezkedéssel, amit lelki elmélyülésre és a hívek lelki gondozására fordítanak. Arsi plébánossá s szent káplánokká lennének, akikből áradna a kegyelem, a Szentlélek ajándékozóné és az isteni karizma.

Igy lennének asztalra helyezett evangéliumi gyertyákká! A hívek a szent papokat rögtön megérik s követik őket és segítségükre vannak mindenben. Az oltárról élnek a jó papok. Tán erre választva is vagyunk... A 20. században? Nem tudom. De azt tudom, hogy Krisztus nem látogatta meg az Ő üdejében élő szentföldi szerzeteseket, noha többezren közösségben éltek ószövetségi törvények szerint. Szentírásunk sehol sem emlékezik meg róluk és életükről.

A közösségen kívül élő világi papok, kiknek evangéliumi tanácsok *a minden* ez életben, igazi szerzetesi lelkek: tökéletesek. Ezért nem igénylik *a publicitást*, a külső distinkciót. Minden publicitás sok-sok hiúságnak, sőt gőgnek is a forrása. A magány: a törekényeknek védelme, az egyeseknek öröme, az eredetieknek gátlása és megkötése. Az evangélium egyszerűen a kamrákba küld, hogy ott, ahol senki sem lát, dicsóítsuk az Alkotót...

A közösségnélküli nemesek életében: *gyorsabban* fejlődik a szép egyéniség, *áradóbb* a személyiség, *sűrűbb* az evangéliumi eszme-megvalósítás és *keményebb* a jellemkötésnek vasszükszerűsége. Ezért áldott az, aki e nemesekkel gazdagítani fogja a Szentegyházat! *Jöjjenek a magánosságnak szent papjai!*

Az apostolok három évig együtt voltak Jézussal, azután szétoszolva apostolkodtak a szent evangélium megélése alapján; ugyanígy a kispapok néhány évig a szemináriumban nevelődnek, azután kiki rendeltetése helyére megy, ahol apostollá vagy bérénccé lesznek.

„Caritas Christi urget nos...”

O—y

Feszültségek föloldása a pap szívében.

Merész hasonlattal szeretném előrevetíteni tárgyunkat: a pap lelke hasonló az Oltáriszentséghez. Parányi kenyér, de benne a mennyiség kiegyenlítődik a kiterjedetelenséggel, a látszat a valósággal, az enyészet a halhatatlansággal, a személy az anyaggal, a teremtmény az isteni lényeggel, az ember az Istennel. A végtelen és egyszerű Istenben kiegyenlítődnék az ellentétek. Márpedig a kereszténység nem más, mint az emberi élet részesedése az isteni életben: *complexio oppositorum*, egyetemesség (*catholicitas*), végtelen távlat átölelése.

Nem csoda tehát, ha olyan ritka a szent pap, a kiváló keresztény, mert nem könnyű szédítő ellentéteket kiegyenlíteni, feszítve vonzó ellenpólusok között a középutat megtalálni. Még senkinek sem sikerült két mágneses pólus között úgy elhelyezni egy vasszemet, hogy épp kiegyenlítődjék benne az ellentétes vonzás, és egyik pólus se húzza magához a vasdarabot, hanem középtűt függjön mindkettő vonzásában.

Pedig valami hasonló a kereszténység követelménye is. Emberi ésszel megvalósíthatatlannak gondolnánk, megnyugtató azonban először az, hogy ez a kiegyenlítődésk Isten műve a kegyelem által, — tehát

Isten segít nekünk — másodszor: a természet is tele van ellentétekkel (sőt ezek nélkül egy tapodtat sem haladna a világ), és mégis a természet fenséges harmóniában dicséri Alkotóját.

Megoldás van, csak meg kell próbálni.

Az asztalomon ég a villany. Két ellentétes áram kiegyenlítődéseiből gyúlt ki a fény. Ablakomon beszűrődik a vonat füttye. Megérkezett a gyors. A szétfeszülő és egyben kazánba fojtott gőz, a nyomás és a szétáradás kiegyenlítődése hajtotta a mozdonyt, a mozdony a kocsikat, a szerelvény pedig viszi az embert, élelmet, kultúrát . . . A történelem is tele feszültséggel. Az öregek lanyhuló energiáját felváltja a fiatalok lendülete; az öregek tapasztalatának és a fiatalok elfogulatlan képzeletének kereszteződéséből sarjad ki az új kor. Elnyomott népek életért, szabadságért, jogért harcolnak az uralkodó, gazdag, befolyásos népekkel, osztályokkal szemben. Ezek viharos kiegyenlítődése, háború, politikai küzdelmek a történelem egyik nagy mozgatója.

Fizikából kölcsönöztük a „feszültség” szót, tehát onnan kell szereznünk a hasonlatot is, amellyel a szellemi világ eme lappangó életét megvilágíthatjuk. Ha egy U-alakú csőbe vizet öntünk, természetesen mindkét szárában egyforma magasságban áll a víz. Ha azonban az egyik szárban feltöltjük a vizet, akkor ebben több mennyiség és több erő is lesz. Igen ám, de a természet állandóan a kiegyenlítődést keresi, tehát a másik szárban is emelkedik a víz annyira, hogy az előbbi magasságát érje el. A kiegyenlítődéssel még egy U-alakú csőben sem történik meg teljesen simán, hanem bizonyos ingadozás után süllyed, illetve emelkedik a víz ugyanegy szintre. Mikor azonban kiegyenlítődik a víz magassága, abban a pillanatban a mozgás meg is szűnik. Bekövetkezett a nyugalmi állapot.

Tehát, hogy mozgás legyen, erőkülönbség szükséges.

A szellem világában is, ahol a kegyelem munkája végbemegy, hasonló törvényszerűséggel történik minden mozgás és fejlődés. Két erő szükséges, amelyek ugyan rokonságban, összefüggésben vannak egymással, de közöttük mégis értékkülönbség van. Az értékkülönbség a természet örök törvénye szerint kiegyenlítődést és egységet keres. Ez a törekvés okozza a belső feszültséget, válságot; a feszültség kiegyenlítődése pedig mozgást, emelkedést idéz elő. És minthogy mindkét erő küzd a maga érvényesüléséért, a magasabb szintű nyomása követeli az alacsonyabb emelkedését, így örökké belső versenyben és válságban és kiegyenlítődésekben zajlik le minden haladás — a végső beteljesülésig, egységig.

Mindjárt előljáróban meg kell jegyeznünk, hogy a lélekben teljes kiegyenlítődéssel és béke nem lesz a földön, hanem csak ott, ahol a lélek az erők erejével, a végtelen Istennel kielégül és betelik — az örökkévalóságban.

Viszont jaj annak, akinek lelkében nincs feszültség! Ott már a tespedés vagy a halál uralkodik . . .

1. A lelki feszültségek *síkja* különböző lehet.

Előfordulhat *értelmi* síkon: pl. nem értjük meg a jog és szeretet összeegyeztetését az Egyházban; gyenge a hitünk az Oltáriszentségben, kételyek tolnak fel agyunkban.

Előfordulhat *akarat*i síkon: pl. nehézségek a tisztaság megőrzése terén, minden értelmi meggyőződés ellenére az ösztön úgy elborítja az értelmet, hogy a lélek vakon rohan a bűnbe.

Előfordulhat *érzelmi* téren: így akadnak kiállhatatlan lelkek, akikkel szemben mindig elfog az undor, a harag, s ezen kell áthatolni a természetfeletti meglátásnak.

Sokszor érezzük a *szavak* feszültségét: nem tudjuk kifejezni magunkat úgy, ahogy érzünk. Példa erre Prohászka tudatos viaskodása a szavakkal, főleg Naplójának elején.

Előfordulhat a *közéletben* is, amikor különböző széthúzó erőket és érdekeket kell összeegyeztetnünk, közös nevezőre hoznunk, a kereszténységben összefognunk.

2. A feszültségek megoldásának helyes *iránya* mindig az irreálisból — a túlelméleti vagy naív meglátásokból — a reálisba, a természetes felé halad; innen a természetesből tovább vezet az út a természetfeletti felé, a természetfelettiből az Isten meglátása felé.

A feszültséget vagy kiegyenlíteni lehet fejlődéssel vagy megoldatlanul hagyni a magasabb erő megszüntetésével, elfelejtésével, megtagadásával. Ennélfogva az élet csupa apró döntés: hitvallás vagy tagadás, különböző árnyalatokban a szerint, hogy a kisebb vagy magasabb érték érvényesül bennünk.

Ha a válságokkal, amelyek megoldása biztosítja előhaladásunkat, kibontakozásunkat, beérésünket, nem törődünk, rendszerint bekövetkezik a lelki elszakadás Istentől, — nem ugyan feltétlen kegyelmi vonatkozásban, hanem lélektani kiesésben: megbénul a szellem, lazul a tudatos kapcsolat Istennel, a törpeség csenevész vonásai ráncosodnak a lelki életünkben. „Ha az ember ellenáll, — írja Fénelon — ürügyet talál arra, hogy ellenállását palástolja és igazolja; de bármennyire erőlködik is az ember, hogy így önmagát ámitsa, még sincsen békéje. A lelkiismeret mélyén mindig marad valami, ami felhányja, hogy Istentől megvont valamit . . . Olyan az, mint a kifícamodott csont, amely folytonosan sajgó fájdalmat okoz.” (Avis spirituels, n. 22. La parole intérieure. Oeuvres I. 611.)

Igen, mert a feszültségek megoldását állandóan sürgeti a lélek belső ösztöne, a lelkiismeret. A tudós például nem tud megnyugodni a félmegoldással, valósággal „fehérkökönyeges rabszolgának” adja el magát, lemond az élet mindennapi legközönségesebb kényelméről is, hogy szüntelen zaklató kíváncsiságát, tudásszomját kielégítse. — Viszont, ha ez a dinamizmus megbénul bennünk, egész emberségünk megrokkban tőle. Ilyen rokkant embertípus a tömegember, a nyájember, amely szinte alkalmatlan eszköz a kegyelem rendjében: megbénult benne a szellemiség mozgató igénye.

3. Hogy a lelki életben mégis olyan gyakori a lanyhulás, *elakadás*, sőt a férfikor beköszöntése alkalmával bizonyos önelégült biztonság és álbéke, annak sok oka van. Itt csak a legszámottevőbbeket akarjuk elsorolni.

a) Korán elhatalmasodik bennünk a *nyárspolgár* vonása: a józan biztonságnak, a megszokottnak, a kényelemnek szerelme. Lehet ennek oka alaptermészetünk, pl. a flegma, de lehet fáradtság, csalódás is. Lényege az: annyira szeretjük kényelmünket, megszokott életmódunkat, hogy inkább a tényeket alkalmazzuk naív büszkeséggel magunkhoz, mint hogy mi alkalmazkodjunk a tényekhez. Így pl. gyakori eset, hogy nem jönnek a hívek a templomba. Erre kimondjuk a szentenciát: ők is rosszak, züllöttek, pogányok. Pedig csak unják szegény emberek az Isten ígéjének száraz, ízetlen tördelését, mindig ugyanazt a gondolatot, az örökös szidást; valami felemelőbbet szeretnének már hallani. De a beismerést és a beismeréssel járó követelményeket nincs bátorságunk vállalni, hogy pl. jobban készüljünk, új könyveket olvassunk, pozitív kereszténységet adjunk, az emberek után járjunk . . .

b) *Hiányzik a csend*. Nem feltétlenül a fizikai csend, mert az nagyon a temperamentumok és típusok függvénye. Sokkal jobban szeretnénk így mondani: kikapcsolódás a világból, megszokott munkánkból és belenézés önmagunkba, belekapcsolódás Istenbe. Egyik a másik

nélkül nem ér semmit. „Semmire sem szabad vállalkoznunk a nélkül, — mondja Loyolai Szent Ignác — hogy előbb Istentől tanácsot ne kérnénk.”

Kikapcsolódást mondtunk: amikor szinte más szemével nézzük önmagunkat, munkánkat, mert az önszeretet olyan, mint a fűtött szoba párája, amely rátelepszik a hideg ablakra és elhomályosítja azt. Ez a más, az Isten. De lehet gyakran paptestvérünk, lelkiatyánk is. Így fordul elő, hogy a rengeteg hivatalos plébániai munka közben, egyesületek virágzó életében, a dolgozatjavítások tömkelegében, az ünnepségszervezések robotjában elfeledkezünk a többiről: a lelkek 80 %-áról, akik még a templom felé sem néznek, a lelki nevelésről, amelyhez a színdarab vagy táncestély csak bevezető, toborzás, a kezdet kezdete.

c) *Nem ismerjük tudatalatti világunkat.* Ez a titkos világ előttünk rejtett, de a papokat figyelő világiak előtt nyílt vásár. Nem csoda: a világ fegyelmezetlen és így szemérmetlenebbül előtörnek belőle a tudatalatti ösztönök, törekvések s azok bűze vagy jó illata; a világiak előtt ezek ismereteksek, de kifelé mint a cinkosok elleplezik. Mi papok azonban mindig felül vagyunk, kívül állunk, bennünket nem figyelmeztet senki sem. Közben tetteinken áttetszik a nagyravágyás gyengesége, magasabb hivatalok megkívánása, könnyöklés, sértődöttség, nőies hiúság; ha figyelmeztetnek, talán tiltakozunk ilyen magatartás ellen és dörögve prédikálunk a hiúságról, pedig csak megcsaljuk magunkat. Viszont azt tapasztaljuk, hogy az emberek mégsem szeretnek, hátunk mögött össze-nevetnek, felülről pedig leértékelnek. A lélek periferiáiról a társadalmi élet átlag lekoptatja a durvább kinövéseket, tehát a feszültségek és válságok ezen a síkon hamarabb megszűnnek; de a lélek bensejében most kezdődik az igazi harc az érvényesülésért . . . Ezt azonban behomokozza, elhomályosítja az önszeretet, az „önkívüliség”, a kifelé áradás, belemerülés a látható világba . . . Bennünk ugyan ellanyhult a viharos feszültség, de annál többet okozunk másoknak . . .

4. Milyen tényezők idézik fel lelkünkben a válságokat?

a) Az élet elé mindenki bizonyos tradícióval, tanultsággal, tudatos vagy tudatalatti világnézeti magatartással lép. Ha ez a magatartás nincs készen, természetesen azonnal felébred a vágy, hogy megszerezzük.

Az élet azonban *tele van titkokkal*. Felületes lelkek minden érintés nélkül keresztülrohannak felettük. Az érzékenyebb lelkek azonban elakadnak bennük. Érzik, hogy eddigi magatartásuk nem felel meg. Így pl. a pap vonakodik beteghez menni éjtszaka, hiszen meleg az ágy, hideg az éjtszaka. Akkor ijed meg, hogy nem igen hisz komolyan az örökkévalóságban, amelynek számára a lelket most meg kell mentenie, nem is veszi olyan komolyan az Oltáriszentséget, amelyért ekkora áldozatot kell hoznia. — Egy-egy bűn is felidézheti a mélyen szántó válságot: kiderül, hogy az ösztönök ereje, az a bizonyos „másik ember bennünk” sokkal titokzatosabb, elzártabb, semhogy a „jobbik embert”, „a Szentlélek templomát”, a „castitatem sanctam”, a „manum sacerdotalem” meg tudtuk volna szeplőtelenességében védeni. Az ilyen bűn még „felix culpa”-vá válik, ha rádöbbenünk, hogy eddigi hitünk, meggyőződésünk, lélektani felkészültségünk nem volt elegendő, tehát újabb reformra szorulunk. A feszültség csak akkor oldódik meg, mikor a

meggyőződés, magatartás már megfelelő: azaz sikereket érünk el, nyugalmunk helyreáll, szeretetünk megnövekszik.

b) Isten az embert *gazdagságba* teremtette. Ez némileg a tragédiája. Olyan most itt a számkivetettségben, mint a gyermek, aki kacsóival az összes játékait szeretné magával vinni, de nem fér a kezcskéjébe: hol az egyiket ejti el, hol a másikat. Ha az egyiket jobban megfogja, elveszti a másikat, és így tovább.

Nehéz már a testet is minden megengedett örömeivel és a lelket is örök érdekével összefogni. Mikor megszűnt a vértanúk közeli elmúlással fenyegető korszaka, sokan nem tudták elviselni a világot és inkább remeteségbe menekültek. Lemondtak a test örömeiről, hogy a lélek értékeit megmenthessék. Még nehezebb a lélek értékeit, az isteni hasonlóság beláthatatlan adottságait, aztán a földi értékeket és az isteni örök távlatokat összefogni mind: eget a földdel, természetet a kegyelemmel, hitet a tudással, érzéki valóságot a túlvilági valóságokkal, az én látásomat Isten látásával. Tucatemberek nem is vállalkoznak erre, inkább szűkebbtávlatú, nyárspolgári életet választanak. Nincs bátorságuk és felelősségvállalásuk ennyi gazdagságot elkormányozni az eredeti bűnben meggyengült emberkezükkel.

c) Mindezt a válságot tetézi, hogy egyénileg nem kapjuk készen a világot, hanem *kaoszbán*. Nekünk kell benne rendet csinálnunk, először agyunkban, aztán a külső világban, gyakorlatban. Az Egyház ugyan nagy segítségünkre van, mikor dogmatikus kánonokban, világos katekizmus-szövegben rendbeszedi hitelveit, de ezeket a halomban levő definíciókat, memória-téglákat még bele kell építenünk életünk templomába és ezer érzelmi, értelmi nehézségen, az érzéki világ megigéző dzsungeljén áthatolva kell tiszta, napsugaras képpé egyszerűsíteniünk. Maga a kaos, az áttekinthetetlenség a legkínosabb válságok egyike, amelynek még az is tragédiája, hogy azt sem tudjuk, hol kezdjük a rendezést.

Vigasztalásul szolgál, hogy minden kuszáltságnak egyetlen oka az önszeretet. A hit egyszerű, azonban az önszeretet sokszor mesterien csavaros. Aki tehát az önzésből kivetközik, minden különleges észbeli tehetség nélkül is a kegyelem segítségével megtisztulva, kikristályosodva látja az egész igazságot.

Jó, jó, mondhatnánk, csak hogy ez az önszeretet is olyan áttekinthetetlen, mélyen belenyúlik tudatalatti világunkba . . . — Ettől se féljünk: a kegyelem a legjobb pedagógus. Vesszeje ott is csíp, simogatása ott is gyógyít, ahová ember szeme soha el nem érhet. A legeldugottabb redőkbe is belevilágít, a legelrejtettebb vonzalmakat is lassankint a felszínre hozza, csak csendben, imádságosan figyelni kell, hallgatni és lesni kell a kegyelem halk, finom és szemérmes munkáját.

5. Feszültség van mindenkinek a lelkében. De ezzel a természetes vagy kegyelmi adottsággal szemben olyan félszegen, tehetetlenül állunk, mint valami kontárok, ijedt gyermekek avagy a „bűvész inasa”. Mennyi *suta kísérlet* történik ezen a téren . . . ! Ilyenek:

a) *Nem törődünk vele*. Ez a leggyakrabbi. „Zavarja el az ördögöt!” — mondotta egy idősebb, egyszerű lelkű pap, mikor fiatalabb kollégája ilyen problémákkal alkalmatlankodott. A harc, a küzdelem nem a sátántól származik, hanem csak a zavar és a hazugság. Sőt a kiforrás éveiben, a „viharzóban” rendszerint ez az életforma a vér-

mérsékletek színezete szerint. Ha egyszerűen elfojtjuk, nagy energiától fosztjuk meg magunkat, de — nem is lehet igazán elfojtani. Pl. aki kamaszkorban csak elfojtotta a hit és tisztaság problémáit, azok később veszélyesebb időkben visszatérnek. Ha a tekintély kérdését nem latolgatjuk épp abban a korban, amikor az önállóság tűrhetetlenné teszi előttünk a függést, akkor lehet, hogy pillanatnyilag meglapul, de örökké ellenség lesz számunkra minden előljáró, — hacsak Isten valahogy nem dédelget vagy meg nem könyörül rajtunk jó meglátásokkal. (Azért is idézzük fel itt a kamaszkor problémáit, mert gyakran a kisleányok szeminárium falai között a „viharzóna” energiáit lefojtják, hogy aztán azok később, egy második kamaszkorban térjenek vissza, még feszítőbben, még veszélyesebben. Innen van, hogy a 25. év körül, az emberi élet harmadik viharzónája idején, a teljes férfivá válás korában sokszor fiatal papok egészen kamaszosan vetik magukat bele az életbe, rövid pár hónap alatt kitör belőlük mindaz, mit öt, illetve kilenc éven keresztül a szeminárium falai között elfojtottak, de meg nem oldottak. A lelkivezetés hibás lehet annyiban, hogy a tudatalatti, megoldatlan problémák légijárával bocsátja ki a fiatal papot az életbe.)

b) A másik félszeg megoldás hasonló az előbbihez. Csakhogy míg az előbbi esetben kézlegyintéssel mindent elintézzünk, itt igyekszünk segíteni, kegyes aszketikus *flastromot* teszünk az égő, gennyes sebekre. Nem gyógyítjuk, csak a pizsoktól óvjuk. Azt mondjuk: hja, ez a papi áldozat, stultitia crucis, megoldatlan rejtély; nincs más megoldás, mint nagylelkűen vállalni a halálugrást, a keresztrefeszítetést.

Túlzásba mennénk, ha azt mondanánk, hogy ezek a válaszok hamisak. Nem hamisak, sőt nagyonis igazak. Csakhogy nem mindig elég a flastrom a fekélyre, hanem azt belsőleg gyógyítani kell. Nem elég általános választ odadobni, hanem a válság egyéni megoldását kell keresnünk: mit akar Isten ezzel a problémával a lelkünkben kisajtolni? Mert kell lenni egyéni megoldásnak, ha nem is találjuk meg azonnal. A végtelen komoly Isten nem játszik velünk. Istennél nincs észszerűtlenség, csak a mi szűk, önzéstől duzzogó eszünk tiltakozik Isten bölcsesége ellen. A kíváncsi lelkek ugyan azt firtatják: hogyan engedhette meg ezt az Isten, mi az oka intézkedésének? És Isten hallgatni fog. Az igazi keresztény lélek azonban ezt kérdezi: mit akarsz, Uram, hogy cselekedjem? És Isten előbb-utóbb szólni fog.

Sőt az ilyen válságokért hálások lehetünk Isten iránt. Életünk legértékesebb napjai, amikor kiforrnak a sokszor naív, gyerekes, önző fogalmak Istenről, a Gondviselésről, papi életről, kegyelemről stb., és férfias, gyakorlati meggyőződésé érnek be. Ezek a lelki nagykorúsodás kemény, de boldog napjai. Ilyenkor változik át a „stultitia crucis” a „sapientia Verbi”-vé. Isten csodálatosan nevelő, mint valaki mondotta, akárcsak „egy spártai édesanya”; avagy úgy tanítja az embereket, mint a modern iskolák: munkáltatja növendékeit, igényt támaszt, kérdéseket vet fel. Mi kínlódunk, kérdezünk, vergődünk, kutatunk, vitatkozunk, tusakodunk, míg végre kitisztul az igazság. A boldog szent igazság . . .

Tehát többről van itt szó, mint merőben csak áldozatról, merőben kínzó megpróbáltatásról. Ne tegyük pesszimistává a kereszténységünket annyira, hogy az életre vágyó papi lelkek elszaladnak az

Istentől, és sokszor megértőbb világiakhoz mennek — sírni, idegen társaságba (mozi, lányos-ház, kártya, vendéglő) — örülni.

c) Leggyakoribb megoldás: *a feszültséget megszüntetjük*, és pedig azért, hogy csak az egyik erőt respektáljuk, a másikat elhanyagoljuk. Tipikus példa erre a kamaszkor: a fiú egyrészt önálló akar lenni, másrészt tekintélyre szorul. Kevés fiú vállalja át ezt a kort egyoldalúság nélkül, hanem vagy fittyet hány szülőre, papra, tanárra és elbitangók — vagy megijed ettől a merész lépéstől, nem mer „rosszfiú” lenni, hát azért meghúzza magát, igazi anyámasszonykatonája, talpnyaló, hízalgőbő báb válik belőle.

Hasonló jelek a papi életben pl. a nacionalizmus és az egyetemes emberszeretet feszültsége: a helyett, hogy a kettőt fenséges, hatalmas szintézisbe foglalnánk, lesznek nagy „hazaffy” papok, akik a szószékről is Jézus Krisztus helyett csak a nemzeti szabadságról szavalnak, vagy épp ellenkezőleg kozmopolita papok, akiknek semmi érdeke sincs a nemzeti érdekek iránt. Nem akarunk elébe vágni egy később közlendő cikkünk konkrét megoldásainak; most inkább csak illusztrációkat keresünk.

Hasonlít életünk ahhoz a gazdához, aki nagy birtokot örökölt, de sem tudása, sem tehetsége nincs ahhoz, hogy áttekintse az egész gazdaságot, annak minden ágát, lehetőségeit, szükségleteit. A birtok persze parlagon hever adóssággal terhelt, nyomorral küszködve, — mert az állam viszont nagy birtoka alapján vasalja be a tulajdonoson az adót. Innen ered az is, hogy mi, aszketikus iskolát járt lelkek, el tudjuk viselni a hiányokat, csapásokat (megaláztatást, betegséget, szegénységet), de nem tudjuk elviselni Isten birtokát *az Ő akaratára szerint*: a pénzt, a gazdagságot, a dicséretet, a földi örömet, a jó asztalt, a megbecsülést, tehetséget, egészséges nagyravágyást.

Ezzel kapcsolatban ismét felmerül a kb. 25 éves pap súlyos problémája (bár néha pár évvel ez a vihar eltolódik a visszavonultabb szemináriumi élet miatt). Ebben a korban, amikor még nem is jelentkeztek igazán a küzdelmek, nem is tudott állást foglalni, máris megoldásért, kiegyenlítődesért zörgetnek belül a problémák, kívülről a hívek. Figyelmét lefoglalják a külső munkák. A megaláztatást, engedelmisséget talán fegyelmezetten elviseli, de nem viseli el a hirtelen egyedüllétet, uralmat, vezetéset, tiszteletet, társaságot, szórakozást: nem áll rendelkezésére annyi idő és csend, hogy végig tudná gondolni és kiegyenlíteni a feszültséget; elkallódik, ellaposodik, elszegényedik. Fejlődése megbénul, és minthogy a családi élet állandó fegyelmező kerete is hiányzik, talán kikerüli a nagy bűnöket, de nem kerüli ki a nagy — bogarakat. Ezek a bogarak aztán néha még vadállattá is tudnak nőni.

Nem is volt elvetendő gondolat egyik-másik francia egyházmegyében megvalósított rendszer, hogy a jezsuita III. próbáció mintájára bevezették a néhány hónapos magányt. A fiatal papok néhány évi működés után visszatértek valamelyik lelkigyakorlatos házba, ahol bevezetésül kb. tíznapos lelkigyakorlatot végeztek. Közben végig gondolhatták páréves papi működésüket. A problémákat az életben megismerték, könyvekben, lelkivezetésben itt a feleletet megkaphatták. Franciaország legjobb előadóit hallgathatták, a legkiválóbb intézményeket megismerhették . . .

d) *Letagadjuk a problémát.* Leon Harmel, a szentéletű francia gyáros mondotta élete vége felé: „A konzervatívok féltek az ördögtől és igazuk volt. De még inkább féltek Jézus Krisztustól.”

Igaz, hogy a helyes értelemben vett modernség nem más, mint nagy önmegtagadás és alázatosság. Önmegtagadás, hogy a legkedvetlenebb gondolatainkról is lemondjunk, ha Isten az idők szellemében úgy követeli. Alázatosság, hogy beismerjük, eddig nem helyesen cselekedtünk, vagy legalább még helyesebben is cselekedhetünk, és mások jobban cselekedtek, mint mi. A büszkeség, a féltékenységi és kényelem sokszor a legkisebb hibába is belekapaszkodik, csak hogy ne kelljen elfogadni a feszültség létét és ennek értelmében cselekedni. Így hallottunk nyilatkozatokat magasrangú papoktól, hogy nálunk nincs szociális kérdés; pápai nyilatkozatokat nem engedtek közölni. Vanak, akik örülnek, ha a fiatalok mozgolódásában sötétebb színt, arasznyi félrelépést, „lázongást” fedeznek fel, hogy annak alapján agyonüssék az egész kiáltó kérdést. Így tesszük Krisztus testét korccsá, így fosztjuk meg hatalmas fejlődési lehetőségtől. „Quieta non movere” — az egyik legveszélyesebb eretnekséget takarhatja. Mert tagadja, hogy Jézus teste, az Egyház élő valami, amelyben fejlődés, szüntelen kibontakozás van a krisztusi férfikor felé; és hát csupán az Egyház mentes a természet törvényeitől, hogy benne nincsen szüntelen feszültség?

Mély igazság rejlik Ch. Péguy szavában: „Vannak látszólagos rendek; ezek valamit elfednek. Ezek a legveszélyesebb rendetlenségek.”

e) . . . *akik meghátrálnak.* Nem tagadják, hogy válság van és cselekedni kell. Alázatosság, önmegtagadás sem hiányzik belőlük. Csak egy valami hiányzik, amelyről annyira megfélemedezünk a nevelésben: a bátorság.

Ugyanis mindenegyves válságban, ellentét kiegyenlítésében annyi kényelmetlenség, annyi új probléma és újabb feszültség tornyosul, hogy inkább abbahagyjuk a kísérletezést, lehetetlennek bélyegezzük, kimentjük magunkat. Megfélemedezünk arról, hogy 1. ha Isten megengedte a problémát, akkor megoldásról is gondoskodott; 2. ne aggályoskodjunk, tökéletes megoldás úgysem lesz a földön (ez vigasztaló a tépelődőknek, kiábrándító a szenvedélyes kritikusoknak); 3. sőt egészen biztos, hogy a megoldás új problémákat vet fel (gondoljunk csak a bevezetésben alkalmazott hasonlatra, az U-alakú csőben, hogy inog egy darabig a víz . . . !); 4. minden probléma egyszerű, csak a mi szűk eszünk teszi annyira komplikálttá. Épp ezért legbonyolultabb megszerezni ezt a tiszta, józan egyszerűséget.

Minden ember, de minden pap számára Isten elkészített az életben néhány ilyen feszültséget, problémát, amelyet részben önmagában, részben pedig lekipásztori munkakörében meg kell oldania. Ez elől menekülni nem lehet. Egyszerűen és bátran vállalni kell. Ezért kapjuk a mennyországot, ennek elhanyagolásáért az elvettetést. Ez a talentumokról szóló példabeszéd ma, és ez a mi egyéni életszentségünk.

f) Sokan a válságokban nem látnak mást, mint az *önszeretet jogos követeléseit* az aszkézis ellen. Innen indul meg a szofisták gyáva visszasomfordálása az okosság, józanság nevében a merő naturalizmus-

hoz. Épp azért sok lelkipásztor joggal fél szembenézni a problémákkal; jobbnak gondolja, hogy megőrizték magukat és lelki gyermekeiket bizonyos naív, gyermekded, érzelmektől hímes lelki világban, mert a feltörő önzés vadállat módjára minden virágot letarol. Sok esetben bizony jogos a félelem, mert a tapasztalat szerint — és itt nem a szak kifejezés, hanem a gúnyos közhasználat szerint — „jámbor”, naív lelkek lesznek olykor a leghütlenebbek hivatásukhoz. Ugyanis, a gyermekdeden naív hitben elnyomott és megkínzott én feltör, „kijózanodik”, és a gumilabda rugalmasságával visszaüt, felugrik a lenyomott önszeretet, és valósággal kihágásokban, kamaszkodó rendetlenségekben, fegyelmetlenségekben, racionalista merészségekben éli ki magát.

Igen, mert az önszeretetnek is megvan a sajátos feszültsége, természetes fejlődési lehetősége, amelyet itt nem érintünk közvetlenül. Ezekben a feszültségekben röviden és tömören, bár száz szétágazó megnyilvánulásban, Isten és ember harca — mint második Jákob harca az Úrral — ismétlődik meg. Ebben a küzdelemben mindig Istennek kell győznie. Az önszeretet csak annyiban kaphat felmentő ítéletet, amennyiben oly sok aggályos sötétenlátás után megállapítjuk: hogy tulajdonképpen nincs is küzdelem — hogy csak egy példát említsünk — a kellő pihenés, mérsékelt egészségápolás és Isten akarata között.

g) Inkább a szélsőségekre hajlamos lelkek kedvéért említjük a feszültségek feszültségét: *a válság szeretetét*. Nem is tudom, mi ennek az oka. Talán sátáni vonás, talán a gőg lázongása, talán a különbnek látszani vágyás, vagy talán — lelki betegség . . . Normális ember alig érti meg, ahogy F. Mauriac egyik regényhőse, a józan Desqueyroux Bernard sem érti meg a párizsi kávéházban beteglelkű feleségét, Terézt, mikor szétválásuk előtt megkérdi, miért is akarta őt, a férjét megmérgezni. „Miért tettem? . . . — feleli kéjjel az asszony — talán csak azért, hogy a maga szemében nyugalanságot, kíváncsiságot lássak, zavart, tanácstalanságot, szóval azt, mit most egy pillanatra meg láttam benne.” (Méregkeverő.)

Az élet tele van ilyen lelkekkel, akik örömeiket találják a forrongásban, lázadásban, akik mikor megjelennek, abban a pillanatban zavar támad; akik örülnek a belső nyugalanságnak és keserű csalódás érné őket, ha a nyugalanság megoldódna; akik inkább élnek a Vezuv tetején, mint a szolid hétköznapi munkában. Ezeknek a válságrajongóknak, kalandoroknak mindig kell egy előljáró, akivel összeveszhetnek; mindig kell valami, amit nagy robajjal meg lehet reformálni; mindig kell valami sérelem, amely miatt tele lehet sírni a világot; mindig kell egy történelmi, filozófiai probléma, amelyen lehet rágódni; mindig kell valaki, akit lehet ütni és gyűlölni.

Itt morajlik a forradalmak, lázadások, felforgató mozgalmak, szekták vulkánja . . . Ha abnormisok néznek bele ebbe a kráterbe, rajonganak, áradoznak. Ha normális emberek néznek bele, nem látnak semmit; csak kén, gáz, füst facsarja az orrukat . . . Mintha a pokolból csapnának fel a sötét lángok . . .

Mindezt a felsorolást azonban azzal zárjuk le, hogy teljes megoldás nem lesz. A föld a *hűség próbájának* színhelye és nem a megoldásé. Nem is rendezte be erre a földet az Úr. Isten apró próbákat állít eléink, hogy megbizonyítsuk képességünket, szeretetünket és hitün-

ket, és máris kiragad minket az életből, hogy odatúl szentséges Arcának színről-színre látásában simuljon el minden kétely fenséges egyszerűségbe, elégüljön ki minden vágyunk, feltáruljon minden titok . . .

Most csak tükörben látunk, most csak rejtélyeket fejtünk. Most boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek.

P. Kollár Ferenc S. J.

Bízzál, Testvérem!

A te kis életed is jó . . . Nem adott a Gondviselés kezébe elmésen szántó tollat, mint cikkekben sziporkázó paptestvéreidnek . . . bízzál, — a te néma utad is jó . . . Csak műveld a kicsiny értékeset és lehetségeset! — Nem sikerül egyetlen nagystíliú dolog sem életedben, — mindennek az elején megfáradtál és saját hibádon kívül el kellett mondanod magad előtt: *Amice descende* . . . s te alázattal meghajtott fejjel és hozzáhajlott szívvel leszállottál, . . . a legkisebb úton mentél tovább, — jó — a te kis életed is jó . . . A nagy sasok röptét sokszor megbámultad, — utánuk mentél két-három mérföldet, s azután a te Urad visszaparancsolt, — s megmaradtál a kis falusi rög gondos locsolgatásánál, — de azt jó omló gonddal váltig locsolgattad. — Jó, — a te kis utad is jó . . . Újabb lelki életet kezdtél, sok-sok szent önmegtagadást ágyaztál beléje, — s utána felmondta erőd a szolgálatot, — s te szent tehetetlenségedet Őtöle elfogadtad, — jó — a te kis fáradt utad is jó . . . Mint az enyves csiga, nehézkesen, kinnal húzod kis utadat a sárban, — de húzod az örök hűség névtelen szent rabszolgaságával, jó, a te nehézkes kis enyves csigautad is jó; neked nem hódolt még meg az ember, a lélek, a tavasz; — téged nem emelt ki még felfelé fordult szerencsekerék, — mindig kicsi és szürke egérke voltál, — kis emberek kis élménye, — kisgyermekek kis javítatója, kis hullámverések hajtórúgója, — ha ez a legnagyobb volt, amit tehetél, — jó — a te kis utad is jó! Ha leszálltál a legalsóbb lépcsőre, s ott titkos éjtszakán megállapítottad magadról, hogy lassan csaknem mindenre képtelen vagy; amit eddig rejtve nagynak tartottál: az is köd és semmi; hogy neked mégcsak a hosszú vezeklő imádkozás sem megy, — mely egyetlen kitöltője és vigasza lehetne maradék életednek, — és te többre nem viheted, — jó — a te kis utad is jó . . . Ha a te minden erőd: két lelket hódított, — jó, a te kis utad is jó; — ha a te álmod csak egy kis falut ölelt, — de nagyon ölelt, — jó — a te kis utad is jó . . . Ha a te igaz lépteid csak száz méteren szökelltek tova, — s ez is fárasztó volt: jó, a te kis utad is jó . . . Ha a szürke, kis-prédikációdba is mindenedet beleadtad, jó, a te kis utad is jó . . . Ha tehetetlen, síró vágyadat a nagy és szép után világi kárpótlásokba bele nem pusztítottad, — kiábrándult büszkeséggel a lélek kis tehetéseit le nem ráztad, s nem fordultál a minden szemétnak mennyországot hazudó: test, kincs, hír átokjavarai felé: jó, a te kicsi utad is jó . . . a te kis hatásod, a te kis köröd: drága hozományod! — Fiat! Hozzad

kis életed nagy áldozatait, — hozzád szürkeséged alázatos vállalásait, hozzád a lehetséges kis jókat, tömören, fénnel, szépséggel, véred harmatával, imád fényével! Kicsi mécses világod: a te kis királyságod; ahová Isten helyezett, virítanod kell. Mocsári gólyahír vagy? — Légy hát az az ébredő tavaszban! Májusra már híred se lesz? — Sebaj! Nem te voltál-e a kis tópartnak minden gyöngye, éke, hacsak félnapra is, hacsak féléjtszakára is! Tavaszleje voltál!

Ne járj a keserű emberek epeöntött útjain... Fekete viharfelhők kavargó áradatában, ne járj!... Aki, mert kicsiny, — hát lesz nagy szitokban és rágalmokban, kritikában és vádaskodásokban... Lesz nagy a tiltott vágyak és lények hajszájában, — epikur — aki még így is, szűnyog- és egérfejjel is élvezget és csattog és pattog és véleményez; büdösbanka, mely hamis szépségű, önmaga költötte hírességében olvadoz. Az epeöntött emberek útjain ne járj!

Téged dicsér a vén anyóka, — akihez te is elég voltál. Téged dicsér egykor a libapásztor, akinek „fenség” voltál. Rólad zenél az óvodista, akit Nagy Urához elvezettél. A mesterember, akit együgyű szavaid egy kis jóra vittek; a szénégető, akit esti imára tanítottál; az ács leánya, akinek olvasót adott; — a házaló kóbor, akire mosolyogtál; a béresasszony, aki látott téged buzgón térdepelni; a járókelők, utadba akadók, szemed fényébe beröpülők, akikhez a Krisztus szeretetét soha meg nem tagadtad. Csak kis kövecske voltál a végtelen óceánban? — Hatóköreid, kicsiny, terjeszkedő gyűrűhullámaid mégis sokakat mozgatott!

Aranyozd meg a te kis munkádat, kicsinyes lehetőségeidet! Légy nagy szűnyogfalván! S minden megtagadott vágyad, eltemetett nagyozásod, hamis gyöngyfűzéred zárd be a némán ölelő Jézus Szívébe! A te kis utad is jó, — a te kis fáradt, de nagylelkű imád is jó... Te vagy az értékek kis fedezete... színaranyból, — amihez nincs hozzátapadva: hírsalak, üveggyöngy-felfújtság; de nincs is meghempergetve a kritika és kárálás szemetében, ami egyetlen vigasza a rossz papnak.

Alapfokon: a te kis képességeidnek aranyát csillogtatva, messzi hazug álmokat szétverve, fájdalmakat Jézus Szívébe zárva, — szépítsd meg már holnap a virradatot. Ébredj: kicsiny, igaz emberként; — dolgozz a legkisebb igaz munkalázásával! Csillogj, kicsiny arany, ne hazudj, ne tépj, maradj hű magadhoz, kismagadhoz! Szállj le a csapkolódzás, zuhatagozás (prédikációban is) táltosáról, ülj a te alföldi, keserű fűvön legelő csenevész kis szamarad hátára s iparkodj a kicsi jó alapos, okos megcselekvésére. A szentek az egyszerűség bölcs kihasználásában, nagy szónokok szentek között népies egyszerűségben lettek kiválóak, — s hát hazudtoljuk meg eddigi mondásunkat: *híresek*. Fejlődési csúcspont: nemes egyszerűségben elhíresedni, — hírnélküliségben elnemesedni, kis, drága, talpig becsületes munkákba beleveszni, Jézus Szívébe beköltözni...

S az egyszerűek Barátja: megért. Amikor nem várod, amikor nem látod: szép szeretettel átölel az Isten, az ens simplicissimum, — a hamis világ Igaz Lelke, Aki megmaradt komplikációk és versenyfutások nélkül: Igaznak, Egy Igaznak... Drága Testvér, a te kicsi utad jó! Talán a legjobb!

V. J.

A szentmise a pap életében.

P. Plus írja a „Papi elmélkedések”-ben egy püspökről, hogy úgy misézett mindig, mintha primíciáját mutatta volna be. Annak megvilágítására használja fel ezt a példát, hogy nekünk is *külsőleg* az illő lassúsággal, a rubrikák pontos megtartásával, a helyes testtartással, *belsőleg* pedig méltóan, figyelemmel és áhítattal kellene mindenkor miséznünk. (335. l.)

Lehet azonban ebből a szép példából ennél még szebb következtetést is levonnunk: — nemcsak magának a szentáldozat bemutatásának kellene egész életünkön át valamit megőriznie a primícia varázsából, hanem a pap minden napjának minden percét át kellene sugároznia a primícia lelkületének. Első szentmiséje napján az ifjú pap nem gondol szinte semmi másra, mint magára a szentmisére. Arra készült nemcsak az álomnélküli imádságos, vigiliás éjszakán át, hanem már hetekkel, hónapokkal előbb. Utána pedig csak az marad meg a lelkében örök emlék gyanánt.

Ha ezekután kijelentjük, hogy a szentmiseáldozat bemutatása a pap legfőbb, legelső és központi munkája, akkor csak közismert igazságot mondunk. De igaza van Szent Bernátnak, hogy egészen más a gazdagságot ismerni és egészen más a gazdagságot bírni. Nem az ismeret, a tudás tesz gazdaggá, hanem a birtoklás. Nekünk papoknak is nem elég ismernünk a szentmise gazdagságát, hanem azt ki is kell aknáznunk és magunkévá is kell tennünk.

1. Legelső feladatunk tehát, hogy *a szentmiséről való felfogásunk legyen egyre mélyebb és egyre magasztosabb*. Ebben ugyanis soha nem lehet, de nincs is megállásunk. Szabad itt talán egy percre saját tapasztalatunkra hivatkoznunk: 1916-ban írtam először a szentmisében való részvételtől, s mivel már előtte olvastam, elmélkedtem róla, elmondhatom, hogy harminc esztendeje befelé olvasmányaimnak, kifelé beszédeimnek felét a szentmise alkotta és mindig csak tanultam, gazdagodtam: mégis érzem, hogy gazdagságát legfeljebb csak sejtem. Most jelent meg magyarul egy új könyv: Gigler Károly, *Szentmisénk lelke*, — s noha magam is írtam hasonló címen: *A szentmise lelke*, és lefordítottam Vandeur elmélkedéseit papok számára, mégis nagyon sok új indítást kaptam belőle. Ezt azért említem meg, hogy egyrészt paptestvéreim figyelmét felhívjam erre a szép új munkára, másrészt igazoljam, hogy mindig találunk magunk is új kincseket, mert a szentmise kincsestára kimeríthetetlen.

Való igaz az Imitatio Christi szava: Valahányszor egy pap bemutatja a szentmiseáldozatot: az Istennek megadja a megfelelő és legméltóbb tiszteletet, megörvendezteti az angyalokat, építi az Egy-

háza, segíti az élőket, az elhunytaknak nyugalmat szerez, magamagát pedig minden jóval gazdagítja. (IV. 6. 3.)

Különösen két eszközt lehet ajánlanunk, hogy egyre magasztosabb képet kapjunk a szentmiseáldozatról.

Az egyik maga a *misekönyv* s főként annak az imádságai. Először Kramp S. J. hívta fel napjaink papjainak figyelmét erre a fontos tényezőre. Míg ugyanis a különböző magyarázók különböző elméleteket állítanak fel az áldozat mibenlétéről, addig a szentmise maga az élet, s az imádságokat átélve átélhetjük, magunkévá tehetjük ezt az életet.

Ime néhány példa a collecták, de elsősorban a secreták teológiájából:

Valahányszor megfelelő módon bemutatjuk ezt a misztériumot, megváltásunk műve folytatódik (*opus nostrae redemptionis exercetur*). (P. u. 9. vas. secr.)

Az Úr ugyanis az ószövetség különböző áldozatai helyébe egyetlen tökéletes áldozatot alapított, hogy míg áldozatrakész lélekkel bemutatjuk azt, megszerezzük az Ábelnek adott áldást: s így, — amit az egyesek felajánlanak fölségének dicsőségére, mindenkinek üdvösségére válják. (P. u. 7. vas. secr.)

Szentséges csere (*sacrosanctum commercium*) történik minden szentmisében, mert ha odaadjuk az áldozati adományok jelképében a mi földi kenyerünket s vele emberi életünket, cserébe kapjuk az égi kenyeret és ezzel az isteni természet részeseivé válunk. (Karácsony éjféli mise secr.; P. u. 19. vas. secr.)

Ezért kérjük, hogy az oltárra hozott adományunk legyen az Úr előtt kedves és válják az átváltozásban örök üdvösségünk eszközévé. (P. u. 11. vas. secr.)

De ha egyszer megértettük ezt a fölséges tanítást, akkor azon kell lennünk, hogy ezt az isteni életben való részesülést méltó cselekedetekkel el is ériük. (H. u. 4. vas. secr.)

A legméltóbb cselekedet pedig, ha a jelképes adomány felajánlásával együtt valóban mi magunk lennénk az örök áldozati ajándék. (P. hétfő secr.) Stb.

Imitami quod tractatis — mondja papszenteléskor a Pontificale; de hozzátehetnők: *Meditami quod oratis*, elmélkedéssel tegyük magunkévá a szentmise imádságainak felemelő nézetét a szentáldozatról s próbáljuk meg egyre jobban annak szellemében végezni.

(Csak indításként említem meg, hogy nagyon sok emelkedett gondolatot ad, ha a szentmise három oratióját egybevetve elmélkedjük át, s az egyiket a másiknak a fényénél értjük meg jobban.

Igy lesz a *collecta* valóban a nevének megfelelően az összeszedettség imádsága s ezzel a legjobb előkészítő a szentáldozat végzéséhez.

A *secreta* majd megtanít az „áldozatos lelkültre”, az „áldozatkésziségre”. (Az ősi szentmise-szövegekben ugyanis ezt jelenti a „*devotio*”, tehát nem pusztán valami ájtatos hangulatot, csak érzést, hanem cselekedetet!)

Végül a *postcommunio* az egyesülés imádsága lesz, mely különböző fordulatokkal egyet kér, hogy megízlelve ennek az egyesülésnek

(communio) édességét, egyre jobban csak ezt keressük, és szünet nélkül keresve mindenkor el is nyerjük.)

A másik eszköz: a *misztérium* mibenlétének egyre mélyebb megértése. A gyakorlati pasztorációnak oly modern megvalósítója, mint Sonnenschein, az „aszfalt apostola” írja: „Im Mittelpunkt des religiösen Lebens steht nicht *das Wort*, sondern *das Mysterium!* Die Anbetung! Das Gebet!” (Notizen 19. 2. 28.) Mégis mintha mi papok is a gyakorlatban mind az egyéni lelki életünkben, mind a hívők lelki gondozásában többet törődtünk volna a szóval, mint a misztériummal.

De azért nem fogalmaznám meg ilyen mereven a helyes állásfoglalást. A szentmise fölépítése azt mutatja ugyanis nekünk papoknak, hogy a kettő nemcsak egymásmellett áll, hanem egymásba olvad és így egymást kölcsönösen segíti.

A szentmise első felében a Logos embyblos uralkodik. Az Ige jelenik meg köztünk a szentírási perikopákban, hogy világosságot árásszon lelkünkben onnan felülről, ahonnan testet öltve a földre szállt. De ez a „descendit” az Úr földi életének is csak az első fele; jön a másik fele, az „ascendit”, s ezt ő maga így fogalmazta meg: „Kijöttem az Atyától és e világra jöttem; ismét elhagyom e világot és az Atyához megyek.” (Jn. 16, 28.) Ám mikor ezt megtette, „captivam duxit captivitatem”, magával vitte fogolyként a mi addigi földi rabságunkat. Nekünk is tehát fel kell emelkednünk az égbe: s ez valósul meg a szentmise második részének misztériumában.

A Szó és a Szentség, a Logos és a Mysterion közt a kölcsönös kapcsolat abban áll, hogy ami a szentmise első felében szentírási jelkép, a másodikban szentségi valóság lesz; ami az elsőben mult esemény, az lesz a másodikban jelenlét.

Próbáljuk csak ennek a kettőnek összevetésével (amint ezt a Missale-hoz írt *Elmélkedésekben* magunk is megpróbáltuk) beleélni magunkat a szentmise misztériumába, s akkor mi is megtapasztaljuk, mint lesz egyre magasztosabb, de ugyanakkor egyre gyakorlatiasabb is a szentmiséről való felfogásunk. Így járhatunk szívünkkel az égben s ugyanakkor lábunkkal így állhatunk a valóság legföldiesebb talaján.

2. Második feladatunk: *a szentmisét kell tennünk minden munkánk középpontjává.*

Olvastuk egy mélyen hívő orvosról, hogy súlyosan beteg paphoz hívták. Megvizsgálta alaposan, majd megállapította, hogy a legnagyobb kíméletre és a legteljesebb pihenőre van szüksége a betegnek. Ezt meg is mondta neki az orvos. Erre a beteg pap azt kérdezte: „És miséz nem lesz szabad?” Az orvos felelete mindnyájunknak szól, akik betegek vagyunk korunk lázasan kapkodó, örök tevékenységének: „Nem, ezt meg nem tiltom önnek. Nem szabad megtennem, mert *a világnak nagyonis szüksége van a szentmisére.*”

Való igaz, amit ez az orvos mondott. Ezt fejezi ki más szavakkal és a szentmisébe az egész liturgiát belefoglalva Faulhaber: „Die Liturgie bewirkt mehr Konversionen als die Predigt.”

Ez az „a titokzatos segédeszköz”, melyet Szent Bosco János alkalmazott a maga nevelési rendszerében. Egy angol utazó, mikor látta a csodálatos fegyelmet az addig nevelhetetlennek tartott elhagyott gyerekek között, kérdezősködött is a Szentnél ez után a titokzatos

eszköz után. A Szent pedig ezt felelte: „Ez a titokzatos eszköz a mindennapi szentmisén való részvétel és a gyakori szentáldozás.”

Használjuk fel mi is, az eddigi gyakorlatnál jobban, ezt a titokzatosan, de csodálatos hatóerővel működő eszközt mind saját lelki életünk, mind a híveink életének kialakításánál.

Azt mondtuk: az eddigi gyakorlatnál jobban. Ez az elv az *egyéni lelki életben* megkívánja:

a szentmise gyakoribb és mélyebb átélését. (Ez hiányzott nekem Plus S. J. egyébként kitűnő és szép könyvéből. Viszont ezt kaptam meg Anton Hös S. J. könyvéből: *Gottverbunden durch das Kirchenjahr. Gedanken über Messtexte eines liturgischen Jahrs.*) Prohászka püspök is ezt ajánlja Soliloquiá-jában az 1924-ben rendezett két első „liturgikus hét” után.

Kívánja azután a mondott elv a breviáriumnak is a szentmiséhez való alkalmazását. A nyolc óra közül a matutinum távolabbi, a laudes, prima, tertia közvetlen előkészület, — a sexta, nona s főként a vespere pedig a completoriummal az egész nap folyamán elosztott hálaadás lehet.

A szentségek kiszolgáltatását minél szorosabban kell újra egybekapcsolnunk az oltárral és a szentmisével, amint eredetileg volt.

A liturgikus évhez kellene egyre jobban hangolnunk valamennyi más lelki gyakorlatunkat: a *lectio*-t, a *meditatio*-t, az *oratio*-t és ha a kegyelem megadja: a *contemplatio*-t.

Az oltárnak és a templomnak nagyobb helyet kellene elfoglalnia gondoskodásunkban. El kellene égnünk Isten házában szolgálatában és ott kellene égnünk százszor inkább, mint akár az egyesületekben.

És mit kíván többen a *hívek lelki gondozásában a szentmise megbecsülése?*

Legelsősorban és mindenekfölött a szentmise megismertetését. Hihetetlen, hogy egész katolikus életünknek ez a legelső és legfőbb kötelessége mennyire elhomályosult! XIII. Leó pápa írja: „Az imádság az isteni segítség kiesdeklésére akkor kapja meg a legnagyobb erőt, ha azt nyilvánosan, állhatatosan és sokan együtt végzik úgy, hogy az imádkozók szinte egyetlen kart alkotnak.” (Augustissimae Virginis.)

Ezt a három vonást együtt megtaláljuk a különböző ájtatosságokban. Egy májusi litánián például senkinek eszébe nem jutna keresztutat járni, mindnyájan együtt és ugyanazt imádkozzák. Csak a szentmise alatt lehetséges, hogy az egyik rózsafüzért mond, a másik szent olvasmányt végez, a harmadik elmélkedik, a negyedik a Szűzanya kiszolozsmáját mondja és mind külön-külön végzi a maga imádságait. Ezen a lehetetlen helyzeten föltétlenül segíteni kell! Itt nem lehet elfogadnunk a *iurizmust*, mely csak azt nézi, hogy a jog feltételei az érvényes misehallgatáshoz meglegyenek.

Bármely közösség lelki emelkedettségének fokmérője lehet, hogy papja mint misézik és hívei miként vesznek részt!

Mindezt pedig azért mondtuk el a pap lelki életével kapcsolatban, mert tulajdonképpen soha nem lehet szétválasztani benne a maga üdvével és hívei boldogságával való törődést, de egyáltalában nem lehet ezt megtenni a szentmisével sem, melynek kenyerét nemcsak

a maga bűneinek, hanyagságának és mulasztásának bocsánatáért mutatja be a pap, sőt nemcsak a szentmisében az oltárt körülállókért, hanem minden hívőért, élőkért és holtakért egyformán!

Meum ac vestrum sacrificium!

Csodálatos az a visszahatás a pap lelki életének gyarapodásában, amit nyer buzgósága, amikor nemcsak a maga szentmiséjének elvégzésével, hanem híveinek minél teljesebb bekapcsolásával is törődik. Próbálják meg és boldogan tapasztalják, amit Faulhaber mond a szentmise liturgiájáról, hogy annak „nincs szüksége a történettanár időtáblázataira, a matematikus számaira, az asztropómus számításaira: — mert az örökkévalóság fényében ragyog.” (Zeitrufo 207. l.)

S olyan jó lenne többet törödnünk az örökkévalókkal, mint a mával. Mikor a pap sokat emlegeti beszédeiben a má-t, akkor lehetnek hangos sikerei: *ma*, — de *a ma: holnap már tegnap*. Maradandó és örök, ami felemelkedik téren és időn, és *semper et ubique*, mindenkor és mindenhol Eucharisziát ad az Istennek és ezt adja az embereknek is: ez pedig a szentmise.

3. Harmadik feladatunkat ezzel kapcsolatban így tudnám megfogalmazni: *a szentmisét organikus egészében és a katolikus élet részével való összefüggésében kell egyre jobban átélnünk*. Ezt a gondolatunkat azonban közelebbről is meg kell magyaráznunk, s — hála Istennek — korunk nagy szellemi átalakulása is segít ebben.

Századunk elején nagy forduló történt a tudomány világában. Első munkásai maguk sem vették észre, csak napjainkban kezdjük látni az óriási változást. Addig a „klasszikus fizika” és az „exakt természettudomány” babonázta meg a lelkeket; amit nem lehet a „centimeter-gramm-secundum” egységeivel mérni, az nem létező volt előttük; ezért lehettek még a szellemtudományokban is materialisták. A modern fizika azonban szétbontta ezeket a korlátokat és *vele karöltve* az új biológia hozott az embereknek új látást is. Látjuk az organizmust és megérezzük a biológus törvényeket.

A szentmisét is akkor tehetjük igazán magunkévá, ha megismerjük azt a természetfölötti organizmust, amit „Krisztus misztikus testé”-nek nevezünk, és megsejtjük az isteni élet biológiáját, amit kegyelmi életnek szoktunk nevezni.

Az egyik legelőször szembetűnő törvény, hogy a lelki életet, ha az igazán *élet*, *nem alkotják*, hanem *alakul*. Másszóval lelkünk templomát *nem építjük*, mint egy fizikai alkotást, hanem *épül*, mint minden organizmus. Halljuk csak a mi Urunk szavát: *Aki nem születik újjá a vízből és a lélekből, az nem él*... Vegyétek és egyétek! Mik ezek? Születés? Evés? Növekedés? Élet? Nem egy isteni biológiának és egy természetfeletti organizmusnak alaptörvényei?

Egész aszkétikus életünk más megvilágítást nyer ettől az igazságtól. Egyre jobban meg kell látnunk, hogy mint a földi életnek is nem urai, hanem szolgálai vagyunk, ugyanúgy a természetfölötti életnek is. Itt is vannak égi adottságok, — a Biblia nyelvén: talentumok — s azokat kell kifejleszteniünk, kamatoztatnunk.

Nincs itt terünk ezeknek a gondolatoknak kifejtésére; csak fellobbanó világosságot akartunk adni, hogy az további öntevékenységre indítson.

Egy ilyen fénysugár a szentmisével kapcsolatban még a következő összefüggés megsejtése:

A megváltás művének alfája a megtestesülés misztériuma, omegája a halál és élet ölelkezése nagypénteken és húsvét hajnalán. A megváltásban való részesedés kapcsolatot kíván ezzel a két nagy misztériummal, mely legrészletesebben a liturgikus év folyamán bontakozik ki előttünk.

A két (— nem három! —) ünnepkör közül az első az „incarnatio” közül épül ki; középen van a *jászol a bölcsék csillagával* (karácsony és epifania), előkészít rá ádvent, s mintegy folytatja az epifania utáni hat vasárnap. A másik kör misztériuma a „redemptio”; középpontja a „*Vexilla Regis*”, a *diadalmas kereszt a feltámadás fényében és a Szentlélek lángnyelveivel* (húsvét és pünkösd), előkészít rá kilenc hetes lilaszínű novéna, folytatja 24 vasárnap.

Nem így szétszedve, de azért világosan meg lehet látni a liturgia többi cselekedeteiben is az *incarnatio* és a *redemptio* misztériumaiba való organikus belekapcsolódást. Példának csak a keresztséget hozzuk fel mint az isteni biológia alapját megadó szakramentumot. Sokszor elmondjuk Szent Pál tanítását ezzel kapcsolatban, hogy a keresztségben együtt meghaltunk és eltemettünk Krisztussal és vele együtt feltámadtunk az új életre. De kevesebbszer gondolunk arra, hogy a „*consepulti et conresuscitati*” mellett Nagy Szent Leó pápa szavaival „*congeniti sumus cum Christo*” együtt születünk meg mi is Krisztussal.

A keresztségben a „Christianus”, a „krisztusi” ember annyira „alter Christus” lesz, hogy mint az Úr, ő is egy Szűztől születik, aki Anya lesz s ezért Anyaszentegyháznak nevezzük. Nem a test és a vér ösztönéből, nem a férfi akaratából: — a Szentlélek Isten kegyelméből az Egyházanya szüzi méhéből, a keresztkútnak a kegyelemmel termékenyítő tette vizéből.

Ugyanezt kell meglátnunk végül a szentmiseáldozatban is. Abban is benne van a „*totum opus redemptionis*”, tehát benne van a megtestesülés és a megváltás. Bossuet szavát idézi Plus (343. l.): „Hála a szentmisének, mindennap nagypéntek van.” Nem teljes a szava. Folytathatjuk: Hála Isten, minden szentmisében Názáret is, Betlehem is, Coenaculum is, Golgota is, húsvét is, mennybemenetel is, újra-eljövétel is van. Megtestesül benne az Ige és közöttünk lakást vesz; mi láthatjuk az Atya Egyszülöttének dicsőségét, ki telve volt malasztal és igazsággal. De nemcsak különálló szemlélőként nézzük és látjuk mindezt, hanem az isteni élet biológiájának törvényei szerint benne résztvehetünk, kegyelmével gazdagodhatunk.

Ime: ily fölséges távlatokat és ugyanakkor ily megmérhetetlen mélységeket tár fel a szentmise a pap lelki életében, ha megpróbál abba elmélkedéssel, imádsággal, elsősorban pedig a megfelelő cselekedettel behatolni.

Szunyogh X. Ferenc O. S. B.

Életünk áldozata az oltáron.

A régi áldozatok.

Midőn Kain és Ábel áldozatukat az Úrnak bemutatták, Kain a leg-silányabb áldozati tárgyakat tette az oltárra, ezért Isten előtt nem volt kedves az ő áldozata. Ábel a legjobbat adta, valóban értéket adott, nyája első fajzataiból hozott áldozatot az Úrnak és ennek a füstje kedves volt az Isten színe előtt.

Az Ószövetségben az az áldozat, amellyel a jó Istent bűneikért kiengesztelni igyekeztek, mindig valóságos áldozat, valamiről való lemondás volt. Értéket tettek az oltárra, olyan értékeket, amelyeket kivontak a közönséges használatból, hogy az Úrnak adhassák. A szegények kisebb értékű állatokat, a gazdagok nagyobb, értékesebb áldozatokat: ökröket, tulkokat vittek az Úrnak. Az áldozatokat rendszerint elégették, kivonták a profán szolgálatból és Istennek adták, amit azzal jelképeztek, hogy megsemmisítették.

Még az ételáldozat is, amelyből magukhoz vettek valamit, ezt jelentette, mert nem az étkezés, hanem az áldozat bemutatása volt itt is az, ami legjobban kidomborodott. Az ételáldozat nem profán lakoma volt, hanem egy része az áldozati cselekménynek, egy módja az áldozat megsemmisítésének.

A legértékesebb áldozat.

Ha az Úr Jézus keresztje alá térdelünk és elgondoljuk, hogy az Ószövetségben milyen nagy és értékes áldozatokat vittek Istennek, akkor rádöbbenünk arra, hogy nagy jelentősége van az ószövetségi áldozatoknak, amelyekkel elő akart készíteni Isten arra, hogy az Úr Jézus keresztjében is meglássuk, milyen nagyon nagy értéket áldozott fel ő az Úrnak, amikor a legdrágábbat, a legnagyobbat és a legértékesebbet áldozta fel a bűnök bocsánatára. Nagyobb és értékesebb áldozatot nem találhatunk, mint magát Krisztust, aki a kereszten áldozta fel önmagát.

Az Úr Jézus a kereszten: a legnagyobb, a legdrágább áldozat, hiszen éppen a bűnök nagysága miatt kellett ezt a legnagyobb Áldozatot feláldozni Istennek, a megsértett isteni Felség kiengesztelésére. Nem is lehetett tehát más az Áldozat, mint maga az Úr Krisztus, az Istenember.

A őskeresztény áldozat.

Ez a gondolat az első keresztényeket is nagyon megkapta. Úgy érezték, hogy nekik is részt kell venni az áldozat terhében is, hogy bele kell olvadniuk Krisztus keresztáldozatába és ezt csak úgy tudták kifejezésre juttatni, hogy a kenyeret és bort, amit a pap bemutatott a szentmisében áldozatul, azt ők hozták, ők adták.

Igaz, hogy a kenyér és a bor kis értéke messze mögötte marad az ószövetségi áldozat anyagának. De itt már nem is az volt a fontos, hogy

anyagiakban hozzanak nagy áldozatot, hanem csak jelképezni akarták, amit Krisztus a keresztfáról hirdetett, azt, hogy az ő nagy áldozatában mi is szívvel-lélekkel résztvegyünk!

Isten többet akar ennél.

Az a kenyér és bor, amit az első keresztények az oltárra helyeztek, jelképezte, hogy most már nem értéket, nem földi élet kincseit kell az oltárra helyezni, hanem többet akar ennél. Nem azt akarja, amink van, hanem azt, ami mi vagyunk, önmagunkat. A kenyér és bor jelképezte, hogy íme most mi is bekapcsolódunk a legszentebb áldozatba és önmagunkat adjuk oda, egyesülve a kereszt áldozatával.

Minden hívő, aki résztvesz a szentmisében, ha felajánlja a maga szívét, életét, szeretetét, akkor Krisztus áldozatának részesévé válik. Mert az újszövetség egyetlen nagy áldozatában az örök Főpappal együtt felajánlja magát az áldozatot bemutató pap és minden jelenlévő hívő életáldozatul.

Magamat kell feláldoznom!

Ha feltekintünk a keresztre, észrevesszük, hogy Krisztus Urunk tekintete, suttogó ajka, jóságos Isteni Szíve azt kívánja tőlünk: Fiam, add nekem magadat! Jöjj és egyesülj velem! Én választottalak ki, hogy én helyettem, velem és bennem, mint második Krisztus áldozd fel magadat. Ezért imádkozzuk a liturgiában, amikor a legszentebb szavak kíséretében Istent a földre hozzuk: „Hoc est enim corpus meum. Hic est enim calix sanguinis mei!...” Olyan eggyé kell olvadnunk Krisztussal ebben a legszentebb pillanatban, hogy valóságosan eggyé legyünk az Úrral, hogy valóban elmondhassuk „ez az én testem”, mert én már nem én vagyok, aki az átváltozás szavait mondom, hanem Krisztus, aki bennem, velem, általam akarja ezt a legszentebb áldozatot megismételni a világ végezetéig.

Igen, az életemet, egyéniségemet, képességeimet, egész lényemet, mindent oda kell tenni az oltárra, amikor a legszentebb áldozatot akarom bemutatni. Én nem is mutathatom be másként, minthogy egyesüljek Krisztussal, Őt magamban hordozzam és így élő engesztelő áldozat legyek, amíg csak élek. Életem lesz az engesztelő áldozat.

„Ti vagytok az élő szentmiseáldozat!”

Ez cseng ki Szent Ciprián szavaiból, amikor a bányamunkára ítélt paptestvéreit vigasztalja, akiknek minden szenvedése között a legnagyobb fájdalomuk az volt, hogy a szentmiseáldozatot nem mutathatták be. Azt mondja Szent Ciprián: vigasztalódjatok, mert Ti magatok vagytok az élő engesztelő áldozatok; minden imádságtok, munkátok, szenvedétek állandó szentmise, állandó áldozatbemutató. (Epist. 77. ad Nemesianum et socios eius.)

Öskeresztény gondolat ez! Krisztus gondolata, hogy vele szünet nélkül egyesüljünk és egész életünk engesztelő áldozat legyen, mint az Ővé volt.

A nagy „Hostia” és a kis „hostia”.

A szentmisében ez a gondolat több ízben is kifejezésre jut. A felajánlás szavaiban így imádkozunk: *Suscipe . . . „Fogadd el, Szent Atya, mindenható örök Isten, ezt a szeplőtelen áldozatot, melyet én, méltatlan szolgád, felajánlok neked, élő és igaz Istenemnek, számtalan bűnömért, sértéseimért és hanyagságomért, följánlom minden körülállókért, sőt minden keresztény hívőért, élőkért és megholtakért, hogy nekem és nekik üdvösségünkre válják.”* Ime, a felajánlásban a „Hostiát” felajánljuk a paténán, de mellé kell tenni a kis „hostiá”-t is, a mi áldozatunkat, hiszen az áldozati kenyér ajándékában ezt jelképezték az első keresztények: önmagukat adták, önmagukat tették oda a Hostia, az Úr Jézus engesztelő áldozata mellé és felajánlották magukért és a hívekért.

Szent Pál gondolata.

Még jobban kidomborítja ezt a gondolatot Szent Pál a zsidóknak írt levelében: „Mert minden főpap emberek közül választván, emberekért rendeltetik az Isten előtt való ügyeikre, hogy ajándékokat és áldozatokat mutasson be a bűnökért, ki részvétellel tud lenni a tudatlanok és tévelygők iránt, mert ō maga is körül van véve gyengeséggel, és ezért, valamint a népért, úgy önmagáért is áldozatot kell bemutatnia a bűnökért.” (Zsid. 5, 1—3.)

A szentmisében tehát engesztelő áldozatot kell bemutatni önmagunkért és a népért. És az engesztelő áldozat, amit Istennek bemutatunk, önmagunk, a mi életünk úgy, mint Jézus is önmagát mutatta be, önmagát áldozta fel, csakhogy Jézus nem önmagáért, mert ő nem vétkezett. Az újszövetség papjának azonban önmagáért is kell áldozatot bemutatnia és azután a népért, a híveiért. Önmagát és a népet kell odatenni a paténára, egyesíteni az Úrral és így bemutatni engesztelő áldozatul a mennyei Atyának.

Az a kérdés tehát, hogy mit teszünk a paténára engesztelő áldozatul, mikor magunkat is feláldozzuk Krisztussal?! Mit ajánlunk fel, mit egyesítünk a Hostia engesztelő áldozatával?

Életáldozat.

1. Elsősorban *életünket*. A legnagyobb és legdrágább ajándéka Istennek itt a földön az élet. Az életerő, az élet adja meg az értéket minden ajándéknak, amivel Isten minket elhalmozott. Élet nélkül mit használna, mit érne a föld minden boldogsága, — mit érne a természetfölötti élet minden kegyelme? Csak ha élünk, akkor válik mindez hasznunkra.

Ezt kívánja tőlünk Jézus! Jöjj és szenteld nekem önmagadat, add nekem az életedet! Ezt kell tehát mindig megújítani, ezt kell mindig odatenni a paténára, ezt kell egyesíteni Jézus áldozatával. Ő is magát adta!

Mit jelent az, hogy életünket odategyük a paténára, hogy egyesítsük Jézus áldozatával? Mit jelent, hogy lemondok a magam életéről, odaadom az Úrnak és Ő birtokába veszi azt?

Isten rendelkezik velem!

Hogy én felajánlom engesztelő áldozatul önmagamat és életemet, az annyit jelent, hogy lemondok a magam birtoklásáról, átadom a jogot az Úrnak, hogy Ő rendelkezék az életem felett. Tehát abban a szentáldozatban, amelyben önmagunkat hozzuk engesztelő áldozatul, tulajdonképpen az Úr a legtökéletesebben birtokába lép a mi egész valónknak, életünknek. Vagyis minden, ami az életemmel összefügg, ettől a pillanattól kezdve egészen az Úré. Ezért nem szabad a papnak soha önmagát keresnie. Nincs az ő szívének más vonzalma, vágya, mint csak az, hogy tökéletesen bírja őt az Úr és tökéletesen felhasználja a lelkek szolgálatában.

A papnak tehát sohasem szabad önmagát keresnie, sem pedig a saját érvényesülését. Isten azt teszi vele, amit akar. Isten akarata számára az egyetlen törvény, amivel szemben neki nincs akarata.

Ez a legtökéletesebb engedelmességet jelenti, az akaratunkról való teljes lemondást, úgy, ahogyan az ordináció végén ez a pár szó mondja: „Promittis nihi et successoribus meis oboedientiam? — Promitto!” Ez a kifejezése, ez a liturgikus formája annak a tökéletes önátadásnak, amely szerint az ember többé nem rendelkezik magával, hanem egyedül Krisztus rendelkezik vele.

Minden erőnk, képességünk az Úré!

2. Oda kell áldoznunk minden erőnket és képességünket. A jó Isten sok természetes képességgel ruházta fel az embert. Vannak testi képességeink, erőink és vannak szellemi képességeink, akaratunk ereje, kedélyünk gazdagsága. Ezt mind oda kell adni Krisztusnak!

Olyan tökéletes önátadást kíván az Úr, hogy minden képességünk csak Őt szolgálja. Értelmünk ereje, tudásunk kincse, szívünk minden vonzalma csak az Ővé legyen! Nekünk tehát semmi más célra nem szabad a képességeinket felhasználnunk. Nem avatkozhatunk bele a világ dolgaiba, hogy azt szolgáljuk. Nekünk Krisztust kell szolgálnunk! Nekünk mindent Isten dicsőségére kell beállítanunk! Az Úr valamennyi képességünket használni is akarja! — Ezért kell kiképezni minden képességünket, hogy a legtökéletesebb módon tudjuk azokkal szolgálni az Urat.

Minden percem az Úré!

Az az életfelajánlás, amit az Úr oltárára kell tennünk, vonatkozik a mi időnkre is. Fel kell áldozni az Úrnak életünk minden percét. Nem mondhatom, hogy papi életemből 8—10-ig hivatalos órát tartok... Nincs hivatalos idő! Az én életemnek minden pillanata az Úr Jézus tulajdona!

Az idő olyan ajándéka az Úrnak, amely folyton pereg tovább és soha vissza nem jön. Ha egy percet elvesztettünk, ha nem használtuk jól fel, az már soha többé vissza nem tér, örökre elveszett számunkra. Az Urat kell szolgálnunk életünk minden percével! — Amit a pihenésre kell fordítanunk, hogy új erőt gyűjthessünk a további szolgálatra, az is az Úré, még azt sem szabad megrövidítenünk, az Úr akarja, hogy megmaradjunk életerős, ruganyos embernek, akinek

minden percét Ő használhatja fel. Ezért kell az Úr papjának a felüdülés, pihenés, nem pedig élvhajhászásból.

Ha az életemet így tekintem, Jézus szemén keresztül nézem, akkor Krisztussal imádkozom, Krisztussal mutatom be a szentmisét, Krisztussal táplálkozom, vele pihenek, mindent Isten szolgálatának jegyében végzek. Ez is áldozat, ez is engesztelés. Nem magamat keresem, mert mindenem az Uré. És amit ő nekem szórakozásra, pihenésre, étkezésre ad, azt is úgy adja, hogy az övé maradjon. Az övé az az élet, amelybe bele kell állítanom harmonikusan mindent, hogy a természetes és természetfölötti életem gyümölcsöt hozzon!

Odaviszem az oltárra keresztjeimet is!

3. Fel kell ajánlani az Úr oltárán a szenvedéseket és kereszteteket is. Minden kellemetlenség, minden, ami fáj, áldozat, lemondás, üldözés, testi bajok, szerencsétlenség vagy ha valamit Krisztusért kell szenvednem, mind-mind az Uré, mindezt oda kell adnom és egyesítenem az Úr Jézus szenvedéseivel, mert mindez engesztelő áldozat az Úr oltárán. Krisztus kívánja mindezt, birtokába akarja venni, mert az övé, Ő küldte ezeket a szenvedéseket, hogy ezekkel necsak én, hanem Ő is gazdagodjék és kiegészüljön az Ő szenvedésének hiánya. Szent Pál szavai szerint: „most örömet szenvedek értetek s kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az Ő teste az Egyház javára, amelynek én szolgálja lettem az Istentől kapott tisztségnél fogva”. (Kol. 1, 24—25.)

Suscipe... fogadd, Uram, minden szenvedésemet!

Szeretetem áldozata!

4. Végül fel kell áldozni, oda kell vinni az Úr oltárára a szeretetünket is. Fel kell ajánlani az Úrnak azt a lángoló tüzet, amely ég a lelkünkben, mióta rádöbbsentünk szent hivatásunkra. Azt a szent tüzet, amely mindig jobban fellobogott, amikor közelebb kerültünk az Úrhoz. Azt a lángoló szeretetet, amely akkor gyulladt fel legteljesebben bennünk, amikor először Krisztus oltárához térdeltünk és először szállt le kezeink közé, a mi szavunkra az Úr Jézus.

A mi szívünk legbensőbb érzelme a szeretet Jézus iránt, amely hozzá köti minden képességünket, munkánkat, időnket, minden szenvedésünket. Ezt a lángoló és mindent magába foglaló szeretetet ajánljuk fel az Úrnak, mert ez a legkedvesebb engesztelő áldozat, amit az oltárra tehetünk. Sokan vannak, akik vétkeznek, elsodródnak az Úrtól és nagy fájdalmat okoznak szentséges Szívének, nekem ezekért is kárpótolnom kell az Urat. Ez a legszentebb hivatás. Nekem azok helyett is szeretnem kell az Urat, akik nem szeretik Őt!

Tehát ezt a szeretetet viszem oda az Úr oltárára, ez az én engesztelő áldozatom, amit odateszek a Hostia mellé és egyesítem az Ő engesztelő áldozatával!

„Feláldoztatott, mert maga akarta”

Krisztus Urunk feláldoztatott a keresztfán, mert Ő maga akarta. Ebben benne foglaltatik a mi életprogrammunk is. Hogyan?

Az ószövetségben a papság családi örökség volt. A papságnak minden tagja beleszületett a papi méltóságba. Nem kellett külön meghívás. Azzal, hogy annak a családnak tagja volt, papja lett az Úrnak. Az újszövetségben nem így van. Isten megszűntette az ószövetségi állapotot, maga választja ki az Ő papságát. Nem egy családból, nem egy nép gyermekei közül, hanem minden nép és minden nemzet közül bárki részesülhet ebben a kegyelemben, — de szükséges, hogy akit meghív, ő maga is akarja.

Akarom!

Mikor valaki tudatára ébred annak, hogy az Úr őt hívja, abban a pillanatban döntenie kell: akarja-e vagy nem vállalja Krisztus papságát. „Mi feláldoztatunk, mert akarjuk.” Megkaptuk a szent hivatást, elfogadjuk és követjük az Úr oltárának lépcsőjeig.

Magunk akarjuk ezt a kiválasztottságot, mint Krisztus is önként választotta az áldozatot. — Jézus hívott, de tőlünk tette függővé, hogy elfogadjuk-e?

Mikor odalépünk az oltár elé, ezt dobogja szívünk: Igen, Uram, akarom odaadni magam! Akarom életemet, szívem minden dobbanását feláldozni! Vele egyesülve a Te tulajdonodként akarok magam is élő, szent, Neked tetsző áldozat lenni! Az utolsó lehelletig mindig maradjunk engesztelő áldozatok az Úr oltárán, egyesülve Krisztus engesztelő áldozatával!

Dr. Erdey Ferenc

A mi nagy Mentségünk.

Mély hódolattal hajtottam ma térdet az átváltoztatás istenterhes pillanatában, — azután felemeltem magasan a levágott Bárány Testét és Vérét. Placeat Tibi, Domine Deus!

Tudom, jól tudom, hogy ez a felmutatás Szentegyházunk parancsa és elsősorban a hívek miatt történik: hadd lássák, vallják, hogy itt valóban Krisztus Teste ragyog és vére párája terjeng, — legyen ez cáfolat az általánosító, semmiző rideg eretnekek tagadására. De ma másképen mutattam fel Őt, másképen nyujtottam messze magasba a népem feje fölé s az én koldus fejem fölé... Ma az Istennek mutattam fel Legkedvesebbjét, Krisztusát. Úgy emelkedett ki kezemből Krisztus, mint szemétből a gyöngy, mint beteg testből az erős fej... a nagy fehér Hostia égre emelkedett érettünk mint engesztelő Áldozat, s mi mindnyájan megfértünk e szent Fej alatt. Így mutogatom mindennap az Urat: feleljen Ő érettünk, „akiben Neked kedved telik, Hatalmas!” Ő miatta kegyelmezz, akit bűnös fejünk védelmére Színed elé emelünk.

Úgy összeforrtam ma Vele. Erőtlen az Erővel. „Nézd Őt, Uram-isten! Én bűnökkel, hangulatokkal terhelt senki vagyok, működésem eredménytelen, — de Ő friss, Ő eredményes, Ő nem ábrándul ki,

Ő nem kíméli magát a szeretet áldozataitól... Ő nem ismeri a sapientia carnis kéjes ólomsúlyát, mely bennünket minden észbeli világosság és kegyelmi sürgetés ellenére is annyiszor elvon a tűző isteni nap heve elől és árnyékba hajt hűtött alkoholok földi mézére... Nézd Őt, akit fejem fölé emeltem: Ő olyan, amilyent Te kívántál: Tökéletes ember az Isten mértéke szerint. Miatta irgalmaz nekünk! Könyörülj rajtunk! Felmutatom Neked az Állandóságot! — Én is lán-golok gyakran, Irántad való tűz fel-fellobog szívemben. Néha úgy érzem: itt kellene kezdődnie a mennyországnak; — de csak pár pillanat kell, s a rút halálos bűn veszélyéből is alig tudom magam kivonszolni erőtlen, kinos, nyöszörgős ügyefogyottsággal. Állandóság Istene, mély alázattal emellek megalázott fejem fölé. Tisztázd ügyemet, — s néped bárgyúságait! — Te tiszta vagy helyettünk, mint az áttetsző ostyatest, erős vagy, mint a hústitalú ízes misebor, — én zavarodott víz vagyok... Lelkem jóakarató, — de a kísértések szemetével terhelt. Talán a mai misére is úgy készültem, mint az a cseléd, aki fölszínesen elhúzta a szemetet az útból, hogy belépő ura nagy lármával ne gyalázza lustaságáért... A szívem is ilyen, a misére hirtelen, valahogyan elsimitott szemetes út, — hogy Főnököm, Jézus Krisztus nagy szemrehányásokat ne tehessen. — Fejem fölé emellek, Te lényegileg tiszta és szent Istenem, Emberisten!" Takarj be, szentségeddel árnyékozz be engem!

Ma olyan jó volt így összefogódzkodni Vele, érezni, hogy Ő valóságos áldozat érettünk, a szerető Isten gondoskodása elégtelenségünk fedezésére... Jó volt tudni, hogy akarati kinnal vitt életemnek van Feje, Eszménye, de egyben segítője is; fény-árnyék küzdelmeimnek van pajzsa, oltalma... benne pillanatra el lehet pihenni, kiengesztelő erejében magunkat is megigazultnak tudni.

Ma jólesik Őt fejem fölé tartani, Benne érezni az emberi nem csúcsát, Belőle nyerni értelmet, amint a test is a fejben nyer értelmet és életet. Milyen esztelen harcban kavarnánk itt a földön, ha nem lenne e Hostia az egység mibennünk. Megbomlanánk, mint a fejetlen, gombamódra tenyésző eretnekek. Kis sejtek vagyunk, s, fejem fölé emelt szentségi Tested, Véred a principium vitale... ez hoz bennünket harmóniába Istennel és embertársakkal. Mi szinte szent öntudatlansággal éljük sejtyszerű életünket a testben... Te jelölsz ki helyet, értelmet működéseimnek, — most alig látok ebből valamit, — egykor szerepem világos lesz előttem.

Hasznos mindenfajta engesztelés. De legértékesebb formája a szentmiseáldozat. Egyesülj naponta alázatos hittel az Egyetlen Igaz Engesztelő Áldozattal, aki miatt egyedül leszel kedves Isten előtt és hasznos emberek előtt.

*

A pap életének is a szentmiseáldozat ad erőt, — de hinnem kell, hogy a híveket is a gyakori szentmise és szentáldozat teszi élő tagjaivá az Egyháznak. Ébresszük fel híveinkben a napi mise utáni élő vágyat, magyarázzuk ennek szükségességét lehetőség szerint. Természetfölötti életünknek ugyanis a szentmise a tápláló ereje, vért lüktető szíve. Hogyan élhetnénk táplálék nélkül erős életet? A természetes világi keret ex natura nem igényli a természetfölöttit! A bűnökben roncsolt lélek pedig ördögi magnetizmussal távolodik tőle. Tehát

természetfölötti életet csak a természetfölötti életprincípiummal — elsőben a szentmiseáldozattal érintkezve élhetünk. Hogy most férges, külszínes a keresztény tömegek hite, — egyszerű magyarázata ennek az Áldozattal való kapcsolat hiánya, — nem merítenek erőt onnan, ahol ilyen erő *egyedül van*. Szagosmisék 20 perces áhítatával be-érik, — de még akkor is távol maradnak a szentáldozástól. Hogy pedig vértanúságra volt beállítva az őskeresztény kor: tudjuk, az Áldozat napi felújítása, átélése, a Bárány vérének bő harmata készítette rá erőshítű eleinket. Ha a mai szármalmas ténfergő keresztényeket néz- zük: elvtelenül lapulókat, egykéseket, — nemde Szent Pál szavai jutnak eszünkbe, amikor a helytelen áldozás hatásairól oktatja ki híveit: „Ezért van köztetek sok beteg és erőtlen és aluszak sokan.” (I Kor. 11, 30.) Rá kellene vezetni híveinket, hogy szentmisét hallgatva: épp a szentmise alatt *minden imájuk hatásosabb*, mert a miséző pap köteles magában az áldozatban is megemlékezni: *pro circumstantibus*.

Most szentekre van szüksége Egyházunknak. Rendkívüli mulasztásokért és bűnökért rendkívüli elegettevők, áldozatok kellenek. Itt szintén gyökérszerű eszköz a szentmiseáldozat. „Egyetlenegy szent-áldozás képes az embert szentté tenni.” (Pazzi Szent Magdolna.)

*

A természetfölötti élet Napja az áldozati Krisztus Teste. „Ha nem eszitek az Emberfiának testét, nem lesz élet tibennetek.”

Intézetünk májusi ajándécul vagy 150 tő muskátlit kapott a tavasztól. Két héttel ezelőtt bizalmas piros színben virított az egész Otthon. — Azóta két hét telt el. Búvárkodó szemmel néztem végig ma a virágok életét. Ahol fénnyel és nappal érintkeztek, csattanó vörös élet duzzad. A folyosón, ahová nem jutott a fényből, lelketlenül összeestek, elszáradtak a virágok. Két hét napfény nélkül: halál!... Pedig ezeknek a virágoknak még kísértésük sem volt, élős- diek sem szívták erejüket. — Vajjon csodálkozhatunk-e mi, ha hetekig, hónapokig távol a természetfölötti élet Napjától (ha nem eszitek = nem lesz élet) lélektelenné válnak híveink, száraz gallyak lesznek. Márpedig száraz gallyat legkönnyebben tör le minden vihar, minden kelekótya eszmeáramlat.

„Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él bennem.” Ez a katolikus mintaélet, de kötelező program is! — Hogyan él bennünk és híveinkben Krisztus, ha nem költözik be sűrűn szívünkbe az Áldo- zat színeiben.

*

Sokat bajlódunk híveink nevelésével, lelkeségének fejlesztésével. Kevés eredményt azért érünk el, mert túlságosan mi akarunk tanítói lenni emberi okosságunk és erőnk mindenre becsülésével. Érdekes tapasztalat, hogy gyakori szentmisét hallgató híveinket Krisztus nél- külünk is, értelmi befolyásunktól függetlenül is magas lelki művelt- ségre és keresztény érzékenységre oktatja. P. Matteó egyszerű paraszt- embere ezért volt a nagy Páter csodálatának tárgya. A Szentáldozat a legmagasabb teológiára képesítette. Vigyük híveinket Krisztushoz, beszéljen Ő sokszor egyedül a szívükhöz. Mi azután többet foglalkoz- hatunk a városvégi hitetlenek hálóra kerítésével.

*

Egyik paptársam mondotta nemrégén, hogy minden nehéz ügyét belefoglalja egymásutáni több szentmiséjébe. Csodálatos, hogy Isten a legnagyobbak látszó akadályokat is játszi könnyedséggel hárította el útjából.

Gondolatsokromból ragyogjon ki az élő valóság: Minden ügyünk, engesztelő művünk lényege legyen a közöttünk valóságban tartózkodó és napi áldozatban magát megújító Krisztus. Omnia per ipsum, et cum ipso, et in ipso.

V. J.

Dr. Gigler Károly: **Szentmisénk lelke.** (Budapest, Szent István Társulat kiadása. 1944. 224 lap. Ára 6.20 P.)

Megkérdeztük a szerzőt, milyen szándék vezette könyve megírásában. Ime válasza:

„Hogy milyen szándék vezetett könyvem megírásában? A szent misét, áldozatunkat a pap és hívő élete, bár mindennapi, de mégis központi jelentőségű eseményének vallom. Nagyon szükséges tehát, hogy felhívjuk rá a figyelmet és minden részletét megvilágítsuk.

Annál is inkább, mert a gyakoriság könnyen gépiessé teszi a legszentebb dolgokat is, ha mélységükbe nem hatolunk. Hány pap misézik angyalian első papi évében; később pedig már a híveket is elriasztja elsietett, elnagyolt, szinte sértésszámba menő áldozatbemutatásával. Nem is szólva arról, hogy milyen véleménye lehet misézéséről Annak, akinek az áldozat tulajdonképpen szól. Kezdő papi éveim után beszéltek el nekem, hogy amikor az első hónapokban természetszerűen rendes misézésemet dícsérték, az egyik hívő keserűen és gyanakvólag így szólt: Várjunk csak az elismeréssel; ki tudja, hogy milyenné torzul majd ez a misézés is. Kegyelemnek tartom, hogy a megjegyzést megtudtam, mert sokszor eszembe jutott és még jobban ösztönzött, hogy a szentmise legfőbb kincs-voltát ne feledjem, és a miszés méltó módját e kincs megfelelő foglalatának tekintsem.

Természetesen hamar rájöttem arra, hogy ennek az álláspontnak a megvalósításához a jószándéknál többre van szükség. A szentmise szertartásainak és imáinak héjába burkolt tartalmat — szentmisénk lelkét — kell megtalálnunk és élnünk, ha jelentőségének megfelelő formában és lelkülettel kívánjuk végezni. Hosszú évek vissza-visszatérő elmélyedései aztán csodás világot tártak föl előttem: azt, amelyet mélyen imádságos lelkek varázsoltak lelkületük gazdagságával legnagyobb értékünk köré. Csodálkozva vettem észre, hogy ami a lelki életben valamit jelent, az mind szóhoz jut szentmisénk valamely mozzanatában, úgyhogy a legszentebb cselekmény egyúttal a legmélyebb és legérdekesebb lelki élmény is.

Mint spirituális annakidején, legalábbis nagy vonásokban, ezt kívántam papnövendékeim előtt érzékeltetni egy elmélkedéssorozatokban. Ezt építettem ki most könyvemben teljessé. A papság és hívők számára egyaránt feltárni kívántam: szentmisénk lelkét. A híveknek is, hiszen egyre nagyobb számban használják, sokszor divatból is, a misszálét, de maguknak sem merik bevallani, hogy többet vártak tőle. Erre a többre óhajtt paptestvéreimnek és nekik is ösztönzést és útmutatást adni könyvem.”

Dr. Gigler Károly

Amitől tele lenne szentekkel a föld.

Érdekes látogatóm volt. Őszhajú, színtelen, sokat szenvedett aszszony. Panaszkodni jött, segítséget kért. Hat gyermeke közül már csak egy él, aki fönntartja. Annak is gyöngye szervezetét most a katonasor emészti. Ha lehetne segédszolgálatra áthelyeztetni.

Volt ebben az asszonyban valami különös, abban is, ahogy elbúcsúzott, a hangsúlyban, ahogy mondta: Imádkozzék értünk . . . és imádkozzék önmagáért is. Imádkozzék, hogy csupa tűz, csupa láng, izzó istenszeretet legyen a lelke, hogy ahol él, amerre jár, tüzet szórjon a kihűlő világba. Mert a világ megfagyni készül . . . A meglepetésem beálló kis csendjében már halkabban tette hozzá: Ha legalább a papok, szerzetesek igazán szeretnék az Istent! Hogy menénk utánuk! Tele lenne szentekkel a világ . . .

Aztán elment. Távozó alakját hamar elfedte lelki szemem elől is a leereszkedő koranyári alkony, — de a problémát, a legnagyobbat, ami hosszú idő óta foglalkoztat, újra beledobta lelkembe . . .

Ó, ha legalább mi igazán szeretnők az Istent! Ha úgy szeretnők, ahogy a főparancsolat kívánja: Egész szívünkben, egész lelkünkben, egész elménkben, minden erőnkben. Legalább mi, akiket magának választott, akiket dédelget meleg szeretetével, akiket isteni féltékenysége erejével kiragadott a világ bűnalkalmaiból, a családi kötelékek nyűgéből, és kegyelmének puha ölén hordoz. Akiket az örök hűség esküje köt hozzá, akiket jegyajándéku szánt Krisztusnak örökifjú, szépséges jegyese, az Egyház.

Ha legalább mi igazán szeretnők Őt, egész szívünkben, egész lelkünkben, egész elménkben, minden erőnkben! Ha Jézus nem lenne csak fogalom számunkra, talán csak egy szent eszme, amelynek számunkra nincs életszerűsége, konkrét, személyi, történelmi, gyakorlati valósága. Ha lenne a hitünknek ereje, a szívünknek szeme, amellyel megláthatnók az oltárszekrény áldott mélyének isteni Foglyát úgy, amint Ő valóban ott van, élőnek, valóságosnak, az evangélium Jézusának. Ó, ha megrendülnénk a gondolatra, hogy Ő él itt tovább közöttünk, hogy beszélhetünk hozzá és biztosabban tud rólunk, mint a szomszédunk. Ha megdobbanna a szívünk a közelében s a vér tűzhulláma öntene el a gondolatra, hogy lát, hall, megérez bennünket, szeret és égő Szívére vár . . . Ha legalább úgy el tudnánk beszélgetni vele, mint barát a baráttal, testvér a testvérral, jegyes a jegyessel, hitves a hitvessel. Ha tudnók legalább annyira szeretni, mint ahogy a földi szerelmesek szeretnek, akit annyival jobban kellene szeretnünk, amennyivel elsőbb, külön, mérhetetlenül több minden földi szerelmesnél. Ha Jézus lenne szívünk mindene, öröme, derűje, balzsama, ujjongó bol-

dogsága; ha valóban Ő lenne szívünk egyetlen, igaz nagy szerelme!

De mi a megfoghatókhöz kötött érzéki lények vagyunk, vakok, süketek és bénák. Jézus közelében élünk, talán óraszámra imádkozgatunk mellette és évtizedeket, talán egy életet leélünk a nélkül, hogy csak egy órára, egy pillanatra átélnök azt, amire születünk s amire mint egy örökkévalóság egyetlen aktusára készülünk és várunk: Az Isten szeretetben való bírást.

Ures, fásult, hideg a szívünk, ha Óróla van szó. Dehogyan ismerjük az Isten utáni éhséget és szomjúságot, amelynek pedig halálos vágyunk, epedő sóvárgásnak kellene lennie. Ki akar mindenáron, ha kell, a vére árán is Jézus szerelmese lenni?

De jó is lenne, ha nem úgy lenne, ahogy van! És de jó annak, aki megkapta az érezhető, szívbeli, meleg, szerelmes istenszeretet kegyelmét! De boldog is az életben, az örökkévalóságban. Mi nem kaptuk meg, — mondjuk — mi nem vagyunk érzelmes típusok. Más a temperamentumunk. Mi ész- és akaratemberek vagyunk s végtére, Isten szolgálatához ez is elég. Hűségesen megtartjuk a parancsolatokat, szabályainkat, teljesítjük kötelességeinket és fogadalmainkat s többet nem kívánhatunk józanul magunktól. Az érzelmeket ki nem facsarhatjuk szívünkéből s ha mégis próbálnók, hiábavaló, fárasztó, kimerítő erőlködés lenne, káros és talán beteges tünetény.

De nem tehetek róla: Bármily igaznak, okosnak hangzik is mindez, lelkemben csak látom egyre a Mestert, amint az egész világnak hirdeti a főparancsolatát: Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből, — nekünk pedig, övéinek, a szelíd szeretet hangján könyörög: Fiam, add nekem szívedet!

Isten szomjazza az emberi szív meleg szeretetét, övéit meg éppen hívja, várja, sürgeti, nem engedi megpihenni, szinte üldözi, míg meg nem adják magukat. Biztosan vezet az úton, hacsak ki nem tépjük magunkat szent kezéből. És mi mindent meg nem tesz, hogy ráállítson bennünket az Ő ösvényére!

Rágondolok a magam imaéletére. Évtizedeket éltem le a nélkül, hogy egyetlen melegebb szívbeli megmozdulásom lett volna Istennel szemben. Eszembe sem jutott, hogy az is lehetne. És ezen nem is igen csodálkozom. Sosem hallottam mást a hittanórákon, a prédikációkban, a lelki könyvekben, mint hogy Isten értelmi megismerése és az akaratban való szolgálata a lényeg s az üdvösségre elég is. Az érzelmi szeretetet legföljebb lenézőleg, elítélően hallottam emlegetni, a „Nem aki mondja: Uram, Uram . . .” kapcsolatában, mint érzelgős, vénasszonyos specialitást s ugyancsak szégyeltem volna, ha holmi csöpögős szentimentalizmus engem is közéjük ültet. Hogy az Atya akaratában az érzelmi, meleg szeretet is benn van esetleg, arról távoli hang sem ütötte meg fülem.

Imám szinte kizárólag kérő ima volt, mit a lelkek szeretete éltetett. Ahogy az iskolában tanulni kezdtem, mit kíván tőlünk az Isten, hamar észrevettem, hogy a „nagyok” cselekedetei nincsenek összhangban a parancsolatokkal. Aztán megtanultam azt is, mi a sanctioja annak, ha valaki nem él úgy, ahogy Isten akarja. Ekkor kisgyermek létemre a szenvedélyes szeretet imájába kezdtem, hogy a pokolba ne jussanak azok, akiket szeretek. Később konkrétan a jó

halál kegyelméért imádkoztam — szinte mindig csak azért. Különösen vonzódtam az öregekhez, akik nem sokára meghalnak. — Még nem tudtam a rózsafüzér titkait, de Miatyánkból, Üdvözlégyből egy-egy vasárnap négyszer-ötször is végigimádkoztam kis olvasómat: „mamáért, papáért, testvérekért”, hogy valahogy el ne vesszenek. Később ezekbe a kérő imákba éppúgy bele tudtam órákra merülni, mint más az egyéb imákba s a szórakozottság elleni küzdelem is megvolt benne. Ellenben úgy véltem, a lelki szárazságot nem ismertem. Ha akartam, mindig tudtam imádkozni. Hogyne, hiszen szerettem azokat, akikért imádkoztam.

Igy ment ez hosszú évekig, évtizedekig, — míg aztán egy napon Isten beleszólt a dologba. — Csapásnak mondják azt, ahogy beleszólt, — az is volt — de rám nézve mégis kegyelem volt, szeretet volt és könyörület . . .

Egy napon pillanatok alatt beálló halállal meghalt, akiért legjobban aggódtam, akinek jó haláláért a legtöbbet imádkoztam s akiért a legnagyobb áldozatokat hoztam. Utána rövidesen hirtelen halállal meghalt, akit legjobban szerettem a nap alatt, jó anyám. És hogy Isten szándékai iránt tévedésben ne maradjak, az imagondjaimba fogadott lelkek közül még véletlenül sem halt meg az évek folyamán egy sem másképp, mint váratlan halállal, szentségek nélkül. Most legutóbb, pár hete, istentagadó, szociáldemokrata nagybátyám, akit nyolcvanhat esztendősen élete folyamán semmiképp nem sikerült a szentségekhez elvinni. Mekkora gondja volt már gyermekkoromnak, mennyi imámba, éjtszakai nyugalomban került, — s úgylátszik, meghalt a nélkül, hogy kibékült volna Istennel.

Mégis, hogy valaki esetleg túlságosan meg ne sajnáljon, sietek elmondani, hogy e „csapások” érlelték teljessé bizalmamat ezekre a lelkekre örök sorsa iránt. Pillanatig sem kételkedem, hogy a látzólagos végpusztulás ellenére is Isten a döntő órán megmentette őket. Most már persze nem az imáim, áldozataim nyomán remélem, hanem pusztán Isten nagy irgalmassága miatt, — azért, mert Ő a jóság, a könyörület, aki még sokkal forróbb szeretettel szereti a lelkeket, mint mi szeretjük őket.

Különben az első ilyen haláleset váltotta ki belőlem — gondolom — életem első dicsőítő imáját. Hatalmas nagy élményem támadt Isten teremtményéről és korlátlanul rendelkező uraságáról. Tudtam, hogy Őt áldani, magasztalni, dicsőíteni kell a legsötétebb órában is, mert hiszen Ő a lét Ura, akinek feltétlen teremtményi jogai vannak és amit tesz, az mindig szent, jó és bölcs, az mindig a legtokélatebb, a legjobban és legbiztosabban nekünk való s neki még a ránsuhintó ostoráért is szerető kézcsók jár vissza.

Napok teltek így el a Végtelen magasztalásában, de mikor a hit és fájdalom ez emelkedett állapota elmúlt s vissza akartam térni előbbi imámhoz, tovább könyörögni azokért, akik még éltek, oly céljavesztettnek és részben tárgytalannak is éreztem az egészet, hogy majd a hitem tört meg. De ez csak önkénytelen megmozdulása volt lelkemnek és csak pillanatokig tartott. Isten csak épp meg akarta mutatni azok lelki állapotát, akik a csapások súlya alatt elvesztik hitüket. Engem attól megvédett a kegyelem.

De az imám vonala mégis megtört. Úgy imádkozni, mint addig,

már nem lehetett többé s úgy láttam, Isten sem akarja. Éreztem, hogy más ima felé fordítja lelkemet. De hova, merre? Sosem próbáltam mást.

Akartam Istenre gondolni s megdöbbenve vettem észre, hogy egészen üres, száraz a lelkem Vele szemben. Nagy tapasztalatot tettem, aki azt hittem, hogy nem ismerem a lelki szárazságot. Most rájöttem, hogy mást sem ismerek, mint azt. Ráésméltem, hogy nincs és nem is volt soha egyetlen szívbeli, érzelmes, meleg megmozdulásom Istennel szemben, hogy nincs szívem Hozzá, — hogy nem szerettem az Istent . . .

Micsoda pillanat, micsoda élmény, mekkora nagy szegénység! Leírhatatlan felfedezés! Hát ez így lesz, így is marad? El kell fogadnom, bele kell nyugodnom?

Mások elé talán nem vetődik ilyen élesen a probléma. Megszoktuk gyermekkorunktól, hogy hol érezzük az Istennel szemben, hol nem. Ha nem figyeljük ennek miértjét, könnyen gondolhatjuk, hogy rajtunk kívül álló oka van. Legalább úgy tapasztalom, hogy a lelki emberek legnagyobb része így van a kérdéssel. Jó, jó, a szívbeli szeretet, az érezhető vigaszos állapot, de ha nincs meg, úgy is jó. Nem fontos, nem lényeges. A nélkül talán még érdemszerzőbben lehet Istent szolgálni.

Úgy vélem, ez valóban igaz is, ha valaki saját hibáján kívül van a szárazság állapotában, mint van ez egyeseknél beteges, talán abnormis érzelmvilág esetén. De azt hiszem, ilyen helyzetben minden ezredik sincs a lelki szárazságban vergődők közül. A legtöbbször a dolog aszketikus kezelésre vár és orvosolható.

Ezt az állítást a nagy imperativussal támasztom alá. Minden mentegetődzésünk ellenére is Jézus szava egyre hangzik erősen, biztosan, sürgetően, parancsolón: Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből . . . Ez mindenkinek szól, egyetemes törvény az emberiség számára. És Jézus a legfontosabb kérdésekben nem beszél képletesen, átvitt értelemben. Ez az én testem, ez az én vérem. Akkor sem másítja, változtatja, ha miatta barátai is elhagynák.

Ez az első és legfőbb parancsolat: Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből, lelkedből, elmédből, minden erődből . . . Nem azt jelenti-e ez, hogy egész lényünkkel, értelmünkkel, akaratunkkal, érzelmünkkel szeressük Őt? És első helyre teszi a szívet, minden idők tudatában az érzelmek székhelyét. Hiába, a szeretet elsősorban mégiscsak érzelem. Más is, — de e nélkül nem áll meg. De milyen nagyon tudjuk ezt más viszonylatokban! Rendesen még azok is, akik abban a bizonyos legyőzhetetlennek minősített lelki szárazságban vannak. Látom azt, hogy a legtöbbször ők is milyen szenvedélyesen, mélyen és igazán tudnak szeretni érzékekhez kötött dolgokat, valóságos rajongással. Nem tudom, nemcsak azoknál lenne-e elfogadható mentség a lelki szárazság, akik az egész vonalon élnek érzelmviláguk kiaszottságát, képtelenségét?

Ki az, aki azt mondja anyjának, barátjának, jegyesének, hogy szereti őt nagyon az eszével, akaratával, becsüli, értékeli, soha hűtlen lenni nem akar szeretetéhez, — dehát ne vegye rossz néven, szívének semmi köze ehhez a szeretethez. Annak hajlandóságát, melegségét, érzelmi megmozdulását ne várja és ne is remélje tőle, mert arra

teljességgel képtelen. Azt hiszem, akit így szeretnénk, az elégedetlenül, méltatlankodva vagy megvetéssel fordulna el tőlünk és igaza is lenne. És annál jobban igaza lenne, mennél teljesebben, osztatlanul, maradék nélkül adná viszont ő egész lényét nekünk szeretetében. Szívet szívért, szeretetet szeretetért . . .

Csak Istennek, Jézusnak akarunk más mértékkel mérni? Épp az istenien érzékeny, féltékeny Szerelmesnek, aki ki tudja, mennyi fájdalommal, szenvedéssel, méltatlankodással, talán megvetéssel, haraggal vagy égő szenvedéllyel fordul el attól, aki nem fogja, nem tudja vagy nem akarja egész szívével, lelkével, szerelmes szeretetével szeretni Őt . . . Mint ahogy szerették a szentek, Szívének barátai, a szűzek, lelkének liliumai, az első keresztyének, életének zsengei, a vértanúk, szerelmének hősei.

Ah, igen, — ő! De mi?! Nem vagyunk nagyok, hősök, szentek!

Úgy meg tudunk ilyenformán nyugodni, talán az alázatosság leple alatt, talán teljesen öntudatlanul, félrevezetve önmagunkat. Egy biztos, így sokkal kényelmesebb! S mily könnyű ezzel a lelki ürességet védeni, a megalkuvásokkal telített életet mentgetni, az áldozatosság hiányát magyarázni!

Azt hiszem, valami hiba, félreértés, végzetes tévedés csúszott be a felfogásunkba, az életünkbe.

Hát hiszen, ha a szeretetnek, a szívbeli vonzalomnak, a szerelemnek csak egy útja lenne: a meglátni és megszeretni; — az „egy pillanat, villám lecsap s a fában örök seb marad” — akkor talán megállhatna a fenti okoskodás. — A pillanat alatt feltámadó szeretethez valóban bizonyos véralkati, élet- és lélektani adottságok kellene s akinél ezek nincsenek meg, valóban tehetetlenek a kérdéssel szemben. De nincs-e a szeretetnek más útja is? Nincs-e készülődése: a dologgal való foglalkozás, a megismerés, a belemélyedés? Ehhez több idő és bizonyos munka kell. Az embereket is rendesen úgy szeretjük meg, hogy foglalkozunk velük. Ha Jézussal foglalkoznánk sokat, Őt éppúgy megszeretnők, sőt bizonyára jobban, mert benne semmi nem vetne vissza, semmi nem okozna csalódást, semmi nem rontaná le akár a legmerészebb, legragyogóbb, szédítően szép illúzióinkat.

Szeresd a te Uradat, Istenedet, teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből, minden erődből.

Hiszem, hogy az Isten ilyen szeretésének is van kialakító folyamata, fejlődése, bontakoztatása. Bizonyos aszkétikus út szükségképpen elvezet hozzá, annak végén feltétlen eredménykép megjelenik. Ennek így kell lennie, ha Jézus parancsolja ezt a szeretetet — s ha valaki nem jut el hozzá, maga lesz az oka.

Nem szabad belenyugodnunk abba, hogy az érezhető istenszeretet kegyelme nekünk nem adatott meg, hanem szabályszerűen kell küzdenünk érte.

Jézus éhezi és szomjazza szívünk szeretetét, — kívánja, akarja, kéri, hogy mindent feledve neki adjuk szívünk vonzalmát, érzéseit, minden dobbanását, az egész lényünket átjáró szent lángolásban.

De ennek a szeretetnek rendes körülmények között feltétele van, tőlünk függő feltétele, amelynek meg kell felelnünk. Tévedés azt hinni, hogy az érzett istenszeretet akaratunktól független adománya Istennek. Nem, ez olyan kegyelem, amelyet közreműködésünk alapján

megkapunk, bizonyos úton szinte ki lehet erőszakolni az irgalmas Istentől, akinek úgyis égőbb vágya azt megadni, mint nekünk fogadni. Szinte meg kellene az embereket rázni, hogy ébredjenek annak igazságára, hogy Istent az idevonatkozó őszinte jóakarat, a tiszta szándék, az erőlködés feltétlen megkaphatja, azzal szemben nem fukarkodik ezzel a kegyelemmel, hanem lehajol hozzá és szerelmes Szívére öleli.

Nézzük hát konkrétan ezt az utat.

Ha Isten mindenkitől várja a teljes szívet-lelket adó szent szeretetet, mit kíván tőlünk, választottjaitól, akiket még a szerzet kötelekébe, magányába is hívott, éppen azért, hogy Szívének parancsát, a főparancsolatot egész mivoltában maradéktalanul és példaadóan betöltsék? Mi az érzelmi, szívbéli szeretetért való harcnak szinte kötött és kizárólagos formája, mi az a bizonyos munka, amit el kell érte végezni, azok az áldozatok, amelyeket meg kell érte hozni?

Legelőször bizonyos *érzelmi áldozatokat* kell érte meghozni: Nem szabad érzelmeinket a teremtményekre szétfecsérelni.

Sajnos, érzeki lényünk könnyen lekötődik a láthatókhoz, hallhatókhöz, megfoghatókhoz. Természet szerint vonzódunk minden széphez, jóhoz, igazhoz, minden erőhöz, értékhez. Ezek morzsáival tele is van szórva életutunk s mi éhes madarak módjára megállunk e morzsák mellett, lakmározni kezdjük, megszeretjük őket és rendesen meg is elégszünk velük. Legtöbbször megelégszünk egy egész életre. Nem megyünk tovább, célbaérkezetteknek érezzük magunkat. Lekötjük magunkat a teremtményeknek, szeretjük őket, talán bálványainkká, Izsákjainkká lesznek, melyeket nem tudunk, de nem is akarunk odaadni, vagy talán nem is eszmélünk arra, hogy oda kellene adni. Ez a mi eléggé meg nem siratható vakságunk. Jajveszékelnünk kellene, ha ebbe jól belegondolunk. Meghíva az isteni lakomára, arra születünk, hogy Istent szeressük egész szívünkben, egész lelkünkben, egész elménkben, minden erőnkben s mi e helyett a teremtményeket szeretjük ily módon s nem egyszer úgy csüngünk rajtuk, hogy inkább az életünket lennének képesek odadobni, mint tőlük elszakadni, lemondani. Nem hozzuk meg Isten érezhető szeretetéért azokat az érzelmi áldozatokat, amelyeket feltétlenül meg kellene hoznunk, hogy szívünk elég szabad, emelkedett, érintetlen maradjon Isten számára. Isten, a Teremtő, sosem fog osztozkodni teremtménnyel úgyis koldus kis szívünk szerelmén.

Lelki embernek nem lenne szabad egész szívével szeretni Istent kívül senkit és semmit. Ne legyen így senkije és semmije. Sőt még csak ne is értékeljen teremtményt teremtményi, tehát semmis voltán túl. Ne felejtse, hogy egész különösképen Istené, hivatása a kizárólagos istenszeretet és ez mindaddig nem valósulhat meg, míg hajlamai megosztják a teremtményekkel és akadályozzák istennekadottsága teljességét. A hajlamot, a vonzódást az értékelés szüli, — értékelméletileg kell tehát lerombolni lelkünkben azt, amitől szabadulni akarunk. Ezért kell egészen világosan látni a teremtménynek Istenhez viszonyított teljes értéktelenségét. Nekünk nem lehet és nem szabad teremtményt túlbecsülni, túl eszményíteni, szinte kultuszban részesíteni.

Kétségtelen, hogy az ember lényének óriási, szinte feltartóztathatatlan ereje van az érzelmi képességeiben. Hatalmas, sódó tényező

az, amellyel minden egészséges, normális lelki alkatnál számolnunk kell. Ha ettől az érzelemlágytól szándékosan és tudatosan megvon-nánk minden tárgyat, vagy csak a helyes mérték szerint adnók át azokat, akkor az érzelmek helyes medrükbe szorítva nyílegyenesen és rohanva törnének örök céljuk, az Istenség felé. Ennek a sajátos aszketikus munkának valósággal szükségszerű következménye az Isten felé való érzelmi irányulás, a belesodródás az örök Szeretet mágnesölébe.

Az csak természetes, hogy mint mindennek a földön, ennek is ára van. Az ember lelkének ára az Istenember kálváriahalála volt. A szívbeli istenszeretnek ára, nagy ára az abszolút készség az érzelmi áldozatok meghozatalában. Azt is mondhatnám, az ára mi magunk vagyunk. Száz kis és nagy halállal meg kell halnunk önmagunknak, szinte önfeledten, egészen őszintén, teljesen eléggő áldozattá kell adnunk lényünket. A szívbeli szeretetért éppúgy meg kell küzdeni, mint bármely más erényért, és ez a harc annál keményebb, nehezebb és döntőbb, amennyivel a főparancsolat betöltése jelentősebb, alakítóbb és elhatározóbb egyéb parancsok megtartásánál. A törvény teljesítése a szeretet. Aki nem akar vagy nem tud az érzelmi áldozatok meghozatalát illetőleg teljes készségre eljutni, képtelen eljutni a teljes szívünkől-lelkünkől való szeretetre, vagyis arra, amire a hivatást kapta. Ehhez valósággal ki kell lépnünk önmagunkból.

Ha valaki az érzelmi kiüresítés munkáját el nem végzi, szent hivatása ellenére sem lesz soha egészen Istené s így könnyen hazug képmutatásba esik Isten és emberek előtt.

Nekünk, szerzeteseknek a negatív, tisztogató munkához nagyszerű keretünk a hármasszent fogadalom. Bárcsak jól megértenők a kegyelemnek benne rejlő titkát és méltók lennénk választottságunkhoz! Mert a szent fogadalom a legteljesebb tisztulás útja, melyre, ha egész szívvel és egész áldozatossággal, kompromisszum nélkül rá-lépünk, csodálatos kibontakozást élhetünk meg. A legmagasabb beállítottság lehetséges ez alapokon. De ahhoz persze a fogadalmakból a legvégső következtetéseket is le kell vonni. A szent tisztaság fogadalmával nemcsak a családi élet megengedett örömeiről mondjunk le, hanem minden néven nevezendő boldogságról is, még azokról is, amelyek a szerzetesi élet gyakorlatai megengednek. Készen kell lennünk arra, és választanunk is kell azt, hogy semmiféle néven nevezendő érzelmi kielégülésben ne legyen részünk. Készséggel fel kell vállalnunk a lelki elhagyatottság s ha Istennek úgy tetszik, az előbb emlegetett valódi érzelmi kiaszottság keresztjét is. Valóban az önszeretetből való teljes kibontakozás útja ez.

És itt tartok helyénvalónak egy megállapítást. Senkit sem szeretnék még véletlenül sem abban a tévedésben megtartani, mintha az Isten érzelmi szeretetén dolgozva, szabad lenne ez állapotnak ránk nézve vigaszos, élvezetes oldalára gondolnunk, valamit is ezért ten-nünk. Ez a legszentebb áruhába öltöztetett önszeretet lenne. Ebben a magasztos munkában szó sem eshetik erről. Az érzelmi istenszeretetre egyedül azért törekszünk, mert *Istenhez egyedül az méltó*, hogy egész szívünkől, egész lelkünkől, egész elménkől és minden erőnk-ből szeressük Őt, mert Ő érdemes erre a munkára s mert ez az Ő fő-

parancsolata. Tehát Isten iránti önzetlen szeretetből és nem önmagunkért.

A második fogadalom, a szent engedelmesség, az önakarat feláldozásának oltárára. Ha megfosztódom emberi szabadságomtól, a lehetőségtől, hogy önmagam gondoljam el dolgaimat és valósítsam meg saját öntudatos akaratommal, akkor nagyon senkivé-semmivé váltam, porszemmé lettem. Ez a fogadalom zárja magába az alázatosság kérdését, a porszem-öntudat kialakítását. Ennek érdekében meg kell fékeznünk az önbecsülés szenvedélyét, le kell mondanunk a megbecsülés vágyáról, üldözni kell a kevélységet az önértékelés legbelső mentsváráig. Ennek a fogadalomnak értelmében jó szívvel és teljes készséggel kellene fogadni, meg kellene egészen érteni és értékelni, szeretve szeretni kellene Istennek és embernek azt a fosztogató munkáját, amely az értéktudatunk megsemmisítését célozná vagy eredményezné.

Azt hiszem, ez a fogadalom rója ránk az életszentségi munka legnehezebbjét, a lényegét. Mégis harmadik helyre a szent szegénység fogadalmát helyezem, mert ez: a lemondás, a kiüresedés teljessége s ebben tulajdonképpen a másik két fogadalom is benne foglaltatik. Az önszeretetéből, önakaratából kiforgatott léleknek itt már nincs többé semmije. Könnyedén, szabadon, tehermentesen emelkedik a teremtet dolgok világa fölé. A kiüresedés keskeny ösvényének mibenlétét, jelentőségét, teendőit Keresztes Szent János oly mesterien rajzolta meg. A szűk úton, amely az életre vezet, nincsenek földi javak: pihenés, tisztelet, szabadság, élvezet, tudomány, — és nincsenek égi javak: tudás, öröm, biztonság, dicsőség, vigasztalás, de aki e tájakon felülemelkedik, eljut a csúcra, ahol nem lakik más, mint Isten fensége és dicsősége, amelyet a szeretet teljességére eljutott lélek az isteni csend és isteni bölcsesség ölen állandóan birtokol.

. . . A szeretet teljességére eljutott lélek!

Épp erre törekszünk! Egész szívünkkel, egész lelkünkkel, egész elménkkel, minden erőnkkel szeretni Őt. Ezért minden fáradozásunk! Épp a hatalmas munka, amiről itt szó van, mutatja, hogy nem arról az érzélgősségben kiélt, a vigasztos állapotra épített, szeszélyes és cselekedetek nélküli, gyökértelen vallásosságról van szó, amelyet méltán elítélnek a lelki írók s amelytől Keresztes Szent János sem győz óvni.

Az önzetlen, teljes készségű, maradéktalan odaadásról van itt szó, amely a legfinomabb, leghalványabb árnyalatokban élő érzelmi megmozdulásoktól a szív legégőbb, legizzóbb szenvedélyes szerelméig semmit, de semmit nem tart vissza Istentől. Sőt mindent megtesz, hogy ezeket is adhassa Nekik!

Ennek a hatalmas munkának eddig voltaképp még csak a negatív oldalát néztük. Pedig van pozitív is!

A pozitív teendőknek mintegy előfeltételéül veszem a hitből való életet. Aki az Istennel szeretetviszonyt akar, annak a hit természetfeletti síkjáról pillanatra sem szabad letérnie. — Mindent Istentől vegyen, Őrá vonatkoztasson, jót, rosszat, örömet, bánatot, csapást és áldást. Istent lássa meg minden teremtményben, minden történés-

ben, gondoljon rá nemcsak az áhítattal teljes ünnepnapokon, nemcsak a kegyelmek érezhető áramlásakor, hanem mindig. Napsütésben és fergetegben, lelki vigasz és elhagyatottság idején, pihenés alatt éppúgy, mint verejtékes munkában. Ez az Istenhez fordulás, istenközpontiség, ez a természetes légkörből a hit légkörébe lépés, azt hiszem, lényeges a dologban.

Aztán az ima. Az ima hatalmas eszközünk. Bizonyos értelemben mindenható, mint maga az Isten. Állhatatosan, buzgón, bizalommal, kérőn, könyörögve, rimánkodva kell esedezni, fordítsa Isten önmaga felé a szívünket. És imáink közben magunknak is Isten felé kell hajlítanunk azt, ami főképp az elmélkedésben, szemlélődésben történik. Olyan imában, amely Istennel foglalkozik s az Ő megismeréséhez vezet. Mennyire kellene kapnia a lelki embernek mindenben, ami jobban megismereti velünk Isten imáadandó tökéletességeit, szépségét, jóságát, igaz voltát, erejét, hatalmát — mindazt, ami Benne szeretetreméltó. Mennyire kellene csodálnunk, áldanunk, magasztalnunk az Atya végtelen jóságát, aki Egyszülöttjét adta, hogy a világnak élete legyen, a Fiú szeretetét, aki üdvünkért felvállalta a kínhalált, a Szentlélek, a személyes isteni Szeretet nagylelkűségét, aki boldogan adja épp azt a szeretetet, amire vágyunk . . . Mennyire kellene tanulmányozni Jézus életét, hogy lássuk, mennyire szeret az Isten, aki hasonló viszontszeretetet vár és sürget. Mennyire meg kellene hozni minden áldozatot, hogy a szemlélődésig eljussunk. (Azt gondolom, a főparancsolatból levezethető lenne a sokat vitatott kérdés: hivatott-e mindenki a szemlélődésre? Ez az öskeresztényeknél aligha volt probléma. Szerették Krisztust égő, valódi, igaz, szívbeli szeretettel, és eljutottak a szeretet legnagyobb bizonyosságáig, a vérig. Azt hiszem, az a szeretet, amellyel ők a vértanúság minden gyötrelmébe újjongó szívvel belementek, ez a szerelmes szeretet minden misztikának is a lelke.)

Azt tartják, Jézus életét legalább egyszer minden lelki embernek át kellene elmélkednie, de gondolom, nemcsak az értelmével, a fejével, hanem a szívével. Az értelem sosem fogja azt az utat megjárni, amit a szív. És Jézus nem az értelmünkre szomjazik, hanem a szívünkre!

Isten tudja, hogy az ember csak akkor képes önfelédten odaadni magát, ha forró szeretetre gyullad. Ez esetben egyszerűen nem ismer lehetetlenséget. Ha ismer, nem az igazi. Az egészen szerető szív maradéktalanul kiszolgáltatja magát a másik elgondolásainak, akarátának, érzelmeinek, hangulatainak, belátásának és teszi ezt önfelédten, számítás nélkül, a kockázat veszélye nélkül, a belepusztulásra is boldogan készen. Egészen ez az Isten iránti igaz szeretet is.

Jézus maga is szenvedélyesen szeretett és a tulajdon szeretetét adja mértékül nekünk. Ahogy én, úgy ti is! Szeretetszomjúságában azért hagyta el az eget, öltözött emberi alakba és lett közülünk való, hogy megmutassa az embernek, mennyire szeret az Isten. — És mennyire kiönti önmagát odaadó szeretetében az utolsó éjjel! — De elválni tőlünk még a kereszttel után sem tud, hogy megmutassa, mennyire gyönyörűsége az emberek fiaival lenni, a világ végéig oltáraink foglyává teszi magát. — Ó, ha szívünk éles szemével olvasnók az evangéliumot! Mennyire együtt szenvedünk azzal, akit szeretünk. Beteggé, szenvedővé, szomorúvá tesz a betegsége, szenvedése, könnye. Csak

ennek a szelídszívű, alázatos Jézusnak nagy szeretete, odaadó, halálos szerelme nem tudja megatni kökemény szívünket?! Kisajtott testének fehér keresztje, hozzánk hajló feje, vérkönnyes szent arca, ölelésre tárt karja, befogadásra nyílt szíve sem vonzza lelkünket, nem lobbant odaadó, halálos szeretetre, hogy szent önkívületben mindenről megfeledkezve, egész szívünket, egész lelkünket, egész elménket, minden erőnket adnók annak, akiről az Egyház mondja: Amator noster?!

Még mi, Isten választottjai, a papok, szerzetesek sem tudjuk megtenni ezt? A mi életünk középpontjában sem áll a jászol, a kereszt, a tabernákulum? Pedig hát nincs mentség: mindenki maga az oka annak, ha nem jut el a lángoló istenszeretethez. Ha valaki nem tudja Urát és Megváltóját érezhetően szeretni, hát tanulja meg! Tanítsák meg az előjárók, a lelkiatyák, az idősebb testvérek. Vannak fogékony, finom lelkek, akik a Szentírás helyes tanulmányozása folytán, főképp a kinszenvedés történetéből azonnal látják Istennek irántunk való szeretetét és lángoló viszonszeretetre indulnak. Másokat lépésről-lépésre kell vezetni, meg kell magyarázni nekik az egyes stációkat, megmutatni az árnyalatokat, melyek bizonyosságai Isten szeretetének. Milyen kár, hogy mi a szerzetben sokszor külsőségre nevelődünk. Annyi a mindenféle előírás, a kötelességszerű munka, a lekötöttség, hogy a sok akadályt maguktól csak az egészen kiváltságos lelkek tudják áthidalni. Ilyenek bizony elég ritkán akadnak. És oly sok mindenről beszélünk a szerzetben! Begyakorlunk erényeket, tartunk lelki-gyakorlatokat, számontartjuk az aktusokat, csak éppen szeretni nem tanulunk meg, amiért a világra hivatunk. Így nem nevelünk jól Jézus számára. Hiába gyakorlunk annyi erényt, ha szeretni nem tudunk, lendület nélkül marad az életünk. Ellaposodunk, elfásulunk és elvesztjük a fogékonyt a mélységek iránt.

A szív szeretete szempontjából talán az imánál, az elmélkedési óránál is többet jelent a napközi Istenre-gondolás. A lélek gyakran, szeretettel és élő hittel emelje fel szemét Istenhez. Voltaképpen pillanatra sem lenne szabad felejtenünk Őt, hisz állandó istenbenélésre hivatunk. Ebben csak az összeszedettség vihet előre bennünket. Erőt kell vennünk szétszórtságunkon, nem szabad elengednünk magunkat. Azt gondolom, egyetlen nagy erénygyakorlatnak az összeszedettségnek kellene lennie, mert csak így tudjuk pillanatról-pillanatra készségesen átadni, kiszolgáltatni egész lényünket Istennek, szent akaratának és tetszésének. Az önátadást csak így tudjuk megvalósítani, ami a lelke az életszentségnek. Ez maga a kompromisszum nélkül való élet. Lelkünk mélyén minden pillanatban Jézussal kell élnünk tudatosan, ezért kell minden erőnkkel az összeszedettség állapotára törekednünk.

Ez állapotot azonban rendszeren az összeszedettség gyakorlatával kell kiharcolni. A felől pedig ne tévedjünk meg, hogy ez nagy munka, mint minden kitartó munka. Bele kell adnunk minden erőnket. Isten adja a kegyelmet, de hozzájárulásunk nélkül nincs gyümölcse. Ez a kitartás és az elszánás: Ha bele halok is — minden győzelem titka. Hát inkább haljunk bele, de meg ne alkudjunk készakarva! Ha elfeledkezünk Istenről, térjünk azonnal vissza hozzá. Ha elestünk, kezdjük újra az egészet. Igérjünk, fogadkozzunk, könyörögjünk újra erőért. Csak el

ne hagyjuk magunkat! Mit érne az egész, áldozatokkal és önmegtagadással teljes élet, ha nem tudnók igazi életünket, amire hivatunk, az istenbemerülés titokzatos életét megkezdeni már a földön!

Ez senkinek sem elérhetetlen, aki akarja. Meg kell próbálni!

A cél tehát az lenne, hogy bármennyire el van valaki foglalva, bár borítsa el a sok gond, munka, hivatali teendő, a lelke zavartalan, végtelen nyugalommal Jézusba merüljön.

Azt gondolom, ehhez úgy jutunk el, ha rászoktatjuk magunkat, hogy minden elfoglaltság közepette sokszor gondolunk Reá. Legyen hozzá mindig egy-egy szerető szavunk, pillantásunk.

Itt akarok megemlíteni egy gyakorlatot, az összeszedettségnek talán legegyszerűbb gyakorlatát, amely valóban nem kerül egy pillanathoz képest többre és végtelenül sokat jelent. Egyetlen szó ez, Jézus szentséges neve, amellyel a lélek felkiált Hozzá. Ezt kell mondogatni sokszor, egy nap százszor is, ha lehet, szinte minden percben, minden pillanatban. Ebben az egy szóban benn lehet egy meghitt, meleg valóság: Jézus! Jézusom! Egyetlenem! Mindenem! Szerelmem!

Ez a szentséges név varázserővel bír! Először talán érzés nélkül mondogatjuk, de észrevétlen szent tűz járja át lelkünket s valósággal megittasodunk tőle. Jézus lényé szinte beleárad a lelkünkbe, s előnti szívünket az a megnevezhetetlen szeretet, amelynek nyomán nem is lehet mást tenni, mint átadni magunkat lelkünk mélyéig, kiszolgáltatni magunkat fenntartás nélkül, visszavonhatatlanul, örökre. Nincs az a földi szeretet, amely akkora odaadásra lenne képes, mint ez az égi szerelem. Így szeretni szegény mivoltunkkal, szívünkkel, lelkünkkel, minden idegszálunkkal, ezzel a tüsszel, amelynek nincs füstje, amely nem hűl ki, nem csökken, nem száll el, mint a földi szerelem lángolása, embert nem is lehet. Csak Jézust, az egyetlen Jézust, a lelkek Szerelmesét.

Íde vezethet Jézus nevének szerető kiejtése, a felsóhajtás, felkiáltás Őhozzá. S e gyakorlattal szemben csak nem lehet senkinek mentsége! Ennyi ideje a legelfoglaltabb embernek is lehet. Időbe nem kerül, a szellemi munkát sem akadályozza, nem zökkent ki a gondolatmenetből, nem erőltet, végtelen egyszerű!

Aki egy szerzetesélet folyamán nem jut el az Isten szívbeli szeretetére, magára vessen! Felelnie kell érte!

A másik eredményes gyakorlat a szeretet cselekedetekkel, áldozatokkal való bizonygatása. Ajánljuk fel minden cselekedetünket, kicsiket és nagyokat a szándékkal: Hogy megbizonyítsam szeretetemet! Így az egész élet egy nagy szerelmi vallomás lehet Istennek. Ebbe is bele kellene adni erőnket, egész valónkat. Még fásult lélekkel is arra kellene törekednünk, hogy minden tettünk, minden életaktusunk hangos bizonyítéka legyen szeretetünknek.

Minden azon fordul, mennyire tudjuk átadni magunkat, szívünket, lelkünket, és cselekedeteink szeretetből fakadnak-e? Mindent meg kellene tenni szerető készséggel és mindent el kellene viselnünk, amit Isten ránk mér a tökéletes kiszolgáltatottságig. Rendesen épp a szerető készség hiánya az oka annak, hogy nem jutunk el a szívbeli szeretetig. Nem vagyunk képesek önmagunkból, önszeretetünkben kilépni és minden áldozatot meghozni. Egészen készségesnek és kimondhatatlanul hűségessnek kellene lennünk a legkisebb dologban is és minden-

ben keresnünk kellene a tökéletesebbet, mindig tiszta szeretetből. Kellenek az erény- és áhitatgyakorlatok, de csak azért, hogy szeretetünket bizonyítsák, mert az élet egyetlen, kizárólagos tartalmának a szeretetnek kell lennie. Isten nem fog fukarkodni ezzel a kegyelemmel annál, aki őszintén törekszik rá, és feltétlen megadja annak, aki mint kis Teréz, még nyomorúságában is az övé. Bizony nem csodátevő, soha el nem bukó, tökéletes lelkeket kíván Isten a szeretetekben, hanem olyanokat, akiket minden cselekedetükben szerető odaadás vezet. Kis Teréz szentsége sem a tökéletességben állt, hisz még halálos ágyán is visszaesik hibájába, hanem őszinte szeretetében, amellyel gyermekie egyszerűségben hibáival együtt egészen odaadja magát Istennek. A szeretet befödi a bűnök sokaságát. Az istenszeretőknek minden javukra válik. Emberi gyarlóságunk nem bántja meg Istent és soha nem veti el azt, aki őszintén keresi Őt és szeretetből igyekszik kompromisszum nélkül élni.

Csodálatos titka a kegyelemnek és csodálatos útja a fejlődésnek, hogy hol a szeretet képesít cselekedetre, hol a cselekedet gyújtja lángra a szívet. Úgylátszik, hogy Isten, aki szomszorosítja a szív szeretetét, a hűségesen bizonyított szeretetet előbb-utóbb feltétlenül érezhetővé is teszi. Szeretettel siet a lélek segítségére és ami még hiányzik nála, maga végzi el. Elviszi a lelket borospincéjébe s maga felé rendezi benne a szeretetet. Kinyilatkoztatja magát a léleknek, amely minden úton-módon keresi Őt. Ez a kinyilatkoztatás pedig annyit jelent, hogy örökre magához láncolja, mert megismerni annyi, mint szeretni is.

Aki komolyan, halálosan őszinte elhatározással rálép ez útra, nagy dolgokat fog megélni. Isten visszaadja még a lélek fogékonyságát is a Szentlélek illettese iránt és jelentéktelen dolgokon át is biztos utat mutatva, megadja a kegyelmet, hogy értsen, lásson már a földi életben s tudjon okoskodás nélkül egyszerűen, de tökéletesen szeretni. Egész szívével, egész lelkével, egész elméjével, minden erejével szeretni, érezhetően szeretni.

Igen, hiszem, hogy Isten e kegyelem megadásával mindenkinél igazolni fogja az itt vázolt utat és az érezhető istenszereteten át biztosan vezeti maga felé. Valóban, az istenszeretet a legjobb lelkivezető, mert a szeretet a Szentlélektől van!

Ma nagyon komoly időket élünk s a világot csak a tökéletes szeretet mentheti meg. A főparancs tökéletes betöltése. Nekünk, Isten népének épp ezzel kellene engesztelnünk. Ha úgy érezzük, hogy nincs elég szeretetünk, itt az óra, hogy térjünk meg. Sürgősen meg kell térnünk. Mert nemcsak a bűnösöknek kell megtérniök, hanem az Istennek szentelt személyeknek is, és pedig nekik elsősorban, ha van megtérni valójuk. A bűnösöket talán nem tudjuk megtéríteni és keserűnk azon, hogy nem térnek meg. Térjünk meg tehát mi. Onzetlen, odaadó, áldozatos lelkek kellenek, erre pedig csak a tökéletes szeretet képesít. Amilyen kevés van még a megszentelt falak között is!

Isten igazságosságának mérlege működik, az egyensúlyt nemcsak a bűnösök megtérése adhatná meg, hanem Isten választottjainak nagyobb lelki fajsúlya, nagyobb tökéletessége is.

Határozzuk el magunkat Isten tökéletes, érzelemben is élő, egész lényünket igénybevevő szeretetének munkájára! Vágyódjunk halálos vágygal erre a szeretetre és tegyünk meg érte mindent! Ne akarjunk,

ne tudjunk addig meghalni, míg Isten igaz, egész szívből, lélekből, erőből való, érezhető szeretetéig el nem jutunk.

Kérjünk új szívet, a köszív helyett húsból és vérből való, érző, a szeretet lángjában izzó szívet és azzal szeressük Jézust, a lelkek Jézusát, a szelíd szeretet Istenét, az irgalmas Szeretetet. És legyünk a szív apostolai, akik a legnagyobb hatalommal, az égen-földön mindenható hatalommal, a szeretettel lángolva járvák a világot s akik nyomában szentekkel lesz tele a föld . . .

E. P.

Egy karthauzi beszél.

Ez a fejezet hiteles összefoglalása a karthauziak lelakiségének és szellemi arculatának. Ebben a szellemben nevelik a karthauzi szerzetest. De ez az életalakítás és lelki élet nemcsak az övé, hanem mindenkié, — a világban élőké is — aki a tökéletes keresztény eszmény felé tör. Egyedül az eszközöket (különösen a magányt) kell a mindenkori hivatáshoz alkalmazni.

Minden élet titokzatos eredetében és tevékenységében. A lelki élet, a legmélyebb és legigazibb élet, a legtitokzatosabb és legkevésbé magyarázható. Oly egyszerű és annyira szellemi, hogy lehetetlenség kifejezésekbe és szavakba foglalni.

Mindenki, aki erről beszélt, hogy egyáltalán valamit megértessen belőle a világgal, kénytelen volt megelégedni azzal, hogy néhány, inkább külsőséges mozzanatra, csak kevésbé fontos jelekre mutasson rá, mert „*omnis gloria filiae regis ab intus*”. (Ps. 44.)

A szemlélődő élet egyszerű tevékenység, azonban több oldalról nézhetjük. Tekinthetjük külső, változó megjelenésében és hatásában, de tekinthetjük belső lényegét, melyhez azonban csak akkor jutunk el, ha a szeretet vezet minket.

Tisztán külsőleg bizonyos feltételeket követel, mintegy védőfalat a bűn és világ ellen, hogy levethesse a régi embert és új emberként kezdhesse meg a lelki életet.

Első hatása, hogy azt, aki magát a lelki életre szánja, megszenteli, életét egységessé és kiegyensúlyozottá teszi.

Másik, gazdagabb és nagyobbértékű hatása, hogy felébreszti a lelket a kegyelmi életre az áldozat és ima erejével. Ezek a hatások azonban csak kisugárzásai az egyesülés életének, de nem középpontja.

Mi is a lelki élet, különösen a karthauzi lelki élet fő forrása és célja? Ezt szeretnénk röviden vázolni és megmagyarázni.

Először még ejtsünk pár szót külső feltételeiről és közvetlen hatásairól, melyekről a világ is tud.

A karthauzi élet megszentelő eszközei.

Az érzékek megtagadása szigorú *szabályzat*, az értelem és akarat megtagadása, az *engedelmesség*, az egész ember megtagadása a *magány*

által: ezek az aszkétikus eszközök és feltételek, amelyek a karthauzi vezeklést alkotják és a kontemplációhoz segítenek.

Rendbe lépni konverziót jelent, vagyis elfordulást a világtól és visszafordulást Istenhez. Ez minden szerzetesi élet, így a mi életünknek is kezdete. Mindenki, akit az isteni hívás a magányba vezet, megérti az evangélium szavait: „*Vezekeljetek . . . Menj és adj el mindent, amid van . . .*” Ezek meghozták az áldozatot, elfordultak a teremtményektől és széttepték a szolgaság láncát.

Az elfordulás és a léleknek való engedelmesség ezen cselekedetei mindig szükségesek, mert állandóan küzdenünk kell romlott természetünk ellen: „*Harc az ember élete a földön.*” (Jób 7, 1.)

Legtöbbször ez minden, amit a szemlélődő szerzetek életéről tudunk. A szentek életrajzai is többször csak ezeket a gyakorlatokat jegyezték fel. Igaz, az alapos megigazulás ezen cselekedeteire szükség van, hogy eljussunk az Istennel való egyesülésig. De hogy a külső önmegtágadást jobban megértsük és a félreértést elkerüljük, szeretnénk hangsúlyozni, hogy az csupán negatív jellegű.

Negatív jelentőségű:

Mert önmagában nincs belső értéke és csak az Istennel való egyesülés akadályainak elhárítására szolgál.

Relatív jelentőségű:

Mert hogy ne váljék hasztalanná, állandóan vonatkozásban kell állnia belső céljával, az isteni szeretettel, az isteni élettel való egyesüléssel.

Ezért a karthauzi vezeklő gyakorlatok nem lehetnek alapjai annak az ítéletnek, mely a karthauzi hivatást szépnek és magasznak mondja. Éppígy helytelen lenne ezeket az eszközöket célá tenni és azt képzelni, ezek alkotják a mi eszményünket.

Szabványaink ebben a pontban igen világosak és félreérthetetlenek. Talán jobban, mint minden más szerzetes családban, nálunk csak a célhoz vezető, az eszményhez, a kontemplációhoz vezető eszköznek, lépcsőfoknak szabad tekintenünk a vezeklést és bölcsen alá kell neki rendelnünk. Elődeink által előírt és megállapított testi vezekléseket is csak akkor ajánlják, ha ezeket engedelmességből gyakoroljuk. Szükséges, hogy az engedelmesség természetes következménye legyen az alázatnak és szeretetnek, s ez adjon irányt, örömet és életet mindenkinek.

Ezek a magukban általános eszközök sajátosan a mieink lesznek a mód által, melyet regulánk ad neki. Ez azonos módon érvényes a pozitív eszközökre is, melyek minden szemlélődő rendre érvényesek.

Szent Brunó rendjének hagyományai különösen a lelki élet három fő eszközére utalnak:

1. Sok jellegzetesen karthauzi gyakorlat lelki életünket a Szűzanya oltalma alá állítja, kinek különleges módon gyermekei vagyunk.

2. Ezek a szokások sürgetnek, hogy amily sűrűn csak lehet a mennyei eledellel, az Eucharisziával táplálkozzunk. Ha rendünk szokásai formális hálaadásra a szentmise után csak rövid időt engedélyeznek is, ez azért történik, hogy azt, egyesülve a megtestesült Igével, cellánkban folytassuk, s hogy napi elfoglaltságunkat ettől áthatva szintén ebbe vonjuk bele.

„O sacrum convivium in quo Christus sumitur.”

3.-Végül dicsérettel emlékezik meg arról a szerzetesről, ki gyakran gyónik. Ez a titokzatos megtisztulás a Bárány vérében sokkal hatásosabb, mint mégoly sok emberi fáradozás és tisztán természetes erőlködés.

A karthauzi élet célja.

Első cél:

Saját megszentelődés.

„Az Isten akarata tudniillik ez: a ti megszentelődésetek.” Legtöbb ember ítélete és véleménye szerint a karthauzi élet célja önmaga megszentelése az erények kitartó gyakorlása és ápolása által a műhelyül szolgáló karthauzi kolostorban.¹ Egyszóval élni és halni az Úr szent törvénye alatt. Valóban ez az egyetlen cél, mely megalapozhatja a világról való tökéletes lemondást. Sokaknak, kik magányunkba jöttek, nincs is más kívánsága. Megértették a szöveget: „Mit használ az embernek, ha az egész világot elnyeri, lelkének azonban kárát vallja.” (Lk. 9, 25.)

Második cél:

Lelkek megnyerése.

Sokakat azonban magasabb hivatás fűt. Önmagukat felemésztve akarnak termést hozni, mint a gabonaszem a földben, melyről Szent János evangéliuma szól: „Bizony, bizony mondom nektek, ha csaksz a földbe esett gabonaszem el nem hal, egymaga marad; ha pedig elhal, sok termést hoz.” (Jn. 12, 24.)

Munkálkodni mások üdvösségén, apostolkodni, megvilágítani és megmenteni a világot az ima és áldozat titokzatos hatalma által . . . „Da mihi animas et cetera cuncta tolle!” (Gen. 14, 21.) Ez az ő vágyuk. Felemésztik őket a buzgalom Isten házáért, égő vágy hajtja őket, hogy lelkeket hódítsanak az isteni Vendég számára, hogy templomokat emeljenek a Szentléleknek. Ezek a szerzetesek dolgoznak, hogy testvéreiknek is életük legyen. Értük szentelem magamat, hogy őket is megszenteld igazságban. Ily szándékkal, Szent Pál szavaival áldozzák fel életüket és tetteiket: „Most örömmel szenvedek értetek és kiegyesítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, az Egyház javára.” (Kol. 1, 24.) Imádságuk és vezeklésük által érik el, hogy az aratás Ura számos és hivatása magaslátán álló munkást küld szőlőjébe. Sőt mi több, cselekedeteik elhatnak az örökkévalóságig, a tisztító tűzben szenvedő lelkekért, kiknek vezeklését megkönnyítik és befejezik saját vezeklésük által. — Egyszóval apostolkodásuk egyetemes.

Magasabb cél szükségessége.

Ezek a fent említett célok nagyon magasak és betölthetik egy lélek vágyait és tevékenységét. És mégsem ezek alkotják életünk lényegét és legnagyobb titkát. Igaz, hivatásunk kezdetén mindnyájan keresztyülmentünk a vágyak ezen rétegén, de meg kell tanulnunk, hogy belássuk és felfogjuk, számunkra nem ez „az ígéret földje”. Magasabb, igazabb, tisztább jó birtoklása után kell törnünk.

¹ Szent Benedek is műhelynek nevezi a monostort, ahol a lélek tökéletessége készül. (Reg. IV. fej.)

Ha valaki nem emelkedett e közvetlen célok fölé, akkor nem élte hivatásunk teljességét és szépségét. Sőt, mert hiányzott belőle a szent merészség elég magasra helyezni vágyait és céljait, még azokat a feladatokat sem teljesítette egészen, melyeket maga elé állított. Ez törvénye és tapasztalata minden hódításnak, különösen a lelki hódításnak. A legmagasabb cél elérésére a bukott és meggyengült embernek csak egy valami hiányzik: a szent merészség. Merészség, mely Istentől mindent remél, mely semmi mást nem keres, csak Istent, mely Istennek mindenben aláveti magát. „*Si scires donum Dei . . . ! Ha ismernéd Isten ajándékát.*” (Jn. 4, 10.)

Ki csak Isten országának igazát keresi, az ezenfelül eléri Isten ajándékai teljességét és sok testvére megmentését. Azok a lelkek azonban, kik nem ismernek más célt, csak saját lelkük megszentelését, abban a veszélyben forognak, hogy ezt a céljukat is csak félig érik el. Sohasem tud igazán magasba emelkedni a lélek, ha erényeit és önmegtagadásait célként fogja fel, ha szűkkeblűen és félnéken csak saját megszentelődésébe kapaszkodik. A bilincsek megmaradnak, csupán a mód más, ahogy lekötnek. Oldjuk el magunkat mindentől, még kicsinyes, vérszegény erényeinktől is, mert ha túlságosan törekszünk utánuk, tetszelegni kezdünk bennük és nem jutunk előre.

A végső cél.

Az élet Istenből.

Élet Istenből és Érte, ez a karthauzi remeteség legmélyebb titka és éltető lelke. Semmit sem akarni, semmit sem tudni, semmit sem birtokolni Istenen kívül, csak Őt. Egy elmélkedő lélek kijelentése szerint: „*Akarni, hogy semmi sem legyünk, hogy csak Isten legyünk.*”² Ez a hivatásunknak valóban átadott lélek valódi élete.

Minden gond, ami nem Érte van, szeretetünk egyetlen tárgyaért, fölösleges. Minden, ami nem maga a Végtelen, az kevés az emberi szív számára.

Kevesen vannak azok a lelkek, kik képesek ennek a tökéletes magasságnak szépségét megérteni. Ily mélyre csúszott az emberiség! Ritkák azok az emberek, kik elég merészek, gyengeségükkel, neki semmit sem nem tudva, igazán mernek semmi más lenni és ugyanakkor alázatos bizalommal mernek Istennek lenni.

„*Ti mindnyájan istenek vagytok és a Magasságbeli fiai.*” (Ps. 81, 6.)

A valóságban azokat vezeti az isteni akarat ehhez a magasztos kegyelemhez, kik átalakítják, keresztrefeszítik magukat és engedik, hogy átjárja őket az istenség Általa és Benne, abban az egységben, melyet az Úr Jézus főpapi imája kér: *Szent Atyám! Tartsd meg őket!*

² Mindaz, amivel a teremtmény rendelkezik, Isten ajándéka: testünk, lelkünk, képességeink, szabadakaratumk. Sőt ahhoz is, hogy cselekedhessünk, Isten indítása, együttműködése szükséges. Különös fokban érvényes ez a természetfölötti rendben. Mindaz, amink van, lét, a lét pedig Isten teremtmény ajándéka. Egyedül a bűn teljesen a miénk, mert nem lét, hanem léthiány. Amikor tehát a lelki tökéletesedés folyamán a teremtmény szabadakarata is teljesen megegyezik Istennel, akkor már benne minden Istent tükrözi. Nem szűnik meg Istentől különböző Én lenni, de megszűnik Isten akaratától különböző akaratú Én lenni. A középkori misztikus ezt így fejezi ki: „*hoc est jam esse quod Deus est, cui velle et esse id ipsum est.*”

a te nevedben, kiket nekem adtál, hogy egyek legyenek, mint mi. Hogy tökéletesen eggyé legyünk.” (Jn. 17, 11. 23.)

Túl a mi nyomorult szentségünkön, túl tisztátalan és nevetséges igazságunkon, túl magán a kegyelmen, mellyel elhalmoztak, túl minden szociális, emberi, sőt szellemi ideálon, túl a gondon a teremtményért egyedül Istenben, ott kezdődik számunkra, már itt lenn is, az örök élet. Ami lehetetlenné teszi kifejezni ennek az életnek elméletét, lényegét, az éppen egyszerűsége. Szeretni, élni tiszta igazságban: ez minden, ami szavakkal kifejezhető.³

Ennek megsejtésére nincs más módunk, mint szétfejteti hatásait a lélekben és vonatkozásba hozni a hit titkaival és az Egyház életével.

Mód: az egyszerűsödés.

Az isteni egyszerűségben való részesedés elvezeti ezt az életet:

1. Az érzelmi élet egyszerűsödéséhez.

Minden nagy dolog egyszerű, és az igazi élet, az egyesülés élete a legegyszerűbb. A lélek itt szinte fogva érzi magát valamilyen isteni ígézet által. Nem tud teremtetett jó után vágyakozni, mozdulatlan lett a szeretet túláradásában. Megfoghatatlan öröm árad ebből a ráhagyatkozásból s a lélek szilárdan meg tud benne maradni.

Még sokáig az átalakulás befejezéséig, legalább látszólag, követ el az Istenével egyesült lélek hibákat. De ezek a hibák is szeretetté válnak és csak táplálják a lángot, amely a szemlélődőt tisztítja és tökéletes átalakulásához vezeti. Gyengesége már nem rendíti meg és nem tartja vissza, mint erényei.⁴ A szív két végtelen metszőpontján áll, saját nyomorúsága és az isteni irgalom végtelen mélységeinek találkozási pontján. A két végtelen ezen érintkezési pontján fáradhatatlanul merít az alázatos bizalomból és a boldog hálálkodásból, melyek a hála és szeretet énekében oldódnak fel. Semmiségének meglátása örömmel

³ A léleknek Istennel való egyesülése oly kimondhatatlan, annyira távol esik a mindennapos tapasztalat körén, hogy emberi nyelvünk nem elégséges kifejezésére. Szavaink ugyanis az érzéki világ absztrakciói, a misztikus élmény pedig érzékfölötti. Ezért a lelki írók, mikor róla beszélnek, kénytelenek a teológia elvont fogalmi készlete helyett *szimbolikus, tagadó és túlzó* kifejezésekkel megközelíteni a kifejezhetetlent. Itt is ilyenekkel állunk szemben. A teremtményben a szentség magas fokán is valami mindig megmarad a tökéletlenségből. Az ember árnyéka idelent ráesik egy kicsit természetfölötti életére is. Istennel szemben, aki maga a *lényegi szentség*, a miénk csak „nyomorult szentség”; a *magaálló Igazság* fényében a mi igazságunk „tisztátalan és nevetséges”; Istenhez, a *teremtetlen kegyelemhez* képest a mi teremtetett kegyelmünk csupán pislákoló mécses.

⁴ Akik Istent szeretik, azoknak minden javukra szolgál. Bizonyos értelemben még a bűn is, mert belőle alázatosságot tanulnak, ami nélkül magasabb lelki élet el sem képzelhető. Szinte azt mernék mondani, hogy a haladó lélek útján a tökéletlenségek, visszacsúszások és karakterhibák nagyobb szolgálatot tesznek, mint az erények. Mert ez utóbbiak könnyen hiúságot, büszke önteltséget ébresztenek. Nyomukban önkénytelenül keménység ébred mások hibáival szemben. A visszatérő hibák és makacsul természetünkbe ivódott gyengeségek azonban folyton figyelmeztetnek, hogy minden haladásunk ellenére is lényegében azok maradtunk, akik voltunk. Míg azonban a gőgös lelket elkeserítik hibái, az alázatos lélekben ennek nyomán is szeretet támad. Tudja ugyanis, hogy Isten előbb szerette őt. Nem erényei tették szeretetreméltóvá Isten szemében, hanem megfordítva: mert Isten szerette, azért tette jóvá, erényessé. Gyarlóságai folyton hirdetik, hogy Isten erősebb, szeretete hatalmasabb, jósága függetlenebb minden emberi elképzelésnél. Szent Pállal hirdeti: „*Ha dicsekedni kell, erőtlenségeimmel dicsekszem.*” (II Kor. 11, 30.)

tölti el a lelket, mert Szent Pál szavaira hivatkozik: „Az erő az erőtlenségben lesz teljessé. Örömet dicsekszem tehát erőtlenségemmel, hogy Krisztus ereje lakozzék bennem. Ezért telik kedvem erőtlenségemben, . . . mert midőn erőtlén vagyok, akkor vagyok hatalmas.” (II Kor. 12, 9.)

Tudja, hogy gyengesége háttéréből csak annál világosabban tűnik elő Isten nagysága és jósága. Ez a lélek tapasztalatból ismeri az Úr szavait: „Nélkülem semmit sem tehettek.” (Jn. 15, 5.) Ezért hálatelten és a győzelem biztos tudatában kiált fel: „Isten az, aki bennetek az akarást és a véghezvitelt műveli.” (Fil. 2, 13.)

2. Az értelmi élet egyszerűsödése.

Ahogy az akarat minden jót egyetlen jóban birtokol, úgy az értelem is egyetlenegy igazságban fogja fel „a bölcseségnek és a tudományak minden kincsét”. (Kol. 2, 3.)

„Hálát adok neked, Atyám, mennynek és földnek Ura, hogy elrejtetted ezeket a bölcséktől és okosaktól és kinyilatkoztattad a kisdedeknek.” (Mt. 11, 25.)

Ez a szellemi élet külső leegyszerűsödése a lelki élet nem legkisebb csodája. Ekkor ezek a szavak: „Mindent, amit hallottam, tudtul adtam nektek” — a világ előtt ismeretlen fényben csillannak fel.

Igy az értelmi élet élvezi már most az örök üdvösség jogait anticipálás révén, amennyiben elmerül az örök Bölcsesség mélységeiben és a teremtetlen Igében szemlél minden megismerhető dolgot és azok tulajdonságait.⁵

„Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek Téged, egyedül igaz Istent, és akit Te küldtél, Jézus Krisztust.” (Jn. 17, 3.)

Hogy nevezzük ezt az édes és hatalmas fényt, mely a lélek mélyében gyullad fel, amióta magunkba fogadtuk Krisztus Urunkat? Nincs neve. Ez a „világosság, mely megvilágosít minden világra jövő embert” (Jn. 1, 9.), és melyet oly kevesen fogadnak be. Minden ebben a fényben él és e fény által lett teremtvé. Alapjában véve minden csak tükrözése egyetlen-egy tűznek, mely nem akar mást, mint felemészteni szívünket. Megtagadjuk ezt tőle? Lehet, szabad vagy akarjuk ezt megtenni? Szeressetek és Isten lesztek minden dologban és minden dolgot Istenben ismertek és találtok meg.

Szeretet és hit kölcsönösen megvilágítják és lángra gyullasztják egymást; világosságról világosságra haladva „a te fényedben magát a fényt fogjuk látni” és mindenegyes fényhullám a szeretet új hullámát fogja életre kelteni.

3. A lelki élet egyszerűsödése.

A lélek egyesült Istennel, ereje a szétszóródottságból visszatalált az egységhez. Ennek következménye, hogy akarata és szelleme is egyszerűvé válik. Tehát eljut teljes tökéletességére. Mert a testnélküli szellem életében az egyszerűség egyben tökéletesség is.

⁵ A katolikus misztika sok közös vonást mutat az új platonikusok szemlélődésével és kelet elmélyedő szellemével. Tartalmát tekintve azonban lényeges különbség áll fenn közöttük. Az újplatonikus szemlélődés a fogalmi megismerés fölé emelkedik s az igazság és jóság egyszerű megtapasztaló átélésében mélyed el. Kelet szemlélődői a Nirvanába, a mozdulatlan, vágytalan-édtelen létbe merevednek. Velük szemben a katolikus misztika a lelki élet csúcán is *Krisztus-középpontú* marad: szemlélődésének tárgya az örök Ige.

A tulajdonképeni lelki élet ugyanezen az úton halad a tökéletesség felé. A különböző ájtatossági gyakorlatok, amelyekben a lelki élet elején a lélek többé-kevésbé szétszóródik, egységes célt kapnak. Itt is érvényesül a szabály: a sokféleségből az egységhez. A szerzetesi gyakorlatok egyetlen aktussá lesznek, mely inkább passzív, mint aktív és végtelenül értékes, mert teljesen Istené. Nevezhetjük szeretetnek, hitnek, bizalomnak, imádásnak, hálának vagy vezeklésnek; ezek a szavak mind egy értelmet kapnak és ügylátszik, mintha egybefolyának — mint az elemek az olvasztó kemencében — a szív lángolásában, mely az isteni szeretet életét sugározza.

Isten maga az egyszerűség és az Istent kereső léleknek, ha Istent meg akarja találni, figyelnie kell e szavakra: *„A szív egyszerűségében keressétek Őt, mert engedi, hogy mindenki megtalálja, ki bízik Benne.”* (Bölcs. 1, 1—2.)

Az elért célnak különböző jelei.

A világot és önmagát egész az elfelejtésig megvetni tudó lélek, amely megkapta azt az ajándékot, hogy semminek tartsa a semmit, ez a lélek teljesen megfosztva önmagától, látja, hogy az isteni Bölcsesség foglalja el saját énje helyét. A próbák ugyanis, melyek megtisztították, kioltottak belőle minden teremtményhez kapcsolódó képet és minden véges akaratot. A lélek tükör lesz, melyben az Atya képe tükröződik. Ez megfoghatatlan gyönyörűséggel és kimondhatatlan szeretettel tölti el a lelket. A lélek abban a fokban éri el a mennyei Atya tökéletességét, amennyire Krisztusba öltözik. Ebben az egy tettben kettős parancsot teljesít: *„Öltözzetek az Úr Jézus Krisztusba”* (Róm. 13, 14.) és *„Legyetek tökéletesek, miként tökéletes a ti mennyei Atyátok.”* (Mt. 5, 48.)⁶

Az Atya ebben a lélekben saját képe tükrét látja, mely az ő szeretett Fia vonásait sugározza.

A lélek elmerül Isten életében: *„Isten emésztő tűz.”* (Deut. 4, 24.) Az Ige azért lett testté, hogy ezt a tüzet elhozza: *„Tüzet jöttem bocsátani a földre, és mit akarok mást, mint hogy már felgyulladjon.”* (Lk. 12, 49.)

A szeretet túláradásában vonja magához a lelket: *„Örök szeretettel szerettek, ezért vonlak telve irgalommal magamhoz.”* (Jer. 31, 3.) Az isteni Ige átalakította a lelket, miközben egészen felemésztette és így a Krisztushoz teljesen hasonlóvá lett lélekben az örök Atya egyetlen Fiát látja.

A lélek elérte a legvégső célt és annak legmélyebb értelmét, amely betölti egész életünket: engedi, hogy Isten magát ismerje meg bennünk s tessék magának.

„Ez az én kedves Fiam, kiben nekem kedvem telik.” (Mt. 3, 17.)

A lélek, felemésztve és tökéletesítve a szeretetben, hallja az

⁶ A megszentelő kegyelem által a lélek Krisztusba öltözködik, Krisztus viszont a láthatatlan Isten látható képmása. Amikor a lélek annyira megtisztult, hogy nincs már benne rendetlen, Isten akaratától elhajló önakarat, akkor hasonlóvá válik Krisztushoz, akinek egész élete az Atya akaratának megteljesítésében állott. Így a lélek Krisztust tükrözi, Krisztus pedig az Atyát. E szerint a misztikus élet csúcán is Krisztus marad a közvetítő Isten és a lélek között.

Atyának ezt a szavát és minden cselekedetében ismétli a Fiúval e szavakat: „*Ami Neked tetszik, azt teszem mindig.*” (Jn. 8, 29.)

Ezeket a gondolatokat uralja értelmünk és szívünk és egyáltalán nem reméljük, hogy megértenek minket azok, kik ezt nem akarják életre váltani. Egyedül azért, hogy lelkünkben meglássa Fiát, teremtett minket Isten. Krisztus az, kit az emberben keres, az Ő lényegi képmása, az ő Igéje. Őt akarja bennünk kialakítani, szeretni és megdicsőíteni és ezért rendelt minket, hogy hasonlók legyünk Fia formájához. (Róm. 8, 29.)

De a világ ezzel a hívással szemben süket. Elhúzódik az isteni csók elől. Ezért választott ki magának a visszautasított, kolduló, megfeszített Szeretet néhány lelket a leggyengébbek és legnyomorultabbak közül, hogy legalább ezekben leljen vigaszt.

Isten szeretet. Csak a szeretet tud és akar kívánni, és Jézus isteni szomját is csak szeretet csillapíthatja. Jézust vigasztalni, engedni, hogy teljesedjék bennünk Isten akarata, a hálátlan emberek közt Isten fia lenni, kiből Neki kedve telik és akiben szeretett Fiát ismeri fel, kiből életét és imádandó szándékait befejezheti: ez hivatásunk titka.

Krisztust fogadni! Fedélt adni az Emberfiának, kinek „*nincsen hová fejét lehajtsa.*” (Mt. 8, 20.)

„*Mindazoknak pedig, kik befogadták, hatalmat ada, hogy Isten gyermekeivé legyenek, azoknak, kik hisznek az Ő nevében, kik nem a vérből, sem a testből, sem a férfi indulatából, hanem Istenből születtek.*” (Jn. 1, 12—13.)

Amely lélek magát teljesen átadja és kész minden áldozatra, mely által a szeretetet betetőzi, abban az Úristen kialakítja Fiát. Ez a lélek már nem tartozik a földi teremtmények közé, már nem az indulatok és saját akarata gyermeke, hanem minden percben Istenből lép elő, Istenből születik. Az isteni életből él.

Azzal az ismerettel ismeri meg Istent, mellyel Ő önmagát ismeri meg, és szereti azzal a szeretettel, mellyel Ő önmagát szereti.⁷ E lélek magával az Igazsággal azonosult, tökéletes dicsőítéssé változott, élete már együtt csendül az örök Igével. Hasonlóvá lett ahhoz az Ősképmáshoz, mely öröktől fogva a boldog isteni lényegben él: e lélekben az isteni Akarat beteljesült. Benne megvalósulnak Izaiás próféta szavai: „*Nem hívnak többé elhagyottnak és országotat nem hívják többé pusztaságnak, hanem így neveznek: „Kedvem telik benne.”* (Iz. 62, 4.)

Ezekért a szeretetben újjászületett lelkekért folytatja Krisztus földi életét, folytatja az emberek üdvösségére és az Atya dicsőítésére. Ezekre vonatkozik, amit Szent Pál a galatáknak ír: „*Élek, de már nem én, hanem él bennem Krisztus.*” (Gal. 2, 20.) Erre a lényünknek titokzatos és Krisztusban való isteni átalakulására hivatva vagyunk Szent Pál szava szerint eredetünk és otthonunk alapján:

⁷ A kegyelem által magának Istennek természetében részesülünk. (II Pét. 1, 4.) Ennek következtében magának Istennek ismeretét és szeretetét is megkapjuk, természetesen véges mivoltunknak megfelelően. A hit adománya által Istent már nem közvetítő értelmünkkel ragadjuk meg, hanem úgy, ahogy önmagát látja Szentháromságos mivoltában. A természetfölötti szeretet pedig arra képesít, hogy Istent necsak azért szeressük, mert nekünk jó, mert ez saját jól felfogott érdekünk, hanem szeressük úgy, ahogy Isten szereti önmagát: egyedül önmagáért, egyedül azért, mert végtelenül szeretetreméltó.

„*Nostra conversatio in coelis est.*” (Fil. 3, 20.) *Öltözzetek Jézus Krisztusba.*” (Róm. 13, 14.) *„Krisztus bennetek van, ami a dicsőségnek a reménye.”* (Kol. 1, 27.)

Szent Pál minden levele Krisztus bennünk való megtestesüléséről, az Ő teste felépítéséről, az Egyházzal szól. Ez az örökkévalóságig tart: *„Atyám, akiket nekem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek, hogy lássák az én dicsőségemet . . . Hogy mindnyájan egyek legyenek, amint Te, Atyám énbennem és én tebenned, úgy ők is egyek legyenek bennünk.”* (Jn. 17, 24. és 21.)

A szeretet eme tüzeinek áldása fölmérhetetlen, mert ez egyesülés erejénél fogva ezek a lelkek oly királynék, amily király Krisztus. Sőt még többet kell mondani — a veszély ellenére, hogy nem értik meg — e lelkek megváltják, megmentik a világot.

Mihelyt egy lény eléri tökéletességét, amennyiben visszatér alkotójához, nemcsak a maga számára találja meg a lét tökéletességét, hanem megmenti a többi lényt is, amennyiben közli velük az életet, amit forrásánál merit. Ugyanez áll a megszentelt lélekre: nincs más gondja, mint minden dolog legvégső alapjával foglalkozni. És ebben az egyesülésben nemcsak maga találja meg a szépség teljességét, amit fel tud fogni, hanem egyetemes lesz. Amikor az imádság embere csak Istenben és Istenért cselekszik, belép minden szív középpontjába. Hatást gyakorol rájuk, a kegyelem teljességéből ad nekik, mely teljesen elárasztja: *„Aki hisz énbennem, — mint az Írás mondja — élővíz folyói fakadnak majd belőle.”* (Jn. 7, 38.)

Mivel tökéletes ember, látja magában megvalósulva az emberiség vágyát. Mivel eggyé lett Krisztussal, bizonyos fokig maga lesz, ami után vágnak, az örökkévalóság öröme. Egy szentatya sem hangsúlyozza úgy Krisztus és a hívők misztikus egységét, a Krisztusnak szentelt lélek eme beleolvadását, egyesülését, mint Szent Ágoston: *„Mivel Krisztus a fej, mi pedig a tagok vagyunk, így Istennek csak egy Fia van. — Az Ige a vőlegény, az ember a menyasszony: a kettő együtt Isten egyetlen Fia és a tulajdonképeni Emberfia.”* (Tract. Joh. 8, 4.)

Az, aki felolvadt az Isten csókjában, aki engedi, hogy Jézussá alakítsák az Atya akarata szerint, az részesül a Szentlélek lehetőségében is, a Vigasztalóban, és maga is vigasztaló lesz. Megadja a léleknek az örök örömet, melyről ő megmámorosodott, megvilágítja és felmelegíti a világot, vigasztalást hoz minden bajra, kincseket a szegények számára, bort és tejet minden szomjazónak, balzsamot minden sebre. Róla mondja Izaiás: *„Az Úr lelke van rajtam, mert felkent engem az Úr, elküldött engem, hogy örömhírt vigyek a szelídeknek, meggyógyítsam a megtört szívűeket, szabadulást hirdessek a foglyoknak, megnyitást a bezártaknak.”* (Iz. 61, 1.)

Mivel teljesen eltölti a tiszta szeretet, egyetemes, irgalmas és mindenható, mint maga a szeretet. Mit is mondott Jézus tanítványainak? *„Erőt és hatalmat ada nekik minden ördögök felett és a nyavalyák gyógyítására.”* (Lk. 9, 1.) *„Ha tudsz hinni, minden lehetséges a hívőnek.”* (Mk. 9, 22.) *„Aki énbennem hiszen, amely tetteket én cselekszem, ő is cselekedni fogja azokat; sőt nagyobbakat is fog tenni azoknál . . . És akármit kértek majd az Atyától az én nevemben, megteszem azt, hogy az Atya megdicsőíttessék a Fiúban.”* (Jn. 14, 12—13.)

A világ ellentéte nem zavar.

Kétségtelen, a világ ezeket a dolgokat bolondságnak tartja, mert a mulandó látszatot keresi és mert mi az örök, igaz Istenről beszélünk. „Az én gondolataim nem a ti gondolataitok és az én utaim nem a ti utaitok” — mondja az Úr. „Mert amennyivel magasabbak az egek a földnél, annyival magasabbak az én utaim a ti utaitoknál, az én gondolataim a ti gondolataitoknál.” (Iz. 55, 8—9.) „Isten szeretet, és aki szeretetben marad, Istenben marad és Isten őbenne.” (I. Jn. 4, 16.)

A világ bölcsesége nem keresi Istent, mert csak magát keresi, nem tudja, mi az igaz szeretet és hátat fordít neki. Nem élük az igazi életet. Mindenki, akit ez a világi szellem megfog és eltölt, kívül van az életen és meghal.

A világ nem tudja megérteni sem életünket, sem szeretetünket, sem győzelmünket. Mert a mi életünk Isten, a mi szeretetünk Isten és a mi tökéletes és biztos győzelmünk senki más, mint Isten. És Isten az, kit a világ nem ismer. Ezért nem tudja sejteni és felmérni győzelmünket, Krisztus győzelmét bennünk. „Bízzatok, én legyőztem a világot.” (Jn. 16, 33.)

Nemcsak hogy nem ismer minket a világ, hanem megvet és gyűlöl is. Mert a mi eszményeink és tetteink túllépik az ő mértéküket. A világ, különösen a mostani világ, elsüllyed a tisztán materiális haladás kultúrájában és mindennap idegenebb lesz a szellemi renddel szemben. Miközben a szerzésvágyból származó gyűlölet és hajsza állandóan úzi, képtelen a tisztán belső, rejtett cselekedet értékét megérteni. És mégis, ami az ember igazi értékét adja, nem annyira az, amit tesz, mint inkább az, ami. A mi Urunk és Mesterünk a világ eme hidegségét előre megmondta nekünk: „Ha a világból valók volnátok, a világ szeretné azt, ami az övé; de mivelhogy nem vagytok e világból valók . . . gyűlöl benneteket a világ.” (Jn. 15, 19.)

De ennél is szomorúbb jelenség, hogy a kontemplatív lelket még azok sem értik meg mindig, akiknek az a feladatuk, hogy Isten országát terjesszék. A szemlélődő lélek azonban abban a tudatban, hogy Istennek benne kedve telik, semmi árért, a világ semmi kincséért vagy szerencséjéért sem cserélné el magányát, melyben megtalálja egyetlen kincsét és örök boldogságát.

Még egy kis idő és az egész természet vágya megvalósul, Isten fiainak megdicsőülése.

A lélek, aki magát teljesen átadta a szeretetnek, birtokosa a boldogító tudatnak, hogy ellenségei csak halandó dolgok, akik nincsenek. Az azonban, ki barátja és vőlegénye, élete középpontja és formálója, akit egyetlenévé és mindenévé tett, az az: *Aki van — Ipsum Esse.*

Ezért, miután mindenről lemondott, mindent birtokol. „Az enyéme *mind tiéd és a tiéd enyéme.*” (Jn. 17, 10.) Szeretjük nagyobb, mint az óceánok együtt és mélyebb, mint valamennyi szakadék.

Örök nevet kapott, mely sohasem múlik el. Megrészegül az Úr házának bőségén és örömének patakjaiban üdíti magát, mert Benne megtalálta az élet örömeit. Belegyökerezve, erősen megkapaszkodva a szeretetben, képes minden szenttel felmérni Krisztus szeretetének szélességét és hosszát, mélységét s magasságát, mely minden tudást túlszárnyal, úgyhogy Isten teljességében elégül ki.

És hogy kerülő nélkül érje el minden termékenység forrását, mely az Istennel való egyesülés magasságában ered, a karthauzi meghalazza magát semmisége legmélyebb pontjáig, ahol egészen meghal magának és a világnak és így éli sugárzó eszményét:

Istent élni a magányban!

(Fordítás: Pieter van der Meer de Walcheren, Das weisse Paradies c. könyvéből. Megjegyzések a fordítótól.)

P. Kiss Szaléz O. F. M.: *Mindent az Istenért*. Magyar Barát kiadása. Gyöngyös. 112 lap. Ára: 3 P.

Mikor évekkal ezelőtt P. Kiss Szalézzal Párizsban a rue de la Source-i bencés apátságban barátságot kötöttem, valóban nem hittem volna, hogy őt hamarosan mint debreceni ferences házfőnököt és mint egy kiváló lelki életi könyv szerzőjét köszönhetem Magyarországon. Nem is gondolhattam erre, mert akkor hol is voltak még a ferencesek Debrecentől, a civisek városától! Századok választották el már a jelent attól a kortól, mikor a nagy kollégium helyén ferences kolostor állt. Másrészt meg Szaléz atya Amerikába készült, hol pedig köztudomásúlag „amerikai” ütemben folyik a lelkipásztorkodás is és csak kevesen jutnak ahhoz az elmélyülési lehetőséghez, amely egy ilyen aszkétikus könyv megírásához okvetlenül szükséges. A Gondviselés aztán mégis úgy irányította a dolgokat, hogy Szaléz atya mint New-Brunswick magyar plébánosa Amerikában sorra járhatta a magyar településeket és missziós útjain úgyszólván mindenütt találkozott az Isteni Szeretet Leányaival, akiknek lelki gyakorlatokat, előadásokat tartott, előszeretettel a Társulat szentéletű alapító anyjának, Lechner Mária Franciskának életével és csodálatos erényeivel kapcsolatban. A nővérek kérésének engedve, ezeket az elmélkedéseit azután könyvalakban is megjelentette először az Egyesült Államokban, majd itthon. A hazai kiadást Franciska anyja itthoni leányai és tisztelői szorgalmazták. A könyv nem akart kimerítő életrajz lenni, a cél inkább az volt, hogy egy nagy lélek rejtett világáról föllebbentse a fátyolt és néhány új meglátást biztosítson azoknak, akik őt szeretik és követni akarják. Hogy ez mennyire sikerült, bizonyítják az eddig megjelent dicsérő és elismerő ismertetések. Alig ünnepelt még a sajtó ferences kiadványt ennyire és alig volt ferences kiadványnak még ilyen keletje. A megjelenés után három hét múlva az utolsó példány is elfogyott s a már megjelent harmadik kiadásra is tömegesen jelentkeztek a rendelők.

Mi ennek a sikernek a titka? Kétségtávol részben van benne annak, hogy Szaléz atya személyes jóbarátainak és tisztelőinek száma igen nagy, akik örömmel tapasztalják, hogy benne nemcsak kiváló, lendületes és tartalmas egyházi szónokot, biztoskezü lelkivezetőt ismerhetnek, hanem a magyar nyelvet ízzel, zamattal kezelő, mélyrenyúló lelki életi író is. A könyv stílusa a nélkül, hogy kereset lenne, érdekességével, fordulatosságával megkapja és mindvégig lekötve tartja az olvasót, aki érzi, hogy a szerzőnek még rengeteg mondanivalója volna és csak mértéktartás kedvéért szinte erőszakkal fejezi be a könyv tizennégy fejezetének mindegyikét egy-egy rövidre szabott kérdéssel, felkiáltással. Márton mester címlapja vonzó, a váci Kapisztrán-nyomda technikája pedig izléses és könnyen olvasható. Ezek mind hozzájárulnak a sikerhez. A siker igazi okát én mégis abban látom, hogy egy Magyarországon nagyon megkedvelt női szerzetestársulatnak az alapítóját mutatja be egészen eredeti módon, mély meglátásokkal a szerző. A könyv egyes fejezetei elmélkedések. Az életrajz s az összes adatok csak keret, Lechner Mária Franciska a bajorországi Edlingben született 1833 január 2-án, egy csorbítatlan hírnevű házaspár hét gyermeke közül a negyedik volt. Münchenben, Svájcban, Innsbruckban kereste élethivatását, míg végre Bécsben találta meg: szegény és tapasztalatlan szolgálóleányok részére biztos, ingyenes, meleg otthont kell teremteni. Ebből alakult ki azután az Isteni Szeretet Leányai Társulat, melynek az alapítóanya halálakor, 1894 április 14-én, egyedül hazánkban már nyolc alapítása volt, melyhez azóta nálunk még tizenöt alapítás csatlakozott. Jelenleg 8 tartományban, 139 zárdája van az Isteni Szeretet Leányai Társaságának. Ebbe az életrajz-keretbe egy csodálatosan mély, áldozatos lelki, Istennek élő és Isten dicsőségéért elégő léleknek erényelete van beszorítva. Innét a könyv címe is: *Mindent az Istenért*.

Kozma Ferenc dr.
spirituális.

A történelem szövőszéke.

Háború és nemzeti sors.

A mult világháború összeomlása élesen mutatott rá arra a nagy igazságra, hogy a háború nem az arcvonalakon dől el. Ott csak zajlik és élet villogtatja.

Ez a nagy igazság mélyebb elemzésre is késztetett, aminek folytán kiderült, hogy rengeteg rejtett összetevő eredménye a végső hadi siker.

Van-e könnyebb, mint suttogó rágalmakkal bizalmatlanságot és aggodást ébresztetni, egyensúlyt megbontani, harctól a kedvet elvenni és veszteséggel is békét követelni?! Így omlott össze 1918-ban hadseregünk.

De vannak egészen szerves szálak is, valóságos gyökérszálak, rejtekben, a társadalom és élet mélységeiben dolgozó gyökérszálak, amelyekből kinő a siker vagy sikertelenség hatalmas nemzeti vállalkozások idején. Pl. a családok évszázados egészséges élete; évtizedekre menő következetes nemzetnevelés fegyelemre és áldozatra. Népek küzdelmét jelentősen eldöntik a filoxérák is, amelyek a gyökérszálakon élősködnek.

Ma már roppant gondot fordítanak a győzni akaró nemzetek a legbelső organikus bajok és veszélyek kivédésére.

A háborút azonban csak példának hoztuk. Mi most a *történelemről* akarunk szólni. A háború akármilyen nagyarányú és ádáz is, mégis csak kis részlet ezeréves népek, nemzetek sorsában. Ennek a sorsnak összetevői beláthatatlan távolságba és mélységekbe nyúlnak, a legkülönbözőbb területekre ágaznak el. Talán nincs is területe egy nemzet életének, ahová nem nyúlna le az egyetemes nemzeti sors egy kis gyökérszála. Gyökérszál, amelynek szintén — bármily csekély is, de — szerves szerepe van a nemzet sorsában.

Bámulatos szövevény ez a sors. Szövi azt minden: a talajvíztől a legújabb női divatig, a legkisebb baktériumtól a legfőbb államférfiig, a legegyszerűbb tettektől a legagyafúrtaabb szervezkedésig.

Nem közömbös itt semmi. Hogy Átokházán a földbevájt kunyhók rongyvackában hány kis meztelen magyar gyerek bújik össze és igyekszik átaludni az éhséget; hogy önagyságák hány ezer pengős divatruhákban (akinek csak néhány van ilyen, az elmaradt a világtól) mutogatják magukat és a kozmetika milyen legújabb fogásaival igyekeznek érvényesülni; hogy közéletünkben a nagy bűnök hogyan tudnak a büntető kezekből kisiklani vagy a figyelmet is elkerülni; hogy mi minden tőrja és rágja egy nemzet talaját és fertőzi testét komoly irtás nélkül: mindez és ezernyi más nem közömbös a nemzeti sors

alakulásában. De ennél többet is kell mondani: mindez szerves összetevője sorsunknak.

Nincs abban semmi különös, hogy ősidőktől kezdve a „nagy kultúrájú” népek sírba dőltek. Ez éppúgy nem különös, mint ahogyan nem különös, hogy ezek a „nagy kultúrák” romlott, fertőző dolgok voltak. Ezt ugyan nehezen értjük meg, mert még ma is esküszünk az ilyen „nagy kultúrák” egészségére, sőt magasrendű, életadó jellegére — de ez mitsem változtat az igazságon.

A nagy kultúrák a legösszetettebb és legérzékenyebb organizmusok, amelyeknek fertőző képessége egészen magasfokú. Külön és különös orvostudomány kellene ezek egészségének biztosítására. Ilyenek híján nem csoda, hogy ezekbe a mótely hamar beleüt, rendszeren már fogamzásukkor — és megfertőzi azokat is, akiket e kultúrák „boldogítanak”.

A legfőbb sorsdöntő.

Mi a népek sorsának legfontosabb gyökérszála, leghatékonyabb élettényezője?

Az emberi személyiség belső egészsége.

Malum ex quolibet defectu. De nincs akkora defektus más az ember életében, mint a személyiség betegsége. Nem fogható ehhez a belpoklos testi betegsége sem, aki egészében rothad el. Egy népet sohasem fog sírba vinni még a belpoklosság sem; játszva azonban a személyiség betegsége.

Ez a nagy halálos pecsét a népek sorsán.

A sírba fordult „nagy kultúráknak” ez volt legfőbb ismertető jegye.

Mi a személyiség betegsége? A hamisság és gonoszság.

Ebben a hamisságban nem hazudozásról, ravaszkodásról, becsapásról van szó elsősorban, hanem az *igazságtól való belső eltordulásról*. Nem is akármilyen igazságoktól, hanem olyanoktól, amelyek elfogadásához személyi szabad állásfoglalás kell. Ezek magasabbrendű igazságok; nem olyanok, mint: nappal van, $2 \times 2 = 4$, én létezem stb., mert ezeket nem is juthat eszembe tagadni, ha ép értelmem van. Ezeknél a kényszerítő világosságú igazságoknál nem jut szóhoz a szabadság, a személyi állásfoglalás és döntés. Igenis azonban magasabbrendű igazságoknál, amelyek nem ilyen kényszerítéssel fogadtatják el magukat.

De nem is *pusztán tudományos* magasabbrendű igazságokról van szó, mint pl. melyek az anyag legutolsó alkotó elemei? vagy mennyi a világűr átmérője? — hanem életünket lényegesen érintő, alakító, ideiglenes és örök sorsunkat eldöntő igazságokról van szó: mi vagyok én a lét világában? Abszolút lény-e vagy csak függvénye Valakinek, aki abszolút? Anyag vagyok-e vagy szellem is? Életem arasznyi-e vagy örök? mi az értelme e rövid földi életnek s mi jön utána? vannak-e komoly feladataim ez életben és melyek azok? Felelős vagyok-e feladataim betöltéséért? Vannak-e örök szankciók, vagyis jutalmak és büntetések? tartozom-e valamivel embertársaimnak, akik hasonló személyiségek?

Bizony ezekből az igazságokból szép sor van. S ezek egyike sem közömbös velem szemben; s én sem lehetek közömbös velük szemben.

Nem túlnehezek és bogosak ezek az *igaz ember* számára.

De ott a személyiség mélyén szabad állásfoglalás történik ezekkel szemben. És lehet ez igazságoktól elfordulni. Ez a személyiség egyik halálos betegsége. A hamisság.

A másik a gonoszság.

Ennél sem külső merényletről, sikkasztásról, hazaárulásról és hasonlóról van szó. Hanem a *megteendő jótól, helyestől való belső elfordulásról*. Olyan teendőkről van szó, amelyek végrehajtásához személyi szabad állásfoglalás, döntés kell — mert nem hatnak ránk ösztöneinket ingerelve, mint pl. éhes emberre az előtte levő jó étel.

Nem akármilyen homályosabb, elvontabb, tőlünk távoleső teendők jönnek itt számba, hanem azok, amelyek ideiglenes és örök sorsunkat lényegesen befolyásolják és eldöntik. Szorosan összefüggnek e teendők az előbb vázolt igazságokkal. Rendesen azokra vonatkoznak. Gonoszság nincs hamisság nélkül és hamisság nincs legalább kezdetleges gonoszság nélkül.

A gonoszság a lényeges: a köteles személyi teendőktől való szabad elfordulás, illetve ezekkel való szembefordulás. Ez a legnagyobb és legvéresebb emberi baj, a személyiség legmélyebb sebe. Ez magának a hamisságnak is legerősebb támasza és súlypontja.

A személyiség legmélyebb követelményének: a jóságnak szöges ellentéte ez. Annak a jóságnak, amely lényeges mivoltunkban, személyes, szabad jellegünkben tesz jóvá bennünket s amely jóság a személy legfőbb egészsége és örök érvényesülésének, örök boldogságának egyetlen feltétele.

Mi a teendő e kettős betegséggel szemben? Az ellentétük: az *igazlelkűség és a jóság*.

Ezeknek ugyanott kell sarjadniuk és kifejlődniük, ahol a hamisság és gonoszság fészke van: a személyiség belső világában.

Nem túl nagy dolog ez, hiszen mindkettő szabadakaratunktól függ s becsületes, komoly erőlködésünk biztos gyümölcse.

Csak meg kell egyszer érteni és el kell kezdeni! Legalább azzal, hogy: akarom! Folytatásához aztán már irányító lelkiismeret kell. Lelkiismeret! De nagy szó ez ebben a korban! S olyan tompán kong! Olyan tartalmatlan, üres hang! Nem csoda: a kultúrbetegben ez hal ki először.

Lelkiismeret! Ez az igazlelkűség és jóság életelve, eligazítója.

Igazodik először a *becsületesség* legprimitívebb kíváncsi kö-zött, aztán emelkedik egészen a végtelen személyes Istenig, s annak igazságába és jóságába kapcsolódik.

Lehet e körül tekeregni a kultúrbölcsesség ezer ravaszságával, lehet ez ellen tiltakozni az autonóm ember hatalmi öntudatával, lehet porig alázni és sárga földbe tiporni: azért marad ez a népek, nemzetek sorsának legfontosabb gyökérszála, leglényegesebb élettényezője.

S itt már nem kell nekünk papoknak se sok prédikáció, hogy világosan lássuk saját roppant szerepünket a népek sorsában.

Kitől függ első helyen, lényegesen és döntően a nemzet alapvető etikuma és reliigiózuma — úgy is mint igazság, úgy is mint teendő? Senki mástól, csak a paptól.

Ez a nagy papi munka azonban — jól tudjuk — nem handlé! Ennek azonos természetű személyi követelménye van: nekünk ma-

gunknak kell hibátlanul igazlelkűnek és jónak lennünk. A mi papi személyiségünknek kell belsőleg egészségesnek lennie.

Ebből az egészségből veszi indítását és lendületét a többi személyiség. Ebből az egészségből él minden helyes etikum és reliigiózum!

Tehát a népek sorsában legfelelősebbek a papok.

Állunk elébe!

Túl van a magyar papság jelentősebb része azon, hogy e megállapításnál gyáván megrezzenjen, méginkább túl van azon, hogy azt letagadja vagy visszautasítsa.

A magyar papság magára ébredt része áll elébe a világosságnak, a rádöbbenésnek, a történelmi felelősségnek. Áll elébe a multért való számadásnak és vezeklésnek is. Ha egyebe nem volna, van élete, van piros vére és van áldozati öntudata. S jól tudja, hogy nemcsak a kereszténységben, hanem egyáltalán minden történelmi talajban legfőbb szántás az áldozat és legjobb vetés az élet. Jól tudja, hogy a történelem szövésében legjobb anyag a felelősek talpig becsületes helytállása.

Törhetetlen a bizalmunk abban, hogy mostani határaink között élő kb. nyolcezer katolikus pap közül szép számmal lesznek, akik a legmélyebb történelmi szántásban és a legádázabb sorsfordulásban is a vezető hősök elszántságával adják oda életüket és váltják meg nemzetünket; akiknek nemcsak szájuk volt, veszélytelen időkben, hanem szívük is arra, hogy vészteljes időkben odaadják vérüket a nemzet megváltására.

Ebben a papi vérben van a történelmi megváltás, ebből a vérből nőnek majd ki azok az új emberek, — egyháziak és világiak — akik tudnak új történelmet csinálni.

Testvérek! Szedjük össze hitünket, szedjük össze imádkozó készségünket és szedjük össze férfias bátorságunkat: a helytállásra!

Minden dolgunkat jobban csinálni, mint valaha is csináltuk! A legegyszerűbb dolgainkba is vigyünk bele lelket és hűséget! Itassuk át napjainkat imádságos szellemmel! Vállaljunk sok segítséget és áldozatot katonáink és hozzátartozóik felé! Főleg pedig tartsuk tisztán és készen lelkünket, hogy akármely pillanatban számot adhasson az Örök Bírónak.

Eljött a mi időnk: az isteni küldetéssel és fölszenteléssel kapott erők teljes ténylegesítésének és cselekvésének ideje! A Papi Lelkiség előbbi számában (116—118. l.) közölt „Magasabb honvédelem” c. írás szellemében tegyük meg a magunkét!

A hatalmas nagy tett.

A történelem rejtett hatóerői között van egy végső: a legnagyobb! Ez az Isten. Ahol ez az erő esik hatékonyan latba, ott meghajlik előtte minden más erő.

A történelem szövőszékénél a legfőbb mester az Isten. Nem Ő szó közvetlenül mindent; sok hatóokot enged érvényesülni. Főleg a szabadakaratot — hiszen lényeges e földön a szabad állásfoglalás és erőlködés.

De úgy gondolta el Isten az emberiség pályafutását, hogy két dolgot mindig *pontosan és előnyösen* beleszó *Ő maga* a történelem nagy szövetébe azok javára, akik azt a két dolgot szolgáltatják. Ez a két dolog: az áldozat és az ima.

Az áldozat a legjobb rost, az ima a legfinomabb fonál egyedek és nemzetek sorsának szövedékében.

Nem ütköznek ki ezek a fontos összetevők azonnal a nagy szövetből, de végtelen bölcsesség, végtelen hatalom és végtelen művészet keze szövi be őket lényeges alkatrészekként az egészbe.

És nem vesztet el egyetlen jószándékú áldozat és egyetlen jószándékú ima sem, amelyet kegyelem állapotában végeztek.

Itt táru! fel roppant jelentősége az egyedi és közös imának. Főleg pedig a *mai* közös imának. Ha valamikor sürgősen fontos volt közösségi, nemzeti sorsunk szövedéke számára a legjobb anyagot adni és szaporán adni a leghatalmasabb Alkotóművész, Szövőmester kezébe — ma biztosan fontos és sürgősen fontos.

Fontos minden közös ima! Annál inkább a nagyarányú közösségi imák.

Ne gondoljunk búcsújárásra. Úgysem lehet most. És ezekben különben is elvész egy és más a külsőségeken. Nincs azonban akadály annak, hogy a lelkek pásztora nagyobb közösségi imákat rendezzen templomban és templomon kívül. Lehetséges az is, hogy imacsoportokat szervez, amelyek körülményeikhez képest végzik munkájukat.

Kiemelendő jellegek:

Jó akárkinek imája, csak őszinte legyen! Megtért nagy bűnösöké éppoly jó, ha nem jobb, mint régóta kegyelem állapotában élő langyosoké. Természetesen komolyan kell venni s azért bűneikkel számoljanak le előbb az imádkozók.

Súlyosan esik latba ártatlan gyermekek és sokat szenvedő emberek imája. Ezeket összefogni és belendíteni!

Nyomatékozni kell az imádságot bűnbánati, engesztelő könyörgésekkel és vezeklésekkel. Tudjuk a Szentírásból, hogy a bűnbánattartás (agite poenitentiam!) lényeges föltétele volt mindig a megigazulásnak, a megváltásnak, az új és jobb sorsnak.

S van-e ennél ma könnyebb mozgalom?! Meg kell próbálni Főtisztelendő Testvérek és meglátjátok, hogy mily fogékonyak az emberek iránta és mennyi kegyelmi hatás kapcsolódik hozzá!

Ma a nagy kegyelmek idejét éljük és e nagy kegyelmek elsősorban vezeklő, engesztelő imákra oldódnak és válnak hatékonnyá.

Mi mindent tehetnénk mi ezúton is ebben az országban! Valóban a nagy sors felelős intézői vagyunk. Legyünk éber és buzgó intézők!

Hunya Dániel S. J.

Misztikus kegyelmek magyar népünknel.

„Spiritus, ubi vult, spirat, sed nescis unde veniat aut quo vadat.”

Nem törekszem teljességre, sem tudományos vizsgálódásra, hiszen a Szentlélek munkája kimondhatatlan. Érzék kell észrevenni,

érzek kell megszólaltatni az Istentől megáldott lelkeket, akik maguk sem tudják, honnan jön vagy hová viszi őket a Szentlélek, aki kimondhatatlan sóhajtásokkal könyörög lelkükben. Más a helyzet a világban, mint a szerzetekben. A világban nincs az a részletekbe menő oktatás, az a sok gondot jelentő lelkivezetés, a szerzetesi élet számtalan gyakorlat. Mégis szeret minket az Isten és Szentlelke gondozza és ékesíti a mezők liliomait s nem egy közülük ékeesebb, mint Salamon minden dicsőségében. Ha a végtelen tenger látása vagy a havasok tetején nézve, a felkelő nap ragyogása önkénytelenül ajkunkra adja a kiáltást: „Isten! Isten!”, miért nem látjuk meg a fölséges királyt királyi trónján, az igazak lelkében? Lássuk meg értékeinket!

I. Van magyar adottság a misztikus kegyelmekre.

1. *Népünk szegény*, ezeréves történelmünk örökös harc és véráldozat. Népünk élete örökös kínlődés, sóhajtás, harc a lehetetlenséggel. Sokszor csalódott, sok igazságos és igazságtalan terhet hordoz. A töke hiánya, a túlnépesség, a szociális megoldások késése. Ebből következik, hogy népünk az egész vallásból legjobban érti a keresztet: „A keresztfához megyek, mert máshol nem lelhetek nyugodalmat lelkemnek.” Megérti a Gondviselést is, rendületlenül bízuk Istenben, még ha fatalista módon is fejezi ki magát egyszer-másszor. Könnyű a megtérése, mert nem sok köti a földhöz és a bűnhöz. A szegény ember könnyen hal meg. Ezek a vonások arra mutatnak, hogy a magyar nép lelkében alkalmas talajt lel a Szentlélek, hogy vigasztalásait és bővebb kegyelmét közölje.

2. *Népünk természete kiegyensúlyozott.* Nincs benne a túlheves temperamentum vagy érzékiség, ott dobog a becsületes, mélységesen szerető magyar szíve, mely odaadóan szereti Istenét és hazáját. Kiválóan értelmes, de népünk gondolkozása inkább intuitív, mint discursív. Ezek az egyszerű lelkek nem alkalmasak-e a Szentlélek bővebb ajándékainak befogadására?

3. *A magyar népnek magas fogalma van a szent életről.* A Pilis és Vértes hajdan tele volt remetékkel, a pálosok őseivel. Ezeknek a remetéknek utóda pl. a csiksomlyói zarándok, aki a Salvator-kápolnát őrzi. A hitújítás előtt telve volt hazánk kontemplatív szerzetekkel. A nép külső szigort és magas imát lát a szentekben és erre maga is hajlamos, mert nagy százalékának élete éppen eléggé magános, viszontagságos és talán éppen ezért imádságos. Vegyük csak a hegyi lakókat, a tanyák népét, az özvegyek, árvák, öregek és elhagyottak csoportját. Csoda-e, ha népünk szereti a szerzeteseket és Szent Ferenc egyszerű fiait barátainak nevezi?

4. *A magyar nép lelke zeng énekeiben és ájtatosságaiban.* Nemcsak a Szent vagy Uram-ra gondolok, hanem a Kájni Cantionalé-ra és arra a sok ősi énekre, mely jeles alkalmakkor megrezegteti templomaink falait. Mennyi erő és mélység! Ilyenkor tárul fel a nép lelkisége papja előtt is és Szent Péterrel kérdezzük: ki tagadhatja meg tőlük a lelki élet mélységeit, „akik a Szentlelket ugyanúgy vették, mint mi”?

II. Az adottságnak megfelelnek a tények.

A misztikus ima kegyelme személyes ajándék és nem tömegjelenség. A tudományos pontosság megköveteli, hogy minden esetet

egyenként mérlegeljünk: vajjon valódi-e vagy csalódás, vajjon átmeneti jelenség-e vagy állandó kegyelem. Ha mégis több esetről szólnok, azt gondolom, hogy egy állandó lelkipásztor szeme sokat lát: nemcsak a bűn titkát, hanem a kegyelem titkát is. Megkönnyíti a helyzetünket az a körülmény, hogy híveink nem parancsszóra teszik, amit tesznek és sem a keresztekben, sem Isten jelenlétének érzésében semmi különöset nem találnak.

1. A 20. század az Eucharisztia és a *szent gyermekek* százada. Nem megyünk külföldre példáulért. Minden hitoktató tudja, hogy a legmélyebb hittitkokat tanulja meg szinte első hallásra a gyermek, hogy 9—10 éves koráig az őrangyalról és Jézuskáról hall a legszívesebben s a kicsinyeknek az egész esztendő egy nagy karácsonyünnep. Ebből a virágoskertből minden elsőáldozáskor leszakít magának egyet-kettőt az Úr Jézus, akikkel valami szándékai vannak. Itt kezdődik a papi és szerzetesi hivatás, innen indulnak az Actio Catholica lelkes apostolai. Hogy mi megy végbe az ártatlan csöppségek lelkében a végtelen Szeretet lángoló ölelésére, maguk sem tudják s talán halálukig ki nem beszélnek, de halálukig kíséri ennek a kimondhatatlanul boldog találkozásnak emléke. Minden hitoktató tud eseteket elbeszélni. Rendesen becsületes és vallásos családok sarjai, akiknek a létminimuma megvan. Csak kettőt említek: az egyik keservesen zokogott, amikor Krisztus szenvedéséről beszéltem, tanulásban, játékban és lelki tisztaságban első volt; a másik kiegyensúlyozott természet, évekig minden bűn nélkül élt s most nagy leány, akinek a minap csak azt mondtam: „Vigyázz a lelkedre!” Hogy a gyakori szentáldozás és imádság hatására hogyan bontogatja szárnyait a Szentlélek, a jövő titka. A választottakat Isten keresztekkel is kitünteti.

Zárt, egyszerű viszonyok között sokan megőrzik keresztségi ártatlanságukat. Boldog voltam, amikor három napig Isten szeretetére buzdíthattam. Értik a Szentlélek nyelvét s ha valaki így is szól hozzánk, rögtön megértik.

2. Majláth püspök a *diákok* püspöke volt. Csak úgy szórt a szeretet szikráit kicsinyeknek — nagyoknak, népnek és intelligenciának, tapasztalatból beszélt a kegyelemről és mi benne nemcsak a Szentlélek kegyelmeinek szétosztóját, hanem a nagy ajándékok hordozóját is láttuk. Őt látni misézni és hallani atyai szavait — élmény volt betegségében is papoknak és világiaknak. Ha valamit értünk a kegyelem gazdagságából, tőle tanultuk.

A diák jobban ismeri egymást, mint a tanár. És a diákévek után eltelt emberöltő igazolja az akkori ítéletet. Hogy mit jelent az ifjú életében a gyakori szentáldozás, a bérmlás és a kongreganistavátás, csak ma tudják igazán fölmérni...

3. Külön rend volt az ősegyházban a *szűzek* csoportja. De sem ezeknél, sem az *asszonyoknál* állandó jellegű misztikus kegyelmet nem volt alkalmam megfigyelni. Annyi bizonyos, hogy sok közöttük a máriás arc és kitűnő, a kereszti hű apostol. Életük a családban folyik, gondolkozásuk sokszor élesebb, mint a férfiaké, de ügylőcsik, Isten a bővebb kegyelmeket későbbre tartogatja. Hiszen a mennyország egy egész élet jutalma.

4. Az *öreg Simeonokat* és *Annákat* minden templomban megtaláljuk. Várják és áldják az Urat. Úgy beszélgetnek a szentségi Jézussal,

mint Vianney öregembere. „Én nézem Öt s Ő néz engem s a szívem úgy fölmelegszik.” Egyszerű a lelkük, tiszta a lelkük, két emberöltő tapasztalata van mögöttük. Szívesen és sokat imádkoznak, gyakran járulnak a szentségekhez és Isten is elbeszélget velük. Ez a misztika első fele.

Ide sorolhatjuk a jámbor özvegyeket. Az egyiket mindennap, a szentmisén láttam utolsó betegségéig. Ő szántott, vetett, kaszáltatott, csépeltetett először és mégis ráért. Hogy rendkívüli kegyelme volt, abból látom, amikor V. éves orvostanhallgató fiának halálhírért hozták. Bizonyosan Jézus mondta neki: „Ne sírj!” Nem szorult emberi vigasztalásra. Pedig nő volt és jó anya.

Egy másik özvegyet kérdeznék: „Nem fél egyedül abban a magános lakásban?” „Én mindig Istennel vagyok, sohasem vagyok egyedül.” Sokat imádkozott a fiáért.

5. A *nagy szenvedők* lesznek a leghálásabb munkatársak, ha megértik a kereszt titkát. És hol ne volna kereszt? Durva férj, élesnyelvű asszony, tönk szélén álló család, tartós betegség... Ha megnyitják a lelküket a kegyelemnek, a Szentlélek nemcsak megvigasztalja, hanem a magasabb ima ajándékában is részesíti. Az ilyeneknek nem kell megvárniok non minus sexaginta annos, hanem már korábban is ékesíthetik Isten Egyházát. Ide sorolom egyik-másik kigúnyolt, hátraszorított, üldözött lelket is. Ha jó kezekbe kerülnek, gyorsan haladnak kegyelemről-kegyelemre. Minden plébánián van kettő-négy.

6. A *papság* misztikus ajándékairól keveset szólok. Brassóban halt el 2 évvel ezelőtt Csiszér Elek Főatya. Egyszerű, imádságos lélek volt és mégis a ferences reform zászlóhordozója. Istennel egyesült, mélysegesen imádkozó lélek. Ha beszélgetett velünk, egy percre magunkra hagyott, hogy adorálhasson. Nagy gyóntató volt. Ha papot gyóntatott, utána mindig meggyónt...

Élőkről nem szólok, pedig lehetne, mert „nemo ante mortem beatus”.

—s —s

Híveink lelkierejének fejlesztése az engesztelő mozgalommal.

I. Indítóokaink.

Az engesztelési mozgalmat nagy magyar ügynek tekintjük:

a) *Lélektani szempontból.*

A nagylelkű, kitartó engesztelő lelkület alkalmas a hit, bizalom és reménykedés fölkeltesére és erősítésére. Az engesztelő ima vagy cselekedet edzi a lelkek tartó erejét, teherbíró képességét és a nehéz időkhez mértén benne talál támpontot a hősi és áldozatos lelkület. Nagyszerű előiskolája egy esetleges vértanúi időnek.

b) *Kegyelmi szempontból.*

Sokkal súlyosabbak a mai idők, semhogy emberi erőkből lehetne

bizakodnunk. Az igazi magyar kibontakozáshoz mindenekfelett sürgős teendő a több és bőségesebb kegyelem biztosítása. Engesztelésünk súlypontja az alázatos és kitartó ima, megváltozott keresztény élet, — ez pedig isteni ígéret alapján biztosítéka a bő kegyelemnek.

c) Végül is roppant mulasztások és erkölcsi terhek nehezednek országunkra, melyek már magukban is megpecsételhetik sorsunkat, de Isten felé is végérvényesen elronthatják ügyünket. („Haj, de bűneink miatt gyúlt harag kebledben...”) Az előbb vázolt lélektani felemelkedés és kegyelmi megerősödés csak akkor válhatik valósággá, ha mulasztásaink és erkölcsi adósságaink holt terhét a magunk részéről leemeljük, azokért a milliókért pedig, akik ugyanezt nem teszik, a mi keresztény vallásunk *behelyettesítő nagy lehetőségei* szerint engesztelünk és vezekelünk.

II. Az engesztelés lényeges tudnivalói.

a) Egyetlen és lényeges engesztelő Jézus Krisztus, a Testté vált Ige. Benne engesztelődött ki Isten az egész emberi nem iránt. Mária szerepe Tőle függően szintén lényegesnek mondható. Erről alább szólunk.

b) Ami az emberek részéről történő engesztelést illeti, ez nem más, mint az egyetlen és lényeges engesztelés gyümölcseinek alkalmazása. — Isten ugyanis szabadakarati bekapcsolódást vár a megváltás művébe értelmes lényektől. Ilyen értelemben a földi engesztelőknak mintegy a saját fokozott munkájukkal, néha szenvedésükkel kell száraz és érzéketlen társaikat odavinni a megváltás és engesztelés tengeréhez, melyből nem akarnak meríteni. Megértjük Szent Pált, midőn így szól (Kol. 1, 24.): „Most örömet szenvedek értetek és kiegészítem testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az ő teste, egyháza javára...” (Hasonló szövegek: II Kor. 4, 7—13; Tim. 2, 2.)

c) Legszebben ragyog az engesztelés műve a Titokzatos Test viszonylataiban. A Fej Krisztus: *salus et solutio totius corporis*. Teste az Egyház: mi vagyunk. A Fej ad lényeges életet, engesztelést és egyáltalán létet a Testnek. De a testben vannak egészséges és beteg sejtek, — sőt egész tagok. A gyógyulás az *egész organizmus működéséből jön létre*. A regenerálásban fokozott működésük van az egészséges sejteknek. Feszített munka, fokozottabb vérkeringés kell, főként azon sejtek részéről, melyek a vérkeringés ütemét biztosítják. (Papok, eucharisztikus lelkek...) Pusztulás akkor áll be, ha nincs meg az erőegyenleg. (Ahol megáradt a bűn, áradjon meg az engesztelő lelkek kegyelme, izzadságos nagy nekifejtkezése a regenerálás életmentő munkájának.) Gondviselésszerű az engesztelés mozgalmára is XII. Pius klasszikus körlevele a Misztikus Testről.

d) A modern filozófiák eszméinek terjedése óta: *rendkívüli* fertőzés érte a Testet, s közeli a tagok pusztulása. Világszerte milliós tömegek élnek megkeresztelten, akik pozitíve semmit sem hisznek a keresztény igazságokból. Pogány módon élnek. — Érdekes — éppen a modern gondolkodás tömegfertőzete óta követel Isten *rendkívüli* emberi áldozatosságot; világosan: a rendkívüli fertőzés ellensúlyozására. A Titokzatos Test tana szinte mértani pontossággal oldja meg

az engesztelés művét. (Alacoque Margit kora esik össze a nagy pogány tömegtérhódítással, akihez így szól a Szent Szív: „Te, legalább te szerezd meg nekem azt az örömet, hogy amennyire töled telik, hálálanságukat elfelejtetted Velem...” „Egy igaz lélek ezer bűnös számára szerezhethet bocsánatot.”) Az újkori szentek szinte seregestül élnek ilyen áldozati szellemben, pl. Kis Teréz, Menendez Jos., nálunk Kaszap István, Dobay M. Etelka, sőt Pogács Imre élete példája mutatja, hogy ilyen engesztelő áldozati beállítottságban rövid 8 hó alatt egy bűnös élet útja juthat el misztikus kegyelmekig is. Minden kornak bizonyos értelemben magát is meg kell váltania. A bűnözések foka szerint lehet e bekapcsolódás a megváltásba: rendes vagy rendkívüli. Ma a sok bénító, egész közéletünket megmérgező régi holt terhek jóvátétele miatt *rendkívüli* szükségés.

e) Egész tanulmányt kellene írni Szűz Mária különleges szerepéről az engesztelés művében. Ő az egyetlen lényeges nagy engesztelésben is *conditio sine qua non* volt, de *nagy* szerepet tölt be az emberek részéről nyújtott, megváltásba bekapcsolódó engesztelésekben is. Ő anyja nemcsak Krisztus fizikai testének, de titokzatos testének is. Sőt P. Bover József Mária S. J. a Sevillában tartott spanyol és amerikai Mária-kongresszuson külön elaboratumban bemutatta, hogy amint Krisztus engesztelő: Isten és az emberek között (*ratione participationis utriusque naturae*), ugyanúgy Szűz Mária engesztelő Krisztus Istenember és az emberek között. Vagyis a mi emberi engesztelésünknek Feje és szócsöve Mária, Aki Jézus Szívén át érintkezik az Atyával. — Ezért halljuk Őt Lourdesban „bűnbánatot” hirdetni, Fatimában pedig szinte iskolát nyitott a Krisztus Istenember kiengesztelése művének. Mária éppen ezért alapja és kitűnő témája minden engesztelő beszédnek.

f) Az engesztelés időszerű, tehát az Isten akarata. Példák mutatják, hogy az engesztelés a tömegüdvözítésnek legalkalmasabb eszköze ma. Tömegeket visz megváltozott keresztény életre, de sűrűn akadnak sodrásában elit-lelkek is, akik ezáltal lépnek csoportosan a szentség magasabb, sőt leghősből fókaira. Érthető, — hiszen engesztelni másokért kell hivatásszerűen — márpedig egyéni adósságok holt terhével megrakodva: nem megy a másokért végzett elégtétel.

g) A magyar natúrának igen alkalmas! Szereti természetünk a virtuosus jellegű feladatokat. Szeret rövid idő alatt sokat produkálni, — igaz, hogy azután alszik rá egy nagyot. — Engesztelő lelkületű pap azonban huzamosan tudja erre hangolni színt és erőt kereső magyar népét. — Mária által csodákra bukkanhat épp az engesztelő mozgalom felkarolásával.

Isten maga mutatja, hogy amikor az ítéletidőt vörös lángjaival hozzánk is közel hozta: maga adott Szent Margit oltárraemelésével *példát és utat nemzetmentésre*, mely a királyi Leány tanítása szerint: fokozott ima, engesztelés és vezeklés a hazáért.

III. Az engesztelés gyakorlata.

a) Általában *három formáját* szoktuk ajánlani: egyiket a tömegnek, — másik formáját igényesebb lelkeknek s hősi formáját a „választottak”-nak.

Tömegformájára a Szegeden kialakult engesztelést vázolom, — elit lelkeknek általában a heti egy egész napos engesztelést ajánljuk, kiegészítve a gyóntatószékben esetenként megbeszélte egyéni vállalkozásokkal. Itt igen fontos az áldozatosság mellett az okosság is, — általában fokozni lehet a belső önmegtagadásokat, de csínján kell bánnunk a külső önmegtagadások ösztönzéseivel. Egy-egy túlzás kezdetben mindörökre elsodorhatja tőlünk az alkalmasnak látszó halacskát. — Hősi formájáról, mely fogadalmak alakjában is gyakorolható, keveset szólunk, — szolgáljanak útmutatásul Erdey spirituális úr könyvei, főként: „Engeszteljünk!” Onfelajánlás. Szent István Társulat kiadása. Utóbbi esetben az egész élet feláldozása szolgál az engesztelés alapjául.

b) *A tömegengesztelés szegedi gyakorlatai.*

Engesztelésünk városunkban a havi papi rekolekcióinkból nőtt ki. Az engesztelés országos nevű mozgatói ösztönöztek mindannyiunkat, hogy kezdjünk meg valamit: ha nem sokat — hát keveset! Összeszövetkeztünk hát vagy ketten az engesztelés mozgalmi belendítésére. Először iskolásainkat állítottuk be, ahonnan a nagybőjt folyamán vagy 1500 szentáldozás, kedves, lendületes önmegtagadások bevezetőnek voltak szánva a szélesebbkörű induláshoz. Engesztelő lapok töltögetése, díszítgetése versenyszerűen folyt. Istennek nagyon kedves a gyermek tiszta túlzása, virágburjánzása. — Azután Isten gondoskodott alkalmas területről is. („Qui dedisti velle, da et perficere...”) A Szent Vince Egyesületben könnyű volt a nagybőjti beszédek engesztelő célzattal tartani és minden gondolatot ilyen irányban kielezni. Az akarat és szándék megvolt tehát, hogy egyesületileg induljunk valami engesztelő műre, — csak a forma és a mód hiányzott. Társam ekkorra már egyik szegedi kápolnában megszervezte a heti egyórás szentségimádást a Nyáj a Pásztorért való füzet alapján. Szívesen adott engedélyt az Aula hétköznapi egyórás szentségimádásra is. — Ezt vettük hát alapul a Szent Vince Egyesületben is, — de engesztelő imaanyaggal. Minthogy a fatimai Szűz annyira hangoztatta a szentolvasó imádkozását, ezt vettük minden ájtatosságunk alapjául. Az A. C. „Segítő Szűz Mária” füzetének egyes fejezetei között elimádkoztuk az egész szentolvasót. Tizedek után a közönség is felállott és Mária-éneket énekelt. — De nem elégedtünk meg a Segítő Szűz-ájtatossággal, hanem minden második héten beállítottuk a Nyáj a Pásztorért c. imakönyv „Egyórás közös ájtatosság”-át is (62. oldal) az ugyancsak ott található kifejező papi énekekkel. Láttuk, hogy alkalmas magyarázatok után mennyire megfogja híveink lelkét a papokért végzett ima, — ezért sehol sem hagytuk ki kéthetenként ezt ájtatosságainkból. Ugyancsak a szentolvasót imádkoztuk fejezetenként, minden tízed után imádkozva a fatimai Szűz imáját: „Ó Jézusom, bocsásd meg bűneinket, ments meg minket a pokol tűzétől és vidd a mennybe a lelkeket, különösen azokat, akik legjobban rászorulnak irgalmadra.” A Nagyszentség áldása elmélyítette a hatást. — Most még csak arról volt szó, hogy heti vagy havi megismétléssel végezzük-e az imádságokat? Úgy döntöttünk, hogy leghasznosabb a 9 hetet magában foglaló imahadjárat. Ez abban áll, hogy helyenként a hét egy napját vesszük, s kilenc héten át ugyan-

azon napon folytatjuk tovább az engeszteléseket. Nagy előnye ennek, hogy így mi is szabadabban mozgunk több helyre, másrészt pedig, hogy egy-egy közületnek az engesztelése csaknem negyedévig nyúlik el. Így egész vérükké válhatik az engesztelés gondolata, — s rövid beszédeinkben minden alkalommal külön indításokat is adunk, hogy hogyan folytassák otthon is híveink imáikat és önmegtagadásait. Idő szempontjából kedvezőek az esti órák, 6—7 órai kezdéssel.

Alighogy elkezdjük egyik zárdában vagy kápolnában, utóbb már templomokban (Alsóváros, Móra...) az egyik nagykilencedet, — buzgó világi munkatársaink már újabb hely igényeit jelentették be. Most mintegy 10 hely kezdte el a mi sajátos nagykilencedi formánkat, de a szegedkörnyéki községek is szervezés alatt állnak. A kegyelem nagyon egyszerű erővel viszi rá a lelkeket, hogy A nyáj a Pásztorért c. könyvtől és ájtatosságtól se idegenkedjenek, — sőt tapasztalatunk, hogy éppen e miatt kísérik kilencedeinket különös kegyelmek.

Most itt adom egy ilyen 9 hetes nagykilenced rövid vázlatát:

a) Hívjuk össze jobb híveinket külön egy bevezető magyarázatra, amikor az engesztelés szükségességét és lényegét megvilágítjuk. Ezt nagyon lényegesnek tartjuk. Fides ex auditu! Erre egy szűkebb óracska is szentelhetünk katekézisszerűen. A meghívás meghívókkal vagy plakátozással is kísérhető. Ezután kezdődik a kilenced:

b) I. Negyedórás beszéd. Témája: Engesztelés a Szűzanyával. — Szentségkitétel. Veni Sancte. „Segítő Szűz-ájtatosság.” (Közben mint fent: olvasó, énekek stb.) Szentségi áldás. Mária-ének.

II. Negyedórás beszéd. Téma: Papokért imádkozni gyökérügye az Egyháznak. — Szentségkitétel. „Egyórás közös ájtatosság.” L.: Nyáj a Pásztorért: 62. old. Énekek: I. u. o. 34., 36. old. Litánia. (Háromszor imádkozva: Apostolok királynéja!) Olvasó beosztva a fejezetek közé. Szentségbetétel. Hol Szent Péter.

III. L. mint I. téma: Engesztelés Szent Margit példájára.

IV. L. mint II. téma: A pap nehéz élete. A pap az ellentétek embere.

V. L. mint I. téma: Az engesztelés módjai.

VI. L. mint II. téma: Az új világ oszlópa: a pap.

VII. L. mint I. téma: Az engesztelő lelkiület tulajdonságai. Az engesztelés hatásai.

VIII. L. mint II. téma: A szentmiseáldozat és a pap.

IX. L. mint I. téma: Az engesztelés kivívása az életbe. Szentmiseáldozatra felhívás.

c) Unnapi befejező Te Deum. Jézus Szíve-felajánlás megismétlése. Fölajánlás Mária szeplőtelen Szívének. (Ez utóbbit lehetőleg magasabb egyházi személy végezze. Ide sokakat hívunk meg, legalább itt ismerjék meg az engesztelést. — A fölajánlás a kilenced utolsó napjával kapcsolatban is lehetséges. Reggeli közös szentgyónás és szentáldozás kötelező.)

Nb. Az engesztelés olykor fellépő fanyar ízét a Napsugaras Anya hangsúlyozásával enyhítsük. Szoktassuk híveinket: in conspectu Mariae engesztelni.

Ütemesen, de buzgón imádkozhatjuk a szentolvasót, hogy túlságosan ne merítse ki a híveket a sok ima.

Helyenkint imádkozzunk ki egy-egy hősi áldozatot a helybeli engesztelések sikeréért. Találunk ilyen nagybeteget, szenvedőt vagy zárdaszemélyt.

Adjunk módot engesztelés után vagy előtt a lelkek megbeszélésére — lehetőleg gyóntatószékben.

Az engeszteléseket idővel akár kilenced, akár triduum alakjában megújíthatjuk. Lehetőleg havonta biztosítsunk egy engesztelő órát minden kilencedet végzett közületnek.

Nb. A pap egyéni áldozata a füzetek és engesztelő lapok önköltéségi beszerzésében és kiosztásában sokszor kulcsa a sikernek!

*

Magyar pap! Megismered-e Isten látogatásának idejét? Legalább most, amikor vörös fényben tüzel a keleti határ? Vagy: Hej, ráérünk arra még?

Higgyük el legalább mi, hogy országunkat az égre emelt kezek fogják megmenteni!

Ne legyünk merevek! Példák mutatják, hogy a lelkek igénylik a több vallásosságot s rendkívül diszponálva vannak az engesztelő mozgalomra.

Sokszor azért keserű dió a pap számára az engesztelés, mert észreveszi, hogy elsősorban önmagán kellene kezdenie, — különben nem sugárzik ki a szó s lelankad a hívek buzgósága. Önmagát is megszenteli a magyar pap, aki ma erővel és hatással indítja meg környezetében a nagy magyar engesztelést.

Leveleket kapunk. Nagy engesztelést kezdett egy-egy hívünk. Ez korai halálra kész, — amaz szenvedésekért esedezik. — Megalázom magam. „Uram, add, hogy a mester is legyen megközelítően tökéletes, mint a tanítvány.” — Engesztelő lelkület nélkül semmire sem megyünk az engesztelés hirdetésében.

Azzal fejezem be, amit egyik tanoncfiunk társai buzdítására saját lelkéből egy plakátra festett: Testvér! Tőled is függ az ország sorsa! Engesztelj!

Vass József

Egy nap a lelkipásztorért.*

Felébredéskor: Dicsőség az Atyának, Fiúnak, Szentlélek Istennek, most és mindörökké. Amen.

Szándék felindítása: Uram, édes Jézusom, teljes készséggel és megnyugvással fogadok kezedből a mai napon mindent, amit elem adsz: örömet, bánatot, jót, rosszat, kellemest, kellemetlent, mert tudom, hogy szeretetből és javamra adsz mindent. Kérlek, ha találsz értéket a napomban, fordítsd azt teljes egészében azoknak, testi-lelki javára, akiket ezer és ezer lélek közül kiválasztottál a magad szolgálatára. Örömmel, készséggel, hálával áldozom egész napomat értük, csak ne engedj egyetlenegy sem elpusztulni halálos bűnben közülük.

Programm: Édes Jézusom, tudom, hogy „jó az imádság bőjttel

* Egy világi gyakorlata, amelyet szombatonként végez már hosszabb idő óta.

és alamizsnával". Igérem, hogy megszokott imáimhoz legalább egy tizedet csatolok a rózsafüzérből papjaidért. Igérem, hogy megtagadok ma valamit magamtól, — friss kenyeret, édességet, húst, szeszestalt vagy egyebet. Igérem, hogy ma nem engedek el koldust alamizsna nélkül az ajtóm elől, sem vigaszra váró embert jó szó nélkül, sem szíveséget kérő felebarátot segítség nélkül. Igérem, hogy a szokottnál pontosabb leszek ma a munkában, önmegtagadóbb a szórakozásban, szelídebb az emberekkel való érintkezésben, hallgatabb a társalgásban.

Szentmisén: „Együtt a pásztorral az Oltáráldozatban” c. imák.

Szentáldozáskor csatolva: (A nyáj a Pásztorért” imakönyvecskeből:)

Uram, áldd meg papjaidat, amikor imádkoznak.

Áldd meg őket, amikor szentmiséjüket bemutatják.

Áldd meg őket, amikor szentbeszédeiket készítik és elmondják.

Áldd meg őket, amikor a gyóntatószékben buzgólnak.

Áldd meg őket, amikor keresztelnek.

Áldd meg őket, amikor szegényeket és betegeket látogatnak.

Áldd meg őket, amikor a keresztény házastársakat megáldják.

Áldd meg őket, amikor halottakat temetnek.

Áldd meg őket, amikor híveikért könyörögnek.

Áldd meg őket, amikor a breviáriumot imádkozzák.

Áldd meg őket, amikor szenvednek.

Áldd meg őket, amikor hálátlanságot tapasztalnak.

Áldd meg őket, amikor gyűlöletet és rágalmat szórnak feléjük.

Áldd meg őket, amikor börtönbe és vécpadra hurcolják őket.

Áldd meg őket örömben és bánatban.

Áldd meg őket életben és halálban. Amen.

Este lefekvés előtt: Édes Jézusom, mielőtt nyugodni térnék, még egyszer könyörgök minden fölszentelt szolgáért és azokért is, akik csak most indulnak feléd, akiknek a lelkében még csak most csendül meg egészen halkán a hivatásnak áldott szava.

Imádkozom a Szentatyáért és az egész Anyaszentegyházért.

Imádkozom szentéletű papokért és szerzetesekért.

Imádkozom a misszionáriusokért, különösen azokért, akik csüggednek, akiket kétség vagy honvágy gyötör.

Imádkozom a bennszülött papságért.

Imádkozom azokért az egyháziakért, akiknek legnagyobb szükségük van az imádságra: akik bajban, bűnben, kísértésben, testi-lelki veszedelemben élnek. Akik lanyhák, közbösek, pókhálósodnak, lejtőn állnak.

Imádkozom azokért, akik elégedetlenek, lázadók, magukra hagyottak, meghasonlottak, kétségbeesettek. Simítsd meg homlokukat, melegítsd át újra szívüket, önts lelkükbe új erőt, munkakedvet, hűtsd le a lázas fejeket, állítsd talpra a terhük alatt roskadozókat.

Imádkozom egyházi hivatásokért.

Imádkozom mindenkiért, aki Feléd indul és százszor forróbban a teidért, akik elhagyni készülnek Téged, akár lélekben, akár valóságban.

Imádkozom a kispapokért.

Imádkozom az áldozópapokért, akik most miséznek, gyóntatnak, áldoztatnak, esketnek, temetnek, prédikálnak, tanítanak, breviáriumoznak.

Imádkozom gyóntatómért és lelkiatyámért, minden gyóntatóért és minden lelkiatyáért.

Imádkozom beteg szolgáidért, a testi betegekért és azokért, akiknek a lelkük beteg.

Imádkozom az elhunyt papokért és azokért, akiknek rövidesen meg kell halniuk.

Imádkozom a tisztítótűzben szenvedő papokért.

Imádkozom az aposztatákért, akik lélekben fordultak el tőled és azokért, akik valóságban, külsőleg is szakítottak Veled.

Légy irgalmas hozzájuk, add meg nekik legalább haláluk pillanatában a tökéletes megbánás végtelen kegyelmét.

Elalvás előtt: Áldalak, édes Istenem, a mai napért és kérek, ne tekintsd a nap hibáit, tökéletlenségeit, talán bűneit, hanem az iparkodást és a jószándékot. Engedd, hogy valamikor papjaid és a hívek találkozzanak az örök boldogság országában és együtt áldhassák a Te szent nevedet mindörökkön-örökké. Amen.

Egy levélből.*

Tudod, hogy a teológus sem nem stratég, sem nem napi politikus. Ezért a politikai részbe nem kapok. A katonai rész annyiban érdekel, hogy ide ne jöjjön az orosz, se úrrá ne váljon a felfordulás. Mert egy ilyen csapás után emberileg nincs feltámadás; de Istennél semmi sem lehetetlen. Sőt, amennyire hiszem, hogy Isten ezt a mai világot megmenti a szakadék szélén, annyira, sőt annál is inkább hiszem, hogy Magyarország fel fog támadni és a kereszténység erőse lesz.

Tehát hiszem a „halottak” feltámadását is. De a halál ellen tiltakozom. Azt szeretném, hogy egyenesvonalú küzdelemben megálljuk helyünket, megvédjük határainkat és semmi baloldali betörés és belső bomlás ne következzen.

Istennek valóságos csodája volna, ha a vörös rém hullámai összemolnának a Kárpátok túlsó oldalán. Kívánom, lehetségesnek tartom, de a posse ad esse non valet illatio.

Mint a szű a fában, úgy serceg, úgy öröl a magyar féltés, a magyar bánat. Mert ismerem hiányainkat, belső bajainkat és számos belső ellenségünket, akik csak a prédára lesnek. „Extrema se tangunt.”

Ezek az én bánataim mostanság. Magamat nem féltettem soha semmitől, csak a bűntől. Híveimet és házamat azonban szüntelen Istennek ajánlom. Most indul innen a határra 174 öreg és fiatal. A hegyekben hallatszik az ágyúdörgés is.

Most Isten prédikál, Isten missziózik, Ő ad fel penitenciákat — áldott legyen irgalmas szeretete. Csak térítené meg egész hazánkat s ne lenne kénytelen milliókat kioperálni, hiszen oly kevesen vagyunk.

* Baráti sorok a szerkesztőhöz.

És minden féltésnek, aggodalomnak csak egy a feloldása: imádság, sok imádság és megnyugvás Isten szent akaratában. Teljes önátadás, felajánlás Isten kezébe.

Ezek a mozgalmas idők igen alkalmasak arra, hogy Istent leborulva imádjuk, szentséges sötét vezetését magasztaljuk, mindent a hit szemével lássunk, mindentől megtisztuljunk és szívünket minden rendetlen vonzalomtól elszakítsuk. Még ha erőpróbának szánta is az Úr, csak szeretetét és kegyelmét el ne vonja, az Ő kegyelmével nézek elébe és igyekszem megerősíteni atyámfiait. Ezek a sötétség órái, a nagy keresztek áldott napjai. Ami az embernek lehetetlen, Isten előtt lehetséges és kegyelmével könnyű.

Beküldött könyvek:

P. Fenyvessy Jeromos O. P.: *Liliomos királyleány*. Antológia, (Két kötetben.) 602 lap. Budapest. Szent István Társulat. 1944.

Nagy magyar örömünk, az Árpádház Lilioma szenttéavatásának emlékére, tiszteletére rendezendő ünnepségek anyagtára e két testes kötetben, melyet nagy szeretettel és szorgalommal állított össze P. Fenyvessy. Az első kötet elmélgedéseket és tanulmányokat gyűjt össze, hol Prohászka elmélgedő lelkének gyöngyszemeitől a jubileumi ünnepségek szónokainak szárnyalásait, nagyszámú cikket és tanulmányt találunk együtt. A második kötet költeményeket, kisebb-nagyobb jeleneteket tartalmaz. Természetesen, mint minden antológiában, itt is nagy a különbség az egyes darabok tárgyi értéke között. Egységes és jubilálóan meleg az összefűző szeretet. Hiányoznak az ünnepi kórusból az igazán nagy művészek. Kodolányi regényéből talán szándékkal nem hozott részletet az összegyűjtő, pedig itt észrevehetően előtört belőle a letagadott ősi hit és sok helyen mély meglátással közelítette meg Szent Margit alakját. Talán a szenttéavatás ténye többeket közelebb visz nemcsak alakjához és nemkatolikusok is meglátják benne a magyar kincset, mellyel foglalkozni megtiszteltetés.

Hálások vagyunk Fenyvessy atyának e műért, mellyel a — most már világra szóló — magyar kincset: Szent Margitunkat így törekedett tudatunkhoz és szívünkhez közelebb hozni.

Bálint Sándor: *Sacra Hungaria*. Tanulmányok a magyar vallásos népelet köréből. Veritas-kiadás. Wiko-nyomda, Kassa. 210 lap.

A nagy perben magyar népünk vallásos, metafizikus és misztikus adottságai kérdésében nagy nyereségünk Bálint Sándor műve. A magyar katolikus mult, táj, nép három fejezetében négy-négy dolgozatot ad. Nagyrészt megjelentek már folyóiratok vagy emlékkönyvek lapjain. Összefűzésük mégis megokolt, mert Bálint Sándor munkálkodásának céltudatos, magyar és katolikus irányát dokumentálják. Nem a mi feladatunk a munka tudományos értékének méltatása. A szorgalmas szegedi tudós elismert szaktekintély kutatási területén. Minket papokat az érdekes pozitív adatokon túl az előszó néhány elmarasztaló, de igaz megállapítása kell hogy érdekeljen. Az irodalomban és más területeken jelentkező népies irány már sokak érdeklődését felkeltette úgyis a népi iránt. A papságot ebben a kérdéshalmazban Bálint Sándor tárgyai érdeklik elsősorban és reméljük *mindinkább!* Köszönet neki és vele reméljük mi is, hogy „megéreztet valamit magyarságunk szakrális értékeiből és hozzájárul a megoldandó problémák, továbbá az elvégzendő feladatok és kötelességek felismeréséhez”.

Erőss Alfréd: *A vallásnevelés*. Budapest. Szent István Társulat kiadása. 1944. 8°. 276 lap.

Az ismert szerző kitűnő felkészültséggel fogja meg a gyermekek vallásos nevelésének problémáját. Munkája két részre oszlik: a kisdiednevelésre és az iskolásgyermekek vallásos nevelésére. — A könyv iránya gyakorlati. Kiindulva a gyermek alapvető lélektani és vallásos adottságaiból, szól a gyermek imájáról, szentáldozásáról, szentgyónásáról, szentmiséjéről, tanulásáról. — A továbbiakban

a tanításról, fegyelmezésről, szemléltetésről, lelkivezetésről és a nevelési eszményről ad értékes tájékoztatást gyermekekkel foglalkozó személyeknek.

Ezirányú irodalmunk jelentős nyeresége ez a könyv.

Várkonyi Fidél dr. S. O. Cist.: *A katolikus egyetemi hallgató*. Szalézi Művek, 1944. 8°. 218 lap. Ára 5.50 P.

Az egyetemi ifjúság nagy barátjának és tizenhat éven keresztül áldozatos gondozójának és lelkivezetőjének tollából nyertük ezt a kitűnő kézikönyvet, amely a távolabb állókat is közel akarja hozni az egyetemi és főiskolás ifjúsághoz. De elsősorban mégis magának ennek az ifjúságnak szól a könyv. Üttörő munka a mélyebb lelkeség tekintetében. Szerzője „jégtörő”-nek is nevezi.

Nyolcvankilenc számozott kis fejezetben az egyetemi és főiskolai ifjúság minden problémájára, de főleg vallási problémájára kitér a szerző. Nem kerüli el figyelmét semmi jelentős mozzanat.

Megkapó számunkra az a magas eszmény, amelyet az ifjúságnak ez a melegszívű lelkivezetője alkotott lelkében az igazi magyar katolikus ifjúról. Őszintén óhajtjuk, hogy könyve segítségével ennek az eszménynek sugárzata alá kerüljön az ifjúság és a jövő nagy feladataira szerinte alakuljon.

A könyv rajzainak szerzője Sáros András dunaszerdahelyi gimn. rajztanár.

Roznik Rajnér O. F. M.: *Krisztus útján*. A lelki élet alapjai. A Magyar Barát kiadása, 1944. 8°. 356 l.

A kiváló lelkigyakorlatos mester gyakorlatából nőtt ki ez a könyv, amely a lelki életet a legbiztosabb alapokra: a parancsok alapjára helyezi. Isten és az Egyház parancsait, majd a végső dolgokat adja a komoly lelki életet élők számára előnyös, sőt megkapó beállításban. Abból a nagy elvből indul ki, hogy a lelki életben sok a bizonytalanság az alapelvek körül, a magasabb lelki élet területén pedig könnyű az eltévedés. Mindkét probléma megoldódik, ha a lelki életet szorosan ráépítjük a legbiztosabb parancsolatokra.

Hosszabban tárgyal a szerző az imádságról, majd pedig a szentgyónás és szentáldozásról. Az imádság 64 oldalon különlenyomatként is megjelent; a szentgyónás és szentáldozás 52 oldalon szintén megjelent különlenyomatként.

Willam—Kótai: *Máriának, Jézus Anyjának élete*. Budapest, 1944. A fordító kiadása. 8°. 356 lap. Képes mellékletekkel.

A kiváló író már ismerjük előbbi kötetéből, amelyben Jézus életét írta meg. Stílszerűen jön utána ez a kötet. Hiszen ugyanabból a forrásból, szentföldi tanulmányokból elkészíthette ezt is.

Hálások lehetünk a fiatal világi papnak, aki sok elfoglaltsága között is elvégezte ezt a nagy munkát és megajándékozta a magyar nyelvet ezzel a kötettel.

De igazi hála kötelez bennünket a szerző is, mert maga a Mária-eszmény hátterét: a palesztinai reális életet megrajzolja számunkra, amely háttérből meglepően reális, egyszerű kép bontakozik ki a Szűzanya külső életében. Nagy apológia ez arranézve, hogy a Szűzanya értékei valóban belső és kegyelmi értékek voltak. Ilyen életkörülményekből csakis ezekkel a belső nagy értékekkel nőhetett ki a Szűzanya világraszóló s örök jelentősége.

Szentiványi Dezső S. J.: *A katekizmus története Magyarországon*. Canisius Szent Péter és a magyar katekizmus. Budapest, 1944. (Kiadványok a Jézustársasága Magyarországi történetéhez. 36. sz., a Pray Rendtörténetirő Munkaközösség kiadása, 8° 200 l.)

A szerző ezt az egyháztörténeti szempontból igen jelentős munkát nemcsak alapos forrástanulmányokkal támasztja alá, hanem bőséges idézetekkel és körültekintő bibliográfiával is kiegészíti. Magyar nyelven ez az első munka, mely a katekizmus történetének szemszögéből a katolikus megújulás, a felvilágosodás korán keresztül a legújabb kor egyházi irodalmán végigvezet bennünket. Nemcsak Canisius Szent Péter életéről, munkásságáról, hanem elsősorban katekizmusainak magyar fordításairól, Telegdi Miklós katekizmusáról, Vásárhelyi Gergely S. J. idevágó írásairól, Felbiger iskolareformjáról, Deharbe katekizmusáról, a régi és újabb katekizmusformákról kapunk igen érdekes és kimerítő képet. A szerző kimutatja a közel 400 éves német hatást, rámutat a jelen katekizmusának hiányaira, a további reformok szükségességére.

(Kozáky)

P. Kozáky István Sch. P.: *A kereszt fényében*. Szeged, 1944. (A Papi Lelkiség kiadása. 8°. 109 l.)

Tizenhat elmélkedés és imádság keretében a szerző a ma társadalmának legaktuálisabb és legégetőbb kérdését, a szenvedés problémáját fejtegeti. A tizen-négyszer keresztúti állomást mint a testi és lelki szenvedésekben Krisztushoz való hasonulás fejlődési fokait állítja be P. Kardas József S. J. ötlete nyomán. Nemcsak világiak, a lelki életben haladottabbak, főleg az intelligens olvasóközönség, hanem papok, szerzetesek is nagy haszonnal forgathatják ezt a könyvet, amelynek egyes fejezeteit képek is illusztrálják és amelyben a szerző mint egyházi komponista 16 egyszerű, magánhasználatra szánt énekekben zeneileg is ki akarja fejezni az egyes elmélkedések alap gondolatait.

A Keresztrefeszített eljegyzettje. Szombathely. 1944. Kiadja: dr. Papp József. 8°. 96. l.

M. Etelka redemptorissza kedvesnővér hősie keresztthordozásáról szól ez a könyv. Előszavát dr. Lányi János írta.

Engesztelő szent élet után hajolt sírba ez a fiatal magyar leány, akit életének ismerői Árpádházi Szent Margit mellé állítanak és ebben a viszonylatban azt állítják róla, hogy „rokonlélek vele”. Éspedig a nemzetért való áldozat tekintetében. Dobay M. Etelka nővér életének is ez volt legjellegzetesebb vonása. S ez a vonás nála hősiességig érlelődött.

Mutassunk rá szívesen az engesztelő mozgalomban és ajánljuk olvasását.

Ragyogó lapok a magyar pálosrend multjából. Pécs. 1944. 8°. 36 l. Képekkel.

A Pálosrend rövid ismertetése ez a könyvecske a Rend kiadásában. Új hivatások toborzása céljából készült. De ezen a szemponton túlmenően értékes és ügyes összefoglalása a Pálosrend nagy kincseinek, érdemeinek és szellemének. Örömmel üdvözljük ezt a szép magyar tettet, e pálos kiadványt és őszintén óhajtjuk, hogy sok komoly visszhangra találjon magyar ifjak lelkében. Kiállítása is igen izléeses.

Ferences himnuszok. Babits Mihály, Geréb László, Sárközi György és Szedő Dénes fordításai. Csokorba szedte: P. Szedő Dénes O. F. M. A lelki élet ferences mesterei. 5. Budapest. 1944.² (Kis 8° 95 l.)

A kis gyűjtemény — mely már 1942-ben jelent meg *Philomena* címen első kiadásban — örvendetes lépés a magyar himnuszfordítások terén. Nemcsak *Assisi Szent Ferenc Naphimnuszának* adja igen ügyes verses fordítását P. Szedő Dénes ferences atya gyakorlott, műértő tollából, — a gondos fordító különben nagy szorgalomról tesz tanúságot, amikor a 25 költemény közül tizenötöt közül saját fordításban — nemcsak olyan nagy latin költeményt szólaltat meg magyarul, mint *Pecham János Fülemüléje*, hanem üdvös újításként olaszból (Todi Jakab néhány laudáját) és középkori franciából is ültet át néhány szép költeményt. Az utóbbiak Boldog Lulli Rajmund bájos versei, melyeknek szép interpretációjáért külön hálások lehetünk Szedő páternek. Egy-egy himnusz jó elmélkedési és imaanyag lehetne papok részére. Szép és költői anyag.

(Kozáky)

Lyra Coelestis. (Égi dal.) Szemelgette Váth János. Gyöngyös, 1944. A lelki élet ferences mesterei. 12. (Kis 8°. 116 l.)

A magyar katolikus líra gyöngyeiből ad ez a kis gyűjtemény rövid és tanulságos bevezetésekkel ellátott költői szemelvényeket Váth János, a kódexirodalmon, Balassán, Kiski Benedeken, Nárayn, Károni Jánoson, Amadé Lászlón, Faludin, Mindszentyn keresztül Sik Sándorig, Harsányi Lajosig és Juhász Gyuláig. A régebbi szövegeket elég ügyesen plántálja át a szerkesztő mai nyelvbe. Kár, hogy a bevezető magyarázatokba fölösleges sallangok kerültek, jóakarató túlbuzgóságból itt-ott a kisebb értékű nevek is hatalmas pózban jelennek meg. A gyűjtemény így veszít a tárgyilagosság látszatából.

(Kozáky)

Felici-Lukács O. F. M.: *Emberfarkasok között*. Budapest. 1944. Ferences Missziók Országos Ügyvivősége kiadása. Kis 8°. 176 l.

Páter Linusz, a szeretet apostolának életét adja e könyv igen érdekes, regényes formában. Szerzetes- és missziós hivatások ébresztésére igen alkalmas. Nehéz társadalmi és szociális viszonyok között érvényesülő hősie emberszeretete, súlyos megpróbáltatások és megaláztatások között való nagylelkű kitartása a mai időkben igazán alkalmas eszmény. — A fordítás gyakorlott tollra vall.

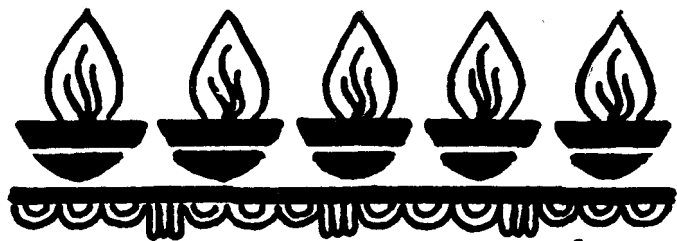
Baksa János: *A bűn álarc nélkül*. Bp. 1944. Szerző kiadása. Főbizománys: Korda. 366 l.

Élettapasztalatban és emberszeretben gazdag lélek írása a munka, korrekt katolikus állásponttal és ítéletekkel. Leleplező írás akar lenni, hogy a „hamis romantika tarka rongyaiból kivetköztetve a maga visszataszító valóságában” mutassa meg a szenzációvá nőtt bűnt, mely „álruhába öltözött. Álarcot öltött magára. Palotákban terpeszkedett, trónokat bitorolt... démonikus hatalommá magasztosult...” Életismeretnek, de szónoki példatárnak is hasznos a papság számára a bűnözés, bűnüldözés és bűnmegelőzés területéről vett mozaikkép, mely kimondottan a jó szolgálatába akar állni. „Ha az álarc nélküli bűn visszataszító képét megismeri valaki, a józan nappali fény bizonyára elkergeti szeme elől a lidércfényeket.” — Egy különös beadvány teszi rá a koronát az értékes könyvre, az örök béke tervezete. Bizonyára nem véletlenül: mert nem sok akadálya volna a békének, ha népek és vezetőik szándéka mindig álarc nélkül állna a világ és a népek előtt!

"SIC LVCEAT
LVX VESTRA=
CORAM HOMI-
NIBVS, VT...GLO-
RIFICENT + PA-
TREM+VESTRVM!"

MATH.5./16/.

KISPAPEGYSEÇ

Töviskoronás király.

A budapesti világi és szerzetes papnövendékek 1944 március 15-i közös engesztelő szentóráján elhangzott elmélkedés, melyet

dr. Erdey Ferenc,

a Központi Papnevelő Intézet lelki igazgatója tartott.

Mélységes hódolattal és imádással borulunk le előtted, Krisztus Király, örök Főpap, a mi megváltó Urunk és Mesterünk! Választottaid jöttünk ma össze, hogy engesztelő szentóra keretében elégtételt nyujtsunk Neked mindazokért a megbántásokért, amelyekkel ezekben az időkben az egész földkerekségen illetnek Téged.

I. A „TÖVISSSEL KORONÁZÓK”.

A keresztfán is koronát visel.

Krisztus Urunk, feltekintünk a Te keresztedre, a Te királyi trónusodra és szemléljük megcsúfolt királyi fenségedet, amikor még a keresztfán is koronát viselsz... Ez a korona a Te tragikus királyságodnak szimboluma.

Jézus az egész világ királya, mert a mennyei Atya rábízta hatalmát, rábízta az egész világ kormányzását, a lelkek feletti joghatóságát, amíg csak az utolsó ember is befejezi életét itt a földön. — Minden ember Krisztus Király hatalma alá tartozik.

„Te mondad: az vagyok!”

Király vagy-e Te? — kérdezte Pilátus az Urat. És Krisztus megvallá és nem tagadá: „Te mondad, hogy én király vagyok!...” És mikor a nagy per befejeződik és Pilátus átadja Jézust a poroszlóknak, hogy kivégezzék, ezek sátáni érzéstől elragadva viszik magukkal az Urat a helytartó házába és mondják egymás között gúnyolódva: Ha ez király, hát lássuk, milyen király, koronázzuk meg őt! — És ott, a helytartó házában levetik ruháját, biborköntöst aggatnak reá, hosszú, szúrós tövisből koronát fonnak és Jézus szent fejét ezzel a szörnyű koszorúval megkoronázzák. Azután így szóltak: Ha király, legyen királyi pálca is a kezében! — Nádszálat adnak neki, hogy csúfot üzenek belőle... Közben arculverik, leköpdösik, kiveszik kezéből a nádat és fejét ütik vele, majd térdet hajtanak előtte, hogy ezzel is kimutassák megvetésüket: Ime, a zsidók királya!

Krisztus királyságának kihirdetése.

Ezek a római katonák, akiknek Krisztusról, az ő kilétéről fogalmuk sem volt, akaratlanul is eszközei voltak a Gondviselésnek. A nélkül, hogy sejtették, tudták volna, Krisztus Király eszközeivé váltak, Krisztus királyságának első hirdetői voltak, amikor a szenvedés töviskoszorújával megkoronázták. — Igen, Krisztus Urunk még az ő királyi koronáját is töviskoszorú

képében akarta az egész világnak bemutatni és ezzel rámutatni arra, hogy uralkodó hatalma a szenvedés és az engesztelés által válik a mi javunkra.

Elismerem királyi hatalmat.

Drága isteni Mesterem! Lélekben én is oda állok ezek mellé a durva katonák mellé és megrendülve imádlak! Amikor látom fejedben a töviskoszorút, amikor szemlélem szinte megszámlálhatatlan sebeidet, imádlak, üdvözöllek, de nem a poroszlók durva, gúnyos lelkületével. Imádlak szívem egész ragaszkodásával! Igen, Uram, én elismerem a Te királyi méltóságodat, hatalmat! Itt állok most előtted lelkem alázatában, szemlélem szenvedésedet, átérzem, hogy milyen nagy, megmérhetetlen az a szenvedés, amit itt vállaltál, amikor nemcsak testedben, hanem a lelkedben is szenvedned kellett, amikor királyi fenséged előtt való hódolás helyett megaláztatásban, megvetésben volt részed! De Te ezt is mind elviselted és a keresztfán ezt is bemutattad engesztelő áldozatként a mennyei Atyának.

„Ime, a ti királyotok!”

Amikor ennek a csúfos jelenetnek vége szakadt, Pilátus még egy kíséreltet tesz. Kivezetteteti az Urat a nép elé és rámutatva mondja: Ime, a ti királyotok! A felizgatott tömeg nem hódol meg előtte alázattal, hanem a főpapok és írástudók izgatására halálát kívánja Krisztusnak. Pilátus ekkor átadja őt, hogy kivégezzék. És amikor Krisztus Király a kereszten felmagasztaltatik, minden testi és lelki szenvedése engesztelő áldozattá válik.

Krisztus, az örök Főpap most mutatja be engesztelő áldozatát és ez az engesztelő áldozat mindannyiunkért folyik ott a keresztfán. Ez az áldozat Krisztus Királynak, az engesztelő főpapnak legdrágább ajándéka, amit azóta is naponként visz a mennyei Atya elé.

Engesztelvek a kereszttövén!

Leborulok Krisztus kereszttövén és mély alázattal imádom Őt. Nekem most engesztelnem kell azokért, akik ott a pretoriumban Krisztust így meggyalázták, meghurcolták, akik a szenvedés koronájával koronázták. Engesztelvek mindazokért, akik a kereszttörő körül álltak, akik látták e koronás főt, de nem hódoltak meg előtte és nem a bűnbánat, a megtérés szellemében álltak körül a kereszttörő, hanem megkeményítették szívüket.

Odamegyek tehát és engesztelvek azokért, akik ma sem szeretik Krisztust, akik szeretnék letépni fejéről a királyi koronát. Engesztelvek azokért, akik ma sem imádják, ma sem hódolnak előtte, hanem gyalázzák. Engesztelvek azokért, akik ma is úgy bánnak Krisztus Királlyal, mint a pogány katonák.

Tudom, eljön most is az Úr haragjának napja, mint amikor elhangzott a „Beteljesedett” a keresztfán. Elborult az ég, sötétség borította a földet.

Engeszteljünk azokért, akik a királyi korona helyett ma is töviskoszorúval akarják Krisztust megkoronázni.

Engeszteljünk, Uram, hogy haragodban ránk ne sujts, hanem irgalmas szívvel fordulj e felé a vérről áztatott föld felé!

II. ENGESZTELŐ KIRÁLYI FŐ.

Királyi fő sebhelyei.

Krisztus Király, az örök Főpap engesztel a keresztfán. Az ő engesztelése véres engesztelő áldozat, az ő királyi koronája töviskoszorú. Mindenes egy tövis, amely szent fejébe beszűrődik, égető, izzó, parázsló sebet ejt rajta. Tűzben ég a királyi fő! ... Testvéreim, tekintetek fel Krisztus kereszttörőre!

fájára, nézzétek ezt az engesztelő Áldozatot! Szent fejének mindenegy-
sebhelye egy-egy engesztelő tömjén szem abban az engesztelő áldozatban,
amelyet Krisztus most mutat be a mennyei Atyának.

Uram, Krisztus Király, örök Főpap, miért engesztelsz ilyen véres-
kegyetlenül? ... Az Úr nem szól a keresztről, mert most nem ígét hirdet,
hanem engesztelő áldozatot mutat be. De ha szent ajka nem is nyílik most
hallható szavakra, a sebek, amelyek szent fején égnek és amelyekből lassan
alágyöngyözik a vér, ezek most hangosan hirdetik az engesztelő áldozatnak
nagyságát. Ezek beszélnek Krisztus helyett és hirdetik, hogy miért kell Neki
engesztelő áldozatot bemutatnia.

Engesztel a királyi papságért.

Halálra ítélték őt idegen hatalmak, de csak azért, mert halált kívántak
rá azok, akikre évezredek keresztül az engesztelő áldozat rá volt bízva.
A kik ott álltak valamikor a nép nevében az oltárnál és rátették kezüket a
báránnyra, — az Ő jelképére — hogy bemutassák az Engesztelő Áldozat
szimbolikus áldozatát, amely itt most már valóságban is megvalósul. Halálra
kivánták Krisztust azok, akiknek maguknak kellene engesztelni és Krisztus
előtt hódolni.

Az örök Főpap engesztel az ószövetségi papságnak bűneiért, amelyeket
Isten ellen elkövettek. — De egyúttal engesztel mindazokért is, akik majd
az ő királyi papságának részesei lesznek, de akik nem fognak mindig a
hívás magaslatán állni. Engesztel azokért, akik árulói lesznek úgy, mint
Júdás, aki annakidején kijátszotta őt a főpapoknak. Elsősorban ezekért
engesztel a királyi Főpap! Elsősorban ezekért a választottakért parázslík
most szent fején mindenegy- se, amit a töviskoszorú okoz. Voltak a
keresztáldozat előtt és vannak és lesznek utána is hűtlen, hálátlan apostolok,
akik miatt Krisztusnak külön engesztelő áldozatot kell bemutatni.

Engesztel a főkért.

Krisztus, a Fő, a Király mutatja most be engesztelő áldozatát és királyi
homlokán gyöngyöző sebei engesztelő áldozatának legsúlyosabb adói, ame-
lyeket elsősorban a főkért mutat be. Azokért, akiknek hatalom adatott az
ő népe, az ő nyája, az ő gyermekei felett. Bemutatja mindazokért, akik vala-
mikor a népnek vezetői, felelős előljárói voltak és lesznek, de nem állanak
hívásuk magaslatán. — Ha végiglapozzuk a történelem lapjait, mennyi
gyászos emlék tárul elénk, amelynek mélyén ott lappang egy-egy bűn, azok-
nak a bűne, akikre a nép vezetése volt bízva. Ezek súlyosabb bűnök, mint
az egyszerű népé, mert ezeknél a felelősség is nagyobb, hiszen cselekedeteik
népek és nemzetek sorsát intézik és döntenek el. Ne gondoljuk, hogy
büntetlenül marad egyetlen bűn is a földön, de a legsúlyosabb büntetés éri
azokat, amelyek miatt a nép szenved.

Ezekért szenved Krisztus Király a keresztfán, ezért a töviskoszorú
királyi fején: a koronások, a vezetők miatt kell engesztelnie a kereszt
oltárán.

Engesztel a nyájért.

De nemcsak a vezetőkért, hanem a népért és a nyájért is engesztel
Krisztus! Igen, Krisztus szent fején a sok sebhely engesztelő áldozat azokért
a bűnös gondolatokért, amelyek az egyszerű ember fejében születnek meg.
Minden bűnnek, minden gondolatnak ott az eredete az ember gondolat-
világában, amikor azt értelmében elgondolja és akaratában elhatározza.
Mennyi gyűlölködő gondolat, irigység, harag, szeretetlenség és minden más

bűnnek csírája születik meg az ember fejében. Ezekért is engesztel Krisztus, ezekért is viseli szent fején a fájó sebhelyeket.

De valamennyi között a legútálatosabb az a bűn, amelyről egyedül van megírva, hogy az Úr megbánta miatta, hogy embert teremtett: az érzékiség bűne, amely merénylet az élet forrása ellen. E bűnnek a kezdete is az ember bűnös képzeletvilágában, az ember fejében jelenik meg. — Ezért szenved Krisztus, ezért szúródik mélyen a tövis szent fejébe. Szenvet minden bűnös, érzéki gondolatért, minden bűnös elképzelésért, amelyeknek az emberek gondolatvilágukban helyet engednek.

„Bocsáss meg nekik!”

Az örök Főpap ezeket a sebhelyeket mint drágagyöngyöket oda viszi most elégtétel gyanánt a mennyei Atya elé és azt mondja: Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek! Bocsáss meg a papoknak, akik hűtlenek lettek a legszentebb hivatáshoz! Bocsáss meg a vezetőknek, uralkodóknak, akik odadobják saját szenvedélyeik martalékául a rábízottak boldogságát. Bocsáss meg a népnek, mindazoknak, akik bűnös, érzéki gondolatokat forgatnak fejükben és nem tudják, hogy milyen nagy merénylet ez az emberi méltóság ellen. Bocsáss meg, Atyám, nekik, akikért homlokom sebtét mutatom be Neked engesztelő áldozatul!

Mi is feltekintünk a keresztfára és látjuk a tövises nyomán kiszivárgó vércseppeket. Közelebb húzódunk a keresztfához és felajánljuk a Krisztus fején pirosuló sebek mindenegyes cseppjét azokért, akik Krisztus papságának kötelékében élve is bűnt követnek el; — felajánljuk azokért a bűnökért, amelyeket a nép vezetői követnek el; felajánljuk minden bűnös gondolatért és elképzelésért, amelyet a nép maga követ el... Mi sem tudunk más engesztelő áldozatot bemutatni, mely kedvesebb lenne Isten előtt. Ezeket a szent sebeket ajánljuk fel tehát: Atyám, bocsáss meg nekik és bocsáss meg nekünk!

III. ENGESZTELÉS TÖVISKORONÁVAL.

„Krisztus koronáját add nekem!”

Évekkel ezelőtt emelte az Egyház oltárra korunk egyik legnagyobb szentjét, Galgani Szent Gemmát. Egy alkalommal Szent Gemmának megjelent az őrangyala, két koronát tartott a kezében, az egyik liliom volt, a másik töviskoszorú. Gemma felé nyújtotta és azt mondotta, hogy válasszon a kettő közül. Gemma gondolkodás nélkül felkiáltott: Krisztus koronáját add nekem! — És néhány hónap múlva Jézus maga jött el, hogy az Ő töviskoszorújával megkoronázza ezt a kis engesztelő áldozatot. Az Úr Jézus maga tette Galgani Gemma fejére a töviskoszorút, rányomta erősen és fájón, úgy, ahogyan ő érezte annakidején ezt a szenvedést. Szent Gemma homlokán is végiggyöngyözött a vér és ettől kezdve éveken keresztül, minden csütörtök este — még társaságban, beszélgetés közben is — kiújultak fején az Úr Jézus töviskoronájának sebhelyei és véreztek bőségesen: engesztelésül a bűnökért.

Ma is vállalni kell!

Az Űristen a század elején ezzel az engesztelő áldozattal akarta jelezni, hogy most engesztelni kell azokért a bűnökért, amelyekért Krisztus maga is töviskoszorút választott engesztelő áldozatul.

Ma is, nekünk is vállalni kell engesztelő áldozatként azt a súlyos szenvedést, amit a töviskoszorú jelentett. Ugyanaz a megaláztatás, ugyanaz a bánásmód, amely Krisztust érte, ne essék nehezére azoknak, akiket az Úr engesztelő áldozatul kiválasztott magának. Ebben az engesztelő áldozatban részt kell venni nekünk is. Még békés időkben, vallásos népek között is

sokan akadtak olyanok, akik megcsúfolták Krisztus papságát. Hát még ilyen nagy felfordulásban, amikor Krisztus gyűlölete vesz erőt a népek lelkén!

Mi is elfogadjuk!

Ha odaállunk a kereszttövébe és felnézünk Krisztus töviskoszorús fejére, jusson eszünkbe, hogy vállalnunk kell az engesztelésnek ezt az áldozatát is! Mi is megcsúfoltatunk, tövissel koronáztatunk, ha nem is testileg, véresen, de lelkileg annál inkább! Ámbár ki tudja, hogy előbbi is nem tartatik-e fenn nekünk?! Az a szent hivatás, amely nekünk osztályrészül jutott, szorosan összefügg Krisztus Urunk töviskoszorújával.

Hiszen a mi klerikusi felavatásunk első pillanatától kezdődően külsőleg is viseljük Krisztus koronáját. Az a krisztusi jel, amit a tonzúrában kapunk, azt jelenti, hogy ránk sem vár más sors, mint hogy Krisztus töviskoszorúját viseljük. Az üldöztetést, szenvedést, sőt még a véres áldozatot is ha kell, vállalnunk kell Krisztussal együtt mindazokért a hálátlanokért, hűtlenekért, Júdásokért, akikért Krisztus is viselte. Gondoljunk csak a spanyol felfordulásra! — Éppen azok, akik Krisztust legjobban szerették, azok viselték a töviskoszorút, azok voltak az áldozatok az áruló Júdásokért.

Engeszteljük a vezetőkért.

Nekünk kell viselni a töviskoszorút a vezetőkért. Érthetetlen, mégis így van: a nép haragja elsősorban Krisztus szolgálát éri, ha ezen a téren visszaélések, bűnök merülnek fel. De ne essünk kétségbe, ne hibáztassunk senkit: engesztelő áldozatok vagyunk, erre hívott minket az Úr! Krisztus királyi papságának részese lettünk, tehát az engesztelő áldozat is kijut nekünk, talán a legvéresebb formában is.

Engeszteljük a nép bűneiért.

Végül engesztelnünk kell azokért az észre sem vehető tragédiákért, a titkos bűnökért, amelyek a lelkekben mennek végbe, midőn a nép gondolataiban, vágyaiban, cselekedeteiben vétkezik. Ki engeszteljen ezekért, ha nem azok, akiket az Úr engesztelő áldozatul kiválasztott?!

Azért választott ki az Úr!

Mi a szent hivatásunkban ne a nagy méltóságot lássuk, amit tisztelnek az emberek, ami előtt mindenki kalapot emel. Krisztus nem ilyen méltóságból font koronát viselt! Lássuk meg szent hivatásunkban az ő töviskoronáját! Nekünk ki kell egészítenünk azt, ami még hiányzik Krisztus szenvedéséből a népekért! Joel próféta szava az újszövetségre is áll: „Inter vestibulum et altare plorabunt sacerdotes: Parce Domine, parce populo tuo!” Igen, az Úr szentélyében az oltár és a nép között kell állni az Úr papjainak, hogy könyörögjenek, engeszteljenek a népért! Ezért választotta ki őket az Úr, ezért vonta őket közelebb isteni Szívéhez. Ezért részesítette őket királyi, papi hatalmában, hogy életüket engesztelő áldozatul a paténára tegyék és naponta felajánlják Istennek.

Királyi koronát viseljek! . . .

Azt kell éreznünk nekünk is, amit Buillon Gottírid, amikor Jeruzsálemben királlyá akarták koronázni: Én királyi koronát viseljek ott, ahol Krisztus töviskoszorút viselt? . . . Nekem sem kell a megtiszteltetés és dicsőség koronája, hanem Krisztus töviskoronája, amelyet én is vállalni akarok életem-

ben, hivatásomban, munkámban, nemcsak jelképesen, a tonzúrával, hanem a valóságos életben tetteimmel, hivatásom hűségese teljesítése által.

Ezen az engesztelő szentórán vigyük oda az Úr elé a mi engesztelő áldozatunkat, a szívünk, lelkünk készségét és mondjuk: Uram, Te hívtál, itt vagyok! Mert Te akartál, én neked áldozom magamat, nem hogy királyi dicsőségemben, hanem hogy engesztelő áldozatod terhében résztvegyek. Akkor tudom, hogy a Te erődd velem lesz! ...

Beteljesedett!

Az engesztelő áldozat szenvedéseiben nem szabad letörnünk! Krisztus Király helyetteseinek, választott bizalmasainak, szeretteinek a legnagyobb megpróbáltatások közt is emelt fővel kell járniok, míg el nem hangzik felet-tük is: Consummatum est! Beteljesedett!

Ezt szántad nekem!

Ezt szántad nekem, Uram, és nem is gondolok arra, hogy a szenvedés után a feltámadás dicsősége következik, hanem hogy ettől az engesztelő áldozattól a szenvedő népek milliói nyernek szabadulást és megmenekülnek a sátán kezéből. Ebből az engesztelő áldozatból fog Isten jóságos keze büntető csapás helyett áldást osztani a népeknek és nemzeteknek.

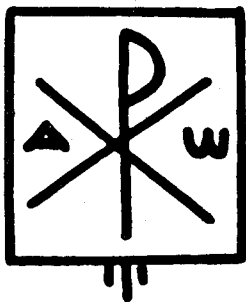
„Köszönöm, hogy kiadványotokat nekem megküldtél. A nyári összejövetelt nagyon kedves emlékeim közé sorolom. Áldjon meg Titeket az isteni Mester, hogy a kezdeti lelkesedést mindig megtarthassátok, sőt növelhessétek.“ Dr. Pétery József, váci püspök.

„A Kispapegység c. folyóiratuk első számát köszönettel vettem kézhez. Szolgáljon ez a lap papi hivatásuk erősítésére és lelki életük elmélyítésére.“ Bubnics Mihály, rozsnyói püspök.

„Köszönöm a Kispapegység számait! Végigmentem rajtuk! És meg is telt a lelkem szent örömeződéssel! És nagy hálával is. Hála a jó Istennek, csak hogy ilyen szépen lobog a szent tűz drága kispapjaink szívének szentélyében! Lobogjon is! Igen nagy szükség van a fényére és melegére! Mert az Inferno hadai erősen közelednek. Szűzanyánk édesanyjai oltalmába ajánlom kedves mindnyájukat.“ Dr. Halász István tábori püspök.

„Igen hálásan köszönöm, hogy a kispapegység igen tetszetős és igen tartalmas kiadványait nekem megküldeni szívesek voltak. Gyenge imádsággal és közreműködéssel is szívesen támogatom abban, hogy kitűzött szép céljaik Isten segítségével megvalósulhassanak.“ Mihálovics Zsigmond, az A. C. országos igazgatója.

"VT SINT VNVM, SICVT
ET NOS" IOANN. 17./11/.

EGYSÉG.

Megértették-e küldetésem?

Amikor távozom a szemináriumból, kötelességemnek érzem pár sorban számotadni a szerkesztés munkájáról az egész kispapságnak.

Mikor a lap elindult új formájában, több helyről meleg szeretettel köszöntötték mint sajátjukat. Öröm volt olvasni legfőbb irányítóink meleg üdvözléteit is.

Hogy egész szívvel és becsületes munkával akartam szolgálni az ügyet, az ugye természetes. Sok bátorítást és segítséget jelentett a közeli és távoli testvérek támogatása. Hálásan köszönöm ezt.

Bárki lesz utódom, támogassátok szeretettel! Minden jó szó, minden érdeklődés, a legegyszerűbb írás is támogatás.

Erre a támogatásra pedig annál inkább van szükség, mert a kezdő szerkesztő nem áll, nem is állhat magasan a fiatalos eszmék sokasága és az érzések hevülete fölött.

Az is természetes ugye, hogy ilyen nagy dolog, mint a jövődő papság egymásra találása és kéz a kézben való szolidaritása: nem hízeleg a mi természetünk szenvedélyeinek, annál kevésbé az „inimicus homo”-nak, aki szaporán hinti a konkolyt a szenvedélyek talajába.

Sok ima kell ide, Testvérek, és sok áldozat, hogy tudjuk megkülönböztetni egymástól — elsősorban magunkban — Isten szellemét és a sátán szellemét. És tudjunk dolgozni kizárólag Isten szellemében. Akkor nem lesz nehéz előjáróinknak észrevenni bennünk a jó szellemet és ezt helyeselni.

Biztos, hogy a kispapság forr, a kispapság törni akar az eszmény felé, csak mi a cikkeinkben kevésbé ügyesen fogtuk ezeket a hullámokat. Sok munkát felemésztő számos cikket nem közölhattünk, mert egyszerűen tanítani akart. Most, hogy formailag búcsúzom Töletek, engedjétek mégegyszer a lelketekbe könyörögnöm azt az egy gondolatot:

Ne azt írd oktatva, hogyan kell apostolkodni, milyen legyen a szent-misehallgatás, milyen az ideális kispap, mit tanuljunk, hogyan készüljünk fel — erre a kitanításra a kispapnak nincs szüksége. Sokkal tapasztaltabb kezekből megkapja ezt az irányítást. Érthető, hogy ellenszenvvel fogadja testvérétől e kioktatást, mert mi jönni fogunk fel a mesterek székébe?

De igenis szüksége van arra, hogy elmondhassa őszintén, hogy miben akadályozzuk egymást annak követésében, amit előjáróitól hall; vágyódik arra, hogy segítsd ügyes-bajos dolgaiban, még anyagiakban is; keres munkatársat apostoli elgondolásaihoz.

Vagyis mikor cikkíráshoz kezdesz vagy kispapegységi munkába állsz, ne legyen célod, hogy erről vagy arról kitanítsd Testvéreidet, hanem csak ez:

miben segítem ezzel Testvéreimet, mire volna most éppen szükség, amit én adhatnék neki.

Míg ezt bele nem sulykoltuk lelkünkbe, addig könnyen vitákba megy át és merül majd ki az egész gondolat; de mihelyt ezt elkezdjük valósítani, — igaz, ez sokkal nehezebb ám, mint a másik — azonnal tüzet fognak a szívek és a nélkül is, hogy kiejtenők az egység szót, összeforrunk.

Mert a szeretet nem beszéd, hanem szolgálat, nem érvekből, hanem önzetlen tettekből épül. Nem elvont értékeknek kell szolgálat, hanem a kispapnak, aki Krisztus választotta.

Igy találunk egymásban Krisztusra.

Igy szeretjük meg egymást.

Ezt az összetalálkozást azután már igazán nevezhetjük egységnek is.

Eddig mintha összetévesztettük volna: az egységért dolgoztunk és nem egymásért. Most dolgozzunk egymásért és ez lesz az egység.

És hogy még e fogalmi zavar és célfelcserélés ellenére is ilyen szépen haladt a gondolat, az csak ígéret, hogyan hódít majd, ha úgy igazában a lényegét valósítjuk meg.

Jelszó: Kispap, a kispapért!

Amikor köszönetet mondok a legkisebb munkáért is, mellyel segítetek, Jézus szentséges Szívébe helyezem azt a nagy reménységemet, hogy az ő szeretete egészen uralkodik majd rajtunk. Hiszen akarta. És meghalt ezért.

*Perjés István
Veszprém*

Egyházirodalmi iskoláink.

SZATMÁRNÉMETI. A Szatmáron tanuló Szatmár- és Nagyvárad-egyház-megyés kispapok önképzőköre a Szent Alajos pártfogása alatt álló Mária-kongregáció. Gyűléseit hetenkint tartja: egyik héten kápolnai ájtatosság, másik héten akadémiai gyűlés. A kongregáció három szakosztályra oszlik: hitbuzgalmi, missziós és világnézeti-szociális szakosztályra. Programjuk a következő volt: Hitbuzgalmi: a Mária-tisztelet dogmatikai alapjai, a vasárnap megszentelése a társadalom különböző rétegeiben. Missziós: az Egyház missziós tevékenységének története. Szociális: a hivatásrendiség, hivatásrendi mozgalmak, egyes magyarság-tudományi kérdések, szövetségi gondolat. Néhányan részt is vettek a „Hangya” pályázatán.

EGER. Az egri növendékpapság egyházirodalmi és egyházművészeti iskolája a Szeplőtelenül Fogantatott Szűzanya pártfogása alatt áll. Szakosztályai: szépirodalmi, teológiai, szociális és missziós. Népi programmal kezdte működését. Rendes gyűléseiken szóbakerültek: a társadalmi berendezés kérdései Szent Tamás alapján, a hagyományok és népszokások, népünk ájtatosságai, búcsújárásai, Mécs költészete, a magyar nemzettest rassz elemei, Páyer Antal, Párkányi és Mindszenti költészete, az Egyház énekei, a keresztény természet-szemlélet, a mai irodalom népi gondolata és a kispapság ügye. — A cserkészeti ézevi működését tulajdonképpen a tavalyi évzáróünnepély után megkezdte, amikor a csapat tagjai tíznapos csapattáborban vettek részt a belpátfalvi hegyekben. A nyáron öten vettek részt a segéd-tiszti, illetve a tiszt tanfolyamon. A csapatnak négy őrs van. A csapat tagjai közül többen írtak cikket a Vezetők Lapjába. Az idén ötöt közöltek belőlük. Telen sielnek és rödliznek. — Szívgyárda. Két éve foglalkoznak vele. Gárdistáik száma: 50 leány és 40 fiú. Állandó vezető négy negyedéves. Mellettük mindig ment a gyűlésre egy-egy alsóéves is. A kis nebulók leginkább a mesét kedvelték, nem is szólva a játékról. Mindamellet a hetiparancsot is komolyan vették. Eredmény: kölcsönösen megszerették egymást.

A BUDAPESTI NOVENDEKPAPSÁG MAGYAR EGYHÁZIRODALMI ISKOLAJA. Főképp a következő irányban valósította meg az önképzést: a) Kegyelemből élő, munka- és vérszagú, istenszerű haladást termő katolicizmus kell; b) Nem idegen formákba szorított magyar élet, hanem az Isten gazdag arcát magyar tudással, magyar művészettel építő magyarság kell; c) Nem elkallódott tehetségek, hanem saját magukat istenadta képességeik kibontásával óriásokká nőtt, legtöbb termést termő, közösséget építő egyéniségek kellene. Az iskola keretén belül az alsóbbévesek önképzésének segítségére a „Gyakorlóiskola” működött. Innen a különösen feltűnő egyéneket a nagy-iskola elé állítani törekedtünk.

JÉZUÁRSASÁGI BOLCSELETI FŐISKOLA, KASSA. Egyházirodelmi iskola nincs. Önképző vállalkozások voltak a múlt években az úgynevezett kollációk. Lényege ez: az előjáróktól kinevezett kolláció-prefektus rendezi az ünnepélyeket, akadémiákat. Az elmúlt években kéthetenként tartottunk kollációt, melynek keretében egyikünk előadott vagy felolvasott, utána akinek még gondolata volt, hozzászólt. Tavaly a népi kérdés volt a főtéma, ennek összefoglalata a „Boldogasszony népe”. Idén közkívánatra a zeneelmélet és esztétika elemeibe mélyedtünk bele. Rézbányai zeneakadémiát végzett ügyvéd úr vezetésével tartottuk kollációinkat. Szívgárdát vezetünk. — Lelki témákról is szoktunk a főntebb leírt módon kollációt tartani minden első-pénteken.

PÉCS. A pécsi teológusok Szent Pál Egyházirodelmi Társulata. Az idei programunk a liturgikus gondolat volt. Egy vetítés is szerepelt ebből a tárgykörből. Több diszgyűlést rendeztünk. A társulat nagyszabású kiadványakciót kezdett: a székesegyház Szent Margit-íreskójának másolatát művészi levelezőlap és szentkép formájában adtuk ki. A szentéletű papok életének ismertetését szolgálja az a nép számára készült kis füzet, amellyel a társulat szentéletű volt tagjának: Wajdits Gyulának emlékeit kívánjuk megörökíteni. A kiadvány a napokban hagyja el a sajtót. A társulat most nyolcvanéves. A missziós szakosztály kapcsolatban van a külföldi és itteni könyvkiadókkal, tombolókat rendez és ebből jelentős összegeket küld missziós célokra.

A GYŐRI KISPAPOK SZENT IMRE-EGYESÜLETE. Célja: a vallásosság, tudomány, magyarság, művészet elmélyítése. Missziós szakosztály van. Voltak KALOT, KIOE előadások. Idei programja a népi gondolat volt. A cserkészlet kéthetenként gyűlésezett.

SZÉKESFEHÉRVÁR. Prohászka Ottokár Egyházirodelmi Iskola az önképzőkör neve. Célja: az önképzés. Szakosztályai nincsenek, kis létszámuk miatt. (22.) Idei program: a teológiát földolgozni a mai ember nyelvére. Természetesen szöbajótt a Kalot-munka, a liturgikus megújhódás szelleme, a kispap-Prohászka is. Cserkészcsapatunk Prohászka Ottokár férficserkészcsapat. Programja volt: ismerjük meg egyházmegyánk, nemzetünk műalkotásait: mit nyujt az esztétika a papnak. Meghívott előadóink a következő témákról szóltak: Mit méríthet a pap a magyar irodalomból. A modern egyházművészet. A pap és a festészet. A modern egyházfestészet. — Résztveszünk a havi papi rekollekciókon is.

SZOMBATHELY. O. F. M. Az önművelésnek három szerve van: 1. Önképzőkör. Szent Bonaventurának nevét viseli. Programja volt: a hagyományos ferences klasszika-teológia kiművelése mellett az aszkétikának erőteljes hangsúlyozása. 25 gyűlést rendezett. 2. Szabadegyetem. Azok a műsorszámok kapnak itt helyet, amelyeket az önképzőkör programjába nem lehet beleszorítani. Az idén: irodalmi arcképek, esztétikai munkák, irodalmi tanulmányok, módszertani megbeszélések, zeneelméleti képzés. 5 gyűlést rendezett. 3. A vigalmi szakosztály hivatását már neve elárulja. Az idén 8 vidám-estet rendezett.

EGER. SZERVITÁK. Falkonéri Szent Elek néven működik az egyházirodelmi iskola. A rendes gyűléseken kívül: Mikulás, Karácsony s egyéb alkalmakkor hangulatos esteket rendez. Szent Elek és Aquinói Szent Tamás ünnepén nagy akadémiát rendez. Plébániánk szegénynegyedében működő „Fájdalmas Szűzanya” szívgárdát mi vezettük. P. Szabó Tavaszvárosát sikeresen használtuk.

KASSA. EGYHÁZMEGYEI NOVENDEKPAPSÁG ARANYSZAJÚ SZENT JÁNOSRÓL NEVEZETT MAGYAR EGYHÁZIRODALMI ISKOLAJA. Két részből áll. 1. Önképzőkör. Népiségről, A. C.-ről, népszokásokról stb. hallottunk előadásokat. Inkább az egyéni kibontakozás lehetőségét hagyta meg az Önképzőkör vezetősége. 2. Missziós kör. Két pályázat is volt és énekszámokkal szerepeltünk nyilvános missziós előadáson. Néhány filmvetítés is szerepelt.

PÉLIFOLDSZENTKERESZT. (Szalézi.) Az iskola neve: Szent Tamás Kör. Célja: gyakorlatiasan feldolgozni a tananyag időszerűbb kérdéseit. Szakosztályai: 1. Hit-tudományi: Az idej munkarend: Társadalmi dogmanehézségek. 2. Neveléstani: Az önévelés művésze, jellemminták, nevelési könyvek bírálata. 3. Társadalom-tudományi: Fogalomtisztázások. 4. Szépirodalmi. 5. Zeneszakosztály: A Motu Proprio-val kapcsolatos kérdések és a Mandolin-zenekar. — A „Magyarabb Magyar Szövetség” gyomlálhatja a közösségekbe tolokodó idegen szavakat. — Műkedvelő szinpadunk három nagy és hét kisebb darabot adott elő itthon és Nyerges-újfalun. Van cserkészcsapat is. Vallásos társulat a Szeplőtelen Szűz Társulata. Vezetésre készítő elő. Április 24—május 24-ig mindennap más teológus mond dicsőítő beszédet az udvarban lévő Lourdes-i Szűzanyánál, utána Magnificat éneklése közben vonulunk a kápolnába szentségi áldásra.

PANNONHALMI BENCÉSEK. Egyházirodalmi iskolánk nincs, melynek hiányát kétoldalú elfoglaltságunk magyarázza meg. Hetenkint tartottunk „liturgikus és bencés szemináriumot”. A megbeszélésnek egy előadója volt és az általa felvetett kérdést megtárgyaltuk. Megbeszéléseink tárgyai: a szentmisehallgatás története. A szentmise szövegei magyarázásának elvei. Szent Benedek regulája és a diszkrécia. A vértanúság és szerzetesség. Pillanatképek az őskeresztények életéből. Anselm Stolz: *L'ascesi cristiana* c. könyvének ismertetése.

KAPUCINUSOK, TATA. Szent Bonaventura Önképzőkör. 7 rendes gyűlés volt. Program: a papság és a magyar haza kapcsolata. Külön kis missziós szakosztály működött. A Keleten működő kapucinus missziók eredményeit tárta fel eredeti német, francia és latin munkák alapján. Zenekarunk ezévből is folytatta komoly munkáját és szerepléseit. Templomunkban minden nagyobb ünnepen zenés misével kedveskedtünk az Úrnak. Szent Ferenc Világi Rendjének hangulatos farsangi estjén nagy tetszést aratott zenekarunk. — Van Vigalmi Körünk.

ZIRC. (Ciszterciták.) Egyházirodalmi iskolánk nincs. Az önképzés a szemináriumokban folyt. A ciszterci lélek megértéséhez szükséges alapokat tártuk fel. Ennek megértéséhez az egész ó- és középkor kereszténységének története szükséges. Vele kapcsolatban Kelet és Nyugat szerzetességének fejlődését vizsgáltuk. Karak-terológiai szemináriumunkban a sors-analízis tudományos módszereivel kerestük az emberprobléma mélységeit. Kerestük a vonatkozásokat a bios és a psyche, az élet és a lélek között. Pedagógiai szemináriumunkban az ifjúkor és a férfikorba való átmeneti idő lélektanát tanulmányoztuk. Cserkészletünk: külön tisztkepző csapatunk van. Problémája a magyarságismeret, a magyarságtudomány volt. (Népi gondolat, Külföldi magyarság, Pázmány magyarsága, Parasztság, Vallásosság népénekeinkben. A katolikus néprajz áttekintése.) Gyakorlati cserkészmunkát végeztünk testvércsapatunknál a kiscserkészek és cserkészek vezetésében.

A VÁCI PAPNÖVENDEK PÁZMÁNY EGYESÜLETE. Ebben az évben a népiségnek sokat emlegetett s kétségtelenül az érdeklődés előterébe került eszméjével foglalkoztunk. Tettük ezt azért, mert ez a gondolat lassankint korunk egyik vezetőeszméjévé válik, amely elől mi sem zárkózhatunk el teljesen. De foglalkoztunk vele azért is, mert ezáltal mélyebben megismerjük és megszeretjük magyar népünket, amelynek papjai akarunk lenni. (Életünk 32. o.)

A VESZPRÉMI NÖVENDEKPAPSÁG PÁZMÁNY KÖRE. Négy szakosztály van: Hitbuzgalmi, Missziós, Szociális és Sajtó. Évi programunkat a Kalot eszméjének ismertetése foglalta le. Az előadások igyekeztek felölelni mindazokat az értékeket, amelyeket az érdi táboron résztvevő kispapok kaptak. Egy gyűlés igyekezett a népi játékok szépségéből is megsejtenni valamit. E program mellett a többi szakosztály is szóhoz jutott. A Sajtószakosztály plakátjúságokat jelentetett meg, amelyekről ennek az új propagandaeszköznek módszereit is megismerhettük. A Missziós szakosztály a pécsiektől kölcsönzött anyagból szép kiállítást rendezett egy gyűlés keretében. A Mária-kongregáció módszerét egy képzelet diákgyűlésen mutatta be.

A NAGYVÁRADI R. KAT. TEOLÓGUSOK MÁRIA-KONGREGÁCIÓJA. Évi terv: Családjért—Hazáért—Egyházért. A „Családjért” jelszó alatt dolgozataink feladata a katolikus erkölcsstan, szociológia és kánonjog világánál látni a házasságot. A „Hazáért” célkitűzésünk: Keresni Isten akaratát magyar néppel és kialakítani a helyes magyarságöntudatot. Továbbá: a magyar szórványaink vallási és nemzeti helyzete; a magyar egység és a magyar papi egység. „Egyházért” végzendő kongregációs munka feladata öntudatosítani és meggyökereztetni a „Sentire cum Ecclesia”

főlséges eszméjét. A kongregáció keretében a missziós szakosztály hármas területen dolgozik: Ima, tanulás, munka. Dr. Waigand József egyik missziós gyűlésünkön előadást tartott.

Hogyan dolgozott a kispapok akadémikus Bonifatius-egyesülete Csehszlovákiában.

A világháború meghozta ugyan a liberalizmus csődjét, de nem tüntette el mindjárt, sőt falun akkor kezdett virágozni s azért a liberalizmus s belőle kifolyólag az istentelenség, a vallási tudatlanság és közömbösség még jobban elterjedt. Különösen nagy volt a veszély a szudétanémetek számára, akik liberális szabadkőműves kormányok alatt és Husz rómaellenes szellemének légkörében éltek. Mint egész Európában, így Csehországban is mozgalmakat alapított az ifjúság, leginkább antiliberális iránnyal. Csehországban a katolikus ifjúság még egy másik célt is tűzött maga elé: Husz rómaellenes szellemének az elhárítását.

Elsősorban a kispapi ifjúság volt hivatva arra, hogy egyesülve egymást segítse imával, példával, kiképzéssel és azzal a tudattal, hogy mögötte testvérek állanak. Ennek jogosultságáról nem lehet vitatkozni, mert kinek van hivatása és joga egyesülni és jobban kiképezni magát, hogy majd szembeszálljon a híveit fenyegető veszedelmekkel, ha nem a jövőendő papságnak?

A szudétanémet kispapság a 30-as évek után összefogott az „Akadémikus Bonifatius-egyesülésben Csehszlovákiában”. Jelszavuk ez volt: „Uniti pro Ecclesia et populo.” Célkitűzésük pedig így hangzott: „Mi hű kapcsolatban akarunk maradni a mi német katolikus szudétanépünkkel és átplántálni akarjuk szívébe a nyomor és szorongattatás ezen idejében a mindenkin megkönyörülő Krisztust mint világító fáklyát, aki azt mondotta magáról: Én vagyok az út, az igazság és az élet.”

Szerintük a teológusok egyesülete a közös hivatásból, a sorsközösségből és a helyzetből adódik, — egyszóval közösek a frontok, amelyeken harcolnunk kell „a hitetlenség árama ellen, mely népünket előntéssel fenyegeti. Mi az igazság fáklyahordozói vagyunk millió tudatlan között és sok millió tudatlanért, akik tévutakon járnak. Azért segítenünk kell egymást magánosságunkban — hisz ugyanaz a világosság és élet, ugyanaz az igazság elevenít és melegít bennünket, ugyanaz a cél áll szemünk előtt”.

A kispapok egyesülete nemcsak jogos és megfelelő, hanem egyenesen szükséges. Európa újjáépítéséről mindinkább azok a kevesek döntenek, akik határozott beállítottságuk alapján tudnak és akarnak messzemenő döntéseket hozni és vállalni a kockázatot. Viszont kevesebb lesz a számnak és az általános választásnak döntő ereje. Ma az dönt, akiben nagyobb a hitnek a lángja. Azért nem kell minél több és nagyobb katolikus egyesületet szervezni, hanem minél jobban *elmélyíteni* a vallást mindenkinben; a védekezés és állásainknak megtartása nem lehet első feladatunk, hanem a hit erejének a kisugárzása. Ma nem annyira a külsőleg is látható acies ordinátára van szükség, hanem igazi hívőkre, akik belsőleg élt hitükből visszavezetik az államot, az egész társadalmat és a kultúrát a hithez és az Egyházhoz. Csak élő és erős vallásosságból eredhet a nagy mű. Nem a szám, sem a hatalom, sem a politika önmagában nem dönt, hanem a nagyobb vallási erő (Michael Pfliegler).

A kispapok egyesülésüket mint laza, de élő közösséget építették ki, amely mindenkit magába foglal és átformál *nem mint rideg szervezetet egy hideg vezető apparátussal és számszerint telfogott tagokkal.*

A főhangsúly a munkán volt, amellyel alapját akarták megvetni a jövő nagy feladatnak, amely rájuk vár a felszentelés után: a nép megmentése és megszentelése a keresztény hit szellemében. Ezért lapjukat is „Werkblatt”-nak hívták, melyben minden 14 napon beszámolót közöltek arról a munkáról, mely folyt az egyes szemináriumokban, hogy egymást minél eredményesebb munkára serkentsék. Ezek a beszámolók más rövidebb hírek közlésével együtt voltak az a külső kötetlék, mely összetartotta őket. Ebből is látszik, hogy az összetartó kötetlék eléggé laza volt és inkább morális. Ehhez jöttek még a papi kiképzési kurzusok, melyeket rendszerint teológiai tanárok vezettek, a teológusok országos napja (1937-ben pl. Egerben, Csehszlovákiában) mindig egy-egy teológiai szakmának szentelve s legtöbbször egy könyvkiállítással s nagyobb kirándulással összekapcsolva. Ezt a célt szolgálta távolabbi értelemben Szent Bonifatius napja is, melyet az egész országban és az egyes teológiákon külön-külön ünnepeltek meg, egységesen és egymással kapcsolatban. A program kb. így alakult: reggel liturgiai ünnepség, homília és közös szentáldozás, amelyet felajánlanak a szent hit fenntartásáért a német népben, mind a német Birodalomban, mind a kívándoroltak között. Délután, ha lehetséges, közös liturgiai ünnepség, mely az Egyház mellett tett hitvallással zárul. A résztvevő kispapok és újmisések azután szétterjesztik e nap megünneplésének gondolatát. Jó, ha egyben ez alkalommal elbúcsúztatják a primíciásokat a teológiától és az egyesülebsől.

Az egyes teológiákban a munka feloszlik munkakörökre, amelyekben a teológusok tetszésszerint egyesülnek, pl. Szentírás-kör stb. Ezeket rendszerint teológiai tanárok vezetik s előadásaikkal bőven adják azt, amit az iskolában nem lehet leadni. Ha a teológusok vezetik a köröket, akkor legalább a felügyelés, a figyelemmel kísérés szükséges a tanárok részéről. Mivel a kispapegység t. i. mint általában a papi szellem kialakulása nem kizárólag a növendékektől függ, hanem még inkább a nevelőtől (spirituálisoktól és tanároktól), azért a tanárok is belekapcsolódnak. Ezekben a körökben nemcsak a teológiai problémákat tárgyalják speciálisan vagy bővebben, hanem egyházmegyei, szerzetesi, teológiai s általánosan praktikus lelkipásztorkodási, műveltségi, azaz történelmi, irodalmi és bölcséleti kérdéseket, különösen a mai kor alakulásának kérdéseit. Ezekben a körökben rendeznek dalestéket korális és polyfón énekekkel. Adventben adventi estek alakulnak. Ehhez hozzájárulnak kiállítások, a vakációk alatt pedig vándorlások a nép és a haza megismerése céljából belföldön és külföldön, a népi énekek gondozása, körlevelek, játékok, tornarendezések, kurzusok évközben és a vakáció alatt, ünnepségek és ájtatosságok rendezése.

Ezekben igyekeztem röviden rámutatni arra, hogy a magyar kispapság nemes törekvései nem egyedülállóak, korszerűek és éppen ezért bizhatunk kiépítésében is, mely által szép eredményt érhetünk el mi is, mint a szudétanémet testvéreink.

Aman Rajmund
teológus, Kalocsa

Két gyógyíthatatlanul beteg pécsi kispaptestvérünket, akikért legutóbbi körlevelünkben imádságot kértünk, a jó Isten magához szólította: Csertő (Stanitz) Ferenc alszerpapot május 3-án Pécsen, Klézli Jánost május 19-én Szekszárdon.

„MIHI ENIM VIVERE
CHRISTVS EST”. EP. AD PHIL. 1.

LELKISÉG.

MIT KIVÁNSZ, URAM? . . .

A világ ég körülöttünk. Felettünk is megnehezedett az idők járása. Első kötelességem ezt tudomásul venni, ezzel leszámolni s ehhez alkalmazkodni.

A Credo öntudatos elrecitálása után végre egyszer az én életemben is el kell következnie az Offertoriumnak — a nagy megajánlkozásnak: mindenre . . . egészen . . . szeretetből.

Köszönöm, Uram, hogy most tanítasz erre. Magamnak is a legnagyobb jótétemény, hisz e megajánlkozás után nincs már mitől félnem, miért izgulnom, — ha szíréna szólal és embertermészetem megmegremegne is.

De nem magamat akarom nézni elsősorban.

Hiszem, hogy megajánlkozásunk életet fakaszt szent terved szerint, miként a mag földbehullása és fölemésztődése.

Áldozat népünkért, hogy élete legyen és bővebben legyen! — Ez zengett végig azon a négy napon, amit kegyes megengedésed folytán egy éve immár szűz Anyád szent helyén eltölthettünk testvéri szeretetben ötvenen — kik a legtávolabbi vidékekről gyűltünk össze, hogy szent akaratomnak meg akarjunk felelni — a Székelyföldről és a Bácskából, Kassáról és a Dunántúlról . . .

A lelkesedésből tetteknek kell születnie. A szép szólamot életre kell váltanunk.

Nem vagyok egyedül! — Mennyire könnyű így a feladatom: nekem csak be kell állnom a többiek közé, akik előttem léptek már erre az útra s nekem segítenek most.

Ezt a megajánlást Előttem elvégezni, ezt a lelkületet bensőmben kialakítani — ezt kívánod tőlem, Uram. Hogy szent terved szerint nyomában több élet fakadjon. S hogy bennünket is fel tudj használni terveid megvalósítására: amikor már Te dolgozol bennünk s mi hűséges eszközeiddé váltunk . . .

Uram, ha utamba hozol a nyáron testvéreim közül bárkit, — legyen az a Székelyföldről vagy a Bácskából, Kassáról vagy a Dunántúlról, ismerős vagy eddig ismeretlen — segítő Kezed, mit benne nyújtasz, ígérem, fölhasználok.

Hisz Te tudod, Uram, egymagamban milyen gyöngye vagyok.

A Szűzanya és a Kispapegység.

— Levél egy kispaphoz —

SZERETETT KRISTÓFOM!

Nem kell talán külön bizonygatnom Neked, mennyire figyelemmel kísérem egység-mozgalmunk fejlődését és alakulását. Hisz nyári beszélgetéseinkből és előző leveleimből nagyon jól ismered azt a lelkesedést és idealizmust, melyet e gondolat irányában magamban táplálok.

S e téren egyet is értünk.

Van azonban valami, amiben nem vagyunk egy véleményen. No, de ne ijedj meg, nem veszedelmes ez a véleménykülönbözés. Nem fogja felborítani barátságunkat. Mégis fontosnak tartom, s ezért igyekszem válaszolni kedves soraidra abban a reményben, hogy e levéllel közös nevezőre jutunk. Ezt annál biztosabban merem remélni, mivel úgysem járunk nagyon távol egymástól.

Te magad is arra a megállapításra jutottál, kedves Kristófiom, hogy a mai embert és a ma pápját is mintha afféle finomabb racionalizmus irányítaná — éspedig túlzott mértékben. Ez a csak logikai esztörvényeken épülő életnézés, mely a jó Istenhez is csupán szillogizmusok lépcsőjén akar felemelkedni, — míg a szívet a földön hagyja — káros befolyást gyakorol vallási életünkre is. Ez az irányzat jutott szőkhöz a kispapegységben is, midőn egyes jóakaratók testvéreink az egységet bölcséleti alapon fejtegették, és eszmefuttatásaiktól várták az egység kialakulását. Hála Istennek és a megmozdulásunkat figyelemmel kísérő tanácsadók éberségének, ezt az eltolódást hamar észrevettük és még idejében visszakovert fújhattunk, mielőtt az elméleti fejtegetések és disztinkválások kátyújában megfeneklettünk volna. Mi magunk is beláttuk, hogy célkitűzésünket: a kegyelmi egységet nem vihetjük előbbre hiábavaló, meghasonlást szülő szőrszálhasogatással. Nem bölcséleti civódásoknak és huzavonáknak a tárgya az, hanem a mindennapi életben kell megvalósítanunk és diadalra vinnünk.

S mikor ezt összegezed, azt sem hagyhatod szó nélkül, kedves Kristófi, hogy még az elméleti irányzat visszaszorítása után is úgy érzed, mintha mindig itt kísértene az egység erjedő gondolatában az a hideg bölcselkedői hajlam.

Helyesebben ezt talán úgy fejezhetnéd ki, — ha jól értettelek meg — hogy valaminek a hiányát érzed. Valaminek, ami az elméleti fejtegetések helyébe lépne, ami letompítaná bennünk az ész okozta éleket s ami közvetlenebbül kapcsolna egymáshoz bennünket;

ami több volna, mint az ész rideg premisszáiból levont konklúzió az egység szükségességét illetően.

S Te ennek orvoslását a Jézus Szíve-tisztelet mélyebb ápolásában látod. Azt szeretnéd, ha a kispapság mint olyan, testületileg felajánlaná magát és az egység gondolatát is a szeretet lángoló Tűzhelyének, hogy az isteni szeretet emésztő heve ötvözzön össze bennünket, ne pedig merev szillogizmusok rideg „ergo”-ja kényszerítse ránk a szeretet kötelékét. A Jézus Szíve-tisztelettől várod szóval, hogy a kapcsolat ne csak erősebb, hanem közvetlenebb, meghittebb is legyen közöttünk.

Láttad volna, mennyire megörültem elgondolásoknak! Mintha csak előlem halásztad volna el. Engem is hasonló gondolat foglalkoztat, minő a Te lelkedben is felszínre vetődött. Tehát ebben egyetértünk szintén, — de ebben különbözik is a véleményünk.

Jómagam ugyanis más úton indultam el. Kissé távolabbról, mégis a legrövidebb és legbiztosabb utat választottam a szeretet lángoló Tűzhelyéhez: a Szűzanya szeplőtelen Szívét.

Hasonló elgondolások vezéreltek, mint Téged. Elsősorban annak megfontolása, hogy a krisztusi Szepletkövön kívül nem épülhet másra igazi szeretetközösség és egység. Hogy csak Krisztusra építhetünk — napnál világosabb. De én ez építő munkába a Szűzanyát is be szeretném kapcsolni. Az Ő közvetítésével akarok eljutni szent Fióhoz. S ezzel lényegében nem akarok mást, mint amit Te is akarsz, s tervem nagyonis az Úr Jézus akarata szerint való.

Előtted sem ismeretlenek a Fatimában lezajlott események és kinyilatkoztatások. Ezekből világos, hogy a jó Isten azt akarja, hogy szentséges Anyját most

jobban ismerjék, szeressék és tiszteljék, mint egyébkor, s a Szűzanya szeplőtelen Szívének tisztelete által akarja megmenteni a világot a ráváró megpróbáltatásoktól.

Egyrészt tehát nagyon időszerű ez a tisztelet: Szűz Máriával és a Szűzanyán. keresztül engesztelni a megbántott Atyát. Másrészt kötelességünk is a Szűzanya átlagosnál bensőségesebb tisztelete. Erre pedig kötelez katolikus mivoltunk, kötelez az árpádházi szentek, a Pázmányok, Zrínyiek, Eszterházyak és többi nagyjaink hagyományos Nagyasszony-tisztelete, vagyis kötelez magyarságunk és nem utolsósorban hivatásunk.

Szűz Mária a papság Királynője és mindannyiunk Édesanyja, — hogyan is vonhatnók meg Tőle a köteles tiszteletet?! S tán világos Előtted is, — kedves Kristótom — hogy ez a tisztelet nem állhat csupán a szentolvasó imádkozásából s még néhány más áhitatgyakorlatból, mert — noha már ez is nagy dolog! — tőlünk mégis többet vár a Szent Szűz.

Nem szabad engednünk, hogy egyes világiak túltegyenek rajtunk!

Nekünk egészen különösen kell tisztelnünk a Szent Szűzet: önmagunk és mindenünk tökéletes átadásával.

Éspedig nemcsak egyénenkint, hanem összességünkben is.

Ha valamiben igen, akkor a Szűzanya-tisztelet meghitt gyakorlásában kell egynek lennünk.

Itt kell keresnünk az egységet. Sőt az egység gondolatát is Neki kell felajánlanunk.

Hogy miért?

Azért, mert kegyelmi egységet, kegyelmi kincstárt akarunk. Mehetnénk-e hát jobb helyre, mint az isteni kegyelmek kincstartójához, a Szűzanyához? — Ha szomjasak vagyunk, hová menjünk, ha nem a bővizű forráshoz?

Látod tehát, kedves Testvérem, célkitűzésünkéből önként következik égi Édesanyánkkal szembeni kötelességünk. Nincs más tehát hátra, mint hogy levonjuk a következményeket, vagyis hogy

felajánljuk magunkat és bontakozó egységtörekvésünket a minden kegyelem Közvetítőjének.

Amint látod, elgondolásom nem ellenkezik a Tiédde, mert a Mária-tisztelet is tulajdonképpen Jézus Szíve és Isten tisztelete, csak éppen tökéletesebb, mert alázatosabb. Itt ugyanis nem közvetlenül, hanem közbenjáró által közeledünk a jó Istenhez. Mindazt ugyanis, amit a Szent Szűznek adunk, szükségképpen az Úr Jézusnak adjuk.

Mivel elgondolásunk rokon, merem remélni, hogy Te is magadévá teszed, s azon leszel, hogy a terv valósággá váljék, ha nem is az idén, de minél előbb. Ehhez az utat jómagam az egyéni ráhatásban látom. Ami pedig a felajánlást illeti, ennek természetesen közösből kellene megtörténnie, egy közös kispapi találkozóon. Talán éppen Máriabesnyőn.

S a felajánlással megoldódnék az égi pártfogó kérdése is. Találhatnánk-e ugyanis alkalmasabb, mindenkinek egyformán kedves védőszentet, mint a Szent Szűzet, aki világi és szerzetes kispapnak és papnak egyaránt lehet példaképe speciális papi erényeivel? Valóban a kegyelmek kiapadhatatlan forrását nyerjük meg Benne!

Arra kérlek most tehát, kedves Kristóf, hogy gondolkozz a mondottakon, s aztán — cselekedj! S hogy ez könnyebben menjen, nagyon ajánlom, olvasd el Grignon Lajos: A tökéletes Mária-tisztelet című könyvét (Szalézi Művek kiadása), ha még nem olvastad volna. Ez majd erőt ad gyarló érveimnek. Itt majd mindezt megtalálod sokkal tökéletesebb és vonzóbb tolmácsolásban. — Azután légy a gondolatnak terjesztője testvéreid között. Töltsd be az erjesztő kovász szerepét. S ha a nyáron lesz hivatalos kispapi találkozó és résztvehetsz rajta, ott is légy a Szent Szűz ügyének szószólója. S mikor az ünnepélyes felajánlás megtörténik, őszinte gyermeki áhitattal ajánld fel Magadat és testvéreidet a kegyelmek Anyjának. Esedezz a Szent Szűz segítségéért, s ha nem is lehetek ott Veletek, érezd meg, hogy lélekben Veled esedezem.

Ez lett volna hát az a véleménykülönböztetés. Ládd-e, nem veszünk össze rajta?! S mielőtt most befejezném leveletem, hadd próbáljak felelni még egy kérdésre. Szinte látom, amint a jövőt kutató szemed előtti felmerül a kérdés: És lesz ennek a felajánlásnak kézzelfogható következménye, gyakorlati munkákra való

kihatása is? — Lesz. Legalábbis tehetünk róla, hogy programot is jelentsen számunkra.

Jelentse azt a feladatot, hogy a Szent Szűz tiszteletét környezetünkben erőink összeadásával, minden tőlünk telhető eszközzel terjesztjük és elmélyítjük, s így dolgozunk Krisztus földi országán, mely annak lesz szükségképi következménye, hogy ismerik Szűz Máriát és az Ő országát.

Jelentheti továbbá pl. abbeli munkánkat, hogy összegyűjtjük azokat az emlékeket, melyek őseink hitét bizonyítják a Szűzanya minden kegymelmet közvetítő tisztét illetően. S tehetjük ezt azzal a célzattal, hátha — talán nem is olyan sokára — ezek az összegyűjtött emlékek is súlyosan esnek latba a Szent Szűzre váró újabb földi megdicsőítésnél: a minden kegymelmet közvetítő szerepe definiálásánál.

Azzal a meggyőződéssel vetettem papírra e sorokat, hogy magunkra nézve igen hasznos, nagyon dicséretes, a Szűzanyának szeriőlött kedves és a jó Istennek tetsző gondolatokkal ismertettek meg Téged — szeretett Kristófom — s hiszem, hogy sikerült annak hívévé meg is nyernem.

E kérdést komolyan kell vennünk. A ránk járó idők kényszerítenek erre. S ha azt akarjuk, hogy minket is komolyan vegyenek egységakará-sunkkal, valósággá kell érlelnünk e tervet: nemzetünk bűneiért végzett engesztelő felajánlással!

Mert sem hivatásunk, sem pedig a vészes idők nem engedik meg, hogy egység-törekvésünk csak öncélú, csupán önmagunkat tekintő — gyerekjáték legyen.

S most, mielőtt pontot tennék levelem végére, azon óhajomnak adok kifeje-zést, bárcsak sikerrel járna fáradozásod! Ennek reményében búcsúzik most Tőled és ajánl a Szeplőtelen anyai szeretetébe

X., 1944. a Szent Szűz havában.

Krisztusban testvéred:
M.

Közösségben . . . a közös Úr előtt.

Introitus:

Új dolgot láttak a Gellértheagy öreg sziklái s az azok közelében járók ebben az esztendőben. Legalább is kétszer: ádvnt és nagybőjt egy-egy dél-utánján.

Háromnegyed négy tájban minden irányból reverendák tűnnek fel, hogy négy óra előtt öt perccel egymásután lépjenek be a Magyarok Nagy-asszonya Sziklatemplomának ajtaján az ország minden egyházmegyéjének a Központi Szemináriumban nevelkedő papnövendékei és hét szerzetes-rendnek kispapjai. Fehér, barna és fekete színbe öltözött elvegyülve tér-delnek egymásmellett. Latin és görög szertartásúak éneke és imája száll az oltáron felettük trónoló Eucharisztia felé. Akik talán most látják egymást először, egy könyvből énekelnek. A sziklaívek összehajolnak az engesz-telő szentórára a nagyváros különböző részeiből összegyűlt és itt egy szívvé, egy lélekké összeforrt növendékpapság felett.

Kyrie:

Engesztelő szentóra . . .

Hovatovább az egész magyar nép belekapcsolódik az engesztelés nagy és szent mozgalmába. Kiki önmagáért, szeretteiért, a hazáért, a világért; multért, jelenért és jövőért. De kinek kell ma olyan nagyon engesztelnie, mint a kispapságnak? Kell, mint a falat kenyér . . . a mindennapi. Kegymelmet kell kérnünk, bőségeset, hogy emberi gyarlóságaink meg ne béklyózhassanak, hanem azt a magyar papi eszményt érthessük el, amelyet a nemzetek Ura és a mi Főpapunk rólunk megalkotott. S ezért nem elég külön-külön könyörögnünk! „Ahol ketten-hárman összejöttek az én nevemben, ott va-

gyok" — buzdít Ő maga. S hol vagyunk még attól, hogy — lelkileg legalább — de mindnyájan egyggyé legyünk? Az útján vagyunk, de hogy azon egymás kezét fogva haladhassunk akkor is, ha minden földi erő szét akarná is szakítani kezünket: égi erő szükséges. Ezt pedig kérnünk kell, hogy megadassék. Közösségi élethez közösségi élmények; közösségi munkához, közösségben kért és nyert kegyelem; az, ami elvetett magnak az eső és a nap sugar.

Oratio:

A szentóra végén minden nyelv egyszerre mondja, minden szív egyszerre érzi a kispapság közös imáját „a magyar nép hivatott vezéréiért”. Vállukon sokszáz magyar falu és sokezer magyar lélek jövő sorsáért a felelősség. Ha mi nem leszünk az Úr boldog meghittjei, hogyan lesz majd népünk? Ha mi nem leszünk az Úr-elgondolta emberek, magyarok: papjai, hogyan válnak azzá híveink? Népünk sorsának intéző Istene, Ő akar is ennek a népnek Lelke szerint való vezéreket. De a szabadakaratú embernek adnia kell hozzá magát, mindenestül, meghátrálás, megalkuvás, az önlefaragás és az önépítés lankadása nélkül, az Ő vésőjének mindig készséges elfogadásával. Egymagában az ember csak biceg e felé. Közösben könnyű a menetelés, biztosabb a megérkezés.

Jó volt hallani: az előbb bátortalanul és az együttmondás nehézségeivel küzdő hangok az ima végére bátor és egyszerre lendülő hitvallásba főnódtak össze. Így valósul meg az egység is: ha mindenben jóakarattal keressük Mesterünk örök terveit.

Credo:

Ezt nem a kispapság mondta és érezte, hiszen bennünk szikla a hit és ezért halni is készek vagyunk bármikor. — De hinni *ebben az egymásratalálásban*? Ennek szükségességében? Sokan csak akkor tudnak, mikor már benne vannak: amikor érzik, élvezik, átélik — szinte kézzel tapintják. A tétel azonban itt is áll: boldogok, akik nem láttak és hittek.

Mellékes, de érdemes megemlíteni: A Sziklatemplomba járó-kelő hívek tágranyitott szemmel álltak meg nézni a térdeplő kispapsereget. Sokan be is kapcsolódtak a jövőendő pásztorok közös imájába, énekébe. Amikor a szentóra után a Gellérthegy oldalán beszélgetve haladt lefelé az engesztelők menete, hogy az utcán kiki a maga otthona felé vegye útját, a templom bejáratából sok-sok tágranyílt szem tűnődött utánuk. Ezekben a szemekben ott élt a reménység egy teljesebb, szebb kor felé, ahol szent papság, szent nép, boldogabb föld és biztosabb ég int a Gondviselés akaratát kutató magyar nép felé.

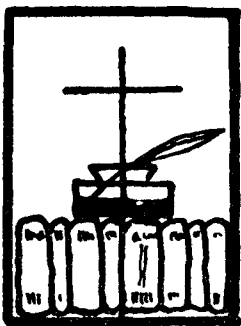
*

Kétszer egy tanévben. Ez volt a kezdet. Isten az, aki a növekedést adja.

B. G.

Teljesen ingyen megkaptuk a Breviárium Romanum 4 kötetét. Annak a testvérünknek, akin segítenék vele, azonnal feladjuk, csak jelezze. Címem: Perjés István, Esztergály, Zala m. (Desclée, 1931. kiadás, vörös metszés, bőrkötés, középnyagás, szép, tiszta.)

"DOCETE OMNES
GENTES" MATH. 28./19/.

ÖNKÉPZÉS.

TERVEK — GONDOLATOK.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium által 1942-ben kiírt, a szeminárium életét megjelenítő filmscenárium pályázaton tudtommal több teológus indult és szép eredményt ért el. Arról azonban nincs tudomásom, hogy a díjnyertes forgatókönyv nyomán elkészült-e ez a mi életünket megjelenítő oktatófilm. Ha elkészült, akkor igen üdvös lenne megtalálni a módját annak, hogy a filmtekercs a következő tanévben minden szemináriumba eljusson. Felejtethetetlen benyomást gyakorolna ez a filmélmény minden kispapra, amikor szinte magát látná mozogni a filmvásznon. A kispapfilm középiskolákban való lepergetése pedig serkentő és erősítő hatást gyakorolna a szunyadozó hivatásokra.

Berényi János, Eger.

A kispapi közösségek értesítői lassan, ügylészlik, az időszakonként megjelenő kiadványok formáját veszik fel. (Szent László Levitái, Életünk — Pécs, Centralista, Esztergom Ósrégi Szemináriuma, Haladás stb.) Céljuk már nemcsak a szemináriumról való beszámolás, hanem igyekszik a lelki kapcsolatot fenntartani papság és kispapság között. Egyes kiadványokban már megszólalnak a volt növendékek is. Amennyire előre láthatunk, azt hisszük, a fejlődés útja ezen vezet tovább: A kinti papság nemcsak visszaemlékezésszerűen fog írni a kiadványba, hanem lekipásztori fogásairól, nehézségeiről, használható módszereiről is. Az így szerkesztett kiadvány kettős célt szolgál: a kispapság megismeri saját egyházmegyéjét, felkészülése sokkal valósabb lesz, a papság viszont értesül egymás problémáiról, a kispapság életéről. A kiadvány jövő formáját tehát így látjuk: Kisebb terjedelmű, negyedévenként megjelenő közlöny. Rovatai: Lelkipásztor, Egymást segítve, Confiteor, Szeminárium. A szerkesztést természetesen tapasztalt papnak kell vállalnia, aki tekintélyével a munka mögött áll. A munkát azonban nem neki kell végeznie, hanem akármelyik fiatal pap összegyűjtheti, utánajárhat az anyagnak. Csak vállalkozó szellemű pap kell, aki fontosnak érezné a kiadvány illetlen való átalakítását és egy kis munkától sem félne. Az így összeállított kiadványt valószínű szívesebben fogadná a Főtitkárság papság is, hiszen öröklük is szólna, az övék is lenne. Pótolná az Egyházmegyei Papi Közönyt. Gondolkozások rajta. Az egyházmegyei papság összeforrásának igen erős munkássá válna ez a kiadvány. A nélkül, hogy az egységről szó esnék, gyakorlatban munkálna azt. Az ügy jönne látszik — a propaganda töletek függ, — megvalósítása egypár vállalkozni kész apostoli lélektől, — hatása pedig az Úr áldásától.

Perjés István, Veszprém.

Filozófiai bibliográfia az 1943. évre.

A következő bibliográfiai gondolat a besnyői megbeszélések kapcsán merült fel s az ott megadott szempontok szerint készült. Nem abban az értelemben akar teljes lenni, hogy minden 1943-ban megjelent filozófiai könyvet és cikket megtalálunk benne, hanem hogy benne legyen minden olyan filozófiai mű, mely a kispapság érdeklődésére tarthat számot. Ennek megítélése természetesen nem könnyű feladat s lehet, hogy egy-két könyv vagy cikk egyesek véleménye szerint feleslegesen szerepel, másik pedig hiányzik. Mindenesetre igyekeztünk a célnak megfelelni. A bibliográfiába csak filozófiai műveket vettünk fel. A határterületeken a cikk jellegét vettük figyelembe s a főleg apologetikai, erkölcsstani, alkalmazott teológia stb. jellegű műveket kihagytuk. A címekhez fűzött pár szó a mű jellegére és tartalmára utal ott, ahol ezt a cím nem tette feleslegessé vagy a gazdag tartalom lehetetlenné.

Itt is köszönetet kell mondanunk Gáspár Ilonának, az Egyetemi Könyvtár tisztviselőjének, jezsuita, ferences és ciszterci testvéreinknek, akik segítségünkre voltak a bibliográfia összeállításában.

Szent Ágoston Vallomásai. I—II. Fordította s magyarázta Balogh József. (Budapest, Franklin. XLI+212+351 l. Parthenon kétnyelvű klasszikusai. 6—7. kötet.)

Biró Bertalan: Új tudományos pogányság. (Magyar Kultúra. 30. évf. 185—189. l.) Dacqué evolutios elméletét ismerteti apologetikus módon.

Blazovich Jákó: A tömegember története. (Pannonhalmi Szemle, 1943. 4—15, 88—100. l.) Szociológiai és kultúrfilozófiai megalapozással fejti ki a ma oly elterjedt tömegember kifejlődését és történelmi okait.

Bognár Cecil: Lélektan és nevelés. (Orsz. Közokt. Tanács, Bp. 1943. 234 l.) Az érzélem, ösztön, akarat világát ismerteti meg, majd az iskola s vallás nevelőerejét vizsgálja, kiemelve a magyar gyermek sajátosságait.

Brandenstein Béla: Nietzsche. (Bp. Szent István Társ. é. n. 504 l.) Életrajz, igen részletes ismertetés, méltatás és bírálat.

Cserháti József: A keresztény személyiség védelmében. (M. Kult. 30. évf. 51—52. l.)

— A korszellem és az örök emberi lélek. (Magy. Kult. 30. évf. 117—119. l.) Korunk világnézete nem átgondolt, mégis pótolni akarja a vallást is.

Cziglányi Aladár: A házasságjog mint természetjogi intézmény. (M. Kult. 30. évf. 54—56. l.)

Dékány István: A mai társadalom. Bevezetés a társadalomtudományokba. (Bp. Pantheon. 388 l.)

— Társadalomfilozófia. (Athenaeum, 29. köt. 54—61. l.) A társadalomfilozófia különbözik a társadalomtantól, a valóság s érték síkjára oszlik fel. A Fil. Társ. vitáján elhangzott előadást a hozzászólók értékesen egészítik ki.

Erdey Ferenc: Szent Ágoston bölcséleti hagyatéka. (Kat. Szle. 57. évf. 356—360. l.) Platon idealizmusának keresztény szellemben való átalakítása.

Eröss Alfréd: Az emberi személy problémája. (Bölcs. Közl. 9. köt. 68—96. l.)

Ervin Gábor: A sorselemző nevelés. (Kat. Nevelés, 1943. 267—272. l.) A modern mélylélektan egyik magyar irányát, a sorsanalizist ismerteti röviden s nevelési alkalmazását jelöli meg.

Gusztáv Béla: Civitas terrena. (Kat. Szle. 57. évf. 289—294. l.) Szent Ágoston civitas terrena-ja az imperialista állam.

Halasy-Nagy József: A filozófiáról. (Bpesti Szle. 265. köt. 284—299. l.) A filozófia fogalmát fejti ki s a különböző rendszerek lehetőségére és értelmére mutat rá.

— Az ember lelki élete. (Bp. Pantheon, 1943. 246 l.)

Hegedüs József: A jogi pozitívizmus bukása. (Bpesti Szle. 265. köt. 207—218; 300—309. l.) A jog két alkotóeleme, a tételes jogszabályok s a természetjog közül az utóbbi időben a jogszabályok jutottak túlsúlyra, a fejlődés azonban a helyes szintézis felé halad.

Horkay László: Hegel és a vallás. (Prot. Szle. 52. évf. 225—233.) A vallás a szellem legmagasabb megnyilatkozása; fokozatai: természeti, művészeti, kinyilatkoztatott.

Ikvay-Pfeiffer László: Mechanikus vagy organikus világkép? (Uj Élet, 1943. 311—

* Teljes filozófiai bibliográfiát közöl minden évben az Athenaeum.

314. 1.) Rövid történeti problémaáttekintés Neergard könyvének kapcsán az új világkép kialakulásáról.
- Jánosí József: Az erkölcs metafizikai gyökerei. (Bp. Szent István Társ. é. n. 338 1.) Az erkölcs metafizikailag eszmei célra irányulásban történő önmegvalósulás.
- Vallásbölcselet. (Athenaeum, 29. köt. 282—291. 1.) A filozófiai Társ. vitája.
- Kecskés Pál: Az ember lelke. (Bp. Szent Tamás Könyvtár 7. 1943. 160 1.) A lélek mivoltát, létmódját, szellemiségét, élettartamát, azután az igaz, jó, szép és szenthez való viszonyát tárgyalja.
- Kornis Gyula: A tudományos gondolkodás. A tudós lelki alkata. I—II. (Budapest, Franklin, 1943. 312+269 1.)
- Kovács Tibor: De relatione philosophiae et theologiae doctrina sancti Bonaventurae. (Bp. 1943. 100 1.)
- Lacza István: Szociális etika. (Bp. Szent István Társ. é. n. 390 1.) A keresztény tanítás részletes kifejtése, függelékben a szociálpolitika jelenlegi helyzete.
- Madarász István: Aquinói Szent Tamás jelentősége s korszerűsége. (Egyh. Lapok, 1943. 91—93. 1.) Szent Tamás Aristotelest helyesen javította, a hit és ész problémáját jól oldotta meg.
- Maródi Árpád: Élet és művészet. (Pannonhalmi Szle. 1943. 111—121., 187—193. 1.) A művészet jegyeit, viszonyát a valláshoz s erkölcshez, majd a fejtegetés konkrét alkalmazási lehetőségeit adja.
- Mátrai László: Jellemtan. (Bp. Orsz. Közokt. Tanács, 1943. 156 1.) A modern karakterológia irányainak jó összefoglalása s gyakorlati alkalmazása.
- v. Moór Gyula: A szabadakarat problémája. (Bp. M. Tud. Akadémia, 1943. 150 1.) Az új kultúrfilozófiában a szabad választásban gyökérző mérsékelt determinizmus formájában a szabadakarat jól elhelyezhető. Részletesen ismerteti s bírálja ezután Rickert és N. Hartmann felfogását.
- Az akarat szabadságáról. (Bpesti Szle. 265. köt. 129—141., 219—231. 1.) A könyv gondolatainak rövidebb tárgyalása.
- Nagy Miklós: A koreszméről. (Bpesti Szle. 264. köt. 347—359., 265. köt. 43—55.) A koreszme legjellemzőbb alapvonása a közösség, vagy az egyén tetőpontra helyezése. E kettő váltja egymást a történelemben.
- Naszályi Emil: Történelem és politika Freissingi Ottónál. (Ciszt. Hittud. Főiskola Évkönyve. Veszprém, 1943. 86—114. 1.) A történelem kettősirányú mozgás: a belső erőkből fakadó bomlás és külső, teológikus tényezőből áradó haladás. Az első a világi hatalom életében, a másik az Egyházban tapasztalható világosan.
- Noszlopi László: Titkos erők és tanítások lélektana. Varázslat, álomfejtés, médiumizmus. (Bp. Pantheon, 1943. 136 1.)
- Nyíltai Ferenc: A modern ember lelke. (Magy. Kult. 30. évf. 137—139. 1.) A gondolkodás, erkölcs, művészet modern elméleteit ismerjük meg vázlatosan.
- Papp Imre: Erkölcs és vallás viszonyának problematikája. (Theologia. 10. kötet. 335—345. 1.)
- Pauler Ákos: Bevezetés a filozófiába. (Minerva Könyvtár 100. Bp. 1943. 300 1.)
- Pernecky Béla: Koreszméink. (Bp. 1943. 145 1.) Történelmi tényezővé nőtt koreszmék ma: tekintélyiség, közösség és népiség.
- Petz Ádám: Világnézet és C. G. Jung lélektana. (Bölcs. Közl. 9. köt. 125—147. 1.) Jung tanítását ismerteti, majd a tudattalant, az archetípusokat s a proiekciót kritikailag vizsgálja.
- Péterffy Gedeon: A nemzetközi igazságosság. (Theologia, 10. kötet. 260—276., 357—375. 1.)
- Pfeiffer Miklós: A katolikus Egyház és a nemzetiségek. (Bp. Láthatár, 1943. 40. 1.) Mire van s mire nincs jogunk a természetjog alapján?
- Platon összes művei. I—II. (Magy. Fil. Társ. Bp., Stephaneum, 1943. 1180+1131 1.)
- Rezek S. Román: Prohászka Ottokár és Bergson. (Athenaeum, 29. köt. 34—53. 1.) Prohászka nem filozófus, hanem bölcse, ez már túl fekszik a racionalis filozófus fogalmán. Közte s Bergson közt azonban sok rokonvonás található.
- Schütz Antal: Aquinói Szent Tamás szemelvényekben. (Bp., Szent István Társulat. 1943. 480 1.) A Doctor Angelicus teológiai fejtegetéseiben található filozófiája is. Latin-magyar szöveg, összefüggő magyarázattal.
- Isten a történelemben. (Bp. Szent István Társ. 4. kiadás. é. n. 319 1.)
- Somogyi József: A közjó. (Athenaeum, 29. köt. 1—14. 1.) A közjó a közösséget szabályozó elv, mely által az egyesek boldogulása, céljuk elérése biztosíttatik.
- Takács Menyhért: A szellem győzelme. (Vigilia, 1943. 252—269. 1.) Korunk filozó-

- fiája a szellem győzelme felé halad, baja azonban, hogy differenciálódása nem integrálódás.
- Urbán Ernő*: Miért van szükségünk filozófiára? (A *Lelki Pásztor*, 19. évf. 194—200. l.) A teológia és viszonya nem tisztázott még protestánsoknál; a filozófiát főképp a gondolkodás fejlesztése, értelmiségi pálya, szociális működés teszi szükségessé.
- Varga László*: Magyarok nevelése. (Magy. Kult. 30. évf. 134—137.) A fiatalságnak filozófiailag is átgondolt világnézetet kell adnunk.
- Várkonyi Hildebrand*: A gyermek testi és lelki fejlődése. (Orsz. Közokt. Tan. Bp. 1943. 306 l.)
- A lelki élet zavarai. (Orsz. Közokt. Tan. Bp. 1943. 163 l.)
- Vladár Gábor*: Az igazság eszméje a hellén világban. (Bpesti Szle. 266. köt. 193—206. l.) Az igazságosság mértéke a görögök előtt az állam pozitív törvényei, e mellett csak megsejteni képesek az emberi törvényhozót is kötelező isteni törvényt.
- Wolsky Sándor*: Származástani elgondolások a keresztény bölcseletben. (Bölcs. Közl. 9. köt. 49—67. l.)
- Zemplén György*: Jellem és sors a modern karakterológiában. (Ciszt. Hittud. Főisk. Évkönyve, Veszprém, 1943. 166—194. l.) A sors az emberi egyéniség fejlődésének útja, jellem az egyed sajátos tulajdonságainak egysége. Mindkettő az öröklési adottságok és környezet adta nyersanyag és az ezt formáló szellemi Én működésének eredménye.

Fr. Füz Balázs S. O. Cist.
Budapest

MENTSÜK MEG a világot és benne szeretve féltett hazánkat — engeszteléssel! (Négy oldalas ismertető és imalap. Ára 10 fillér. Tömeges rendelés esetén kedvezmény.)

Örömmel hívjuk föl a figyelmet erre a kiadványra, mely félév alatt több-százezer példányban került már forgalomba, s egyike a legjobb eszközöknek, hogy akár nagy tömegekkel is megismertessük az engesztelés gondolatát és őket az engesztelők táborába szólítsuk. Az első részben kifejti az engesztelés mibenlétét, majd példákkal világítja meg szükségességét. A második részben tizenegy pontba szedve mindenki számára könnyen érthető módon magyarázza meg, hogyan engeszteljünk.

Különös örömünkre szolgál, hogy a hatodik pontban felhívja a hívek figyelmét: imádkozzanak szent papokért, kispapokért, hivatásokért. Hisz szent papok munkája nyomán kevesbedik a bűn s terjed jobban az engesztelés gondolata is.

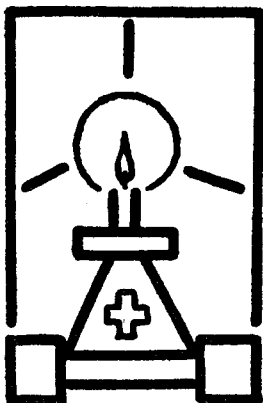
Hisszük, hogy amint két évvel ezelőtt kispapi kezdeményezésre a Papok Szombatja-ájtatosság országos elterjedése nyitott meg számunkra bő kegyelmi forrásokat, — a kispapegység gondolatának elindulásával egy időben — az ideál esztendőben ennek az igénytelen engesztelő lapnak nyomán részesülünk több kegyelemben a Gondviselés terve szerint.

Ki tagadná, hogy erre — különösen ma — szükségünk van?

Miként két évvel ezelőtt, ez a megmozdulás is jórészt kispapok munkájának gyümölcse.

Magunkkal tesszük jót elsősorban, ha terjesztjük ezt a kis lapot. De áldani fog érte a nép is bennünket.

S igaza van a kiadvány szövegének: országépítést végzünk ezzel!

"ET LVX IN TENE-
BRIS LVCET!" IOANN. 1./5/.

APOSTOLI ÉLET.

Levél a távozókhoz.

Főtisztelendő Testvérek!

Átléptétek a küszöböt: — az ajtó bezárult mögöttetek.

— Isten hozzátok!

Összeölelkezni akarunk mégegyszer veletek kemény, férfias, könnytelen ölelkezéssel. Ezzel akarjuk tolmácsolni soha nem feledő testvéri szeretetünket. De kérni is akarunk tőletek valamit. Különösen kettőt szeretnénk szívetekbe vésni:

Maradjatok lélekben örökké velünk! Ha ki is mentek az Úr aratásába, ne szakadjatok el tőlünk soha! Fűzzön össze bennünket a krisztusi szeretet és a papi kötelesség szent tudata. De ne legyen ez holt emlékezés csak, hanem a kölcsönös segítség köteléke. Új világba kerültök. Új feladatok, új nehézségek, új lehetőségek támadnak előttetek. Leveletekben számoljatok be nekünk élményeitekről, tapasztalataitokról. Megfigyeléseiteket azonban közöljétek egymással is. Nem is tudjátok, mit jelentene nekünk, ha megállapításaitokat hozzánk is eljuttatnátok . . . Hát ha kérek, akkor már kimondom ezt is: Szeretnénk benneteket látni a Papi Lelkiség hasábjain is.

A másik, amit kérni szeretnék, az egység gondolatának megvalósítása. Az a szép eszme, terv, amelyet feldolgoztunk önképzőköreinkben, előadásainkban, Bennetek vár megtestesülésre. A ti feladatotok, hogy az új eszme életrevalóságát bebizonyítsátok. Valami nagy, egységes munkát várunk tőletek! A társadalom Krisztushoz vezetésének útja szociális mozgalmainkban van! Hogy a KALOT, KIOE stb. mozgalmak sodró erővel törnek-e előre, sokban tőletek függ, hiszen ha csak abban az egyetlen egyházközösségben virágzik is fel, ahová kerültök, már többszáz egyesület indul fejlődésnek. Ahol nagyok a nehézségek, ott mi tőletek nagy tetteket várunk. Ha egy nem bírja, azért vagytok többen, segítsétek egymást.

Ezeket kérjük tőletek mi, akik még itt benn maradunk, de nemsokára utánatok megyünk. Csak ennyit mondhatunk: Ez alatt a kis idő alatt sem szakadunk el és feltétlenül számíthattok ránk. Isten veletek!

*Maradok érettetek imádkozó
kisebb testvéretek:*

P. A.

Elfeledett kötelesség? . . .

Lehet, hogy valóban el is felejtettük. De inkább így mondom: nem tudatosítottuk eléggé.

Két év nagy idő. Nem egy gondolat kieshet két év alatt tudatunkból. Épp azért kell magunkat állandóan ellenőriznünk, hogy az értékesebbjét megmenthessük, ha közben veszni hagytuk volna is.

Ki tagadhatja, hogy eggyé lennünk nem könnyű feladat? Mennyit kell magunkon csiszolnunk, míg a sok érdességet le tudjuk vetni! Mennyi kedves bálványt kell elégetnünk, hogy az egyetlen nagy objektív közös nevezőre eljussunk, melyen valóban eggyé válunk (de csak ezen!), Isten akaratának őszinte keresésében és maradéktalan vállalásában!

Mindez erőink megfeszítését igényli. Munkát jelent, mégpedig keményet.

Két évvel ezelőtt a szegedi katonai kiképzés alatt tartott megbeszélésen kimondottuk: „*Minden áldozat és ima, ... amit a papi — kispapi egységért hozunk, legyen egyúttal engesztelés Jézus szent Szívének.*” (L. Magyar Kispapegység. 33. o.)

Amit 1942-ben kötelességünknek láttunk meg, azt ma 1944-ben még hatványozottabb mértékben kell annak vallanunk!

Valóban alkalmas és nem könnyű engesztelési feladatot vállaltunk ezzel!

De hisszük, hogy ez az az engesztelési mód, melyet számunkra Isten elgondolt.

Vállaltuk ezt — és ezért vállaljuk most is.

Egyet azonban tegyünk hozzá. Hisz két év alatt nemcsak az idő szaladt el. Események történtek. Újabb útmutatás hangzott el. Nem kisebb helyről, mint Rómából.

Ennek szellemében tesszük hozzá két évvel ezelőtti felajánkozásunkhoz: *szolgáljon minden imánk, áldozatunk, melyet a kispapegységért hozunk, engesztelésül Szűzanyánk szeplőtelen Szívének is. S engesztelésünk Általa — a Papok Anyja, a Világ Királynőjének keze által — jusson el Krisztus Főpapunk szent Szívéhez.*

Szűzanyánk, kinek máriabesnyői kegypoltára előtt immár két alkalommal gyűlhattünk össze, fogadd el gyermeki ragaszkodásunk idei kifejezésekep ezt az igénytelen felajánkozásunkat.

Legyünk praktikusak!

Nem kioktatást szándékozunk adni. Csak segítségünket kínáljuk föl, ha valaki épp rászorul.

Vakációban mit várnak — különösen falun — tőlünk? Szentképet, imalapot. Ma különösen: légó-imalapokat, engesztelő szentképeket. Még ha alanyilag nem is érzik minden vidéken ennek igényét egyformán.

Nem áll mindannyiunknak módjában tudomást szerezni ilyen kiadványokról. Beszerzésük sem egyformán könnyű mindenkinek, ha el is határozta magát erre valaki.

Ezért kértük meg vitéz Kölley György kispaptestvérünket (Budapest, XI., Horthy Miklós-út 25.), aki szívesen vállalta is, hogy ebben az ügyben vidéki testvéreinknek készséggel rendelkezésére áll, ha őt érdeklődéseikkel felkeresik vagy rendelésük közvetítését kérik tőle. Egyedüli kívánság: érdeklődésnél válaszbélyeget mellékeljünk. Esetleges rendelés esetén a portóköltség szintén a rendelőt terheli.

Lapunk más helyén szóvátett négyoldalas engesztelő ismertető és imalap szintén a fenti címen rendelhető meg.

Válasz Szabó Dezső vádjára.

A vád: A katolikus papság idegen. „A magyar községekben és városokban is: ök áradják el az Egyház minden hatalmat, irányítást, vagyont jelentő helyeit. Ök vannak ott az ifjúság minden fülénél, az egyetemeken, az iskolákban . . .” „Ez az idegen iramú katolicizmus nem a magyar lélek, magyar életakarát, magyar teremtő erő megépítése Isten dicsőséges földi katedrálisává, hanem egy idegen imperializmus katolikus álarcú tatárjárása a magyarság elnyelésére.” (Szabó Dezső: Az egész látóhatár, II. k. 134. és köv. old.)

A legilletékesebb választ régen megadta a magyar katolikus papság történelme az összes Szabó Dezsőknek, akik valaha is létezni és vádolni fognak. Arról tehát nincs szó, hogy a kispapság nekigyürkőzzék e vád cáfolásának. Jölesik azonban rámutatnunk egy kispapi írásmozaikban a kispapság odafordulására a néphez, az élénk bekapcsolódásra a magyar kultúra felemelésébe. Egyetlen kispapi kiadványból: „Szent László Levitái”-ból ragadunk ki pár sort. Ugyanezeket a gondolatokat más teológiai kiadványaiban is megtaláljuk:

„Az isteni Gondviselés által nekünk szánt öröhely lelkiismeretes betöltésére készülünk. Az új idők jelében és ennek velünk szemben fennálló követelményeiben is világító őrtoronyként áll a nagy cél . . . : a mindent felülmúló magyar értéknek: a katolikumnak és a népiségnek az új világba való átültetése.” (1. o.)

„A népet akarjuk megismerni, melynek legnagyobb kincse, Istent kereső lelke lesz reánk bízva. A nép minden lelki megnyilvánulásán rajta kívánjuk tartani tekintetünket, hogy lelkipásztori munkánkkal az evangélium ösvényeire terelhessük lép-teit. Nem fordulunk el a nép szokásaitól, amint nem vetjük meg lelkének termelő és művészi megnyilvánulásait sem.” (2. o.)

Gonczeczky János, szatmáregyházmegyei áldozópapról olvassuk: „Elfogták a mezőhegyesi plébánost is, akinek egyéb bűne nem volt, csak az, hogy a kormány lelkészekre vonatkozó rendeleteit: a hazáért való imahadjáratot és a buzdító beszédek magyar lelkiismerete szerint alkotta meg . . . Itt mutatta meg, hogy idegen hangzású neve ellenére is izig-vérig magyar . . .” Ő is a 49-es magyar vértanúk között van. (12. o.)

„Népi értékeink felkarolása egyre nagyobb méreteket ölt. A magyar lélek rá akarja nyomni Isten adta gazdagságát az irodalom és a művészet minden ágára. Ez helyes és jogos is . . . Jövendő lelkipásztorokra, mind városon, mind falun működőkre e tekintetben sok feladat vár. Vigyáznunk, örködnünk kell népünk lelki élete és kultúrája fölött . . .” (25, 26. o.)

Ez kell! . . .

E sorok írója jelenleg egy milliós olvasóközönséget számláló lap szerkesztésében közvetlenül segítkezik.

Az egységet akarja szolgálni ezzel a néhány sorral is. Azt, amit eddig ablakok mögül látott és könyvekből olvasott, most közvetlenül tapasztalhatja és visszavetíti a néhány hónappal ezelőtt még kis teológusnak az életébe. Az *élet nézőpontjából* veszi tehát most figyelembe a kispapság jövőjét, melyet teljesen átél, hiszen maga is az. Felelni akar arra az önmagának is sokszor feltett kérdésre: *mire van szüksége a mai magyar kispapságnak, hogy általuk az Egyház valóban azzá a történelemalakító tényezővé váljék, amire az Isten szánta?*

A feltett kérdésre három részletben felelt magának:

1. Ha azt akarjuk, hogy az evangélium általunk ma valóban az emberek üdvö-

zülését jelentse, *mindent tegyünk meg azért, hogy mi valóban az Isten megszállottjaivá váljunk.* Azt jelenti ez, hogy egészen a keresztény aszkézis és hitrendszer irányítsa minden eszmei állásfoglalásunkat, érzelmi életünket és egész valónkat. Éljük az emberek elé az Isten világnézetét úgy, ahogy az van. Ez képezze a legnagyobb gondunkat. Válgék vérünkkel a kereszténység olyan mély értelemben, hogy más eszme, elv a legnagyobb ütközőpontot találja bennünk. Mikor, mint beteg, Budapest egyik kórházában feküdtem másfél hónapig, összekaptam egy vérbeli szociáldemokrátaival. Benne láttam meg először és szinte közvetlen közről, hogy mit jelent az embernek egy eszmerendszernek teljesen odaadni magát. Nem ismert más nézőpontot, mint amit öntudatosan megtanult. Hiába csavartam vissza néha argumen-

tációját, ha vitába kezdünk és hiába akartam szép szóval közeledni hozzá, mindig a megmerevedett Marx-ot találtam magammal szemben. Nem akart tudni sem magáról, sem családjáról, csak az ügy, a bolsevizmus nagy ügye és a világ proletárjainak az uralma érdekelte. Jó értelemben *ilyen megszállottságnak kell bennünket áthatnia*, hogy alkalmas esz-közzé lehessünk az Isten kegyelme számára az evangélium diadalravitelében.

Ez azt jelenti, hogy minket is *csak az* ügy érdekeljen. Ha tovább tart és az új kispapsággal nem fog kivésni annak az *irigységnek és féltékenységnek* a magja, mely néha egyes szerzetek, egyházmegegye között fennáll, nagyobb büntetést érdemlünk, mint az az evangéliumi botránkozató, akinek malomkövet kell kötni a nyakára. Ha nem vesszük elejét még most a szemináriumban annak az *kicsinyességnek, hatalmi féltékenységnek*, mely néha az Úr szolgái közé is befurakodott, nem vagyunk méltók arra a bizalomra, melyet az Isten népe nekünk ad. Micsoda fájdalmas dolog az, hogy a magyar hazának annyi világi, szerzetes papja szószerken, iskolákban, katedrákon hinti az Isten igéjét és talán az ujjunkon tudnánk megszámolni azt a tízezer embert, akik valóban hajlandók velünk az Isten országát építeni. Hogy mennyire hiányzik népünkben és híveinkben ez a megszállottsághoz hasonló kereszténység, mutatja a következő eset. Szerkesztőségünkbe néhány héttel ezelőtt a földművelésügyi minisztérium egyik osztálya egy tiltakozó levelet küldött be egy könyv ellen, mely a nemi élet területén a legnagyobb szabadságra tanítja ki az ifjúságot. A könyv terjesztője egy idegen származású állampolgár, aki Budapest összes közhivatalait elárasztotta ennek a könyvnek a propagandájával. Hosszú utánjárás után megtudtuk, hogy rajtuk kívül nem akadt senki, aki az erkölcsellen könyv ellen tiltakozott volna. Miért történhet meg ez és ehhez hasonló ezernyi eset egy nap, melyeket nem lehet itt felsorolni? Miért történhet meg az, hogy nem egy katolikus nagyjaink közül parolázik egy olyan magasabbállású személyiséggel, aki az undorító és erkölcsatlenségekben fulladozó „Botrány” c. filmre azt mondta: „Miért bántjátok azt a filmet? Én olyan jól mulattam rajta!” Hogyan remélhetjük, hogy egy ilyen langyos társasággal mi még keresztény országot tudunk alapítani? Különösen ha mi is ilyenek vagyunk! Tudjuk, hogy Szent János apostol majdnem mezítelenül hagyta ott a fürdőt, amikor meghallotta, hogy egy eretnekvezér is ott van. *Csak*

azzal az egyházatyai lelkülettel lehet ma kultúrát építeni és világtörténelmet formálni, mely Szent Ambrusban, Szent Agostonban megvolt. Ez azt jelenti, hogy éljük át imáinkban, aszkézisünkben, mindennapi munkánkban a teljes keresztény öntudatot és védekezésben, de még inkább erőteljk építésben mutassuk meg, hogy valóban az Isten küldöttei vagyunk.

2. Legyen azonban ez az öntudatos beállítottságunk a szó *nemes értelmében modern és korszerű.* Aki itt félrehúzza a száját, önkénytelenül is elárulja, hogy nem érti a gondolatot, bár megértjük idegenkedését. Sokan voltak, akik a mögé a szó mögé, hogy „modern” becsempésztek a rosszat és a jóakaratóuk előtt is rossz hírbe hozták ezt a fogalmat. Pedig bizonyos értelemben az előbbi magatartásunk sem ér sokat, ha nem találjuk el azt, hogy a *mai kor hangján* érvényesítsük. *Aki ma nem tud belehelyezkedni a kor sodró áramába és gondolatmenetébe, az nemcsak magának, hanem az apostolkodásnak is elvesztett.* Tartsuk tehát a kor útőerén a kezünket, ne azért, hogy ezáltal dicséretet arassunk, hanem mint az Isten országának sáfárai. Ismét a nagy *Egyházatyák* példáira hivatkozhatunk. Mennyire ki lehet olvasni Szent Agoston, Szent Gergely és mások írásaiból azt, hogy milyen korhangulat tartotta akkor fogva a világot. Sziénai Bernardin levelei valósággal tele vannak az akkori idők kereskedelmi kifejezéseivel, mert jobban ismerte ezt a kufár foglalkozást ott Velencében, mint akármilyen velencei kereskedő. Számunkra a magatartás tehát adva van.

Ha tehát a mai korban a *népiség* divat, ne akarjuk letörni, ne csak azért, mert úgysem fog sikerülni, hanem azért, mert így meghamisítjuk az Isten terveit, melyeket ezzel el akar általunk érn. Kereszteljük meg ezt az irányzatot és legyünk a szó tiszta értelmében népi emberek! Csodálatos, hogy milyen áldozatokat tudnak ma ezért hozni a fiatalok. A műegyetemen a fásasztó egyetemi tanulmányok után négyszáz egyetemista élvezte e sorok írójával Bárdos Lajos előadását a magyar népdalról, ami négy évvel ezelőtt az előadó bevallása szerint elképzelhetetlen volt. Ha továbbá a mai kor erősen *szociális* beállítottságú, ne kontárazzuk azért is az ellenkezőjét. Vagy ha most sok helyen hangsúlyozzák a *tehetségek érvényesülését*, ne legyen nálunk a hivatalok kiosztásánál a főszempont a protekció vagy a slepphordozásra nagyobb alkalmasság. Ha ma a *rádió, film* irányítja az emberek gondolkodását, ne

idegenkedjünk ezektől, hanem ha bármiképpen is tehetjük, mozdítsuk elő a katolikus rádió-műsorszámok és keresztény filmek ügyét és törjük át a frontot ezen a területen. Magam a film frontját szemizmaim minden megerőltetésével figyelem és azt kell megállapítanom, hogy égbekiáltó az az érzéketlenség, melyet ezen a területen mutatunk. Személyesen panaszkodott nem egy vidéki plébános, hogy megmozdulni sem tud a két mozi miatt, mert minden erőlködését letarolja a film. Annyira készületlenek vagyunk ezen a területen, hogy ha van is néhány jobb filmünk, nem tudunk neki közönséget szerezni. Saját szememmel kísértem végig a *pápa-film tragikus bukását* egy budapesti moziban. Annyi a szakszerűtlenség, tehetetlenség ezen a területen, de más hasonló területen is, hogy a tömegek teljes aposztáziájával kell számolnunk. *Aki a korszerű apostolkodás követelményeinek a saját tehetése szerint nem tud eleget tenni, kimondhatatlan eredménytelenségre kell számíttania.* Készüljünk tehát erre minden erőnkkal. Már most úgy építsük prédikációinkat, hogy a *mai kor* emberének szóljanak. Gondolkozzunk és figyeljük az életet, hogy milyen eszközökkel tudnánk mozgásba hozni az egyházközséget, a falut vagy azt a városrészt. Készüljünk a korszerű apostolkodásra!

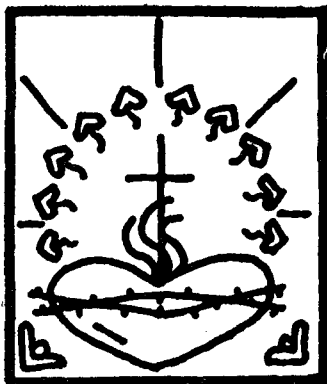
3. *Irányuljon egész munkánk a totális ember felé.* Karácsony estéjén Péter K. J. előtt említettem, hogy egy Karády-operettre másfélhétrel az első előadás előtt eladták másfélhétre az összes jegyeket, azt a választ kaptam, hogy ezen nincs semmi csodálkozni való, mert a *dolgok belső törvényszerűsége hozza ezt magával.* Bár az emberben elfojtott jó is könnyen felszínre kerül, sőt talán még könnyebben, mint a rossz, ha valaki az útját elősegíti, ma az szinte lehetetlen, mert nem sugározza ma szinte semmi az emberek felé a boldogító jót, viszont a rosszat mindenfelé hintik. *A korszerű apostolkodásnak egy újabb szempontja domborodik itt ki, mely a körülmények átalakítását hangsúlyozza.* Ez a mai életben azt jelenti, hogy ne elégedjünk majd meg azzal, hogy leadjuk az iskolában azt a néhány hittanórát, elvégezzük a kereszteléseket és temetéseket és ezzel be is fejezzük az apostoli teendőket, hanem minden tudásunkkal és minden erőnkkal kapcsolódjunk bele abba a munkába, mely ezeken túl és ezek mellett az *egész emberi élet* megreformálását tűzi maga

elő. Jó az, hogy ezt nem nekünk kell majd megkezdennünk, mert már most is végzik sokan ezt a munkát, de arra kell számítanunk, ha a teendőket ezen a területen áttekintettük, hogy még mi is kezdők leszünk. A millió átalakítása nem évek, hanem évtizedek munkája. Álom-szerűen hangzik, de nem volna utolsó munka az istentelen Jaroslavskyékhoz hasonlóan kidolgozni egy öt éves vagy huszonöt éves tervet, melyben az egyes feladatok szent munkamegosztás szerint oszlanak meg. *A tudóshajlamú koponyák* rakásra cáfolnák a mai álprófétákat, de úgy, hogy a verebek csiripelnék minden mondatukat és térdig gázolnánk az utcán a keresztény tudósok győztes gondolataiban. Ők gondolnák ki Szent Ágoston Civitas Dei-jét modern formában, mely konkrétan megmondaná az ügyvédnek és az orvosnak és mindenkinek, hogy hogyan kell ma neki építenie az Isten országát. *A szervezők* feladata lenne az emberek csoportokba állítása és benne tartása és arra unszolása, hogy a kitermelt elméleti teendőket egymást segítve vigyék valóra. És így tovább . . . Mindezeket természetesen át kellene fognia egy olyan egészséges *speciális öntudatnak*, mely önmagunk teljes *tehetetlenségére* és az *Isten mindenhatóságára* alapozódik. Álom ez annyiban, hogy a bűnnel hozzánk költözött rossz soha nem engedi teljesen megvalósítani, de nem álom annyiban, hogy sokat tehetünk ebben az irányban és igen jó arra is, hogy lelkesítsen bennünket az élet totális átfarmálására.

Ezekre készüljünk a szeminárium falai között. Ha más programmal lépünk az emberek elé, meg fogjuk látni, hogy az Isten országa a mi különös magatartásunk folytán *olyan fiaskót* szenved, hogy mások emberfeletti munkáját és önfeláldozó életét is eredménytelenné teszi.

Amint láthatjuk, a fenti három pont nagyjából a világ három nagy tényezőjét foglalja magában. Istennel megszállottnak lenni kifejezi az *Isten és az egyén* viszonyát, majd ugyanezt az állapotot vonatkoztatja a következőkben a mai kor *totális embere* felé. Ebbe a nagy horizontba helyezzük bele magunkat, ezt dolgozzuk ki magunkban még a szemináriumban és akkor az Úr választott edényeinek méltóságára nagy alázatossággal számot tarthatunk.

Ireghi Miklós
Budapest.

"QVAM BONVM...
HABITARE FRATRES
IN VNVM". PS.CXXXII. 1.

ÉLETÜNK.

Kispap-köszöntő a Szent Szívhez.

Hajnal derengett lélek-horizonton.
Aztán felkelt a fénylő Isten-Nap,
Felébredtem és szárnyaimat bontom,
Tudatra kelve nézem magamat:

Hernyó voltam,
Hernyóból báb,
Nem volt rajtam
Sem kéz, sem láb,
Ügyetlenül tettem-vettem;
Azt mondták, hogy kamasz lettem . . .
S hozzátették,
Hogyha majd még
Egy-két év nagy előre,
Férfiú lesz belőle! —

És elmúlt ez az egy-két esztendő,
Nem mondják már reám: gyermek. —
[De férfi!
Egyén! Valaki! Ember! Ilyen: Ó! . . .
Egyrangúan kezdenek rám nézni.

Még mellettem a báb; a hosszú nadrág,
Szerelmes vers és néhány cigaretta . . .
— De a kelő nap fénye szembevág;
Én . . . lepke lettem . . . igen . . . Ime; itt a

Reggel! . . . — Nap kél a lélek-horizonton
Felkelt az égő, fénylő Isten-Nap;
Ébren vagyok szárnyaimat bontom,
Tudatukelve nézem magamat;

— Repülnöm kell most; fel, előre hát!
Bele a Napba! Köszönteni Öt,
— Ki csinált belőlem lepke-csodát —
A Szeretetet, a Nap-Teremtőt!

. . . Csodálatos Nap! Minél közelebb
Szárnyalok hozzá, annál jobban hív!
Oly szép, égő forró, piros, meleg,
Mint szerető, drága szülői szív!

Nem mint ima, Szív, igen, Szív az Isten!
Az édes Jézus szentséges Szíve!
Szülői szív, mely táplálta a lelkem,
Míg könnyű pillangóvá nem leve,

Hogy hozzá emelkedhetett a földről,
Hogy ledobhatta mindazt, ami bűn,
S megérezhette, hogy övele más
Az Úrnak terve; Hogy mindenkor hűn
Szolgálja: a szent, papi hivatást!

Köszönöm Neked, Szent Szív; hála érte,
Hogy kiválasztottál paptársadul.
Hogy szereteted éneket elérte,
Hogy lelkem s testemre égi-köntös hull!

Köszönöm, hogy pillangóddá lehettem,
Hogy szállhatok az emberek lelkére,
Hogy kegyelmed himporát hinthetem
Termékenyítve . . . s ki kenyeret kérve
Köszönöm, hogy annak is adhatok
Nevedben, Téged, Szakramentumot,

Add, hogy köszönetem köszöntés legyen:
Kispap-pillangótól Istenbe-szállás!
Evangélium, áldozat . . . s Szívében
a Krisztusnak elmélyedő imádás.

Szeretet-vágyak ima-ajándéka,
Alázat-szárnyú angyal-tisztelet,
Hogy Beléd repülhessek, Szív, Nap, Isten
S örökre együtt lehessenek Veled! . . .

Felkelt a Nap a lélek-horizonton,
Jézus Szíve, a fénylő Isten-Nap,
Ébren vagyok és szárnyaimat bontom,
Szent Szív! Tükrödben nézem magamat.

Baránszky Tibor
Kassa.

ROZSNYÓI SZEMINÁRIUMI ÉLET.

Ha Rozsnyóra utazol a Sajó-völgyben két meredek fennsík között kapaszkodik felfelé a vonat. Rozsnyó előtt kitárul a völgy, nagy hegyek szegélyezett katlanban halad a vasút, távolban a völgytorkolatban Krasznahorkát látni, előtted meredeken, merészen, 1000 méternél magasabban húzódik a hegylánc és rajta a jelenlegi magyar határ. Itt fekszik a kis város, szélén pedig a pirostetős épület: szemináriumunk.

Hegyek között élünk. A hegyek gyomrában tárnák öléből értékes vasércet hoznak napfényre. A hegyek oldalán rengeteg erdő, fenyőzugas, csörgedező patak, fejszecsattogás, a vasércpörkölő zaja a táj jellemzői. A táj pedig rányomja bélyegét az életre, az itt élő magyar életére. Mert a hegyvidéki magyar más, mint a Dunántúl magyarja, aki kultúrtalajon nő fel és a történelem folyamán megtanult Nyugatnak nézni, az alföldi a síkság végtelen barázdáin mélyen belegyökerezik, küzd a földdel, abból él, ahhoz van kötve boldogulása, rá Keletről tör a vihar...

Itt a hegyek között a bánya, az erdő az életmeghatározó, a föld csak nadrágszijnyi, az is rettenetes erőfeszítést követel. A völgyet elzárják a hegyek, zártan, szűk körben zajlik az élet, amely keményebb itt talán, mint bárhol másutt a magyar glóbuszon... Itt van az egyházmegye szemináriuma, és — de jó, hogy itt van, mert meglátjuk, hová kell elvinnünk Krisztust, hová kell majd vinnünk az örök élet ígét, ... le a tárnák fekete mélyére. Krisztus világosságát kell felvillantatnunk a magyar föld fekete gladiátorainak elsötétülő, robotolástól elhomályosuló lelkében.

Minket a hivatás majd hegyek és völgyek magyar falvai közé szólít. Krisztus küldetésében elmenni erdőirtások, bányatelepek közé. Pompás előtanulmány ehhez Rozsnyó!

A Sajó-völgyben és a gömöri medencében a hitújítás vihara nagy sebet ütött az Egyház testén. Egyházmegyénk nógrádi része megmaradt katolikusnak, Gömör-ország hepe-hupás tájai vegyesvallásúak, míg a Sajó-völgy protestáns tenger, délen református, északon lutheránus. Mennyire fel kell készülnie a rozsnyói kispapnak, hogy tudja állni a katolikus vártát, hogy az Úr kegyelméből vissza tudja hódítani azokat a tömegeket, amelyek elvesztek, vagy legalább megakadályozza valamiképp az újabb leszakadást.

A nemzetiségi helyzet is érdekes Rozsnyón: délen a színmagyar Gömör, keletre és nyugatra a hegyek között szlovák faluk, északon szórványosan szepesi német telepek. Minden rozsnyói kispapra két feladatot ró ez a körülmény. Először, hogy az itt rendkívül nehéz viszonyok között élő magyarokban erősítse a magyarságtudatot, másodsor a katolikum mélységéből építsen aranyhidat az itt élő nemzetiségek felé, hogy Krisztus szeretete legyen az aranykapocs, amely összefűz minden kárpátmedencei népet egy országba.

Maga a város az ittlakók szerint Sajó-parti Athén. Valóban rendkívül sok kultúrintézmény székhelye. Ez is papi feladatot jelent majd: örködni, hogy az igazi kultúrát, a kereszténységből táplálkozót oltás tanulóikba.

Rozsnyó sokornyú város. Elcsodálkozunk a hatalmas méretű katedrálison, amelyen kívül még két templom és két nagyobb kápolna van a 4000 hívő számára. Micsoda hitük lehetett a templomépítő ősöknek! Majd az Úr kegyelmével nekünk kell ismét a templomba vezetni azokat, akik elszoktak onnan, ismét megtölteni a templomokat Krisztust szomjazó hívekkel.

A város körül hegyek merednek az ég felé. Ide rándulunk ki nagy sétáinkon, vizsgák után. Hegyet mászni fáradságos munkával, hogy azután a csúcson szét tudjunk nézni. 1286 m magasságban élénk táru a csodálatos magyar körkép: szemünk előtt a Tatra és Fatra havas hegyóriásai, délen a Mátra, körülöttünk a Gömör-Szepesi hegyek, lent délen a végtelen magyar

róna, keleten a ködös távolban hegyek kontúrjai rajzolódnak az égre, az már Kárpátalja és Erdély. Hogy ragyog és csillog itt minden a napsütésben, nincs itt por, piszok, sár, iszap, ami lehúzna, itt minden ragyogó tisztaságban, s a vakító gyémántok izzásaként élénk meredő havas csúcsok remek látványa előtt térdre hullunk, mert érezzük a hegyek csöndjében szívünk vágyódását ennyi szépség Teremtője után. Alant a völgyben hatalmas sas kering, de száll a lelkünk az Atyához! Hogy lendül Hozzá kispapi lelkünk, hogy emelkedik felfelé és rebegjük: „Suscipe Sancte Pater...”, hogy napról-napra előbbre jussunk a Krisztus-követés nehéz útján és így minél jobban alakuljon ki bennünk az alter Christus képe, hogy majd egykor a ránk bízottakban is azt tudjuk kialakítani, hogy szebb, krisztusibb élet fakadjon nyomunkban.

Weisz József
rozsnyói papnövendék

Vonati élmény.

Még egy év sem múlt el, hogy itt, a besnyói állomáshoz vezető berken átsiettünk. Akkor búcsúzkodtunk. Hajnali szürkület volt. A levegő még egész hűvös. Amint nézegettünk a vonat elé, a nap első sugaraiban láttuk a lankás dombokat. Lassan megmerevedett szemünk és az aranyos napsugarakkal játékot kezdett. Fonta, fonta őket. Csodálatosan szép jövő szőnyegét színezgette belőlük.

Amikor utoljára fonódott össze kezünk ott a mozgó vonatlépcsőn, szemünkben csillogott valami.

Most ismét itt járok Máriabesnyó körül.

Kimért gyorsasággal haladó vonat ablakánál támaszkodom. Körülöttem homlokukat törülgető emberek, megtermett málhákkal. Éppen hogy oldalt fordulhatok a szűk helyen.

Ott a domb oldalában húzódó falu.

Melyik is a kapucinusok zárandokháza?

A fáktól nem látni oda.

A kegytemplomhoz vezető utat látom. Ott előtte a faragott székely kapu.

A körülöttem nyüzsgő idegen világnak felesleges gondolataimba látnia. Ezért hökkentem meg kissé, amikor mellettem támaszkodó utitársam rám figyelt. Úgy látszik, a szokásosnál kissé mélyebb lélekzetet vettem. A merev nézésben szememből pedig majdnem könny csurrant ki.

Mit gondolhat rólam ez az idegen? Ez a fiatalember? Ha ő így viselkednék, mint én?

Kényelmetlenül éreztem magamat.

Tekintetem elszakítottam a kegytemplomtól. Még futólag végigsimogattam a barátok kertjét, de a kolostor mögött kezdődő erdőben már nem kereshettem

ki azt a vízmosta völgyet, ahol „vak-tábortüzünket” körülültük.

Mit is találnék ott már? Pusztá emléket? Szép, de meg nem értett álmot?

A vonatkerekek ütemesen kattogtak.

Utazó kispap már többször tapasztalhatta: bizony legjobb, ha szemünk az ablakokat keresi. Másutt alig pihenhet meg. Egyik helyről a divat: érzéksiklandozó öltözet adja ki útját, máshonnan futnia kell, még ha odatévedt is, mert kimondott szépség díszleg ott, és gyanús volna, ha nagyon szemeznők; a férfiak kezében pedig olyan képes folyóiratok tarkállanak, vagy úgy beszélnek, hogy legjobb észre sem venni őket.

Igy hát szakadatlan érdeklődéssel nézem a szemközti ablakot. A távirópóznák pontos sorakozását figyelem. Mögöttük meglátom az alkonyi napban egyre jobban ellankásodó dombokat.

Már jóideje utazunk, amikor jön a kalauz. Ösztönösen én is feléje nézek. Most veszem észre, hogy a szomszéd fülkében szintén egy kispap...

De hiszen ismerem is!

Kár, hogy kiáltani nem lehet. Különben pedig bajosan szerez tudomást rólam. A világ legtermészetesebb távirójához folyamodom: Hosszan, mereven nézem. Egy darabig állja tekintetemet, mert csak kitarat a táj vizsgálásában. De hiába. Egy pár lefékezett oldalpillantás után mégis csak találkozik szemünk.

Széles mosoly, fejbiccentés, aztán megkezdődik veszélyes utunk egymás felé. Morognak ugyan mögöttünk, de hát mégis csak kezét szorítunk.

Jó félóra is eltelik, mire kifogyunk a szokásos kérdésekből. Közben utasok jönnek, mennek. A kocsik pedig lassan el-

homályosodik. Már majdnem újra csak régi foglalkozásunkat: az ablaknézést kezdjük meg, amikor útitársam ezt kérdi:

— Lesz-e a nyáron is itt Besnyőn kispapegységi tábor?

A kérdés meglepett.

— Nem tudom.

Ismét szünet, majd újra kérdez:

— Hát mit gondolsz, lesz-e valami az egységből?

Furcsállottam kérdését. A tavalyi egységtáboron sokat vitatkoztunk vele erről. Sehogy sem értette a mozgalmat. Egypár ember szereplési vágya eredményének tartotta. Az egész kispapi életet a feltűnési vágyra vitte vissza: az egyik kispap az egyesületekről beszél, mert így más a felfogása, mint a többieké; a másik a liturgikus mozgadalomban látja minden megoldását, mert ebben a kérdésben ketten jártasak a közösségben, és így nem kell babérait féltennie; ugyanígy egypáran kigondolták az egységet és most ők erre a székérre ültek, hirdetvén: kitalálták a világmegváltó gondolatot . . .

— Így gondolkodott az én jó testvérem — még nem is oly régen.

Amennyire a sötétség engedte, arcát kutattam.

— Ugyis tudod, mi lehet a feleletem.

— Tudom hát, de éppen erről a kérdésről szeretnék veled kissé beszélgetni.

— Nem tudom, nem céltalan-e?

Amikor kimondtam a kérdést, már éreztem, hogy nem lett volna szabad kiejtenem. Igyekeztem jóvátenni.

— Tudod, nem szeretek erről beszélni már. A vita úgysem győz meg senkit.

— Hátha. Lehet, hogy aki ezelőtt még nem is olyan régen értetlenül állott a gondolat előtt, közben olyan élménye volt, hogy most már egészen más színben látja.

— Meglehet — válaszoltam.

Közben megisméltődött az a mély lélekzetvétel, amelyről ott Máriabesnyő körül nem tudom, mit gondolhatott az a fiatal ember.

— Látod, eddig én is azt gondoltam, hogy a kevélység, ösztön irányítja csak kispapi életünket. Külsőleg, felületes nézésre így is látszik: igyekszik mindenki nagygnak, okosnak mutatkozni, hódolatot vár mindenki . . .

Elég visszafojtottan beszélt, a mellettünk álldogálók mégis hallhatták szavait.

Eddig az ablaknak támaszkodtunk. Megfordultunk. Mi ketten és az ablak háromszöget zártunk be.

— Talán külsőleg ilyen a kispapi élet, de hidd el, a lélek nem bírja ezt sokáig. Nem bírja, hogy úgy őszintén, képmuta-

tás nélkül, versengés és féltékenység nélkül ne beszélhessen senkivel szomorúságairól, problémáiról. Nem bírja azt a felületes jóbarátságot, amely azonnal vitatkozó ellenfélle változtatja barátnak hitt testvérét, mihelyt valamely probléma, állásfoglalás lesz beszéd tárgya. Aki egy kicsit is törődik a jövővel, csendes óráiban nem tud beletörődni, hogy szinte ahányan vagyunk, annyi a módszerünk, . . . az elgondolásunk.

Utolsó szavaiban szenvedélyes tűz lobogott.

Jó darabig csendben boncolgattuk gondolatainkat. Közben egyre jobban észrevettük, hogy tülekedő, zsbongó világ van körülöttünk.

— Vagyis nem tud testvéri szeretet és gondolati egybehangoltság nélkül élni. Az ilyen kispap aztán vagy kiábrándulva elmegy vagy igyekszik megszabadulni ezektől az égető kérdésektől és szürke nyárspolgárrá válik, vagy még van egy harmadik eset is . . .

Már egész sötét volt. Éreztem, hogy most villogó szemével egész lelke sugárzik felém:

— Vagy pedig vállalja a legnehezebb munkát: dolgozik azért, hogy végre megváltozzék minden úgy, amint elgondolta Mesterünk.

Ismét csend.

Majd:

— Arról ismerik meg az emberek, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szerettek egymást.

Már csak kevés szó esett közöttünk.

Igy: a vonat zakatolásában, a világiak találgató tereferéjében, csendben ivódott be lelkünkbe egy élmény.

Testvérem szállt le előbb. Lesegítettem csomagjait. Kezet sorítottunk.

— Látod, én is az egység híve vagyok . . .

A vonat már el is szakította a kezünket.

Ügylátszik, az én drága testvérem útra valóul szánta ezt nekem.

Visszatolakodtam csomagjaimhoz. Ismét csak az ablakot néztem. Az üvegablán ott tükröződött az alig világító lámpa visszfénye. Nem sok kellett hozzá, és mosolygó, felkelő nap lett belőle. A vonat kattogása pedig annak az augusztusi reggelen érkező gőzösnek a közeledését idézte. Lélekben ismét a besnyői kegytemplomot néztem, de már úgy, mint a kispapegységi megbeszélések után azon az arany sugaras hajnalon . . .

— s — n

Veszprém.

TARTALOM:

A természet és természetfölötti végső győzelme. — Halász Pius (1)

Lelki élet:

Akiről a legtöbbet beszélt Krisztus . . . — Gálffy László (23)

A szeretet csodálatos világa. — Ernő Atya (27)

Krisztus a lelki élet középpontja. — Kovács Tibor (32)

Az öröklámpa fénykörében. — Szeberényi László (38)

Jópásztori szellem:

Krisztus Király alkotmánya. — Fenyvessy Jeromos (45)

Magyar szalézi vértanú pap. — Magyar István (50)

A hatalmas eszköz. — Hunya Dániel (52)

A sümegi Odorik atya emlékére. — Szeberényi László (65)

Onképzés:

Tudás — szaktudás. — Hunya Dániel (68)

Egység:

Krisztus békéje. — Kerkai György (79)

A papi összetartás és lelkeség nagy oszlopa. — Szyllaba Emil (91)

Confiteor:

Katolikus gondolkozás. — L. B. (102)

Misztika magyarul. — Ernő Atya (107)

Szent Pál fiai. — O—y. (112)

Feszültségek feloldása a pap szívében. — Kollár Ferenc (115)

Bizzál, Testvérem! — V. J. (124)

Liturgia:

A szentmise a pap életében. — Szunyogh X. Ferenc (126)

Életünk áldozata az oltáron. — Erdey Ferenc (132)

A mi nagy Mentségünk. — V. J. (137)

Szerzetespap:

Amitől tele lenne szentekkel a föld. — E. P. (141)

Egy karthauzi beszél. — (153)

Magyar népünk papja:

A történelem szövőszéke. — Hunya Dániel (164)

Misztikus kegyelmek magyar népünkénél. — —s —s (168)

Híveink lelki erejének fejlesztése az engesztelő mozgalommal. —

Vass József (171)

Egy nap a lelkipásztorért. (176)

Egy levélből. (178)

Kispapegység. (183)

Beküldött könyvek. (44, 78, 140, 163, 179)

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

S U M M A R I U M:

Volumen hoc agit de victoria naturae et supernaturalis.

Articulus fundamentalis:

Victoria suprema naturae et supernaturalis. (1)

Vita spiritualis:

De Quo plurimum Christus loquebatur . . . (23)

Admiranda dilectio. (27)

Christus centrum vitae spiritualis. (32)

Sub radiis lampadis Eucharisticae. (38)

Spiritus boni pastoris:

Constitutio Christi Regis. (45)

Sacerdos martyr Salesianus Hungaricus. (50)

Medium potentissimum. (52)

In memoriam Patris Odorici. (65)

Studium:

Scientia — scientia specialisata. (68)

Unitas:

Pax Christi. (79)

Columen grande confoederationis et spiritus sacerdotalis. (91)

Confiteor:

Consideratio Catholica. (102)

Mystica Hungarice. (107)

Filii Sancti Pauli. (112)

Virium nimis intentarum resolutio in corde sacerdotali. (115)

Confide Frater! (124)

Liturgia:

Sacrosanctum Missae Sacrificium in vita sacerdotis. (126)

Sacrificium vitae nostrae super altari. (132)

Magnum Refugium nostrum. (137)

Sacerdos regularis:

Cuius ope sanctis redundaret terra. (141)

Carthusianus quidam loquitur. (153)

Sacerdos populi Hungarici:

Iugum textorium historiae. (164)

Gratiae mysticae in populo Hungarico. (168)

Roboratio virium spiritualium populi fidelis ope praxis reparatoriae. (171)

Una dies pro pastoribus animarum. (176)

Ex epistola quadam. (178)

Unio levitarum. (183)

Libri in redactionem missi. (44, 78, 140, 163, 179)

